

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 88 · 31. mai
Sesjonen 2022–2023

Møte onsdag den 31. mai 2023 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 88):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i vaktvirksomhetsloven (særregler for lærlinger i sikkerhetsfaget og for skoleelever med faget yrkesfaglig fordypning mv.)
(Lovvedtak 62 (2022–2023), jf. Innst. 346 L (2022–2023) og Prop. 66 L (2022–2023))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i vegtrafikkloven (Tolletatens testing av om fører av motorvogn er ruspåvirket)
(Lovvedtak 63 (2022–2023), jf. Innst. 375 L (2022–2023) og Prop. 59 L (2022–2023))
3. Stortingets vedtak til lov om endringer i konkurranse-loven (søksmålskompetanse for Konkurransetilsynet)
(Lovvedtak 64 (2022–2023), jf. Innst. 377 L (2022–2023) og Prop. 63 L (2022–2023))
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om forsvarelig hundehold (retting av inkurrier)
(Lovvedtak 65 (2022–2023), jf. Innst. 385 L (2022–2023) og Prop. 105 L (2022–2023))
5. Stortingets vedtak til lov om endringer i jordskiftelova, domstolloven og skjønnsprosessloven mv. (jordskiftelagdommerens deltakelse i lagmannsretten mv.)
(Lovvedtak 66 (2022–2023), jf. Innst. 361 L (2022–2023) og Prop. 87 L (2022–2023))
6. Stortingets vedtak til lov om endringer i energiloven (endringer om funksjonelt skilje for nettføretak)
(Lovvedtak 67 (2022–2023), jf. Innst. 376 L (2022–2023) og Prop. 65 L (2022–2023))
7. Stortingets vedtak til lov om endringer i energiloven og naturgassloven (overskuddsvarme, energikartlegging, måling og fakturering)
(Lovvedtak 68 (2022–2023), jf. Innst. 360 L (2022–2023) og Prop. 100 L (2022–2023))
8. Stortingets vedtak til lov om endringer i energiloven (energitilstand i bygninger)
(Lovvedtak 69 (2022–2023), jf. Innst. 358 L (2022–2023) og Prop. 96 LS (2022–2023))
9. Stortingets vedtak til lov om endringer i forurensningsloven (endring av tillatelser og tilsyn med kommunenes internkontroll)
(Lovvedtak 70 (2022–2023), jf. Innst. 383 L (2022–2023) og Prop. 54 L (2022–2023))
10. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina (videreføring mv.)
(Lovvedtak 71 (2022–2023), jf. Innst. 363 L (2022–2023) og Prop. 90 L (2022–2023))
11. Innstilling fra finanskomiteen om Grunnrenteskatt på havbruk
(Innst. 372 L (2022–2023), jf. Prop. 78 LS (2022–2023))
12. Innstilling fra finanskomiteen om Grunnrenteskatt på havbruk
(Innst. 373 S (2022–2023), jf. Prop. 78 LS (2022–2023))
13. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven mv. (bufferfond for private garanterte pensjonsprodukter)
(Innst. 401 L (2022–2023), jf. Prop. 83 L (2022–2023))
14. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten om en supplerende utredning av skatteutvalgets forslag til skattelegging av bolig og fast eiendom
(Innst. 405 S (2022–2023), jf. Dokument 8:214 S (2022–2023))
15. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Ingrid Fiskaa, Freddy André Øvstegård og Audun Lysbakken om å oppdatere pengepolitikken
(Innst. 393 S (2022–2023), jf. Dokument 8:209 S (2022–2023))
16. Interpellasjon fra representanten Ingunn Foss til justis- og beredskapsministeren:
«Det har gått over ett år siden høringsfristen for regjeringens forslag om å reversere hele domstolsreformen gikk ut, og to år siden reformen trådte i kraft. Erfaringene med reformen er at saksbehandlingstiden går ned, saksavviklingen er blitt mer fleksibel, og ressursene brukes mer effektivt. Det er vanskelig å se at valgløftet om å reversere strukturen kan oppfylles samtidig som effektene av reformen beholdes.
Kan statsråden svare på hvordan en reversering av domstolsreformen skal skje uten at resultatene fra reformen forringes?»
17. Interpellasjon fra representanten Andreas Sjalg Unneland til justis- og beredskapsministeren:
«Etter terrorangrepet ved London Pub 25. juni 2022 ble det igangsatt etterforskning av håndteringen i forkant som oppleves mangelfull, blant annet fordi den ikke innebærer å se på E-tjenesten sin rolle. Hva er bakgrunnen for statsrådets beslutning om å evaluere kun deler av håndteringen før, under og etter 25. juni, og mener statsråden en ved denne

etterforskningen får en god evaluering av hvorvidt vedtatte rutiner for sektoriell og tverrsektoriell deteksjon, risikostyring og håndtering ble tilstrekkelig fulgt og koordinert av ansvarlige etater, sektorer og departement i forbindelse med 25. juni?»

18. Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om å tillate forsøk med lokale rusreformer
(Innst. 433 S (2022–2023), jf. Dokument 8:156 S (2022–2023))
19. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Lov om opphevelse av eldreombudsloven
(Innst. 390 L (2022–2023), jf. Prop. 56 L (2022–2023))
20. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Hege Bae Nyholt og Geir Jørgensen om å hindre et todelt helsevesen ved å regulere private sykehus for å sikre tilgang på helsepersonell i den offentlige helsetjenesten
(Innst. 432 S (2022–2023), jf. Dokument 8:149 S (2022–2023))
21. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om endring av brukeromsloven
(Innst. 434 S (2022–2023), jf. Dokument 8:157 S (2022–2023))
22. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om flere tiltak og en ny handlingsplan for fortsatt reduksjon i antall svangerskapsavbrudd
(Innst. 437 S (2022–2023), jf. Dokument 8:160 S (2022–2023))
23. Referat

Presidenten [10:00:09]: Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Buskerud: Solveig *Vestenfor*

For Nordland: Hans Gunnar *Holand*

For Telemark: Olav *Urbø*

For Østfold: Fredrik *Holm*

Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Morten *Wold* i dagene 1. og 2. juni for å delta på møte for presidentskapsmedlemmer fra NATO-land i Vilnius, Litauen
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punkt

tum for representanten Tove Elise *Madland* fra og med 31. mai og inntil videre

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punkt for representanten Eva Kristin *Hansen* fra og med 31. mai og inntil videre
- fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om permisjon for representanten Grete *Wold* onsdag 31. mai for å delta på reise til Brussel med delegasjonen til det parlamentariske partnerskapet Asia-Europa og ASEANs interparlamentariske forsamling

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Buskerud: Lavrans *Kierulf*

For Rogaland: Marte Eide *Klovning*

For Sør-Trøndelag: Steinar *Krogstad*

For Vestfold: Aram *Karim*

Presidenten [10:01:24]: Marte Eide Klovning, Steinar Krogstad og Aram Karim er til stede og vil ta sete.

Representanten Silje Hjemdal vil framsette et representantforslag.

Silje Hjemdal (FrP) [10:01:44]: På vegne av Fremskrittsparti-representantene Bård Hoksrud, Sivert Bjørnstad, Morten Wold, Tor André Johnsen, Erlend Wiborg, Frank Edvard Sve, Bengt Rune Strifeldt, Dagfinn Henrik Olsen, Roy Steffensen og meg selv har jeg gleden av å sette fram et forslag om en næringsvennlig, modernisert og forbrukervennlig alkoholpolitikk.

Presidenten [10:02:04]: Representanten Erlend Wiborg vil framsette et representantforslag.

Erlend Wiborg (FrP) [10:02:25]: På vegne av Fremskrittsparti-representantene Frank Edvard Sve, Morten Stordalen, Himanshu Gulati og meg selv er det en ære å fremme et representantforslag om gjenåpning av sivil flytrafikk fra Moss lufthavn Rygge.

Presidenten [10:02:43]: Forslagene vil bli behandlet på reglementspressing måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sakene nr. 1–10 vil bli behandlet under ett.

Sakene er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 62 til og med 71.

Sak nr. 1 [10:03:03]

Stortingets vedtak til lov om endringer i vaktvirk-somhetsloven (særregler for lærlinger i sikkerhetsfaget og

for skoleelever med faget yrkesfaglig fordypning mv.) (Lovvedtak 62 (2022–2023), jf. Innst. 346 L (2022–2023) og Prop. 66 L (2022–2023))

Sak nr. 2 [10:03:04]

Stortingets vedtak til lov om endringer i vegtrafikkloven (Tolletatens testing av om fører av motorvogn er ruspåvirket) (Lovvedtak 63 (2022–2023), jf. Innst. 375 L (2022–2023) og Prop. 59 L (2022–2023))

Sak nr. 3 [10:03:05]

Stortingets vedtak til lov om endringer i konkurranseloven (søksmålskompetanse for Konkurransetilsynet) (Lovvedtak 64 (2022–2023), jf. Innst. 377 L (2022–2023) og Prop. 63 L (2022–2023))

Sak nr. 4 [10:03:06]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om forsvarelig hundehold (retting av inkurier) (Lovvedtak 65 (2022–2023), jf. Innst. 385 L (2022–2023) og Prop. 105 L (2022–2023))

Sak nr. 5 [10:03:07]

Stortingets vedtak til lov om endringer i jordskiftelova, domstolloven og skjønnsprosessloven mv. (jordskiftelagdommerens deltakelse i lagmannsretten mv.) (Lovvedtak 66 (2022–2023), jf. Innst. 361 L (2022–2023) og Prop. 87 L (2022–2023))

Sak nr. 6 [10:03:08]

Stortingets vedtak til lov om endringer i energiloven (endringer om funksjonelt skilje for nettføretak) (Lovvedtak 67 (2022–2023), jf. Innst. 376 L (2022–2023) og Prop. 65 L (2022–2023))

Sak nr. 7 [10:03:09]

Stortingets vedtak til lov om endringer i energiloven og naturgassloven (overskuddsvarme, energikartlegging, måling og fakturering) (Lovvedtak 68 (2022–2023), jf. Innst. 360 L (2022–2023) og Prop. 100 L (2022–2023))

Sak nr. 8 [10:03:10]

Stortingets vedtak til lov om endringer i energiloven (energitilstand i bygninger) (Lovvedtak 69 (2022–2023), jf. Innst. 358 L (2022–2023) og Prop. 96 LS (2022–2023))

Sak nr. 9 [10:03:11]

Stortingets vedtak til lov om endringer i forureningsloven (endring av tillatelser og tilsyn med kommunenes internkontroll) (Lovvedtak 70 (2022–2023), jf. Innst. 383 L (2022–2023) og Prop. 54 L (2022–2023))

Sak nr. 10 [10:03:12]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina (videreføring mv.) (Lovvedtak 71 (2022–2023), jf. Innst. 363 L (2022–2023) og Prop. 90 L (2022–2023))

Presidenten [10:03:05]: Ingen har bedt om ordet.

Etter ønske fra finanskomiteen vil sakene nr. 11 og 12 bli behandlet under ett.

Sak nr. 11 [10:03:16]

Innstilling fra finanskomiteen om Grunnrenteskatt på havbruk (Innst. 372 L (2022–2023), jf. Prop. 78 LS (2022–2023))

Sak nr. 12 [10:03:26]

Innstilling fra finanskomiteen om Grunnrenteskatt på havbruk (Innst. 373 S (2022–2023), jf. Prop. 78 LS (2022–2023))

Presidenten [10:03:37]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Geir Pollestad (Sp) [10:04:08] (ordfører for sakene): Laksenæringa i Noreg har hatt ei fantastisk utvikling. Det er ei næring som har bidrege med liv i lokalsamfunn, og det er ei næring som bidreg med store eksportinntekter. Det er ei næring som har handtert tøffe utfordringar oppigjennom tidene. Det er ei næring med stor verdiskaping og store overskot. Ein del av dette overskotet er skapt fordi dei bruker våre felles fjordar. Me meiner det er rett at ein del av denne verdiskapinga difor skal koma lokalsamfunna til gode. Ein større del av denne verdiskapinga skal koma fellesskapet til gode. Me skal gjera dette på ein måte som sikrar vidare utvikling og berekraftig vekst i næringa.

Me har landa på at grunnrenteskatt er det rette – ein skatt der høgt overskot gjev høg skatt, lite overskot gjev låg skatt. Me har vurdert andre modellar, men me har kome til at den modellen me går inn for, er den beste. Eg viser til innstillinga for dei enkelte elementa, men seier kjøpt: skattesats 25 pst. og botnfrådrag 70 mill. kr – det er viktig å skjerma dei små og mellomstore. I formuesskatten, som har vore omstridd, gjev me 75 pst. rabatt på oppdrettskonsesjonar.

Eg er glad for at me i dag kjem til å få eit tverrpolitisk og breitt fleirtal bak både desse enkeltelementa og prinsippet om grunnrenteskatt.

Eg har lyst til å takka Venstre og Pasientfokus, som har teke ansvar, og som står i dette. Eg er òg glad for at Raudt gjennom media har varsla at dei vil støtta saka subsidiært.

I denne prosessen har det vore underleg å sjå korleis partiet Høgre ikkje har teke alvorleg inn over seg, men valt å stå som ein kommentator og oppviglar på utsida i saka.

Det har vore ein tøff prosess, men det har òg vore ein prosess med ei politisk utvikling. Det har vore offentleg høyring, det har vore fagleg grunnlag, det har vore debattmøte, det har vore debattar, det har vore høyringar og innspel, og me har hatt ein prosess i Stortinget. Det har vore ein brei politisk prosess som har ført til ei endring og ei justering som gjer at eg trur at me som skal stemma for denne skatten no, er trygge på at me har gjort han betre, og at me har stått i ein viktig prinsipiell og historisk diskusjon. Eg er trygg på at det vedtaket me gjer i dag, vil stå seg over tid.

Så vil eg berre gje ei kort stemmeforklaring: Forslag nr. 8 i sak nr. 11 og forslag nr. 2 i sak nr. 12 kjem til erstatning for tilsvarande reglar i innstillinga. Elles tek eg opp dei forslaga som Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus står bak.

Presidenten [10:07:23]: Da har representanten Geir Pollestad tatt opp de forslagene han refererte til.

Det åpnes opp for replikkordskifte etter innlegg fra hovedtalspersonene.

Linda Hofstad Helleland (H) [10:07:45]: Denne prosessen har vært noe av det verste Stortinget noen gang har måttet forholde seg til. Jeg må si at spinndoktorene til denne regjeringen har jobbet hardt i det siste når de prøver å spinne en historie om at havbruksnæringen nå har fått redusert grunnrenteskatten, når regjeringen i realiteten, sammen med Rødt, bl.a., har mer enn doblet skattetrykket for Kyst-Norges viktigste næring. Det er ikke mer enn et og et halvt år siden representanten Pollestad og finansminister Slagsvold Vedum reiste land og strand rundt og lovet velgerne langs kysten at Senterpartiet i regjering var en garanti mot

grunnrenteskatt. Så skjer det motsatte bare noen måneder etterpå.

Mitt spørsmål til representanten Pollestad er derfor: Forventer representanten at velgerne langs kysten og i distriktene og næringslivet skal tro på Senterpartiet når de sier at de ikke kommer til å øke skatten videre, til tross for at deres nærmeste allierte i Stortinget, Sosialistisk Venstreparti, ønsker nettopp det?

Geir Pollestad (Sp) [10:08:48]: Heilt sidan Erna Solberg og Siv Jensen peikte ut ein av Noregs mest ihuga tilhengjarar av grunnrenteskatt til å leia eit fagleg utval, som me har bygd på, har det vore ein prosess rundt grunnrenteskatten. Me har teke ansvar i ei vanskeleg tid, og er det éin ting som har undra meg i denne prosessen, er det at eg etter alle desse månadene framleis ikkje veit kva Høgre meiner i saka. Det har vore færøysk modell den eine dagen, det har vore forhøgd selskapskatt den andre dagen, det har vore produksjonsavgift og auksjon, og no trur eg mest at ein er for 15 pst. grunnrenteskatt. Det ein er veldig imot, er botnfradrag. Nei, ein vil flytta pengar frå dei små selskapa og gje til dei store. Det er Høgre sin politikk i realiteten. Me har køyrt ein politisk prosess. Me står inne for det vedtaket me gjer i dag, og eg meiner det er eit rett og framtidsretta vedtak.

Linda Hofstad Helleland (H) [10:09:49]: Høyre ønsker i dialog med næringen å sørge for at det blir en god prosess, som kan stå seg over tid, ikke noe som får tilbakevirkende kraft, og som er kastet på Stortinget og næringen i løpet av natten. Å gå fra å love hele kysten og hele næringslivet å være imot grunnrenteskatt hvis man kommer i regjering, til bare å snu tvert om og innføre en dramatisk økning, og mer enn en dobling av grunnrenteskatten i løpet av noen måneder – ja, det er imponerende. Det er derfor vi har fått Vestlandsopprøret, vi har fått Kystbrølet i Trøndelag, og vi har fått ordførere i hele Nord-Norge som går ut og er bekymret for at aktiviteten svekkes, kapital forsvinner, arbeidsplasser forsvinner langs kysten, og bosettingen svekkes. Det kan ikke være enkelt å være Senterparti-representant i disse kommunene nå. Hva er det representanten Pollestad forstår som ikke hans egne ordførere, bedrifter og folk langs kysten forstår?

Geir Pollestad (Sp) [10:10:53]: Eg trur det er viktig å ta inn over seg det alvorleg som òg er eit bakteppe for denne prosessen. Det er ikkje tid for å spinna og driva med retorikk. I Noreg er det slik at det er politikarar, Stortinget, som vedtek skattar. Det er ikkje næringsorganisasjonane som utformar skattane i Noreg, det er eit politisk ansvar. Det er eit ansvar som Høgre i denne prosessen har svikta. Dei har meldt seg ut, dei har ikkje

vore med, me veit ikkje kva dei meiner, i motsetning til våre ordførarar, som har gjeve klar beskjed. Når det gjeld prosessen me har hatt, hadde me tøffe møte i starten, harde tilbakemeldingar. Me har hatt ein god prosess, me har justert saka. Eg trur at våre ordførarar gler seg til valkampen og er klare til å stå opp og forsvare dette, for om 10–15 år kjem næringa til å seia: Sjå, me bidreg tilbake til lokalsamfunna, me bidreg tilbake til fellesskapet, og me har hatt ei fantastisk utvikling og vekst etter at grunnrenteskatten vart innført.

Roy Steffensen (FrP) [10:12:10]: I saken om grunnrenteskatt på havbruk er garantier fra Senterpartiet og representanten Pollestad veldig lite verd, men jeg har likevel lyst til å forsøke meg på å spørre om å få en garanti. Kan representanten nå garantere at SV, ved forhandlinger om statsbudsjettet for 2024, ikke kommer til å få gjennomslag for å forhandle opp økt skattesats?

Geir Pollestad (Sp) [10:12:39]: Det er tre ting med grunnrenteskatten som tilseier at han ligg fast over tid. For det fyrste er det ein kontantstraumskatt, og det tilseier at skattesatsen ikkje bør justerast opp og ned under årlege forhandlingar. Det andre argumentet er at dersom me skulle ha gjort endringar i haust, ville det ikkje hatt innverknad og gjeve auka handlingsrom i statsbudsjettet for neste år, men fyrst frå statsbudsjettet for 2025. Det tilseier òg at det ligg fast. Det tredje er at finansministeren og statsministeren har vore ute i media og vore tydelege på at denne saka ligg fast.

Eg trur det viktigaste ein kan gjere, er – som f.eks. Raudt har gjort – å varsle subsidiær støtte til prinsippa og til satsen. Så får ein eit breitt fleirtal, og det er det viktigaste ein kan gjera.

Likevel ønskjer eg å gje ros til Framstegspartiet, som i motsetnad til Høgre har vore tydeleg i denne prosessen. Dei har våga å stå fram og sagt at nei, dette er me mot, me ønskjer at oppdrettarane, anten dei er kjempestore eller små, skal få behalda heile grunnrenta sjølv. Det står det respekt av, og det er eit anna standpunkt enn det standpunktet som Senterpartiet har teke. Me står fast på det vedtaket som me gjer i dag, og det kjem me òg til å gjera i haust.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:13:58]: Oppdrettsnæringen er en av Norges største og mest lønnsomme næringer, og tillatelsene er i all vesentlighet tildelt gratis og har gitt opphav til noen av landets aller største private formuer. I regjeringens første forslag mente Arbeiderpartiet og Senterpartiet at fellesskapet burde få over halvparten av den store grunnrenten i denne næringen. Så ble det rett under halvparten i proposisjonen til Stortinget, og nå er det nærmere kun en tredjedel av grunnrenten som tilfaller fellesskapet.

Hvorfor er det viktig for Senterpartiet og Arbeiderpartiet at store selskaper med internasjonale eiere får sitte igjen med to tredjedeler av grunnrenten basert på fellesskapets ressurser?

Geir Pollestad (Sp) [10:14:43]: Det som er viktig for Senterpartiet og Arbeiderpartiet, er at me får på plass prinsippet om grunnrenteskatt. Det har vore ein tøff runde, men eg meiner at me har stått i prosessen og hatt ein god dialog med dei som har valt å bidra inn i dialogen. Det har òg vore viktig for oss at me f.eks. veit at det kjem eit val i 2029. Ved eit eventuelt politisk skifte då vil det vera viktig at det ikkje vert omkamp om dette.

Difor er det to ting me er opptekne av. Det er å få innført prinsippet og at me ønskjer å få innført det i Stortinget med eit breiast mogleg fleirtal. Det har vore det avgjerande for oss.

Me har hatt dialog med næringa. Me har hatt dialog med ordførarane våre. Me har lytta, og me har då kome fram til ei politisk einigheit som tilseier ein skattesats på 25 pst., som tilseier ei produksjonsavgift som går til kommunane, og som tilseier eit botnfrådrag på 70 mill. kr. Det meiner me er ei løysing me står godt i, og som næringa vil tola godt.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:15:47]: Dette kommer egentlig på plass på overtid. Som jeg var inne på i mitt første innlegg, er mange av disse tillatelsene gitt gratis. Det har vært en enorm inntjening over tid. Man anslår at grunnrenten i næringen årlig nå ligger på om lag 10–20 mrd. kr, antakelig mer. Det er altså to tredjedeler av den grunnrenten som regjeringen nå mener fortsatt bør tilfalle noen av landets aller rikeste – ikke bare i Norge, men også i verden. De bør sitte igjen med det, basert på fellesskapets ressurser oppover langs hele kysten vår, i stedet for at det i større grad skal tilfalle både kommunene og fellesskapet. Det som er underlig, er at det er flertall i denne salen for regjeringens opprinnelige forslag om 35 pst. Det forslaget blir fremmet i dag, og jeg får fortsatt ikke hodet mitt rundt hvorfor regjeringen ikke står ved sin primærpolitikk, som innebærer at litt under halvparten av den grunnrenten faktisk tilfaller fellesskapet som har disse naturressursene som oppdrettsmilliardærene utnytter.

Geir Pollestad (Sp) [10:16:51]: Me har vore opptekne av å få innført prinsippet om grunnrenteskatt. Me gler oss over dei som lykkast i oppdrettsnæringa, at dei tener pengar, og at dei bidreg til lokalsamfunna sine, og eg håpar og trur at dei i framtida framleis vil vera samfunnsbyggjarar der dei driv.

Det har også vore viktig for Senterpartiet og Arbeiderpartiet å få til ei tverrpolitisk einigheit, for me er opp-

tekne av at dette skal stå seg over tid. Eg trur òg at det tenner næringa at denne skatten ligg fast over tid. Det er bakgrunnen for at me er der me er no.

Me meiner det er ei rekkje viktige element. Skattesatsen er eitt element, men det er òg viktig at me har eit botnfrådrag som gjer at ein større del av skattebelastninga går til dei største selskapa, som òg har ein betydeleg utanlandsk eigarandel. Dei fem største har ein utanlandsk eigarandel på 50 pst., og difor har det ikkje vore grunnrenteskatt før. No vert det grunnrenteskatt. Det er eit viktig steg.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:18:04]: Det er mye jeg kunne kommentert om prosess og sak, men jeg skal ta fatt i én bit som jeg har fått veldig mye tilbakemelding på, og som jeg er helt sikker på at representanten Pollestad også har fått tilbakemelding på. Det gjelder verdsettelsen av fisken.

Det startet egentlig den 28. september, da en snakket om at det var faktisk pris som skulle legges til grunn, og hva det var. Så kom dette normpriserådet, som vel er omdøpt til prisråd.

Jeg har møtt flere som oppriktig sier at de kan betale skatt, det er nå én ting, men det må være rett pris på fisken. Det er stor frykt for at det nå sitter noen, for å sette det på spissen, i Oslo og bare bestemmer en pris, og så passer ikke den med den faktiske prisen oppdretterne har fått.

Derfor er mitt spørsmål: Hvorfor kan ikke regjeringspartiene bare stole på at de som selger fisken, og de revisorene som kontrollerer regnskapene deres, faktisk melder inn rett pris?

Geir Pollestad (Sp) [10:19:06]: Dette er eit eksempel på ei sak som har utvikla seg gjennom prosessen. Ein har teke dei innspela som kom, og legg no opp til å gje ein heimel for å innføra eit prisråd, der ein tidlegare skulle leggja til grunn ein normpris. Målet er å finna rett pris.

Me seier òg at for dei langsiktige kontraktane skal ein kunna leggja til grunn faktisk pris òg i framtida, og inntil forskrifta om dette prisrådet er på plass, vil ein kunna leggja til grunn den faktiske prisen.

Eg meiner at i den prosessen som me skal ha med å konkretisera prisrådet, er det viktig at ein er oppteken av at det skal vera ubyråkratisk og enkelt for næringa å forhalda seg til, men det skal òg sikra rett pris på fisken – ikkje for høg pris og ikkje for låg pris.

Presidenten [10:19:54]: Replikkordskiftet er avsluttet.

Eigil Knutsen (A) [10:20:19] (komiteens leder): Først vil jeg takke saksordføreren for en utrettelig inn-

sats over lang tid i denne saken. Jeg vil også takke de politiske partiene som har deltatt i konstruktive forhandlinger i Stortinget, både de som er innenfor og de som er utenfor det som blir et flertall her i dag.

Grunnrenteskatt på havbruk har hatt en lang ferd i det politiske systemet. Den offentlige utredningen som et utvalg leverte i 2019 på bestilling fra Erna Solberg, ble lagt i skuffen før den var ferdigstilt. Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen sendte så et forslag på høring i fjor høst, og det kom ikke få innspill tilbake. Dem lyttet vi til, og vi justerte forslaget vi sendte til Stortinget i april. Forhandlingene i Stortinget har vært preget av et oppriktig ønske fra mange om å få til et tverrpolitisk flertall, og de fleste partiene som inngår i det, har måttet gå på akkord med sine primærstandpunkter for å komme nærmere en løsning.

Fremskrittspartiets holdning i denne saken har jeg ikke tenkt å bruke tid på, den er greit avklart, og de forholder seg til en annen økonomisk virkelighet enn det jeg gjør. Høyre, derimot, skal jeg bruke litt tid på – partiet som selv, for bare to år siden, leverte en perspektivmelding til Stortinget som viste at vi har problemer med å finansiere framtidens velferd og pensjoner, partiet som attpåtil hevder at de mener at havbruksnæringen kan betale mer skatt, de vet bare ikke hvordan. Kanskje ved å øke produksjonsavgiften kraftig, sånn at skatten blir uavhengig av over- eller underskudd? Kanskje med en færøysk modell? Kanskje med økt selskapsskatt? Regionaliserte færøyske modeller har vi attpåtil hørt om. Hvem vet? Jeg håper at Høyre og Erna Solberg, gjennom debatten her i dag, snart gir melding om hva de mener om skatt på havbruksnæringen.

Grunnrenteskatt på havbruk er en rettfærdig skatt, og den bygger på lange tradisjoner i Norge. Verdier som skapes basert på fellesskapets ressurser, skal komme fellesskapet til gode, særlig hvis det gir opphav til grunnrente, som i havbruksnæringen. Inntektene skal brukes til å finansiere velferden vår – sykehus, pensjoner, skoler, eldreomsorg. For Arbeiderpartiet har det også vært avgjørende at vertskommunene som stiller arealer til disposisjon, skal komme godt ut. Det gjør de i denne saken, og sånn skaper vi legitimitet for framtidig vekst i havbruksnæringen.

Dette er en av landets viktigste næringer. Som representant fra det største havbruksfylket, Vestland, vet jeg godt hvor viktig aktiviteten og arbeidsplassene langs kysten er. Skattesystemet vi vedtar i dag, gir gode vilkår for vekst og investeringer. Med bunnfradrag og rabatt på tillatelser i formuesskatten legger vi særlig til rette for små og mellomstore havbruksaktører, og med et tverrpolitisk flertall gir vi forutsigbarhet og ro. Noen vil fortsette det politiske spillet. Arbeiderpartiet vil ha vekst og

utvikling i havbruksnæringen og ser fram til å bidra til det.

Presidenten [10:23:22]: Det blir replikkordskifte.

Mahmoud Farahmand (H) [10:23:38]: Prosessen rundt innføringen av denne skatten har vært rotete og uoversiktlig. Kritikken fra både høyre- og venstresiden vitner om nettopp dette. Helt siden den velkjente pressekonferansen på Blaafarveværket i september i fjor har en av Norges viktigste eksportnæring blitt påført stor grad av usikkerhet. Dette ser man også klart på aksjeprisene, som har falt med 20–30 pst., og fravær av og reduksjon i investeringer og konkurransevnen, som har blitt svekket mot utlandet. Dette burde bekymre regjeringspartiene, som gikk til valg på å ivareta arbeidsplassene over hele landet, men det ser ikke ut til å bevege dem nevneverdig.

Ser representanten noen utfordring i at skatten nå blir doblet for denne næringen, og er han bekymret for vekst og utvikling – og ikke minst denne næringens konkurransevne?

Eigil Knutsen (A) [10:24:25]: Vi ønsker vekst og utvikling i havbruksnæringen, men vi mener at en del av superprofitten som skapes basert på bruk av fellesskapsressurser, kan tilfalle fellesskapet – vertskommuner og resten av fellesskapet. Dette er en veldig grundig behandlet sak. Denne skatten er altså gjenstand for to offentlige utredninger, som begge har vært på høring. Det har vært høring fra regjeringens side, og regjeringen har så lagt fram en proposisjon til Stortinget, Stortinget har hatt høring, en lang prosess og forhandlinger hvor partier og andre har kunnet komme med innspill, og i dag skal vi lande saken. Det er dette som er problemet for Høyre i denne saken: Selvfølgelig skylder man på prosess når man er uenig i utfallet eller selv ikke vet hva man mener. Problemet for Høyre i denne saken er jo at de ikke har klart – på alle de månedene – å ta stilling til hva de mener skal være skattesystemet for denne næringen. Det er dette som ville skapt usikkerhet. Nå får vi et tverrpolitisk bredt flertall, og det vil framover skape ro og forutsigbarhet i bransjen.

Mahmoud Farahmand (H) [10:25:33]: Representanten prøver å gi inntrykk av at dette er godt utredet, men når man holder pressekonferanse i september og skal innføre en skatt på 40 pst. sats fra januar, så kan jo det debatteres. Dersom denne skatten hadde vært så godt utredet, ville ikke aksjeprisen blitt halvert rett etter at pressekonferansen ble holdt.

Vi har hatt en lang tradisjon i dette landet for å skape brede flertall og gode forlik før vi innfører skatte- og avgiftsendringer, nettopp for å skape forutsigbarhet for

næringslivet vårt. SV, som er regjeringspartienes foretrukne budsjettpartner, har både her i dag og i flere presseoppslag varslet omfattende omkamp. De vil ta det opp allerede i budsjettforhandlingene som kommer til høsten. Som kjent vil SV ha en høyere skattesats, noe som vil le bidratt til ytterligere å redusere konkurransevnen og investeringer i denne næringen.

Kan representanten gi denne næringen og arbeidsplassene langs kysten en garanti for at forhandlingene med SV ikke vil bidra til ytterligere økninger av skattestrykket – i det som er igjen av denne regjeringssperioden?

Eigil Knutsen (A) [10:26:25]: Jeg sa i mitt innlegg at Arbeiderpartiet ønsker vekst og utvikling i denne næringen, og at det politiske spillet må ta slutt. Det gjelder også partiet Høyre. For vår del har både statsministeren, finansministeren og flere av oss vært ute og sagt at denne skatten ligger fast. Nå får vi en bred tilslutning i Stortinget i dag. Det er viktig av mange grunner at denne typen skattesats ligger fast, det orienterte også saksordføreren godt om i sted.

Så vil jeg si at når det gjelder den politiske usikkerheten, kan Høyre nå også ta ansvar selv ved å si at det er denne skattemodellen som gjelder. Dette er moderat skatt på en næring som tjener store verdier basert på våre felles ressurser. Denne næringen kommer til å vokse godt i framtiden – også med dette skattesystemet, som er investeringsnøytralt og næringsvennlig og kommer til å gi fortsatt vekst i arbeidsplasser langs kysten.

Roy Steffensen (FrP) [10:27:41]: Innføring av grunnrenteskatt på havbruk ble vedtatt sammen med SV. Det ble vedtatt at den skal gjelde fra 1. januar 2023, og det er SV som skal være med og bestemme bruken av pengene som skatten vil innbringe i året som kommer. Kan representanten garantere at SV ikke vil få lov til å være med og bestemme en høyere skattesats i årene som kommer?

Eigil Knutsen (A) [10:28:11]: Jeg er glad i repriser, så her kommer det en ønskereprise på spørsmålet jeg fikk i sted. Statsministeren, finansministeren og flere av oss har vært ute og sagt at denne skatten nå ligger fast. Vi har et bredt flertall bak rammeverket som vi har landet på i dag, med 25 pst. skattesats som hovedingrediensen. Vi har også et bunnfradrag. Det er viktig at denne skattesatsen ligger fast, at det politiske spillet tar slutt. Det er også viktig for at skatten skal virke investeringsnøytralt, at skattesatsen ligger fast over tid. Det kommer Arbeiderpartiet og Senterpartiet til å bidra til, og jeg oppfordrer alle politiske partier til å være med og skape forutsigbarhet og ro for en av de aller viktigste næringene i landet vårt.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:29:17]: Her kunne regjeringen både ha skapt forutsigbarhet og sørget for at skatten hadde ligget fast denne perioden, gjennom å inngå et forlik som inkluderte budsjettpartner SV. Det var dessverre ikke mulig å komme fram til. Det som er underlig – for å gjenta litt av den replikkvekslingen jeg hadde med representanten Pollestad – er at regjeringen hadde muligheten til å få flertall for primærposisjonene sine, som ligger i proposisjonen vi har til behandling i dag. Eigil Knutsen sa i sitt innlegg at alle har måttet gi og ta i forliket, men det underlige er som sagt at det var mulig å få på plass et forlik som kunne skapt forutsigbarhet, som kunne ligget fast ut perioden, og som i tillegg ville innebåret at havbruksnæringen faktisk måtte avstå halvparten av den grunnrenten på fellesskapets ressurser til nettopp fellesskapet. Jeg lurer fortsatt på hvorfor ikke det var mulig å få til, og hvorfor ikke det var ønskelig fra regjeringspartiernes side.

Eigil Knutsen (A) [10:30:20]: Det er ganske enkelt å svare på. Vi har i lange tider sagt om denne prosessen at det for Arbeiderpartiet og Senterpartiet har vært viktig å skape et tverrpolitisk flertall for saken, og det betyr at vi også ønsket å snakke med partier på den borgerlige siden. Vi ønsker forutsigbarhet langt utover denne stortingsperioden. Vi har et generasjonsperspektiv når vi vedtar denne skatten. La meg legge til at dette er en enormt viktig og stor skattereform i omfordelende retning. Den er større enn det tidligere regjeringer har lagd. Den vil bidra til å få ned forskjellene i Norge, samtidig som det er en veldig næringsvennlig og investeringsnøytral skatt. Vi er veldig komfortable med nivået vi vedtar i dag. Vi har et bredt flertall med både høyresiden, venstresiden og sentrumspartier, så jeg håper at SV i løpet av debatten subsidiært vil støtte det som får flertall her i dag.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:31:26]: Jeg håper regjeringspartiene i løpet av debatten vil stemme for sin primære politikk.

Det er klart at dette er en omfordelende skatt, men realiteten er at med det vedtaket som fattes her i dag, er statsbudsjettet som gjelder for året i år, mindre omfordelende enn det som var intensjonen da det ble vedtatt i høst. Det mener jeg er nødt til å få konsekvenser for revidert budsjett, men også for statsbudsjettforhandlingene for 2024, for behovet for omfordeling er stort i Norge. Vi er nødt til å få ned forskjellene.

Så har også SV vært innstilt på å få på plass et tverrpolitisk flertall her, men både finansminister Slagsvold Vedum og talspersoner fra regjeringspartiene har i denne prosessen understreket at man antar at verken Høyre eller noen av de andre partiene på borgerlig side kommer til å fjerne en grunnrenteskatt etter valget. Det er en

analyse som jeg støtter. Jeg tror at hvis man skal forsikre seg 100 pst. for å unngå det, burde det kanskje vært et mål å få med seg Høyre. Det har man ikke fått. Når man hører Høyre og Fremskrittspartiet her i salen, er det ikke grunnlag for å tro at de støtter forliket Arbeiderpartiet har inngått.

Eigil Knutsen (A) [10:32:36]: Jeg oppfattet ikke helt spørsmålet, men jeg er enig i analysen om at Høyre ikke støtter forliket som er inngått. Det burde de gjort, de burde tatt ansvar for å dra denne saken i sin retning. Da ville Arbeiderpartiet, Senterpartiet og flere av partiene vært konstruktive i forhandlingene. De burde bidratt i tråd med lange tradisjoner i norsk politikk for å sikre et enda bredere flertall for denne saken.

Så tror jeg ikke at litt mer rabatt i formuesskatten for eiere av små oppdrettsselskaper langs kysten er det som får forskjellstallene i Norge til å eksplodere. I tråd med at vi har økt de generelle satsene på formuesskatten, mener jeg det nå er klokt å gi en rabatt på tillatelsene, i motsetning til det Høyre foreslo i 2021. Det vil også bidra til at vi sikrer en mangfoldig havbruksnæring med eiere langs kysten med tilknytning til stedene der næringen drives.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:33:46]: Først vil jeg takke representanten Knutsen for gode samtaler om saken. Samtidig er det slik at hvis en kommer veldig skjevt ut på hoppkanten, kan en veive så mye en vil med armene for å hente seg inn, men allikevel blir det ofte et dårlig hopp.

Jeg har undret meg svært over prosessen i denne saken. Det er lett å si i etterkant, men når en ser nødvendigheten av å hurtigbehandle denne saken, få den ut på høring osv. med tanke på disse 3,5 mrd. kr og kanskje mer, og så ser i revidert nasjonalbudsjett, der det plutselig kunne komme 50 mrd. kr ekstra, virker måten det er gjort på, med konsekvensene det har fått for Distrikts-Norge, veldig rar opp mot behovet. Er det noe representanten selv ser at kunne vært gjort annerledes i prosessen? Hadde det ikke vært bedre å legge fram – helst sammen med Torvik-utvalget – en bred oppfølging av de ulike skattene og på den måten jobbet seg fram til et bredt forlik og innført skatten i etterkant av at forliket var på plass?

Eigil Knutsen (A) [10:34:49]: Jeg kan i alle fall forsikre representanten Ropstad om at denne representanten er en svært dårlig hopper, både på ski, til fots og i basseng. Her mener jeg at stortingsflertallet har truffet på hoppkanten, og de har stått til 20 i stil i det som blir vedtaket i stortingssalen i dag.

Det er litt slik at når en driver med politikk og en er veldig misfornøyd med utfallet, skylder en på prosessen.

Denne skatten har altså vært utredet i to offentlige utvalg som begge har vært på høring. Regjeringen har sendt skatten på høring og endret sine standpunkter i proposisjonen som kom i april, finanskomiteen har hatt høring og en drøss med møter med havbruksaktører og vertskommuner, og det har vært forhandlinger i finanskomiteen. Jeg mener dette er alt annet enn en hurtigbehandling. Denne saken har pågått siden 2019, og i dag, nesten fire år etterpå, får den sin konklusjon. Det mener jeg er en veldig god konklusjon, som næringen kommer til å leve godt med.

Presidenten [10:35:50]: Replikordskiftet er avsluttet.

Helge Orten (H) [10:36:04]: Når en gir karakter 20 i stil til seg selv, tror jeg kanskje det er på tide å gå i seg selv og se på den prosessen som faktisk har vært gjennomført. Det har vært en uryddig og rotete prosess helt siden statsministeren og finansministeren holdt sin pressekonferanse 28. september i fjor. Der ble det annonsert at regjeringa vil innføre en grunnrenteskatt på havbruk på 40 pst., med virkning fra 1. januar 2023, altså før høringsfristen var ute, og lenge før Stortinget fikk saka til behandling. Dette har naturlig nok skapt stor usikkerhet i hele næringen, og investeringer for opp mot 40 mrd. kr har blitt satt på vent eller avlyst. Det merkes ekstra hardt i leverandørindustrien, der ordrebøkene nå er i ferd med å gå tomme.

Vi har tradisjon i Norge for at større endringer i skattesystemet blir gjort basert på brede forlik. Det har regjeringa gått bort fra når de introduserer en ny grunnrenteskatt for havbruk uten tilstrekkelig konsekvensutredning og med tilbakevirkende kraft. Skatteutvalget leverte sin utredning i desember. Hensikten var å se hele skattesystemet i sammenheng og unngå den politiske usikkerheten regjeringas håndtering av lakseskatten har skapt. Det er mye som tyder på at ønsket om å skaffe inntekter til neste års statsbudsjett har vært viktigere enn utforming av et helhetlig og best mulig skattesystem.

Det er kun få år siden vi hadde en diskusjon om grunnrenteskatt for havbruk, og i 2020 var det et bredt flertall som sluttet seg til innføringen av en produksjonsavgift for havbruksnæringen, etter forslag fra regjeringa Solberg. Dagens regjeringspartier var en del av dette forliket, og Senterpartiet gikk sågar til valg i 2021 på ikke å innføre grunnrenteskatt på havbruk.

For Høyre er det viktig at vi har et skattesystem for havbruksnæringen som legger til rette for vekst og utvikling. Da må skattenivået være moderat, og skattesystemet må innrettes på en måte som ikke skaper unødig byråkrati eller legger til rette for skattetilpasning og konkurransevridning.

Etter vår oppfatning er et skattenivå på 35 pst. altfor høyt, og selv om et minst mulig flertall har blitt enige om å redusere satsen til 25 pst., betyr det fremdeles mer enn en dobling av skattenivået for denne næringen. Det er all mulig grunn til å være bekymret for konsekvensen av en så omfattende skatteøkning. Det vil helt åpenbart redusere bedriftenes evne til å investere i vekst, utvikling og arbeidsplasser. Dette er en svært viktig distriktsnæring, og jeg er bekymret for hva dette vil bety for arbeidsplasser og lokalsamfunn langs kysten.

Vi har hatt samtaler med de andre partiene for å se om det var mulig å få skattestrykket betydelig ned og endre innretningen av modellen. Det lyktes vi dessverre ikke med. Vi mener derfor at proposisjonen burde sendes tilbake til regjeringa, slik at det kan legges til rette for en prosess som kan gi grunnlag for et bredere forlik og et mer moderat skattenivå, hvor alternativer som framkom i høringen, også blir nærmere utredet og vurdert.

Med dette vil jeg ta opp det forslaget Høyre er alene om og det vi har sammen med andre partier. I tillegg vil vi signalisere at vi kommer til å stemme for forslag nr. 8 i sak nr. 11, der havbruksstillatelser verdsettes til 25 pst. av omsetningsverdien. Vi støtter også økningen i produksjonsavgift, slik det framgår av innstillinga.

Presidenten [10:39:06]: Da har representanten Helge Orten tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Eigil Knutsen (A) [10:39:20]: Jeg vil først takke representanten Orten for for så vidt konstruktive samtaler da de fortsatt pågikk. Men etter å ha hørt representanten Ortens innlegg, sitter en fortsatt igjen med spørsmålene en hadde da dagen begynte: Hva mener Høyre i denne saken? Vi har vært inne på det i salen tidligere i dag: Fremskrittspartiet har et rent standpunkt i denne saken – de er imot denne skatten og vil ikke innføre den. Det er greit å forholde seg til. Men ingen forstår hva Høyre vil – Høyre som leverte perspektivmeldingen, som viser at vi vil få problemer med å finansiere framtidens velferd og framtidens eldreomsorg. Jeg vil gi representanten Orten enda en mulighet til å forklare oss hva Høyre vil gjøre for å øke skatleggingen av havbruksnæringen, som de sier de er tilhenger av. Vil de ha en produksjonsavgift, eller er det noe helt annet, som vi ennå ikke har hørt om?

Helge Orten (H) [10:40:17]: Jeg tror at også representanten Knutsen må gå tilbake til den nære historien. Det er kun kort tid siden vi inngikk et bredt forlik i Stortinget der vi landet en produksjonsavgift for denne næringen. I tillegg blir tillatelser solgt på auksjon, som gjør at en form for grunnrente er blitt tatt inn gjennom produksjonsavgift og auksjon på tillatelser.

Vårt utgangspunkt er at vi kommer til å stemme imot dette forslaget, rett og slett av den enkle grunn at skattenivået er altfor høyt. Det har heller ikke vært mulig å få til en særlig konstruktiv diskusjon om selve innretningen på den modellen som regjeringa har valgt å legge på bordet. Derfor er det vanskelig for oss, fordi vi ser at dette vil ha betydelig negative effekter for næringsen. Det vil ha betydning for arbeidsplasser langs kysten, det vil ha betydning for lokalsamfunn langs kysten. Og mer enn en dobling av skattetrykket for denne næringen er ikke noe vi kan støtte.

Eigil Knutsen (A) [10:41:15]: Representanten Orten nevnte både nå og i sitt innlegg at Høyre i forhandlingene ville få ned skattetrykket for næringen. Det er det greit å forholde seg til, men så er det punkt nr. 2, om å endre innretningen på modellen gjennom forhandlinger i Stortinget. Da vil jeg spørre representanten Orten:

Hvordan ville Høyre ha endret modellen for grunnrenteskatt på havbruk gjennom forhandlinger i Stortinget? Hvordan ville de ha endret den modellen regjeringen hadde lagt fram, slik at Høyre hadde kunnet stå inne i et bredt forlik i dag?

Helge Orten (H) [10:41:48]: Da vi satt i disse forhandlingene, fikk vi nærmest et ultimatum fra regjeringspartiene om et skattenivå på 30 pst. Den modellen som lå til grunn, lå til grunn uten vesentlige endringer på det. Derfor var det vanskelig å gå videre med de diskusjonene. I ettertid har det dannet seg et annet flertall som har satt skatteprosenten noe ned.

Vi mener at det bør kjøres en grundig og skikkelig prosess når det gjelder dette, i den forstand at hvis det virkelig var et ønske fra regjeringspartiene å skaffe et bredt flertall, burde en ha restartet prosessen, utredet og tatt på alvor det som framkommer i høringsprosessen, og utredet alternativene som kom fram også der på en skikkelig måte og foretatt en vurdering av det. I fellesskap kunne vi ha satt oss ned og funnet en modell som både kunne lagt grunnlaget for bærekraftig vekst og utvikling, og som kunne sørget for et moderat skattetrykk for næringen. Når næringen selv sier at den kan bidra noe mer, er det langt derfra til over en dobling av skattetrykket for en viktig næring i Distrikts-Norge.

Eigil Knutsen (A) [10:42:45]: Til slutt har jeg lyst å spørre Høyre om bunnfradraget som regjeringa har i sitt forslag, og som vil bli vedtatt senere i dag. For regjeringspartiene er det et selvstendig mål å ha et mangfoldig eierskap og en mangfoldig struktur i denne næringen. De siste par tiårene har det vært en voldsom konsolidering av de store. Nå legger vi opp til et skattesystem som premierer de små og lokaleide familiebedriftene i næringen. Med Høyres løsning – å

gå bort fra bunnfradrag uavhengig av sats – vil en overføre ressurser fra de små til de store selskapene. Vi har bunnfradrag i forbindelse med andre skatter også, så avgrensingsproblematikken kommer til å bli løst.

Hvorfor vil Høyre overføre ressurser fra de små, lokaleide oppdretterne til de store, børsnoterte?

Helge Orten (H) [10:43:43]: Vårt primære standpunkt er at vi må få ned skattetrykket for næringen, for det som regjeringspartiene nå legger opp til, er mer enn en dobling av skatten på en viktig næring i Distrikts-Norge og lokalsamfunnene langs kysten.

Vi kan godt diskutere detaljer i regjeringas modell. Fra faglig hold har det blitt påpekt at et bunnfradrag kan ha både skattevridende og konkurransevridende effekter, og det bidrar til at også den typen grunnrenteskatt som regjeringa her har valgt, ikke er nøytral. Det gjør også at det er all mulig grunn til å restarte prosessen, se på alternativer og vurdere de alternativene som framkom i løpet av høringsprosessen, nettopp for å få en bredest mulig tilnærming til dette og sørge for at det blir et moderat skattetrykk for denne næringen, som gjør at det er bærekraft i dette, og at utvikling, vekst, arbeidsplasser og lokalsamfunnene langs kysten sikres. Det er vårt primære mål, og derfor har vi også en del innvendinger til selve modellen som regjeringa har valgt.

Geir Pollestad (Sp) [10:44:57]: Det er eit velkjent grep å skylda på prosess, men på ein eller annan plass i ein slik prosess er det i Noreg tradisjon for at dei store partia tek ansvar. Det har ikkje Høgre gjort i denne saka. Ein har fortsett med spel, prøvd å skapa usikkerheit – dette vil verta endra, me vil endra det, nokon andre vil endra det, osv.

Høgre har valt å ikkje gå inn på det som det kjem til å verta tverrpolitisk einigheit om i dag. Eg har i heile denne prosessen lurt veldig på, til liks med representanten Knutsen: Kva er Høgre sin modell? Kan me leggja vekk prosessen no, og kan representanten med sine egne ord beskriva kva for ein modell Høgre ønskjer for dette, når ein seier at ein meiner næringa skal betala noko meir?

Helge Orten (H) [10:45:57]: Det vi ble invitert til å være med på i de samtalene vi hadde her på Stortinget, var en skattesats på 30 pst. og en modell som regjeringen hadde presentert, og som etter vår oppfatning ikke har tatt godt nok inn over seg de høringsinnspillene som kom. Det er mer enn en dobling av skattetrykket for denne næringen som gjør at vi blir bekymret for hva slags effekter dette vil ha, både for utvikling av lokalsamfunnene langs kysten og for videre utvikling av denne næringen. Det er vår hovedinnvending, for skattetrykket i det forslaget som ligger her, er såpass høyt at vi mener at det er mer enn en dobling, og det vil ha be-

tydelige negative konsekvenser for investeringer og utvikling av arbeidsplasser langs kysten.

Vi har sagt i vårt forslag nr. 1 at vi ønsker å sende dette tilbake til regjeringa, nettopp fordi vi ønsker å få utredet nærmere også de alternativene som framkom i høringsprosessen, for å kunne legge grunnlag for at vi sammen kunne ha en bred tilnærming og prøve å skape grunnlag for et bredt forlik, istedenfor å tviholde på en modell som har såpass negative virkninger, og som møter såpass mye motstand.

Geir Pollestad (Sp) [10:47:02]: For regjeringspartia har det vore viktig at det skal vera ein overskotsbasert skatt. Det vil seia at ein betaler skatt når ein tener pengar. Ein del av dei modellane som har sirkulert, har ikkje vore det. Det har vore brutto skattar og avgifter som ein må betala anten det går godt eller dårleg. Færøysk modell har vore nemnd i diskusjonen. Eg synest det er oppsiktsvekkjande at Høgre ikkje eingong er i stand til å trekkja opp nokon prinsipp for kva som skal vera gjeldande for modellen deira. Det har vore mange modellar oppe, men ein må jo ha gjort seg opp ei meining om korleis ein ønskjer å gjera dette. Eller er det berre slik at ein ikkje ønskjer å ta den politiske belastninga det er å vera med på ei tverrpolitisk einigheit og sikra stabilitet for næringa? Eg forventar eigentleg at representanten bruker dette svaret til å klargjera kva veg Høgre ønskjer å gå i denne saka, kva som er Høgre sin modell. Det tenkjer eg at det er nokså mange som lurar på.

Helge Orten (H) [10:48:05]: Hvis representanten Pollestad går kort tid tilbake, var også Senterpartiet veldig opptatt av at vi ikke skulle innføre en grunnrenteskatt på havbruk, men derimot innføre en produktionsavgift. Det gjorde vi i fellesskap i 2020. Det burde danne grunnlaget for en forutsigbarhet. Vi er ikke opptatt av det politiske spillet. Vi er ikke opptatt av at det skal være pingpong mellom partiene knyttet til dette. Tvert imot er vi interessert i å få til et bredt forlik, men det må være et forlik som også legger til rette for et moderat skattenivå, en modell som er tilpasset den næringen vi her snakker om, og som ikke har de skadeeffektene som er påpekt i høringsprosessen knyttet til det forslaget som regjeringa la på bordet. Derfor mener vi at skal vi være seriøse på dette, burde vi ha restartet prosessen, tatt oss bedre tid og lagt til rette for en grundig utredning av de alternativene som også framkom i høringsprosessen, nettopp for å få et grunnlag for et bredt forlik.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:49:11]: Det er stas å ha ein havbruksdebatt der det er så mange i salen. Vanlegvis er vi vante med at det er langt færre som engasjerer seg i desse sakene.

Det har vore ein lang ferd for absolutt alle partia – trur eg – frå at ein ikkje ønskjer å ha noka som helst form for særskattlegging av denne næringa, til vi fekk på plass ei produktionsavgift, og til spørsmålet om grunnrenteskatt kom opp. No oppfattar eg at også Høgre er med på det, men at dei vil ha ein lågare proSENTSATS, viss det skulle kunne vore akseptabelt.

Ein gjengangar i diskusjonen er å gjere det føreseieleg for næringa, og det trur eg er eit omgrep som har vore brukt av både høgresida og venstresida, avhengig av kven som har sete med regjeringsmakta. Vil det vere eit poeng for Høgre å senke skatten ytterlegare og dermed bidra til at det blir mindre føreseieleg for næringa?

Helge Orten (H) [10:50:14]: Ja, det vil være et poeng for oss å senke skatten ytterligere. Når jeg står her og sier at vi mener det er feil å mer enn doble skattenivået for denne næringen, mener vi at skattenivået bør ned. Vi vil også se på innretningen av den modellen, for det er helt åpenbart at den har en grell konkurransevridende side i seg, og den bidrar ikke til en nøytral skatt, slik det ofte blir hevdet fra mange.

Vi mener også at vi bør utrede nærmere de alternativene som framkom i høringsprosessen. Vi kommer til å stemme imot det forslaget som ligger her i dag, men det blir ikke det samme som at vi ikke er for å prøve å finne en mulig løsning, hvis det hadde vært grunnlag for det. Men nå blir det stemt for denne modellen, og da får vi ta stilling til det i 2025 hvis vi får muligheten til det.

Vi ønsker helt åpenbart å ta ned skattenivået, for vi mener at dette skattenivået er altfor høyt og vil ha skadelig effekt for arbeidsplasser og utvikling av denne næringen langs kysten.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:51:09]: Det er også slik eg oppfattar Høgre, at det er eit viktig poeng for dei.

Slik eg har forstått regjeringspartia, er litt av grunnlaget for at dei gjekk til høgresida for å skaffe fleirtal, nettopp å gjere det føreseieleg. Vil Høgre vere lojal mot avtalar som regjeringa har inngått med Venstre og Pasientfokus, når ein skal jobbe vidare med å danne fleirtal framover?

Helge Orten (H) [10:51:37]: Når vi nå stemmer imot denne modellen, vi ønsker å få utredet nærmere de alternativene som framkom i høringsprosessen, og vi mener at skattenivået er for høyt, ligger det vel ganske greit i kortene at vi også vil forsøke å få til en bedre løsning hvis vi får muligheten til det. Det betyr lavere skattetrykk, og vi vil se på innretningen av modellen. Jeg mener at slik den er laget nå, vil den gi en del skadeeffekter, med hensyn til både for høy skatteprosent og innretningen av selve modellen, som gjør at vi mener at den ikke stimulerer til utvikling av næringer og arbeids-

plasser i lokalsamfunnene langs kysten. Derfor vil vi ta tak i det hvis vi får muligheten til det.

Når jeg snakker om forutsigbarhet, har jeg ennå ikke opplevd at noen har kommet og sagt at de er bekymret for en lavere skattesats. Tvert imot opplever jeg at vi vinner gehør for at vi må gjøre et stykke arbeid for å forbedre denne modellen, både med hensyn til å få ned skattetrykket og med hensyn til innretning.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:52:39]: Nå er mange av spørsmålene mine stilt, så jeg prøver meg på et litt religiøst spørsmål: Tror Høyre på konseptet grunnrente, altså at når man skaper verdier, er det i noen næringer mer enn arbeid og kapital som er involvert, at det også er noe nærmest gudgitt, som fossefallene, fjordene eller oljefeltene? Og hvis Høyre tror på det, mener man da det er riktig at Norges – eller det vil si Kypros' – rikeste mann, John Fredriksen, skal sitte igjen med hele den grunnrenten selv? Og hvis jeg har misforstått representanten Orten, at Høyre både er for grunnrente og synes det er feil at John Fredriksen skal sitte igjen med alt selv: Hvorfor tok ikke Høyre ansvar i 2019, da grunnrente på havbruk ble foreslått av et oftest utvalg? Da kunne man jo tatt ansvar for å lage en modell som var bedre og finere, og om så en sats som var lavere. Har ikke Høyre da egentlig gjort en legendarisk dårlig jobb på vegne av de interessene som de representerer, når det nå blir vedtatt en skatt som de er så imot, når de hadde muligheten til å ta tak i dette selv på et tidligere tidspunkt?

Helge Orten (H) [10:53:36]: Nå kom Gud inn i bildet her også, så det ble litt mer komplisert.

I utgangspunktet vedtok Stortinget en produksjonsavgift tilbake i 2020, med et ganske bredt flertall. Det var gjort ut fra at vi da samlet oss om en løsning der denne næringen også betalte en del av det en kan definere som grunnrente i form av en produksjonsavgift og i form av auksjon av nye tillatelser. Det er også en måte å kreve inn grunnrenteskatt på. Den modellen som er brukt her, er tatt fra vannkrafts- og petroleumssektoren, overført til havbruk og puttet inn i en verdikjede. Etter min oppfatning er den kanskje ikke så godt egnet til å kreve inn grunnrente fra denne næringen som den er i vannkrafts- og petroleumsnæringen. Derfor mener jeg det også bør utredes andre modeller for hvordan næringen kan bidra noe mer, og det er nettopp det vi foreslår i denne saka, at vi tar oss bedre tid, sørger for å få gjort den nødvendige utredningen og også sørger for å legge til rette for et moderat skattetrykk.

Presidenten [10:54:40]: Replikordskiftet er avsluttet.

Roy Steffensen (FrP) [10:54:51]: Jeg vil starte med spesielt å gratulere representanten Pollestad og finansminister Vedum med å skrive historie, i og med at det er første gang det i fellesskap gjennom votering i Stortinget i et skatteforlik blir inngått et flertall mellom Senterpartiet og Rødt.

I september lanserte Vedum svært overraskende grunnrenteskatt på havbruk. Det var overraskende fordi både Arbeiderpartiet og Senterpartiet i forkant av valget hadde vært så tydelige på at en slik type skatt var helt uaktuelt. Selskap etter selskap har i tiden som fulgte, varslet permitteringer, og foreløpig – ca. 10 måneder etter unnfangelsen – er det fortsatt omtrent 40 mrd. kr i investeringer som enten er utsatt, nedjustert eller skrinlagt for godt. Det har også vært store protester langs hele kysten. Det er blitt arrangert fakkeltog i enkelte kommuner fordi dette rammer arbeidsplasser ute i små distriktssamfunn.

Et godt eksempel så vi f.eks. for ca. to uker siden, da HighComp på Bokn ble lagt ned. I dette lille distriktssamfunnet med ca. 700 innbyggere må altså 15 ansatte finne seg noe annet å gjøre. Det høres veldig lite ut, men i konkrete tall ville det ha tilsvart om lag 12 000 arbeidsplasser i Oslo. Det er klart det blir bråk av slikt.

Prosesen har vært elendig. Skatten er allerede, med støtte av SV, vedtatt innført. Det er vedtatt at den skal gjelde fra 1. januar, og det er SV som de neste årene skal være med og bestemme bruken av pengene som skatten innbringer, men innretningen av skatten er det altså Rødt, Pasientfokus og Venstre som er med og bestemmer. Ved første anledning i forhandlinger om statsbudsjettet i høst kan altså SV skru opp presentsatsen – eller vil vi kanskje få se et statsbudsjett inngått mellom Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre, Pasientfokus og Rødt?

Fremskrittspartiet har vært motstander av denne skattemodellen fra dag én og vært tydelig på det, og vi har fått med oss at et nettverk av kystkommuner – et nettverk bestående av over 70 kommuner, hvor de aller fleste har ordførere fra enten Senterpartiet eller Arbeiderpartiet – har ment at prosessen har vært for dårlig, at saken må sendes i retur, og at man må komme tilbake med en ny innretning. Fremskrittspartiet er helt enig med disse ordførerne som styrer de kommunene som først og fremst blir rammet av denne skatten.

Med innføring av en slik omfattende skatt burde diskusjonene og drøftelsene skje i forkant, og skatten innføres først når debatten er over – ikke slik det gjøres nå.

Fremskrittspartiet har som konsekvens av dette først og fremst foreslått å sende saken i retur til regjeringen. Deretter ber vi dem om sammen med næringen å utarbeide og utrede nye modeller som bedre vil ivareta

denne viktige distriktsnæringen, og som ikke går ut over investeringer, arbeidsplasser og verdiskaping.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [10:57:45]: Representanten Roy Steffensen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Geir Pollestad (Sp) [10:58:08]: Framstegspartiet har fått litt ros for å vera tydeleg i saka. Dei er òg konsekvente over tid. Då Stortinget i samband med Innst. O. nr. 60 for 1974–1975 diskuterte grunnrenteskatt på olje og gass, var Framstegspartiet si haldning at den føreliggjande proposisjonen om lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsførekomstar skulle avvisast. Det er det same standpunktet som Framstegspartiet har i dag. Så spørsmålet mitt er eigentleg: Tenkjer representanten Steffensen at det var greitt at Framstegspartiet tapte voteringa i 1975, og er representanten prinsipielt imot grunnrenteskatt?

Roy Steffensen (FrP) [10:58:58]: Representanten Carl I. Hagen har vel selv sagt at han var glad for at det han foreslo i 1975, ikke ble vedtatt. Til orientering tror jeg også at representanten Hagen i 1975 representerte Reformpartiet i Stortinget, bare slik at det også er klargjort.

Når det gjelder total skattebyrde for næringen, synes jeg at Senterpartiet skrev det veldig bra for bare et par år siden:

«Disse medlemmer frykter at en kraftig økning i beskatningen slik regjeringen legger opp til, vil skape usikkerhet for produksjon i Norge og norske arbeidsplasser.»

Det synes jeg er en holdning som Senterpartiet burde tatt med seg når de nå sitter og styrer. I stedet for har vi nå fått en grunnrenteskatt på toppen av at det har kommet en økning i utbytteskatten og formuesskatten. I tillegg er det innført en ekstraordinær arbeidsgiveravgift for høye lønninger. Den totale skattebyrden for næringen er blitt veldig stor, og jeg er redd for utviklingen framover.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:00:07]: Rødt er ikke fremmed for litt kreativ bruk av Stortingets forretningsorden, men da Fremskrittspartiet truet med å stille full sal her i dag, ble jeg litt overrasket, for det brennende engasjementet for milliardærenes superprofitt har vi jo ikke sett i andre saker. Fremskrittspartiet har ikke krevd full sal når man har foreslått makspris på strøm eller å heve minstepensjonen – eller andre ting der Rødt og Fremskrittspartiet, for så vidt oftere, er mer enig. Sånn er det ofte med Fremskrittspartiet, at man er opptatt av folk som har dårligere kår når det ikke har så mye å si,

men når man virkelig trækker til, er det for dem med størst økonomiske interesser. Den skatten som skal vedtas her i dag, har et bunnfradrag som gjør at mange av de små, som Fremskrittspartiet peker på, ikke skal betale den skatten. Det er liksom da engasjementet kommer fram. Hvor kommer det engasjementet fra?

Roy Steffensen (FrP) [11:01:04]: Takk for muligheten til å svare på det. Engasjementet til Fremskrittspartiet i denne saken handler først og fremst om å sikre arbeidsplasser, sikre verdiskaping og sikre utvikling i små distriktssamfunn langs hele kysten. Vi ser at nå som den totale skattebyrden er blitt så stor og grunnrenteforslaget er lansert, har det kommet permitteringsvarsler, og investeringer som ville skjedd ute i distriktene for om lag 40 mrd. kr, er enten utsatt, nedjustert eller skrinlagt for godt. Det er en utvikling som vi frykter vil gå ut over arbeidsplasser og befolkningen i distriktene, og det er derfor vi har et stort engasjement i denne saken.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:01:47]: Engasjementet for distriktene deler Rødt, og denne skatten vil også gjøre at distriktskommuner får muligheten til både å ruste opp og kanskje ta mer vare på velferden i distriktene.

Det er mye som sies i kampens hete fra ulike næringsinteresser som ikke ønsker en skatt, men det man bestandig skal stole på, er reaksjonen fra aksjespekulanter på børsen. Da forliket ble lagt fram, gikk kursen på alle de store sjømataksjene opp i taket – 13–15 pst. på de ulike selskapene. Kan det være at denne frykten for investeringsnekt og permitteringer er en smule overdrevet, og at den kollektive oppfatningen blant mange små aksjespekulanter heller er at det nok kommer til å gå bra for denne næringen?

Roy Steffensen (FrP) [11:02:35]: Jeg skjønner at representanten fra Rødt ikke er ofte inne på Oslo Børs og handler aksjer. Da hadde hun registrert at det er helt korrekt at prisene gikk opp den dagen det ble lansert, men etter at aksjonærene hadde fått lest litt mer om hva avtalen innebærer, sank kursene igjen, dagen etterpå. Så det er ingen automatikk i at det at prisene et kort øyeblikk gikk opp, betyr at aksjonærene var fornøyd med det som ble lansert. Tvert imot er næringen blitt skadelidende ved at dette er blitt innført, og vi ser at f.eks. den utenlandske eierandelen på sjømatindeksen er blitt redusert fordi det nå er skapt en politisk risiko for å investere i Norge.

Presidenten [11:03:25]: Replikordskiftet er avsluttet.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:03:41]: Oppdrettsnæringen høster en grunnrente på 10–20 mrd. kr i året, po-

tensielt mer enn det. Grunnrenten høstes fra de norske fjordene og tilhører fellesskapet. Fraværet av en grunnrentebeskatning innebærer enorme overføringer av verdier fra det norske fellesskapet til oppdrettsnæringen og derav noen av Norges rikeste og mektigste personer og arvinger.

Forslaget til grunnrenteskatt som regjeringen la fram i september i fjor, ville sikret at over halvparten av grunnrenten tilfalt fellesskapet, og næringen ville sitte igjen med litt under halvparten selv. Det mener jeg var et moderat forslag til en grunnrentebeskatning som ville vært lavere enn de har i de andre næringene med grunnrenteskatt: petroleum og vannkraft.

Det var noen problemer med forslaget i høringsnotatet. Satsen var ikke et av de problemene. Bunnfradraget, som gir selskaper insentiver til skattemotivert tilpasning i selskapsstrukturen for å minimere skatteregningen, er en dårlig idé.

I proposisjonen reduserte regjeringen forslaget, en svekkelse av skatten på mange milliarder på sikt. Med det forslaget ville næringen sitte igjen med over halvparten av grunnrenten selv. Det er for mye. Likevel har regjeringen fortsatt å drive en slags skattekonkurranse med seg selv. For å oppnå hva da? Jo, for å oppnå det smalest mulige flertallet i Stortinget og la større deler av verdiene ligge igjen i lommene på noen av landets rikeste personer.

Hva sier det egentlig om samfunnet vårt når næringslivslobbyister og kapitalkreftene så enkelt vinner fram med sitt syn for å kare til seg milliardverdier, mens husholdninger i Norge sliter med å få mat på bordet i dyrtiden? Det sier noe om hvilke stemmer flertallet på Stortinget dessverre er mest opptatt av å lytte til.

Som en nylig avlagt doktorgrad ved Universitetet i Bergen konkluderte med: Vanlige folk og lavinntektsgrupper har sjelden eller aldri reell innflytelse på norsk politikk, ei heller under regjeringen som ifølge seg selv er til for vanlige folk.

En grunnrenteskatt er den minst vridende typen skatt vi har. Jeg registrerer at alle partier til høyre for SV heller vil ha mer skatt på folks arbeidsinntekter eller kutt i velferden enn å skattlegge superprofitten til oppdrettsnæringen.

I dag fremmer SV forslaget som regjeringen opprinnelig fremmet i denne proposisjonen, for det kunne regjeringen fått flertall for – sin primærpolitikk. I stedet valgte regjeringen å gi eierne av oppdrettskonsesjoner store skatteletter og danne et smalest mulig flertall. Da taper både fordeling og miljø.

Med det tar jeg opp forslagene SV er med på.

Presidenten [11:06:37]: Representanten Kari Elisabeth Kaski har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Helge Orten (H) [11:06:51]: Nå er det ikke slik at Høyre og SV er enige om beskatning av havbruksnæringen – på ingen måte. Dette forslaget, og forliket, er kommet til på et mest mulig minimalt grunnlag og med smalest mulig flertall, der SV ikke en del av det. Det som det er interessant for oss å få vite litt mer om, er hvordan SV ser på dette nå i de framtidige budsjettforhandlingene. Er dette noe som kommer til å komme på bordet, både i revidert budsjett og i de løpende ordinære budsjettene? Vil SV forhandle denne skatteprosenten opp hvis en får muligheten til det?

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:07:29]: La meg først understreke at SV var – slik jeg også for så vidt opplevde at Høyre og de andre partiene som i utgangspunktet satt rundt forhandlingsbordet, var – klar til å undersøke muligheten for å få på plass et bredt forlik her på Stortinget. Det var i utgangspunktet konstruktive forhandlinger for å forsøke å få til det. Så er realiteten sånn at den politiske avstanden mellom våre partier er stor på grunnrenteskatt, men nå er den også stor mellom SV og regjeringspartiene. Jeg synes det er synd, og egentlig også alvorlig, at regjeringspartiene i økonomisk politikk danner flertall med et parti på høyresiden. Det har svekket fordelingseffekten av det budsjettet vi har vedtatt sammen, og det kommer til å innebære at SV må få større gjennomslag i fordelingspolitikken.

Grunnrenteskatt på havbruk kommer til å bli et tema i de kommende budsjettforhandlingene, for det er helt klart: Vi er ikke en del av dette forliket. Vi er ikke bundet av det, og vi kommer til å søke gjennomslag.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:08:36]: Jeg lyttet med interesse til innlegget fra Kaski. Jeg skjønner at frustrasjonen over at det i dag inngås et skatteforlik mellom regjeringspartiene og Rødt pluss Venstre, men uten SV, er ganske stor, og det var interessant å høre Kaskis svar på spørsmål fra Helge Orten. For ordens skyld: Innebærer det svaret at SV allerede til høsten, altså i løpet av noen ganske få måneder, vil utfordre både innretning og sats på det forliket som i dag inngås om grunnrente i oppdrettsnæringen?

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:09:13]: Vi mener at fordelingsprofilen på budsjettet som vi inngikk avtale om i høst – der grunnrenteskatt på havbruk var en del av det, på bakgrunn av et høringsnotat som regjeringen hadde lagt ut – er svekket. Det betyr at SV må få gjennomslag for å forsterke fordelingsprofilen. Grunnrenteskatt på havbruk kommer til å bli et tema i de forhandlingene.

Så utsteder ikke SV ultimatum før noen forhandlinger vi har med regjeringen, men det er klart at vi vil søke mest mulig gjennomslag, og grunnrenteskatt på havbruk kommer til å bli et tema – både innretningen og nivået på skatten.

Sveinung Rotevatn (V) [11:10:08]: Diskusjonane om denne saka i komiteen har handla om mange ulike ting, og det er klart at skattesatsmodellar har fått mest merksemd her i dag. Det er ikkje så rart, og det er heller ikkje så rart at SV ikkje vil stemme for det fleirtalet no er einige om, i og med at det er ein dobbelt så låg skattesats som det SV sjølv ønskjer.

Det som også har vore diskutert, er bl.a. miljøprofilen på denne næringa. Der er Venstre og SV einige om at det er rom for – for ikkje å seie påkravd – at ein får styrkt miljøreguleringane. I det forliket som ligg på bordet i dag, som fleirtalet er einige om, er det særleg tre viktige framsteg for miljøpolitikken: ei endring av trafikklyssystemet for å ta større omsyn til både sjøaure, utslepp og dødelegheit, ei moglegheit til å konvertere opne konsesjonar til lukka, og det at det skal kome ei ny miljøteknologiordning allereie i år. Spørsmålet er om SV synest det er gode forslag, og i så fall om SV kjem til å støtte dei i dag – om ikkje anna subsidiært, slik bl.a. Raudt har varsla.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:11:11]: Jeg er usikker på om det er hensiktsmessig eller nødvendig å sette et godkjentstempel på en slags «Hurdal light»-politikk på miljø for oppdrettsnæringen. Jeg vil jo tenke at Venstre, som et miljøparti, tar på alvor at det i fjor døde 98 mill. laks og sjørret i norsk havbruksnæring. Særlig når Venstre ønsker en lavere grunnrentebeskatning, bør behovet være større for å stille strengere miljøkrav, sånn at næringen kan ta ut noe av den enorme delen av grunnrenten – som næringen får lov til å beholde med flertallet i dag – i nettopp investeringer i miljøteknologi. Endringene i trafikklyssystemet, lukkede konsesjoner og miljøteknologiordningen er varslet av regjeringen, og da tenker jeg i utgangspunktet at regjeringen må levere på det. Det har ikke blitt særlig mye sterkere av det som ligger på bordet i dag. Man kunne ha strammet det vesentlig mye mer til, sånn at vi kunne fått en mer bærekraftig havbruksnæring i Norge, for det trengs.

Presidenten [11:12:05]: Replikkordskiftet er omme.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:12:20]: Jeg vet ikke om det sier mest om meg eller regjeringen, men da regjeringen la fram lakseskatten i høst, ble jeg positivt overrasket. Selv om den er grundig utredet og har et solid faglig grunnlag, og Norge har en stolt tradisjon for grunnrente, er det noe annet faktisk å gjøre det.

Med mindre man er legendarisk naiv, skjønner man at idet man legger et slikt skatteforslag på bordet, setter man i gang en knallhard klassekamp der noen av Norges – og for så vidt også Sveits' og Kypros' – rikeste vil kjempe med nebb og klør. Når Høyre og Fremskrittspartiet lukter lukten av god, gammeldags klassekamp, kaster de seg inn med liv og lyst. De har tatt fram alle triksene i boken, prøvd på trenering og avsporing og kastet inn stadig mer kreative forslag – som så klart må utredes; det tar tid – og også trussel om investeringsnekt.

Motparten, alle de som tjener på grunnrenteskatt – som den lavtlønte som kan slippe å betale økt skatt, distriktskommunene som kan få rustet opp sykehjemmene sine, eller folk i matkø som forhåpentligvis kan forvente at litt av disse inntektene brukes til å sikre dem mer verdighet – har ikke like mange lobbyister. Vi kan ikke ha det sånn i Norge at milliardformuen og matkøene vokser samtidig. Alle som er imot denne skatten, må sporenstreks ta fram kalkulatoren og forklare hvor de vil kutte.

Det har derfor vært frustrerende å se regjeringen rygge litt og litt, fra et forslag på 40 pst. til 35 pst. og deretter til 25 pst. Det som blir overtydelig her i dag, er at deres eget forslag ville ha fått flertall med Rødt og SV. Det kan irritere meg, jeg innrømmer det, og jeg kommer til å mase om en høyere skatteprosent ved enhver anledning – og for så vidt også når det ikke er anledning – fordi jeg mener at det er helt ulogisk at laksebaronene skal ha to tredjedeler av grunnrenten.

Noen ganger må man løfte blikket – på 1. mai, på 17. mai – og se de lange historiene. Når jeg gjør det i dag, ser jeg et Norge med høye fjell og dype fjorder som endelig tar eierskap over verdiene som skapes på våre felles ressurser, helt fra fossefallene, via fjordene og til oljefeltene på havets bunn.

Derfor støtter Rødt subsidiært forliket, for det blir faktisk for dumt at Fremskrittspartiet, med sitt brennende engasjement for laksebaronene, skal late som at Rødt og Fremskrittspartiet er på samme lag, for det er vi ikke. Vårt engasjement ligger hos minstepensjonistene, ikke milliardærene.

Sveinung Rotevatn (V) [11:15:14]: Om drøye tolv timar startar laksefisket. Sommarens vakraste eventyr begynner då. Det mest lønsame eventyret er nok likevel ikkje fisket etter villaksen i elvane våre – det er oppdrettslaksen og havbruksnæringa, som over mange år har gjort mange stolte og produsert store verdier for lokalsamfunn, for eigarar og for Noreg.

I Noreg har vi ein tradisjon for at næringar som får tilgang til felles naturressursar – det vere seg olje og gass, fossefall eller tronge og reine fjordar – og som skapar veldig store verdier på grunn av det gjennom ei grunn-

rente, ein ekstraordinær profitt, også skal bidra meir til fellesskapet gjennom noko høgare skattesats. Historisk har Venstre som parti vore med på og teke initiativ til den typen nasjonale grep. Også i dag er vi med og tek nasjonalt ansvar.

Eg deler ein del av kritikken som har vore mot den politiske prosessen frå regjeringa si side, men eg meiner likevel det ikkje er nokon tvil om det faglege grunnlaget for at det finst ei grunnrente i denne næringa, og at ho er stor. To offentlege utval sett ned av regjeringa Solberg – regjeringa som Venstre tok del i og støtta – har anbefalt å innføre grunnrenteskatt på havbruksnæringa. Statistisk sentralbyrå har vist at det i denne næringa over tid er ein profitt på tre–fire gonger så mykje som det er i annan industri. Det er sjølsagt heilt legitimt å meine at ein skal behalde den profitten, men tradisjonen i dette landet har vore at då bidrar ein også meir til fellesskapet.

Det føreslo regjeringa, men etter Venstres syn gjekk regjeringa for langt. Skattesatsen vart rett og slett for høg. Skattetrykket på næringa vart for høgt, ikkje minst i lys av alle dei andre skattane regjeringa har skrudd opp. Vi har likevel vore villige til å samtale og finne eit tverrpolitisk fleirtal rundt dette fordi vi trur det er viktig å vere føreseielege – dersom vi fekk gjennomslag for nettopp å senke skattetrykket. Det har vi fått. Skattesatsen på grunnrenta har gått frå 40 pst. i høyringa til 35 pst. i forslag frå regjeringa – som har stor støtte i denne salen og kunne fått fleirtal – til 25 pst., som var det Venstre ønskte.

Det er ein sats eg trur næringa kan leve med. Det seier mange av aktørane sjølve. I tillegg er rabatten på formuesskatten for konsesjonar no oppe i 75 pst. Det er viktig for mange av dei små og mellomstore familieeigde bedriftene. Når vi legg til dei viktige grepa ein tek i dette forliket, med bl.a. viktige miljøtiltak for næringa, er dette noko Venstre står i, noko vi kjem til å stemme for, og som ikkje minst vil sikre føreseielegheit for ei av Noregs aller viktigaste næringar.

Presidenten [11:18:18]: Det blir replikkordskifte.

Heidi Nordby Lunde (H) [11:18:33]: Jeg hører Venstre bl.a. si at de er glad for å bidra til å få skatteprosenten ned, men dem vi snakker med, næringen og folk langs hele kysten, ser et parti som sørger for flertall for innføring av en modell de er imot, en innretning som fører til store omstruktureringer, og en skattesats som er høy.

Jeg skal innrømme at i dag, og de siste dagene, synes jeg definisjonen av et bredt forlik har fått et nytt ansikt, for et bredt forlik ser for meg ut som et relativt sprikende flertall.

Uavhengig av det: Målet med et tilsynelatende bredt forlik er jo at en løsning skal stå seg over tid og over skif-

tende regjeringer. Det kan da være greit å få en avklaring fra Venstre til næringen og velgerne langs hele kysten om hvorvidt Venstre nå er en garantist for innføringen av en grunnrentemodell hele næringen er imot. Det er et klassisk ja eller nei-spørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [11:19:30]: Viss representanten Nordby Lunde trur at det er Venstres stemme som skal til for å sikre fleirtal for innføring av grunnrenteskatt, då har ikkje representanten følgt med i denne debatten. Det er eit breitt fleirtal i denne salen for å innføre det. Partiet Raudt og partiet SV ønskjer det sterkt. Den einaste forskjellen er at dei vil ha satsen mykje høgare. Når Venstre gjer dette i dag, vert satsen mykje lågare. Det skulle ein tru at eit parti som Høgre kunne glede seg litt over. I alle fall gjer mange i næringa det.

Einigheita som ligg på bordet, er ikkje brei. Ho er tverrpolitisk, men det er eit knapt fleirtal. Derimot er det brei einigheit om prinsippet, det er brei einigheit om modellen, og det gjer det føreseieleg. Det folk i næringa veit, er kva som no vert vedteke, dei veit kva eit stort fleirtal på Stortinget vil.

Det einaste næringa ikkje veit, det einaste spørsmålet som står igjen i dag, er kva Høgre meiner. Det er det einaste spørsmålet som står igjen. Eg veit kva alle andre parti meiner, men eg veit ikkje kva partiet Høgre meiner. Eit bidrag til å redusere det uføreseielege her ville ha vore å avklare det.

Heidi Nordby Lunde (H) [11:20:32]: Jeg synes Høyre har vært tydelig i dette spørsmålet. Det var partiet Høyre som i regjering, sammen med Venstre, bl.a. utredet modeller for grunnrenteskatt, og også innførte former for grunnrenteskatt for denne næringen.

Jeg stilte et enkelt ja eller nei-spørsmål: Er Venstre nå en garantist for den løsningen næringen selv sier at de ikke vil ha, en innretning de sier kommer til å føre til store omstruktureringer, og en skatteprosent som er for høy. Ja eller nei?

Sveinung Rotevatn (V) [11:21:06]: Når Venstre i dag stemmer for den einigheita som ligg her, som er i tråd med det vi har meint, er det det Venstre er for. Det er difor vi stemmer for det. Det burde ikkje vere så veldig vanskeleg å forstå.

Det betyr ikkje at Venstre er einig i alt anna regjeringa gjer, eller all anna skattepolitikk denne regjeringa fører. Venstre er feks. for å senke formuesskatten, vi er for å senke utbyteskatten, og vi er for å fjerne den unødvendige nye arbeidsgjevaravgifta for dei som tener meir enn 750 000 kr. Alt det, om ein gjer dei endringane, vil også kome oppdrettsnæringa til gode.

Ingen skal vere i tvil om at viss Venstre får moglegheita til å styre i stort og sitje i regjering igjen, kjem vi til

å sørge for gunstigare skattevilkår også for havbruksnæringa. Men den modellen som ligg her, med den satsen som ligg føre, og grunnrenteskatten som vert innført, er vi for, og difor stemmer vi for det.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:22:08]: Representanten trekte fram miljø som ei viktig årsak til at ein fekk til einigheit med regjeringa. Dei av oss som har jobba med dette over lang tid, ser at dette ikkje er noko framsteg for miljøet. Tvert om er det snarare eit tilbakesteg for miljøet – som Venstre har vore med på å setje i scene. La meg ta eitt eksempel: miljøindikatorar. Miljøindikatorane er dei indikatorane som avgjer om næringa skal kunne vekse eller må redusere produksjonen sin. Der har regjeringa i Hurdalsplattforma sagt dei skal «vidareutvikle trafikklssystemet med flere miljøindikatorer». Så har Venstre forhandla fram at det no skal utgreiast og vurderast indikatorar, altså ei klar svekking av Hurdalsplattforma. Er det frå Venstres side ein bevisst politikk å svekkje miljøprofilen på havbrukssida?

Sveinung Rotevatn (V) [11:23:13]: No synest eg representanten lès dette veldig rart, for det han siterte frå Hurdalsplattforma, er at ein skal vidareutvikle trafikklssystemet. Det som står her, er at ein skal sørge for at miljøindikatorssystemet kjem på plass i 2024. Det er jo eit framsteg. I tillegg ser ein konkret på kva indikatorar ein skal sjå på, bl.a. påverknad på sjøaure – som ikkje er ein del av det her i dag – utslepp og dødelegheit.

Eg forstår rett og slett ikkje heilt spørsmålet, for dette er meir tidfesta, meir konkret og meir forpliktande. I tillegg kjem det punkt rundt ei ny miljøteknologiordning. Ho skal kome allereie i år. Ikkje minst meiner eg at mange i næringa også er glade for – og meiner det er fornuftig miljøpolitikk; det gjer eg òg – at ein skal kunne konvertere opne konsesjonar til lukka konsesjonar i område der det er nedtrekk, slik det i dag er både utanfor og innanfor, heldt eg på å seie, gamle Hordaland og gamle Sogn og Fjordane. Summen av dette er styrking av miljøprofilen. Det er det mange i Venstre som er glade for, og det er det faktisk mange i næringa som er glade for.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:24:17]: Det er miljøindikatorar i dag, det vil seie: Det er éin indikator. Det første punktet er faktisk allereie oppfylt, det er på plass med indikatorar i dag – og det er lus. Det er den einaste indikatoren som finst i dette berekraftssystemet vi har for oppdrettsnæringa, så det første punktet er innhaldslaust for dei av oss som har jobba med dette over lengre tid.

Så er det dette med at fleire indikatorar skal utgreiast og vurderast – noko som betyr at det er ope om det kjem fleire indikatorar – men i Hurdalsplattforma står

det at det skal kome fleire indikatorar. Dette er altså ei svekking av Hurdalsplattforma på miljø.

Det er ei stor bekymring for oss i SV at ein frå Venstres side har forhandla i stykke miljøprofilen i havbruksnæringa. Da er eigentleg spørsmålet til representanten om dette – å svekke miljøprofilen til havbruksnæringa – var noko Venstre bevisst gjekk inn med da ein gjekk inn i forhandlingar med regjeringa.

Sveinung Rotevatn (V) [11:25:18]: Eg forstår framleis ikkje kva representanten spør om, for det er ikkje slik at det er indikatorar i dag – som han seier – det er éin indikator, og det er lusestrykk på villaksen. Det er viktig nok, men det er andre ting òg som er viktige, og det at vi no konkretiserer tre nye ting ein skal sjå på når ein vidareutviklar trafikklssystemet, er eit miljøpolitisk framsteg, ikkje eit tilbakesteg. I så måte hadde det vore fint om SV vil stemme for det. Eg håpar òg at SV kan stemme for dei andre tiltaka som faktisk blir vedtekne – i staden for å sitje bakarst i salen og protestere. Dette gjev store moglegheiter for næringa samtidig som det blir betre miljøpolitikk både rundt konvertering av konsesjonar, trafikklssystem og miljøteknologiordninga.

Venstre kjem til å jobbe vidare framover for å sikre gode vilkår i oppdrettsnæringa på naturens premisser. Den jobben er ikkje ferdig, og der kan vi sikkert òg jobbe godt saman med SV i tida framover.

Presidenten [11:26:07]: Replikordskiftet er avsluttet.

Rasmus Hansson (MDG) [11:26:26]: Stortinget vedtar i dag en grunnrenteskatt på havbruk – med det aller minste flertallet som denne salen er i stand til å produsere. Det er en god illustrasjon på en tapt mulighet for å få til et bredt forlik, som alle har snakket om, om et forutsigbart skatteopplegg for oppdrettsnæringen – et skatteopplegg som tar hensyn til det faktum at oppdrettsnæringen har tatt inn veldig stor grunnrente uten å bli skattet av det, og at den av hensyn til fellesskapet i større grad bør skattes for den grunnrenten, og dessuten et skatteopplegg som brukes til å løse oppdrettsnæringens store problem, nemlig laksevelferds- og miljøproblemene.

Det har gått nesten fire år siden skatteutvalget for havbruksnæringen avga sin rapport. De fire årene er dessverre ikke blitt brukt til å lage et skattesystem som får bred oppslutning. Denne regjeringen kastet bort en gylden mulighet ved å somle i den saken, og forrige regjering nedsatte et utvalg som de nesten enda raskere puttet i skuffen, istedenfor å jobbe med et opplegg som kunne skaffe et bredt flertall.

Miljøpartiet De Grønne støtter innføringen av en grunnrenteskatt for en næring som høster stor gevinst av fellesskapets ressurser, men denne grunnrenteskatten burde vært brukt – og Miljøpartiet De Grønne har lagt fram et forslag om at den skulle brukes – som et virkemiddel som i seg selv reduserer velferds- og miljøproblemene innen oppdrett, slik Grønn skattekommisjon anbefaler at vi bør begynne å bruke skatter og avgifter i dette landet. Det har dessverre ikke skjedd. Vi har vært åpne for å utsette prosessen for å kunne komme til et bedre opplegg som også ivaretar miljø. Derfor har vi et forslag sammen med Høyre og Fremskrittspartiet om å sende forslaget tilbake til regjeringen, men vi har altså en annen begrunnelse enn Høyre og Fremskrittspartiet for dette.

Dessverre svarer den enigheten som Venstre og Pasientfokus har inngått med regjeringen, ikke på miljøutfordringene. Det er foreslått utredninger om miljøtiltak som allerede er under utredning, men det er ikke lagt inn en kobling som bruker denne kraftfulle skatten til å sørge for at dødelighet og miljøproblemer knyttet til oppdrett løses.

Jeg tar opp forslagene Miljøpartiet De Grønne har alene.

Presidenten [11:29:32]: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:29:47]: Det er en veldig viktig sak vi diskuterer i dag, og en veldig viktig næring for Norge. Oppdrettsnæringen betyr enormt mye for Distrikts-Norge. Den betyr mye i form av bosetting, den betyr mye med tanke på arbeidsplasser, at folk har en jobb å gå til, og den betyr enormt mye når det gjelder matproduksjon.

Av og til tenker jeg: Hva er visjonene våre? Hva er målet med denne næringen? Hva ønsker en å få til av produksjon? Det er kanskje en diskusjon som hører hjemme i en annen sak, men det henger også sammen med hvilke rammevilkår næringen får.

Jeg må si at det siste trekvart året har vært ganske spesielt å følge. I etterkant av den 28. september, da regjeringa hadde pressekonferanse og sendte sjokkbølger gjennom Distrikts-Norge, så vi at veldig mange selskap valgte å legge sine investeringer på is, og noen skrinla dem direkte. Opp mot 40 mrd. kr er et tall som har blitt nevnt flere ganger. Det er iallfall enorme verdier og arbeidsplasser som har blitt lagt på is.

Noe av det som er en stor utfordring i denne saken, som ikke har vært diskutert så mye, er beskjeden om at skatten skulle innføres fra 1. januar i år. Den ble gitt noen måneder før, da saken skulle på høring. Høringen var ferdig etter innføringstidspunktet, proposisjonen kom i april, og vedtaket fattes nå i mai/juni.

Jeg registrerer at mange sier at en er opptatt av prosess når en ikke blir enig i sak. Jeg kan for så vidt være enig i at det er et argument, men jeg tror at både distriktene, næringen og regjeringa hadde tjent på en helt annen prosess, en helt annen måte å gjøre dette på. Når finansministeren sitter her, vil jeg si at jeg syns det er synd at Stortinget ikke får en helhetlig gjennomgang av skattesystemet, at vi ikke får Torvik-utvalget til behandling. I mine øyne burde en heller valgt en annen løsning hvis det var penger en trengte, lagt fram saken for Stortinget bredt og forhåpentligvis klart å jobbe fram et forlik. Når en har flere skatter å se i sammenheng, kunne kanskje enda flere partier sluttet seg til, som vi ikke nødvendigvis klarte i forrige periode, men i perioden før der, der ulike partier strakk seg langt. Det jeg frykter, er avgrensingsproblemet. Jeg frykter mye byråkrati, og jeg frykter juristmat de neste månedene.

Når det er sagt, mener jeg og Kristelig Folkeparti at det er grunnlag for grunnrente i havbruk. En riktig utformet skatt mener vi er riktig, og også et riktig nivå på skattetrykket. Derfor vil jeg bare si at jeg syns Venstre og Pasientfokus fortjener ros for å ha fått ned skattetrykket, men det var dessverre ikke så langt ned at Kristelig Folkeparti kunne slutte seg til.

Jeg vil også signalisere at vi støtter forslag nr. 8. Jeg syns det er gode forslag regjeringspartiene har kommet fram til sammen med Venstre og Pasientfokus.

Stein Erik Lauvås hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:32:50]: Det blir replikkordskifte.

Frode Jacobsen (A) [11:33:08]: Vi har hørt fra næringen de siste månedene at det er stor vilje til å betale mer skatt. Da er det fristende å spørre representanten Ropstad – som i og for seg ga en tilslutning til prinsippet om grunnrenteskatt på slutten av sitt innlegg, så spørsmålet om tro eller ikke tro på grunnrenteskatten trenger vi ikke ta i dette replikkordskiftet – om på hvilket tidspunkt Kristelig Folkeparti fikk en åpenbaring om at sjømatnæringen tåler å betale mer skatt enn den gjør i dag. Var det i forbindelse med det omfattende utredningsarbeidet ledet av Karen Helene Ulltveit-Moe i november 2019, og hvorfor gjorde i så fall ikke Kristelig Folkeparti noe med det da, da de satt i regjering? Eller var det på et eller annet tidspunkt mellom 28. september og i dag, ettersom Kristelig Folkeparti har sett at slaget om grunnrenteskatt er tapt? Spørsmålet er jo hvor mye mer skatt Kristelig Folkeparti mener at sjømatnæringen tåler å betale.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:34:07]: Det er et viktig spørsmål, og jeg skal ikke kaste blå i øynene på no-

en, for det er bare å lese avisartikler og tidligere parti-program. Kristelig Folkeparti var vel det partiet som etter den NOU-en sa at vi ønsker en eller annen form for grunnrenteskatt. Vi mente det var en nøytralt utformet skatt som både bidro til investeringer og også tok inn en større bit av det vi mente tilhørte fellesskapet, det skulle betales. Det lykkes vi ikke med i den tida, bl.a. fordi Arbeiderpartiet og Senterpartiet gikk hardt imot og de andre partiene i regjeringa også valgte å gå imot. Da landet vi på en annen modell. Jeg er enig med dem som sier at produksjonsavgift og auksjoner på konsesjonene er en annen måte å ta inn det vi mener skal tilfalle fellesskapet på. Da vi gjorde det, var det et kompromiss Kristelig Folkeparti sluttet seg til i den perioden. Da saken kom, redegjorde jeg for dette i mitt innlegg – at vi mente prosessen var feil, og at vi ønsket et lavere skattetrykk enn det som er resultatet her.

Frode Jacobsen (A) [11:35:09]: Jeg takker for svaret, men jeg lurer fortsatt på noe – og representanten var ikke innom det i sitt innlegg, selv om han bekjente sin tro på grunnrenteskatt som prinsipp og at det som stortingsflertallet i dag vedtar, er for høyt. Kan representanten si noe om hvor lav satsen måtte ha vært for at Kristelig Folkeparti skulle stemt for, og har Kristelig Folkeparti vurdert å fremme et eget forslag med sin egen sats for å synliggjøre hva de egentlig mener? For nå hører vi fortsatt litt om produksjonsavgift, og tidligere i diskusjonene, før regjeringen la fram sitt forslag, var det mye snakk om en færøysk modell, som verken næringen på Færøyene eller politikerne på Færøyene kunne anbefale. Så spørsmålet er: Hva er det Kristelig Folkeparti nå vil ha i Norge?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:36:07]: Jeg vil understreke at litt av det som har vært utfordringen, sånn jeg ser det, er at en nå vedtar hvordan skatten skal se ut, mens de som skal betale skatten, har måttet jobbe i et halvt år uten å vite hva de faktisk skal betale. Det synes jeg helt objektivt sett er problematisk, og jeg synes Stortinget burde ha løst det på en annen måte. Som vi skriver i merknader og jeg var inne på, kunne en f.eks. ha valgt en økning i produksjonsavgiften hvis en hadde behov for penger i budsjettet neste år. Jeg synes ikke det er en ideell måte, for den må en også betale hvis det går i underskudd. Derfor synes jeg en grunnrentemodell, som er overskuddsbasert, er mer positivt.

Når det gjelder nivået, tror jeg representanten godt vet at vi skulle ønske det var noe lavere enn 25 pst. Grunnen til at vi ikke har lagt fram et helhetlig opplegg og forslag, er at vi ikke ble enige. Nå vil vi se hvordan dette kommer til å virke. Jeg gjorde det jeg kunne for å få til en løsning og prøvde å være konstruktiv, men vi lyktes dessverre ikke med å få det lavere enn 25 pst.

Geir Pollestad (Sp) [11:37:18]: I går var det eit møte mellom vestlandsbenkane og næringsforeiningane på Vestlandet. Der var to tredjedelar av stortingsgruppa til Kristeleg Folkeparti til stades. Grunnrenteskatt var eit av temaa. Det kom ei veldig klar oppfordring frå eit stort oppdrettsselskap til dei partia som har valt å stå utanfor einigheita, om at ein måtte bidra til at det vert føreseieleg, og redusera uroa rundt dette ved å gje subsidiær støtte til den framforhandla avtalen. Er det heilt utenkjeleg for Kristeleg Folkeparti? Eller er det slik at topp-prioriteten for Kristeleg Folkeparti i valkampar og statsbudsjett som ein eventuelt måtte laga i framtida, er å dekkja inn desse pengane gjennom andre kutt eller andre skattar?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:38:13]: Vi kommer ikke til å støtte det framforhandlede forliket i dag, men jeg vil gi ros til saksordføreren, representanten Pollestad, for iherdig å ha prøvd å få flere partier med, for jeg er enig i at det hadde tjent saken. Det var interessant å høre det representanten Kaski snakket om i sitt innlegg. Jeg tror det er mange partier som hadde vært villige til å strekke seg langt dersom prosessen hadde vært annerledes, og dersom en kanskje hadde klart å se dette i sammenheng med andre ting. Som regjeringa skriver i proposisjonen, ønsker man å innføre en grunnrenteskatt bl.a. for å kunne redusere skattetrykket på andre skatter. Nå har riktignok Venstre fått til noen hundre millioner i lettelse på formuesskatten, men formuesskatten på arbeidende kapital er jo blitt økt betraktelig. Arbeidsgiveravgiften for dem som tjener over 700 000 kr – er det vel – er økt betraktelig. Det å se dette i sammenheng gjør at det blir utfordrende. Forutsigbarheten er allerede ødelagt, for SV ønsker å ta runder i forbindelse med statsbudsjettene, og Høyre har varslet enda tydeligere enn det Kristelig Folkeparti har gjort, at de er mot.

Geir Pollestad (Sp) [11:39:17]: Denne grunnrenteskatten vil ha effekt i statsbudsjettet til neste år. Det eg då eigentleg lurer litt på, er: Kjem Kristeleg Folkeparti til å bruka desse pengane i sitt alternative statsbudsjett, eller vil ein synleggjera ei alternativ inndekking?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:39:40]: Det skal vi selvsagt komme tilbake til når budsjettet ligger der, men jeg har god tro på å finne andre inntektskilder. For eksempel mener vi at vi har mye å hente på effektivisering i staten. ABE-reformen mener vi var et fornuftig grep som burde vært videreført av denne regjeringa. Det er andre skatter og avgifter, f.eks. sukkeravgift, avgift på det som er helseskadelig og miljøskadelig – det er en masse ulike ting vi kan justere på. Vi har sagt at vi ønsker at næringen skal betale mer. Jeg mener det er

grunnlag for en grunnrentebeskatning, men på et lavere nivå enn det regjeringa ønsker. Om vi gjør dette på en annen måte enn det regjeringa har gjort, og som det nå blir flertall for i Stortinget, får vi komme tilbake til når vi skal behandle statsbudsjettet.

Jeg vil også si at framover kommer også Kristelig Folkeparti til å jobbe konstruktivt med å se på hvordan dette kan fungere bedre, for når det først blir innført, vil vi jo se hvordan det fungerer, om skremslene fra meg eller Pollestad vinner fram. Jeg håper at næringen kommer til å gjøre investeringer, at det blir vekst og flere arbeidsplasser rundt om i landet, selv om skattetrykket går opp.

Presidenten [11:40:49]: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:41:03]: En viktig del av den norske historien er hvordan vi har forvaltet våre naturressurser, og hvordan vi har fordelt overskuddet av våre naturressurser. Det har alltid vært kamp, det har vært diskusjon, det har vært konflikt rundt de store veivalgene når det gjelder vår forvaltning av naturressursene. Jeg har sett at det har blitt hevdet, også i dag, fra representanter fra Høyre, at det tidligere har vært brede forlik og konsensuser rundt det. Det er helt feil.

Hvis man går tilbake til kampen om vannkraften, som sto fra 1906 til 1917 og var en kjempelang diskusjon i flere runder, var det massiv motstand fra partiet Høyre. Det var også regjeringsskifter på grunn av at partiet Høyre var så imot den nasjonale kontrollen som man fikk over vannkraften, både gjennom en konsesjonsavgift og gjennom hjemfallsrett – hele det lovverket og rammeverket. Det ble sagt at man fryktet at alle utenlandske investeringer i Norge ville stoppe. Det fikk navnet panikkloven, og man angrep prosessen med full kraft. Det var Høyre som sto i spissen for det.

Det blir også framstilt som at det var stor enighet i diskusjonen rundt norsk olje- og gasspolitikk. Det er historisk sett også helt feil. Det var stor diskusjon og stor konflikt. Fremskrittspartiet stemmer i dag mot dette forslaget. Anders Langes Parti fremmet et forslag i 1975 om at hele skatten skulle avvises. Anders Langes Parti, nå Fremskrittspartiet, argumenterte kraftfullt mot – man ønsket ingen egen særskatt for norsk olje- og gassnæring, man fryktet at utenlandske investorer ville flykte ut av landet, og man gikk også veldig, veldig til angrep på det man kalte normpris. Det er veldig interessant å lese innstillingen fra 1975.

Heldigvis fikk ikke Høyre gjennomslag på starten av 1900-tallet og heller ikke Fremskrittspartiet på 1970-tallet. Det var en norsk tradisjon at man mente at rike naturressurser skulle kunne skape privat rikdom, men også at det skulle komme lokalsamfunnene og fellesskapet til gode.

Det er det samme vi gjør i dag. Vi synes det er fantastisk at vi har en stor og tung oppdrettsnæring i Norge, men når de får en stor meravkastning, mener vi det er riktig at lokalsamfunn som er vert, skal sitte igjen med mer penger. Det vil de gjøre nå. Fylker som er vert, skal også sitte igjen med mer penger. Det vil de gjøre nå. Vi mener det er riktig at vi som fellesskap, det norske fellesskapet, skal sitte igjen med mer av verdiskapingen, så vi kan bruke det på sykehus, politi, forsvar – bygge det Norge vi er så glad i.

Den diskusjonen vi er inne i nå, er en del av en lang politisk konflikt, fra Norge ble et selvstendig land i 1905, til i dag. Jeg er glad for at det er Venstre som er forlikspartner, for Venstre har en stolt historie fra starten her. Det er naturlig at Senterpartiet, Arbeiderpartiet, Venstre og Pasientfokus danner et flertall. Flertallet for grunnrenteskatt er jo mye bredere her i salen. Rødt stemmer som de gjør, subsidiært for, for de ser den historiske linjen. SV protesterer litt for all verden, men de er for at vi skal innføre en grunnrenteskatt. Kristelig Folkeparti er egentlig også for det, men de vet ikke helt hvordan de skal stokke beina i dag. Det brede flertallet i Stortinget er for en grunnrenteskatt, det er jeg glad for, men Fremskrittspartiet og Høyre gjør igjen den samme feilen som de gjorde på henholdsvis 1970-tallet og på starten av 1900-tallet.

Presidenten [11:44:17]: Det blir replikkordskifte.

Helge Orten (H) [11:44:27]: Det er for så vidt litt fascinerende at finansministeren går hundre år tilbake i tid. Hvis han går to-tre år tilbake i tid, hadde vi et ganske bredt forlik her på huset om å innføre en produksjonsavgift. Det jeg har lyst til å spørre finansministeren om, er hva som har endret seg i løpet av disse to-tre årene som gjør at en nå foreslår et helt nytt grunnrenteskattesystem for havbruksnæringen – som ikke var aktuelt den gangen, og som Senterpartiet var kraftig imot bare for kort tid tilbake.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:45:04]: Vi i Senterpartiet og Arbeiderpartiet har vært opptatt av å ha en grunnrentebeskatning som gjør at vi stimulerer til aktivitet i næringen samtidig som en større andel av verdiene skal tilbake til norske lokalsamfunn. Derfor gjør vi det grepet vi gjør på produksjonsavgift. Derfor gjorde vi i tillegg et grep på havbruksfondet, som gjør at en større del av inntekten til havbruksfondet kommer tilbake til kystkommunene og kystfylkene. Vi har også lagt inn et bunnfradrag, nettopp fordi vi ønsker en mangfoldig næring – det bunnfradraget som Høyre på inn- og utpust angriper hele tiden.

Det er ingen tvil om at det har blitt en sterkere og sterkere konsentrasjon rundt noen store eiere. De har

brukt markedsmulighetene, de har tjent store penger på det, men for Norge som land er det en fordel at vi har en mangfoldig næring – derfor det bunnfradraget.

Så skjønner jeg at Høyre ikke liker at vi minner dem på historien, men Høyre har tatt feil valg hver gang når det gjelder måten vi skal forvalte norske naturressurser på. I Norge har vi valgt fellesskap og privat verdiskaping, og det er den norske suksessen.

Helge Orten (H) [11:46:06]: Jeg registrerer at finansministeren og Senterpartiet var av en helt annen oppfatning bare for kort tid tilbake, to–tre år siden, og da var sterkt kritiske til den samme grunnrenteskatten som de nå er veldig entusiastisk for. Det kan vi bare ta til etterretning. Jeg får heller ikke noe svar på hva som har endret seg, og som gjør at det nå stiller seg annerledes. Det kan kanskje ha noe med budsjettbalanse å gjøre.

Det er jo sånn at SV har fremmet et forslag som innebærer en skatteprosent som er i tråd med det regjeringa opprinnelig sendte til Stortinget. Vil finansministeren anbefale sine egne å stemme for det forslaget SV nå har fremmet for Stortinget?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:46:51]: Helge Orten er en oppegående mann, så han vet hva jeg kommer til å svare på det spørsmålet.

Jeg mener det er en veldig bra norsk tradisjon at vi har høringer, diskusjoner og prosesser på Stortinget, og så lander man på en felles løsning. Det gleder meg stort at vi har landet på en felles løsning med Venstre og Pasientfokus, og at det er bred støtte i salen til prinsippet om grunnrenteskatt.

Det som er så viktig at vi gjør her, er det vi ser f.eks. oppdrettsselskapet Mowi uttaler i Sunnmørsposten i dag, at det blir mer attraktivt for lokalsamfunn å etablere oppdrett i sitt lokalsamfunn fordi de sitter igjen med mer penger. Selv Mowi har da begynt å argumentere med fordelene av grunnrentebeskatning for den enkelte kommune. Det er det som har vært noe av Senterpartiet og Arbeiderpartiets engasjement, at når vi lager en sånn modell, vil det bli mer attraktivt for en kommune å være vertskap, og det er næringsvennlig. Det grepet vi tar, gjør denne skatten mer næringsvennlig fordi det gjør det lettere for et kommunestyre å si ja, noe som i neste omgang kan finansiere sykehjemmet, idrettshallen eller andre lokale tiltak.

Helge Orten (H) [11:47:56]: De tilbakemeldingene jeg får, både fra næringen og for så vidt fra lokalsamfunnene langs kysten, er at de er bekymret for utviklingen framover. Det handler om arbeidsplasser, det handler om mulighet for å utvikle og få denne næringen til å vokse framover. Det er den utfordringen jeg hører.

Det er for så vidt hyggelig om kommunene blir enda mer næringsvennlige og legger til rette for denne typen virksomhet, men tilbakemeldingen er jo at mer enn en dobling av dette skattenivået er et problem. Det påvirker investeringsevnen, og det påvirker muligheten til å utvikle både næringen og lokalsamfunnene langs kysten og skape nye og lønnsomme arbeidsplasser i tida framover. Er finansministeren bekymret for den effekten? Og har han gjort noe for å konsekvensutrede sitt eget forslag?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:48:44]: Det er interessant å se litt på historien. Det var akkurat det samme som ble sagt før man innførte regelverket for vannkraft på starten av 1900-tallet, akkurat det samme som ble sagt på 1970-tallet, at nå kommer investeringene til å stoppe opp. Selvfølgelig sier man det i diskusjonen fordi man heller ønsker å ha inntektene selv enn å måtte dele en litt større andel. Sånn er det i kampens hete.

Høyre vet også at med grunnrenteskatt har man en fradragsføring som gjør at dette er en investeringsvennlig skatt. Når vi i tillegg har det elementet at lokalsamfunn sitter igjen med mer penger, vil de lokalsamfunnene som tilrettelegger for oppdrett, sitte igjen med mer. Det er det Mowi, som har vært en av de største motstanderne av denne skatten, argumenterer for i dagens Sunnmørsposten når de har hatt møte med formannskapet i Sula, at for de i Sula er det mer gunstig nå å si ja til oppdrett, nettopp fordi man sitter igjen med større inntekter. Det er også det som har vært målsettingen til Senterpartiet og Arbeiderpartiet: Lokalsamfunn skal sitte igjen med mer, og vi som fellesskap skal sitte igjen med mer, og så skal selvfølgelig de som eier, også kunne sitte igjen med et overskudd.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:49:59]: Det er interessant å høre finansministerens rørende omtanke for grunnrenteskatt på oppdrett og oppdrettsnæringen, en skatt han var kraftig imot senest i valgkampen i 2021. Det skifter åpenbart fort i politikken.

I dag blir det altså inngått et historisk skatteforlik mellom Senterpartiet og partiet Rødt – og Venstre. Et bredt politisk flertall ble det gjentatt flere ganger av Arbeiderpartiets Eigil Knutsen, men budsjettpartner SV ville ikke denne gangen. Vi har hørt hva SV har sagt i dag om at de vil utfordre både innretning og sats på grunnrenteskatten allerede til høsten. Da er mitt spørsmål til finansministeren: Hvor lenge kan han garantere forutsigbarhet for oppdrettsnæringen?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:50:52]: Det vedtaket som blir fattet i Stortinget i dag, kommer til å

stå. Det har både statsministeren og jeg som finansminister vært veldig tydelig på, og det mener vi.

Jeg skjønner at det må være litt vanskelig å være partiet Fremskrittspartiet, for de har tatt feil valg noe så enormt når det gjelder norsk olje- og gasspolitikk. Tenk hvis Fremskrittspartiet hadde fått flertall for sitt forslag, som var at man skulle avvise hele særskatten for norsk olje- og gassnæring, som de mente i 1975? Det fremmet Fremskrittspartiet i fullt alvor, og de argumenterte helt likt i den innstillingen som de argumenterer i dagens innstilling. De kan få en versjon etterpå hvis representanten ønsker det.

Fremskrittspartiet er i strid med den norske tenkinga, med at det bare er noen få som skal sitte igjen med det store overskuddet. Man har valgt gang etter gang at man skal sitte igjen med en del av overskuddet nasjonalt, men også lokalt. Takket være de valgene har vi bygd det velferdssamfunnet vi har i dag. Takket være de valgene har vi et av verdens største pensjonsfond.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:51:56]: Det er interessant at finansministeren må nesten 50 år tilbake i tid. Historiebeskrivelsen er nok ikke helt korrekt. Jeg regner med jeg kunne funnet mange rariteter også i historien til Senterpartiet og Bondepartiet, men det er ikke interessant i dag. Det det står om nå, er forutsigbarhet for en stor, viktig næring for Norge og ikke minst for distriktene. Vi snakker verdiskaping, arbeidsplasser og ringvirkninger for lokale samfunn.

Da må jeg gjenta mitt spørsmål til finansministeren, for vi har hørt budsjettpartner SV ganske tydelig si at de vil utfordre det som i dag vedtas, allerede om noen få måneder: Er det fortsatt slik at finansministeren da kan garantere næringen at det ikke kommer til å skje endringer i oktober/november i år?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:52:50]: Som komitéleder Knutsen sa, er det tydelig at Stortinget vil ha ønskerepriser, så jeg kan si det igjen: Ja, når det er en bred løsning for grunnrenteskatt, og det er det i dag. Det er et bredt flertall i Stortinget som ønsker grunnrenteskatt, og så har man funnet fram til et flertall som ønsker en skattesats. I tillegg til Venstre og Pasientfokus sier Rødt at de vil ha slutt på spillet, og derfor stemmer de for den satsen selv om de egentlig ønsker en annen. Den satsen kommer til å stå.

Vi i regjeringen mener at det er viktig at lokalsamfunn sitter igjen med mer penger. Derfor gjør vi det vi gjør når det gjelder produksjonsavgiften, som gjør at kystsamfunn sitter igjen med mer, og det blir litt mindre penger til Kypros. Det blir litt mer penger til Misund, litt mindre til Mitsubishi. Vi gjør en del av den type valg, og det mener vi er riktig. Fremskrittspartiet mener tydeligvis det er feil. Kystkommune etter kystkommune kom-

mer nå til å sitte igjen med mer penger takket være dette grepet, og det er på tross av Fremskrittspartiet, ikke på grunn av Fremskrittspartiet.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:54:04]: Finansministeren og undertegnede har tidligere her diskutert konsekvensene av bunnfradraget i grunnrenteskatten, og finansministeren har tidligere ikke kunnet garantere for at det ikke kan bli skattetilpasning og smutthull. Jeg lurer derfor på om finansministeren nå kan si noe om man risikerer å få en situasjon hvor kapitaleiere fra utlandet kan komme inn og etablere, la oss si, Laks og sjørret AS bare for å eie oppdrettstillatelser, men uten lokal forankring, og på den måten få et resultat av bunnfradraget som er mer finansspekulasjon enn en styrking av lokalt eierskap. Er det noe finansministeren frykter og har vurdert da forslaget ble lagt fram?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:54:56]: Hvis man tar for seg opposisjonen, ser en at en veldig tydelig har rammet inn ordningen med et bunnfradrag. En kunne selvfølgelig tenkt at nei, vi vil ikke ha et bunnfradrag, og bare laget en lavere sats. Det er fullt mulig en hadde gjort det hvis en hadde det som ønske. Men hvis vi hadde gjort det, hadde det vært en direkte sterkere skattlegging av de små, og en mindre skattlegging av de store. Nå vil alle få bunnfradraget, og selvfølgelig har det en større verdi for de små oppdrettselskapene fordi det blir en relativt større del av inntekten. Det mener vi har vært rett.

Fordi vi har sett en så stor konsentrasjon innenfor næringen, ønsker vi et skattesystem som stimulerer til et mangfold. Det er et politisk valg fra regjeringen, og jeg tror – jeg håper i hvert fall – at SV i utgangspunktet også støtter en slik tenkning – at vi skal ha et skattesystem som legger til rette for en mangfoldig oppdrettsnæring, og at alle selvfølgelig skal behandles likt. Så hvis en blir større, må en da skatte mer. Slik er det, og jeg mener at det er en god norsk modell der vi sikrer mangfold og alle må bidra.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [11:56:03]: Hvis man tror på konseptet grunnrente, som representanten fra Rødt var innom tidligere, så er grunnrenten til stede enten en er liten eller stor, og i realiteten vil en grunnrenteskatt virke nøytralt, også for de små.

SV fremmer for øvrig regjeringen sin primærpolitikk i dag, herunder bunnfradraget, men vi er bekymret for at det vil gi et insentiv til en type finansspekulasjon. Det kunne jeg ikke høre at finansministeren svarte på – om man også fra regjeringens side frykter det. Det handler om at selv om man har lagt noe innramming her, kan det gi insentiver til at en egentlig får finansielle konstruksjoner som eier oppdrettstillatelser langs kysten vår for å unngå bunnfradrag, framfor en egentlig styr-

king av det lokale eierskapet, som har vært utgangspunktet for og beveggrunnen til bunnfradraget. Hvordan skal man unngå den finansialiseringen av havbruksnæringen vår?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:57:02]: Det var et nytt ord: finansialisering. Det tror jeg ikke at jeg klarer å si uten at det stokker seg litt. Det er egentlig det vi har sett de siste årene: at det har blitt mer og mer konsentrasjon rundt noen store eiere. Det å stimulere til et lokalt eierskap, som vi gjør med dette tiltaket, mener jeg er et godt grep, og så må en selvfølgelig følge med på det hele tiden. Vi mener vi hadde rammet det godt inn i proposisjonen, men så vil selvfølgelig skattemyndighetene se om det må gjøres tilpasninger som man ikke har tatt høyde for i selve lovteksten. Vi mener det er gjort en god innramming.

Jeg opplever at SV også har vært veldig engasjert i det lokale eierskapet. Det jeg merket da det var diskusjon bl.a. om den nye modellen for verdifastsettelse, som Høyre foreslo, var at SV nasjonalt og SV i Troms, med Torgeir Knag Fylkesnes, var tydelige på at de mener at det slår feil ut. Vi har nå gjort flere grep for å styrke den lokale og regionale oppdrettsnæringen, og det mener jeg er riktig.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:58:06]: Jeg lovte nylig at jeg kom til å presse på for en høyere sats ved enhver anledning, og dette er en veldig god anledning. Statsråden la jo fram et lovforslag med 35 pst. sats, og så har guttene hans her på Stortinget forhandlet den nedover til 25 pst. Selv om lokalsamfunnene nå får mer enn de fikk uten skatten, får de mindre enn de ville ha fått hvis det var statsrådets eget forslag som ble vedtatt, og som er det Rødt og SV både fremmer og stemmer for her i dag.

Er det litt irriterende, eller ville statsråden egentlig ha en lavere skatt i utgangspunktet?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:58:43]: Jeg tror noen av de som omtales som gutter nå, tar det som et stort kompliment, for bl.a. jeg merker at jeg etter hvert må skaffe meg lesebriller og sånt. Det er litt irriterende, men sånn går nå årene.

Vi mener det er et viktig norsk prinsipp at hvis man har store overskudd ved bruk av fellesskapets naturressurser, har grunnrente vært en tradisjon i Norge fra 1905 til i dag – når det er en superprofitt. Man skal selvfølgelig kunne sitte igjen med overskudd hvis man er dyktig – man skal kunne tjene penger, man skal kunne tjene seg rik – men man kan fordele litt mer tilbake til lokalsamfunnet, slik vi gjør det med produksjonsavgiften, og dele mer med det nasjonale fellesskapet, slik vi også gjør med

satsen på 25 pst. Derfor er jeg glad for den modellen som er blitt landet.

Jeg synes det er veldig konstruktivt av Rødt med det man nå legger seg på, for man ser at her er det en lang nasjonal tradisjon, og så støtter man den mellomløsnin-gen som her foreligger.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:59:45]: Jeg vil oppfordre statsråden til å la seg inspirere av høyresiden i årene som kommer, for Senterpartiet og Arbeiderpartiet har jo inngått forlik med høyresiden før, da høyresiden hadde flertallet i stortingssalen, f.eks. med skatteforliket i 2016. Det første høyresiden gjorde da, var at man brøt det forliket året etterpå ved å kutte selskapsskatten med ytterligere 1 prosentpoeng og kutte formuesskatten enda mer.

Jamfør diskusjonen som har vært her om forutsig-barhet, og om hvor mye respekt man egentlig skal ha for et forlik, og behovet for å øke satsen ytterligere: Vil statsråden la seg inspirere av høyresiden og et slikt litt lemfeldig forhold til forlik?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:00:26]: Sva-ret på det er nei. Er det én sak der jeg virkelig ikke lar meg inspirere av Høyre og Fremskrittspartiet – det er noen ganger jeg kan få gode ideer fra Høyre og Fremskrittspartiet – er det diskusjonen om beskatning og forvaltning av norske naturressurser. Høyre og Fremskrittspartiet har konsekvent vært mot konsesjonslov-givning, nasjonalt eierskap og nasjonal kontroll, og det er det samme om det er utlendinger eller nordmenn som eier norske jord- og skogressurser. Man var imot da Norge var en ny nasjon og det gjaldt hjemfallsrett og konsesjonskraft, og på 1970-tallet var Fremskrittsparti-et den tydeligste motstanderen av at utenlandske olje-selskaper skulle betale mer til fellesskapet. Så på det området kommer jeg aldri til å la meg inspirere av Fremskrittspartiet og Høyre.

Sveinung Rotevatn (V) [12:01:18]: Eg vil starte med å seie at eg synest det tener regjeringa til ære at dei har valt å gå mot sentrum for å sikre eit breiare fleirtal for å innføre denne skatten, og mot ein lågare sats, heller enn at dei gjekk til ytre venstre, der regjeringa nok kunne fått fleirtal for nær sagt så høg sats dei berre ville. Eg trur at dette er eit riktig grep som vil stå seg, og vi stemmer for det i dag. Sjølv om det no vert føreseieleg når det gjeld skattenivået, og det er eit breitt fleirtal, er det framleis ein del ting som skal på plass. Ein ting er måten ein fastset prisane på – på laksen og skattlegginga. Først føreslo regjeringa at ein skulle ta utgangspunkt i bør-sprisar – Nasdaq-prisar. Det gjekk ein klokleg vekk frå ganske raskt. I dag får regjeringa heimel til å setje ned

eit prisråd, men det er sjølvsagt spørsmål ein kan stille ved ein slik modell også, og mange har dei spørsmåla.

Mitt spørsmål er: Vil regjeringa raskt sende dette på høyring, slik at ein får klarlagt korleis det vert framover, og vil ein også vurdere å høyre eit nullalternativ der ein tek utgangspunkt i reelle prisar, som ein jo skal gjere i år?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:02:28]: Når vedtaket er på plass i dag, og Stortinget har sluttet seg til at vi skal ha en grunnrenteskatt og den modellen som Venstre sammen med regjeringen og Pasientfokus nå sikrer, kommer vi raskt med en høring om hvordan et sånt prisråd skal fungere. Vi har vært opptatt av å lytte. Jeg hadde møte med mange aktører i fjor høst, f.eks. Bremnes Seashore. De ga veldig tydelig tilbakemelding om at det skapte usikkerhet i fjor høst. De sa at for i år må det være faktisk pris. Hele målet med et sånt prisråd er at det skal være mest mulig riktig og rett pris, og vi skal selvfølgelig ha tett kontakt med næringen når vi skal lande denne modellen. Det er også helt naturlig å ha samtaler med Venstre og Pasientfokus, som har hatt en veldig konstruktiv linje inn i dagens møte.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:03:33]: Mitt spørsmål er egentlig langt på vei det samme som det representanten Rotevatn stilte. Statsråden svarte ikke helt, særlig på dette med nullalternativ, eller iallfall det jeg oppfatter som den viktige delen. Når det nå blir innført, er jeg enig med statsråden i at en må finne en løsning som er minst mulig byråkratisk, en må finne en løsning som fungerer godt for selskapene, og som gjør at de betaler den skatten de skal. Jeg synes det er prisverdig at man iallfall for inneværende år har tillit til at de rapporterer inn riktig pris, og tillit til at revisjonen vil sørge for at det eventuelt avdekkes feil. Vil statsråden vurdere å droppe hele prisrådet og ha den samme tankegangen også framover? Det er forskjell på å få en hjemmel til å kunne innføre det og faktisk å gjøre det.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:04:23]: Vi mener at et prisråd, når vi lager et godt rammeverk rundt det, over tid kommer til å skape stabilitet og trygghet for næringen og sikkerhet rundt skattegrunnlaget, noe vi alle er avhengig av. Det er viktig for det norske skattesystemet at det som faktisk blir innbetalt i skatt, er det som er rett. Derfor må man ha et godt og velfungerende prisråd. Egentlig er det hundre prosent parallellitet til innstillingen fra begynnelsen av 1970-tallet, for også da var det i starten faktisk pris. Så gikk man over til prisråd etter hvert, men da var det normpris. Vi har hørt på de høringsinnspillene som er kommet, vi har hørt på de ulike aktørene og skal finne en god og trygg modell. Det må være litt rart for Kristelig

Folkeparti å gå ut av en lang og god tradisjon når det gjelder grunnrenteskatt, for tradisjonelt er Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre enig i disse sakene. I dag har Kristelig Folkeparti tatt et lite feilskjær, men i hjertet tror jeg de egentlig er enig.

Presidenten [12:05:23]: Replikordskiftet er over.

Statsråd Bjørnar Skjæran [12:05:48]: Grunnrenteskatt på havbruk er riktig, og det er rettferdig. Helt siden forslaget kom, har vi hatt mange møter med selskaper, ansatte, tillitsvalgte og lokalpolitikere langs kysten og en omfattende høringsrunde. Resultatet mener jeg er en klok innretning. Grunnrenteskatt tar utgangspunkt i overskudd. Det er bedre enn skatt basert på avgifter, og det er mer rettferdig.

I Norge har vi en lang tradisjon for at verdiene som skapes med utgangspunkt i våre felles naturressurser, kommer fellesskapet til gode. For regjeringspartiene er det viktig at en større del av de verdiene som skapes, går tilbake til lokalsamfunnet.

Havbruksnæringen er bygd opp av driftige kystfolk som vil stoppe fraflyttingen og gi ungdommen troen på kysten. Vi har sett mange eksempler på dette – lokalsamfunn som ville ha vært ganske stusselige hadde det ikke vært for at samfunnsbyggerne i sin tid satset alt de hadde.

Som mangeårig lokalpolitiker i Lurøy vet jeg hva dette har betydd for Kvarøya og Lovund og flere samfunn langs hele kysten. Jeg vet også hva det har betydd at en liten kommune har hatt muskler til å bygge opp under veksten, og at storsamfunnet finansierer fellesgoder over hele landet. Det er jeg trygg på at vi nå bidrar til. Skatteforslaget bidrar til fortsatt mangfold i næringen, det vil sikre investeringer og trygge vår felles velferd.

Historien om landet vårt er en fortelling om hva vi får til i fellesskap, et fellesskap som er bygd på at vi både skaper og deler. Det er forutsetningen for både gode skoler og trygg eldreomsorg langs hele kysten og ellers i landet. Det er det store spleiselaget vårt. Nå sikrer vi et stabilt og forutsigbart grunnlag for denne velferden, og havbruksnæringens betydning for landet vårt øker.

Jeg har troen på mulighetene havet gir. Jeg har troen på at næringen skal fortsette å vokse, investere og sette nye eksportrekorder og skaffe mat til millioner av mennesker hver dag også i framtiden.

Presidenten [12:08:10]: Det blir replikkordskifte.

Linda Hofstad Helleland (H) [12:08:27]: Representanten Kaski og SV bekrefter i debatten i dag at budsjettpartneren til regjeringen vil gjøre grunnrentebeholdningen til et tema i statsbudsjettforhandlinger, både når det gjelder skattenivå og innretningen av ord-

ningen. Kan statsråd Skjæran garantere at skattenivået og innretningen på grunnrentebeskatningen som vedtas i dag, kommer til å ligge fast? Ja eller nei.

Statsråd Bjørnar Skjæran [12:09:02]: Jeg tror alle som har fulgt debatten i dag, og som har sett statsministeren gjennom de siste dagene, er trygge på hva Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener i denne sammenheng. Det er også betryggende at vi får på plass et flertall her i Stortinget som går over midtstreken, om jeg kan si det sånn. Det ligger forutsigbarhet i det. Så tror jeg at de aller fleste vil ha større tillit til alle dem som faktisk har tatt stilling og sagt hva som er deres løsning, enn til Høyre, som fortsatt ikke har tilkjennegitt hva de egentlig mener. Det er sikkert artig å sitte på tribunen og ha meninger om det som foregår ute på banen, men det ville nok kledd Høyre bedre å ta standpunkt og gå inn og forsøke å delta i det som likevel er et tverrpolitisk forlik.

Linda Hofstad Helleland (H) [12:10:00]: Nei, det er vanskelig å kunne stole på det som blir sagt her i dag, både fra finansministeren og fra fiskeriministeren, for det er ikke mer enn 15, 16, 17 måneder siden de sa det motsatte. De lovet velgerne som skulle stemme på dem, at de ikke skulle innføre en grunnrenteskatt. Det går noen måneder, og de snur. Det er ustabilitet. Det er en politisk risiko som er skapt av denne regjeringen, med massive skatteøkninger for det næringslivet som skal bidra til det grønne skiftet og skape arbeidsplasser, og ikke minst for befolkningen langs kysten.

Høyre hadde kunnet være med på et forlik hvis det hadde vært en innretning og et skattenivå som hadde bidratt til å nå de høye ambisjonene som både Høyre og regjeringen har for havbruksnæringen. Er fiskeriministeren enig i at ordningen nå vil bidra til at investeringer settes på vent, og at de ambisjonene som regjeringen har for næringen, vil være vanskelige å nå, nettopp fordi det er skapt en så stor uforutsigbarhet om hvordan næringens rammevilkår vil bli, ikke minst med budsjett-partner SV?

Statsråd Bjørnar Skjæran [12:11:15]: Jeg konstaterer at Høyre har beveget seg så langt som til å si at de kunne ha diskutert det hvis det hadde hatt en innretning og et skattenivå. Lenger kommer vi vel ikke i dag. Jeg er veldig trygg på at sånn som denne saken nå lander, med en klok og helhetlig løsning, vil vi se en næring som investerer, som utvikler seg videre, og som vil sette nye eksportrekorder og bringe mat ut til millioner av mennesker hver eneste dag. Min rolle som statsråd er nok ikke først og fremst å agere som spåmann her på denne talerstolen, men jeg er veldig optimistisk i forhold til den utviklingskraften som ligger i havbruksnæringen. Og som flere har vært inne på i debatten tidlige-

re: Vi viderefører nå det som er en god norsk tradisjon, som handler om at de som høster et stort overskudd av fellesskapets ressurser, bidrar til fellesskapet på bakgrunn av det.

Sivert Bjørnstad (FrP) [12:12:33]: Det finnes stemmer blant både forskere og såkalte eksperter og folk her i salen som tar til orde for en grunnrenteskatt på fiskerinæringen, nettopp fordi man høster av fellesskapets ressurser: fisken. I de debattene har fiskeriministeren vært forbilledlig tydelig og sagt at den grunnrenten fiskerinæringen bidrar med, er lys i husene, vekst og sysselsetting, med arbeidsplasser langs hele kysten. Når fiskeri- og havministeren i dag og den siste tiden med nebb og klør har kjempet for en grunnrentebeskatning i en tilknyttet næring, nemlig oppdrettsnæringen, havbruksnæringen, betyr det da at fiskeriministeren mener at den næringen ikke bidrar til lys i husene langs hele kysten?

Statsråd Bjørnar Skjæran [12:13:24]: Nei, det betyr det ikke. Men vi har hatt en prinsipiell runde rundt spørsmålet om grunnrenteskatt for fiskerinæringen. Regjeringens holdning er veldig klar. Vi jobber nå med en kvotemelding der vi har vært krystallklare på at vi også skulle tilføre den et sterkere industriperspektiv enn det som forrige regjering leverte, dvs. at en del av jobben i fiskeripolitikken nå handler om å ta ut mer av grunnrenten i form av aktivitet i kystsamfunnene. I tillegg skal vi rydde opp etter det som flere i fiskerinæringen har omtalt som en helt umulig situasjon etter den forrige kvotemeldingen. Det er vår posisjon, det jobber vi etter, og så håper jeg at de prinsippene kan få bredest mulig tilslutning når vi kommer til Stortinget med en kvotemelding.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [12:14:35]: I Hurdalsplattformen slås det fast at regjeringen vil videreutvikle trafikklyssystemet med flere miljøindikatorer. I den framforhandlede avtalen som ligger som et løst forslag her i dag, står det at man skal utrede og vurdere flere miljøindikatorer til trafikklyssystemet, og det skal komme på plass før auksjonsrunden i 2024. Kan statsråden garantere at flere miljøindikatorer kommer på plass innen den neste auksjonsrunden til neste år?

Jeg vil også slenge på et spørsmål om miljøteknologiordningen for havbruksnæringen. Statsråden har flere ganger vært ute og varslet at den kommer på plass. Også det så flertallet seg nødt til å vedta på nytt igjen, tydeligvis, i det løse forslaget som ligger her nå. Kan statsråden si noe om hva som er innholdet i den flere ganger varslede miljøteknologiordningen for havbruksnæringen?

Statsråd Bjørnar Skjæran [12:15:32]: Hurdalsplattformen er klar. Arbeidet med å se på alternative indika-

torer til trafikklyssystemet har vi jobbet med over noe tid. At Stortinget nå i dag velger å understreke det, synes jeg er veldig greit å forholde seg til. Så leser jeg av forslaget til vedtak som jeg legger til grunn at blir vedtatt, at Stortinget ønsker at det skal være på plass fra auksjonsrunden 2024. Jeg leser det dit hen at det vil være fra den auksjonsrunden, og ikke fra og med. Det betyr likevel at vi vil ha det travelt. For jeg vil minne om at det er flere bærebjelker i trafikklyssystemet, som samlet bredt her i Stortinget da det ble vedtatt. Den ene handler om forutsigbarhet. Den andre handler om at indikatorer må både være målbare og ha en direkte sammenheng med produksjonsomfanget i et produksjonsområde. Det gjør at det er ganske komplekst, det vi skal gjøre. Vi skal sette fart på det og forsøke å levere på oppdraget som Stortinget gir oss.

Geir Jørgensen (R) [12:16:55]: Det er jo litt historisk sus over salen i dag. Med det ligger det også noen historiske muligheter for å peke ut en retning for hva slags havbruksnæring vi skal ha i framtiden, men det har vi ikke fått. Vi har erfaring med bruk av pisk og gulrot i denne næringen. Får de en gulrot, spiser de den gjerne opp, og så vil de ha én til. Når vi nå rigger opp et helt nytt skattesystem, er det ingenting nytt når det gjelder kravet om en havbruksnæring som skal drives bærekraftig, som er kommet fra både øvrig villfisknæring, som statsråd Skjæran har ansvar for, fra miljøbevegelsen og fra folk som bor langs kysten. Spørsmålet til statsråden er derfor: Hvorfor har regjeringen latt denne historiske muligheten til å rigge havbruksnæringen for framtiden gå fra seg?

Statsråd Bjørnar Skjæran [12:17:58]: Når det gjelder regelverket og rammeverket som havbruksnæringen må jobbe innenfor, er det ganske sammensatt. Hovedformålet med en grunnrenteskatt er å innhente skatteinntekter fra den superprofitten som er knyttet til grunnrente. Det gjøres mest effektivt hvis grunnrenteskatten er nøytralt utformet, dvs. at den behandler ulike driftsformer likt. Dersom det ut fra miljøpolitiske hensyn er et ønske om å motivere til én driftsform framfor en annen, vil nok andre virkemidler være mer målrettede enn grunnrenteskatten. For øvrig er den som har det konstitusjonelle ansvaret for skattesystemet, til stede her i salen, så jeg vil også oppfordre til å rette spørsmål om skatt til finansministeren. Men i stort: Denne saken handler om å hente inn grunnrente. Det er et utall av andre virkemidler som styrer utviklingen i denne næringen.

Geir Jørgensen (R) [12:19:05]: Takk for svaret. Nei, det er ikke sånn som Skjæran framstiller det her. Vi bruker skatte- og avgiftssystemet aktivt til å få fram en endring i atferd, enten det er hos enkeltpersoner og i for-

bruk eller hos de store næringene. Dette er kjente politiske grep, men vi klarer ikke å kjenne dem igjen i dette forslaget. Vi i Rødt skal følge med og være med på å forbedre dette når de mange tingene som nå skal utredes, skal komme.

Det er ett spørsmål som gjenstår. Havbruk til havs er lansert som en stor vekstnæring. Her skal det satses. Hvorfor har man ikke nå, når man hadde muligheten, også innført det samme regelverket for havbruk til havs som man gjør ellers?

Statsråd Bjørnar Skjæran [12:20:00]: Først til det første: Det jeg i alle fall forsøkte å si i mitt svar, er at grunnrenteskatten, sånn som jeg ser det, ikke er det rette virkemidlet for å presse fram en ønsket utvikling. Det vanligste når man bruker avgiftsgrep for å styre næringer i ønsket utvikling, er at man f.eks. har avgifter på miljøskadelig aktivitet – alternativt at man tilpasser regelverk. Det er noe helt annet.

Når det gjelder havbruk til havs, har regjeringen lagt fram sitt forslag. Det baserer seg på flere avveininger. En av dem er at vi har tatt utgangspunkt i at for framtidige tillatelser – det står i Hurdalsplattformen – skal de være tidsbegrensede. Da er utgangspunktet for diskusjonen om grunnrente en helt annen enn på eksklusive, tidsubegrensede lisenser, som oppdrettsnæringen har innenfor produksjonsområdene. Det er bakgrunnen for det. Nå får vi et utredningsoppdrag fra Stortinget som vi skal levere på.

Presidenten [12:21:10]: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Sivert Bjørnstad (FrP) [12:21:27]: For ganske nøyaktig to år siden, før valget i 2021, deltok jeg i en havbruksdebatt i Reine i Lofoten. Flere i salen var til stede der. For oss som skjønnte at det borgerlige flertallet gikk mot slutten, var det i alle fall betryggende at Geir Pollestad fra Senterpartiet og Cecilie Myrseth fra Arbeiderpartiet var klokkeklare på at grunnrente i havbruket ikke var en aktuell problemstilling for en eventuell Arbeiderparti-Senterparti-regjering. Ikke bare var den grunnrenteskatten som Ulltveit-Moe-utvalget hadde utredet, uaktuell, men alle former for grunnrenteskatt var helt uaktuelle.

Likevel står vi her i dag, etter at en senterpartistatsråd, Senterpartiets leder, har fremmet forslag om en ekstraskatt – en straffeskatt – på norsk matproduksjon. Der hadde man fått høy sats hvis man hadde spilt på oddsen for et par år siden. Det er en straffeskatt på en produksjon som bidrar til sysselsetting, vekst, arbeidsplasser og bolyst i en rekke små kystsamfunn langs hele landet. Det som i dag blir vedtatt, medfører en massiv inndragning

av makt, myndighet og kapital fra Bømlo, Frøya, Nærøysund, Senja og andre kystsamfunn i hele landet og til Finansdepartementet i Akersgata i Oslo.

Apropos Akersgata: Representanten Geir Pollestad har tilsynelatende, og av uvisse grunner, gjort det til en vane å invitere pressen hver gang han er ute og spiser på restaurant. Førrige gang det skjedde, mens han smakte på deilige franske oster, uttalte han at kommentariatet i Oslo var en hovedmotstander. Han sa sågar at hver gang en kommentator kommenterte imot Senterpartiets politikk, var det en styrke for Senterpartiet. Kanskje burde det motsatte også vært logisk – at hver gang kommentariatet i Oslo hyller Senterpartiets politikk, burde det ringe en bjelle om at det var noe gærent. For det har ikke manglet på hyllester fra Akersgatas kommentatorer knyttet til både forslaget fra regjeringen og forliket i Stortinget. Mens vanlige folk har reist seg langs hele kysten – fagforeninger, ansatte, næringsforeninger, leverandørindustri, eiere og andre – har en del av pressens representanter bidratt som ivrig heiagjeng.

En usannhet blir ikke mer riktig av at den gjentas. Sånne usannheter florerer i denne debatten, f.eks. at dette er en næring som ikke betaler skatt, at den ikke betaler for bruk av fellesskapets ressurser, eller at det som nå innføres, er en nøytral beskatning, og at investeringer ikke påvirkes. Det som er sannheten, er at dette er en fantastisk næring, som dessverre blir satt tilbake av et knapt flertall i Stortinget, ledet av Senterpartiet og finansminister Vedum.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:24:47]: Denne saka handlar om å få på plass langsiktige, stabile rammevilkår for ei av dei verkeleg store framtidsnæringane i Noreg. Det handlar om kva vi skal leve av i framtida. Det handlar om ei næring som har ei enorm inntening, ei næring som nyttar naturressursar, men der det er gjort eit enormt utviklings- og innovasjonsarbeid, ei næring som er bygd opp frå grunnen av, og som no i dag betyr enormt mykje for verdiskaping og sysselsetjing langs heile kysten, og som kan bety endå mykje meir i framtida.

Som fleire har vore inne på, har vi i Noreg hatt tradisjon for å lage breie skatteforlik rundt desse store næringane. Vi har hatt det rundt petroleumsnæringa. Venstre har vore med på forlik der. Vi har ikkje vore hundre prosent einig i alt som er blitt gjort, men vi har stått i dei fordi det er viktig med stabile rammevilkår for dei store næringane. Det er det vi no i dag har medverka til å få på plass for havbruksnæringa.

Det som eg står her i dag og er oppriktig stolt over, er at vi har vore med på nær sagt å oppheve dei politiske naturlovene. Det er eit fleirtal i denne salen – som SV heilt korrekt har sagt – for ein grunnrenteskatt på minst

35 pst. Likevel vil det i dag bli vedteke – av eit fleirtal – ein grunnrenteskatt på 25 pst., og med ein høgare aksjerabatt i formuesskatten, på 75 pst., på oppdrettskonseksjonar. Det er ei løysing som Venstre definitivt meiner er god – for å bruke eit forsiktig ord – i den parlamentariske situasjonen vi har i dette stortinget, og som vil bety mykje for utviklingsmoglegheitene i denne næringa. Det at dei ystte venstrepartia er sette på sidelinja i sin iver etter ei altfor høg skattlegging av denne viktige næringa, betyr mykje, og det er vi stolte over å ha fått til.

Situasjonen dei siste ni månadene med investeringstørke og konkursar langs kysten er ein situasjon som ikkje kunne halde fram, og då var det nødvendig å rydde opp. Det er nødvendig å få ro og sikkerheit om framtida, og det legg vi grunnlaget for her i dag.

Så konstaterer eg at det enno er to parti i denne salen, SV og Høgre, som held fram med å nøre opp under usikkerheit. Når eg høyrer Torgeir Knag Fylkesnes og Helge Orten, får eg assosiasjonar til NRK-serien «Tre brødre som ikke er brødre». Det ser ut til at desse to partia har eit felles ønske om å skape usikkerheit der vi treng tryggleik, skape kaos der vi treng ro. Venstre er ikkje med på det spelet. Vi vil skape ro, og vi vil skape gode rammevilkår. Det har vi no vore med på, og det er eg stolt over å ha vore med på å bidra til.

Takk òg til regjeringspartia for samarbeidet.

Frode Jacobsen (A) [12:28:15]: Det blir bra å få landet denne saken i dag. Å innføre grunnrenteskatt på havbruk, som stortingsflertallet nå gjør, er riktig av flere grunner.

For det første er det rettferdig. Grunnrenteskatt på havbruk er en rettferdig skatt som bygger på en lang tradisjon i Norge, der verdier skapt av fellesskapets ressurser skal komme fellesskapet til gode. Havbruksnæringen har tjent Norge vel gjennom mange år ved hjelp av våre felles naturressurser. Det skal den fortsatt gjøre. Men på samme måte som for vannkraft og ressursene fra olje og gass er det riktig å ha en grunnrenteskatt også på havbruksnæringen. Vi har tatt politiske valg om nasjonalt eierskap over naturressursene, og vi har tatt valg som gjør at fellesskapet får sin rimelige andel av verdiene som skapes med grunnlag i naturressursene.

For det andre sikrer vi med dette viktige inntekter til fellesskapet. Inntektene fra grunnrenteskatten kommer fellesskapet til gode, til finansiering av vår felles velferd – spleiselaget der de som kan yte mest, også skal bidra mest. Vi har i mange år sett eventyrlige overskudd i sjømatnæringen. Det skal vi glede oss over, og alt tyder på at det vil fortsette. Da er det rett og rimelig at næringen bidrar mer til fellesskapet.

For det tredje legger vi rammer for vekst i næringen. Havbruksnæringen er en viktig næring for Norge. Den

gir arbeidsplasser langs hele kysten. Næringen skal levere bærekraftig produksjon og verdiskaping for Norge framover. Grunnrenteskatten sikrer næringen gode rammevilkår for videre vekst og nye investeringer. Grunnrenteskatten virker nøytralt. Staten går inn som en medinvestor i havbruksnæringen. Med bunnfradraget og endringer i formuesskatten legges det særlig til rette for små og mellomstore aktører.

For det fjerde gir dagens vedtak nødvendig forutsigbarhet. Det er lang tradisjon for brede forlik om skatt. Slik sikres næringslivet forutsigbarhet. Høyre burde vært med og tatt ansvar nå, men partiet har valgt å stille seg på sidelinjen. Jeg skal innrømme at jeg de siste månedene har undret meg over det vi har sett fra næringen selv og fra Høyre – ingen vilje til å diskutere substans, innhold og løsninger. Mens lakseprisen har gått til værs og selskapene melder om det ene rekordresultatet etter det andre, skal Høyre og næringen selv få oss alle til å tro at det nå går mot slutten – samtidig som det har kommet en åpenbaring underveis om at man selvsagt kan bidra med mer skatt, bare ikke denne skatten.

Arbeiderpartiet er glad for at det er et bredt og tverrpolitisk flertall for prinsippene og innretningen for grunnrenteskatten – en grunnrenteskatt som gir viktige inntekter til fellesskapet fra en næring som nyter godt av å drive en lønnsom virksomhet ved hjelp av fellesskaps naturressurser.

Linda Hofstad Helleland (H) [12:31:20]: Det er ganske spesielt å sitte og lytte til debatten i dag, og at regjeringspartiene ikke er i stand til å forsvare det forslaget som ligger der. De bruker så å si all sin tid på å gå løs på Høyre. Da har man en dårlig sak.

Det er en dårlig sak langs kysten og ute i befolkningen, ute i distriktene. Det er en dårlig sak i alle de selskapene som jobber for å skape arbeidsplasser og å nå regjeringens ambisjoner i havbrukspolitikken. De eneste hyllestene er fra kommentariatet, og da er det selvsagt enklest å skyte løs på Høyre.

Høyre har fra dag én sagt at vi ønsker en grundig utredning. Vi ønsker at de innspillene som kom i høringen, blir vurdert nøyer, nettopp fordi vi ser at den modellen som ligger der nå, er skadelig. Vi har også, i likhet med næringen, sagt at det er helt betimelig at næringen skal bidra mer – det er ingen uenig i – men da må de bidra på en måte som gjør at næringen sikres forutsigbarhet, og at det skapes nye arbeidsplasser og økt verdiskaping.

Siden regjeringsskiftet har formuesskatten økt, utbytteskatten har økt, verdifastsettelsen av arbeidende kapital har økt, og i dag vedtar Stortinget å øke skatten på norsk laks og matproduksjon – ja, den mer enn doubles. Samlet vil skattetrykket, særlig på norskeide fami-

lieselskaper langs kysten, kunne passere 80 pst. Alle forstår at dette kommer til å få konsekvenser – konsekvenser for investeringslyst, konsekvenser for arbeidsplasser og verdiskaping langs kysten vår.

Da blir det litt billig av regjeringspartiene å gjøre denne debatten til et spørsmål om hvorvidt Høyre bidrar til politisk spill og uforutsigbarhet. Det som er forutsigbart, er at regjeringens skattepolitikk nå sørger for at investeringstakten går ned, at antall utenlandske aktører går opp, og at den politiske risikoen biter seg fast.

Regjeringspartiene har nå i dag også fått støtte fra Rødt. Det sier litt om det forslaget som i dag vedtas. Det er ikke en næringsvennlig beslutning som vil fremme arbeidsplasser. Dette handler ikke om politisk spill, det handler om arbeidsplassene, og det handler om at en av våre framtidsnæringer nå ikke får muligheten til å skape de arbeidsplassene som vi politikere på Stortinget har satt som mål at de skal skape.

Helge André Njåstad (FrP) [12:34:43]: Dette er fyrst og fremst ein trist dag for kysten av Noreg. Å høyra på denne debatten har vore veldig spesielt. Det har vore ein historietime der finansministeren har vore meir historielærar enn han har vore finansminister. Eg synest ikkje han har meistra nokon av rollene særleg godt, og han har i alle fall ikkje beskrive historia riktig. Viss han fyrst skal ta ein historietime og sjå bakover i staden for å sjå framover, kunna han berre gått ein periode tilbake og funne masse sitat og innlegg frå sitt eige parti som hadde sett heile denne saka i eit historisk merkeleg lys.

Eg har gjort den øvinga. Saksordførar Pollestad må ha noregsrekord i å endra standpunkt dramatisk frå ein periode til ein annan. Han fortalde frå denne talarstolen for ein periode sidan at oppdrettsnæringa er ueigna for grunnrenteskatt, og så lista han opp mange argument om kvifor dei er ueigna. Fordi ein faktisk må ta med seg innsatsfaktoren, ein må ta med seg smolten og plassera han ut, og ein må arbeide med produkta etterpå, meinte Pollestad-versjonen i førre periode at næringa var ueigna for grunnrenteskatt. No er han blant dei fremste tilhengjarane av det.

Når historia skal skrivast, kan ein lura på kva ein vil seia om Senterpartiet, som reiser land og strand rundt og skapar misnøye i distrikta, for så å få eit godt val og koma i regjering. Så føretek dei i regjeringskvartalet den største sentraliseringa i historia, frå kysten til Oslo og storsamfunnet. Det er det me er vitne til no: ein sentraliserer pengar og makt, og så seier ein at ein skal gje tilbake til distriktskommunar og kystkommunar. Har ein snakka med desse kommunane? Det er ingen av dei kommunane som føler at dei er vinnarar i dag. Dei føler at ein tek viktige arbeidsplassar frå distrikta, og dei føler at ein tek pengar frå distriktskommunane.

Det at næringa sluttar å investera og legg investeringar på vent, går ut over distrikta. Leverandørindustrien tapar oppdrag, det blir mindre engasjement og mindre skatteinntekter, og framtidsutsiktene blir svakare. Distriktskommunane føler seg ikkje som vinnarar sjølv om regjeringa framstiller dei som vinnarar. Dei føler derimot at regjeringa sentraliserer pengar til Oslo, og det ser ein jo når den kommunen som får mest av inntektene, faktisk er Oslo kommune – som kjem best ut av alle endringar denne regjeringa gjer.

Det Distrikts-Noreg hadde trengt, er ei regjering som anerkjenner at me treng å leva av det som blir skapt, og at distriktssamfunna skal vera rike på arbeidsplassar og ikkje statlege overføringer. No sørgjer ein for at ein sentraliserer alt inn til Oslo, og så skal ein gje milde gåver tilbake igjen. Det er ein dårleg politikk, og difor er dette ein trist dag for kysten av Noreg.

Irene Ojala (PF) [12:37:53]: Laksenæringen er Norges nest største eksportnæring. Diskusjonen om lakseskatten har i lang tid forsuret forholdet mellom laksenæringen, distriktene og kysten på den ene siden og staten på den andre. Det er på tide å sette strek, slik at næringen og kysten får ro og forutsigbarhet. Vi lever i en tid med krig i Europa, noe som også preger norsk økonomi. Norge er et lite land, og vi som bor i Norge, trenger hverandre. Vi er avhengig av en jobb å gå til, enten det er i taxinæringen, i handelsnæringen eller i laksenæringen. Derfor mener jeg det er viktig å omtale hverandre med respekt.

Det totale samfunnsregnskapet som laksenæringen genererer, handler om distriktsarbeidsplasser både i og utenfor oppdrettsnæringen. Vi snakker om store ordinære skatteinntekter til kommunene, ved bl.a. personbeskatning. Oppdrettsnæringen sikrer bosetting og næringsutvikling i distriktene, langt utover det som mange politikere her i denne sal har forståelse for. Oppdrett av fisk er oftest lokalisert til grigrendte strøk, gjerne på øyer med lav bosetting og med en matbutikk som er truet av nedleggelse – helt til laksenæringen etablerer seg. Fra det har mange nærbutikker langs kyst og fjord fått et økonomisk løft og forutsigbarhet fordi oppdrettssekskapene handler mat og andre varer lokalt. Det sikrer bosetting i distriktene.

Prinsippet om grunnrente på havbruk har et solid flertall på Stortinget, men den utgående skatten på 40 pst. mente vi var for stor. Pasientfokus har vært med på å få skatten så riktig som mulig, samtidig som den nå får en bedre innretning enn det som i utgangspunktet lå på bordet. Her har både Venstre og Pasientfokus bidratt sterkt til en svært lyttende regjering. Vi har ikke, som noen sier, latt oss presse: Hva i all verden skulle regjeringen kunne presse Pasientfokus med?

For Pasientfokus har det vært viktig å sikre bosettingen i distriktene. Det har vært viktig å sikre gode lønninger for de mindre familieeide og lokalt eide selskapene og for bedrifter som satser på videreforedling. Økonomisk forutsigbarhet gjør at næringen kan fortsette sin innovative utvikling. Næringen kan på den måten bidra til en mer miljø- og klimavennlig retning. Dette er også svært viktig for ungdommen.

Avslutningsvis vil jeg si: Jeg hører at Høyre, Framskrittspartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne er svært opp-tatt av det knappe flertallet som Pasientfokus nå er ansvarlig for. Da er det kanskje greit å minne de kritiske partiene om følgende: Pasientfokus ga for få uker siden et knapt flertall i saken om utflytting av statlige arbeidsplasser. Da ble voteringen 84–85, med Pasientfokus på vippen. Var den avstemningen ugyldig? Var den ikke riktig? Er det noen her på huset som ikke skjønner hvordan demokratiet faktisk fungerer? Pasientfokus er her, og jeg akter å bruke min stemme slik folket vil jeg skal bruke den.

Sigurd Myrvoll (A) [12:41:07]: Vi er vel alle enige om at fellesskapet skal få sin andel av verdiene som skapes med grunnlag i naturressursene. Når det nå er bred enighet om prinsippene om å innføre grunnrenteskatt på havbruk i Norge, bør alle som er opptatt av kommuneøkonomi, bifalle dette. Etter gode forhandlinger har nå Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus blitt enige om en innretning på grunnrenteskatten som skal skape forutsigbarhet og langsiktighet både for lokalsamfunn og for næringen, noe som er bra, og som viser ansvarlighet hos de nevnte partiene.

Grunnrenteskatt i Norge er ikke noe nytt. Den ble innført allerede i 1997, da innenfor kraft og petroleumsnæringen. Når vi nå innfører skatten innenfor havbruk, bygger vi videre på en stolt tradisjon som har tjent Norge godt i mange tiår – en tradisjon som har bidratt til å bygge opp en av verdens mest omfattende velferdsstater, fordi vi har hatt politikere som har sikret at verdier som skapes fra å bruke av våre felles naturressurser, kommer fellesskapet til gode.

Arbeiderpartiet heier på havbruksnæringen, som fortsatt skal ha gode vilkår for vekst og utvikling langs hele kysten, men som nå må dele mer av overskuddet med fellesskapet. Det fine med denne skatten er at det er skatt på overskudd, en skatt man betaler i gode tider, ikke når bedriften sliter, en skatt som skal brukes til å bygge gode lokalsamfunn, gode helsetjenester og gode skoler, kultur og infrastruktur i hele landet.

Det er beklagelig å oppleve at Høyre, som har vært et ansvarlig parti i de store skattesakene, har valgt å sette seg på sidelinja. I stedet for å bidra konstruktivt til en bred ordning som står seg over tid, har de valgt å være et ekkokammer for de største aktørene i næringen. Det har

vært ensidig kritikk på prosess, uten at de selv har kommet med noen gode alternative løsninger. Da er det bra at både Venstre og Pasientfokus har tatt sitt samfunnsansvar i en sak som både er rettferdig og vil bidra til videre velferd i landet.

Velferd kommer ikke av seg selv. Å sikre rettferdig fordeling av inntekter og ressurser er en grunnleggende verdi for Arbeiderpartiet, og særlig nå når prisene stiger og vi hver dag må jobbe for at forskjellene mellom folk og ulike deler av samfunnet skal bli mindre. At det tidligere ansvarlige partiet Høyre velger å stå utenfor, uten et eneste svar eller løsning på dette, får være deres valg.

Når det nå er enighet om skatten, vil dette være et gode for hele samfunnet vårt. Det er en riktig, rettferdig og nødvendig skatt.

Irene Heng Lauvsnes (H) [12:44:08]: Om regjeringen trengte mer skatter og avgifter fra havbruksnæringen, kunne den med dagens ordning økt produksjonsavgiften. Den kunne bestemt at en større andel ble utbetalt til kommunene. Det kunne vært ordnet – ryddig og enkelt. I stedet gir de en enkeltnæring et skattesjokk over natten og lager en ordning som skaper stor usikkerhet og økt byråkrati. Det må være mangel på forståelse for næringslivet som gjør at et parti kan foreslå et skattesjokk til én enkelt næring på 40 pst., eller 48 pst., på toppen av de andre skattene. At Rødt og SV vil gi enorme skatter til næringslivet, er ikke noe nytt, men at Senterpartiet, som var mot grunnrenteskatt for fire år siden, nå går i bresjen for å flytte milliarder fra bedrifter langs kysten og inn til Oslo, er et sjokk for både meg og folkene som bor langs kysten. Det er fint å snakke om distriktpolitikk, men denne prosessen har ikke vært distriktsvennlig.

Høyre er enig i at næringen kan bidra noe mer med skatt, men vi mener at en grunnrenteskatt på 25 pst. i tillegg til selskapsskatt, produksjonsavgift, utbytteskatt og formuesskatt vil gi et så stort skattetrykk at det vil påvirke investeringene langs kysten. Havbruksnæringen trenger betydelige investeringsmidler for å fortsette innovasjonen i mer miljøvennlige og bærekraftige driftsformer, og da må skattesystemet stimulere til dette. Jeg mener det er viktig at kommunene som har anlegget lokalisert i sin kommune, skal få sin del av inntektene fra havbruk. Det skaper bedre aksept i nærmiljøet. Dette får de i dag fra Havbruksfondet. Havbruksnæringen betaler i dag for både økning i produksjon og nye konsesjoner.

Jeg har jobbet i denne næringen i nesten 30 år. Det har vært en rivende utvikling fra små, flytende tremerder eid av enkeltpersoner til store, solide selskaper som satser betydelig på midler til innovasjon. I 1990 var det nesten 1 000 oppdrettsselskap i Norge, i dag er tallet rundt 150. Oppdrett er kapitalkrevende, biologisk pro-

duksjon er risikofylt, og det er utgifter i flere år fra fisken slaktes til betalingen kommer. Derfor er det viktig at vi har store selskaper med rygg til å tåle tap, og nok kapital til å investere i forskning og innovasjon. Høyre mener at endringer i havbruksbeskatning bør vurderes i sammenheng med resten av skattesystemet. Regjeringen har verken foreslått en nøytral skatt eller lagt til rette for en god prosess.

Lise Christoffersen (A) [12:47:28]: 2022 ble tidenes beste år for norsk sjømateksport. Totalt eksporterte Norge 2,9 millioner tonn sjømat til en verdi av 151,4 mrd. kr i fjor. Det er rekord i verdi og tilsvarer 40 millioner måltider hver eneste dag, året rundt. Det var rekord i forhold til året før, som også var et rekordår. Det er fantastisk. Det er alle enige om.

Flertallet vil at denne positive utviklingen skal fortsette. Havbruksnæringen er viktig for kystsamfunnene våre i dag og vil være det i årene som kommer. Hurdalsplattformen er tydelig på viktigheten av å tilrettelegge for at havbruksnæringens betydning for norsk matproduksjon, verdiskaping, eksport og arbeidsplasser skal økes.

Står forslaget om å innføre grunnrente på havbruk i motsetning til det? Det kan nesten høres sånn ut i innleggene fra opposisjonen her i dag. Det mangler ikke på dommedagsprofetier om hvor forferdelig regjeringas forslag er, og heller ikke når det gjelder det flertallet har landet på. Derfor mener jeg det er viktig å understreke at grunnrenteskatt på havbruk er en rettferdig skatt som bygger på en lang tradisjon i Norge. Verdier skapt av fellesskapets ressurser skal også komme fellesskapet til gode. Når selskaper får en eksklusiv rett til å benytte fellesskapets arealer i sjø til egen næringsvirksomhet, gir det grunnlag for å skape verdier. Deler av verdiskapingen kommer fra selskapenes egen produksjon, men deler av verdiskapingen kommer også fra det eksklusive monopoliet på fellesskapets arealer til havs som de har fått. Hittil har de ikke betalt leie for det arealet. Det bør det i rettferdighetens navn bli en endring på, på samme måte som vi har det for bruken av andre naturressurser. Det er det grunnrenteskatt handler om – å betale en rettferdig leie for det ekstra overskuddet selskapene får sammenlignet med andre næringer, ikke fra egen produksjon, men fra en eksklusiv tilgang til fellesskapets arealer.

Forslaget flertallet i denne saken går inn for, er eltet og knadd i to offentlige utredninger. Regjeringas forslag har vært på høring og er endret etter innspill fra høringsinstansene. Det stortingsflertallet nå fremmer, er ytterligere knadd etter høring og forhandlinger i Stortinget. Resultatet er at flertallet nå går for et forslag der lokalsamfunnene langs kysten får mer igjen, og der leien selskapene skal betale, er redusert. Flertallet går for en

rimelig balanse mellom fellesskap og næring. Høyre og Fremskrittspartiet er opptatt av de store selskapene, uten å ofre fellesskapet en tanke. De store selskapene applauderer sikkert det, men neppe folk og ordførere i kystkommunene våre.

Olve Grothe (H) [12:50:39]: Prosessen rundt grunnrenteskatt på havbruk har vore svært dårleg. Grunnrenteskatten blei lansert over natta og skulle til alt overmål også ha tilbakeverkande kraft. I all kontakt med havbruksnæringa, lokalsamfunn, andre politiske parti, finansmiljøet og andre har regjeringa latt vere å lytte. Resultatet av dette kjenner vi. Ikkje berre har dette vore skadeleg for havbruksnæringa, det har òg gjort at politisk risiko no har blitt ei utfordring for næringslivet vårt.

I dag kjem Stortinget til å vedta at den viktigaste distriktsnæringa vår skal få ei skattlegging som ligg over det dobbelte av det resten av næringslivet vårt betalar, og det konkurrentane i utlandet har. Frå å ville innføre ein grunnrenteskatt regjeringa opplyste ville gje ei ekstra skattlegging på 4–5 mrd. kr, blir det i dag innført ein skatt som Finansdepartementet og andre fagmiljø meiner vil liggje på mellom 10 mrd. kr og 15 mrd. kr. Vidare får havbruksnæringa ein skattemodell som er byråkrattisk, har ei rekkje utfordrande sider og vil føre til uheldige struktur- og skattetilpassingar.

Det Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Raudt, Venstre og Pasientfokus dannar fleirtal for i dag, vil bremse opp den eineståande suksessen havbruksnæringa vår har hatt. Det vil gje ei svakare utvikling og mindre innovasjon, produksjon og omstilling til ei betre miljø- og berekraftig næring. Det fleirtalet bestemmer i dag, vil gje mindre kapital, aktivitet og arbeidsplassar i distrikta og langs kysten vår. Det er nettopp det Distrikts-Noreg ikkje treng. Det fleirtalet bestemmer i dag, vil påføre den verdsléiande havbruksnæringa vår eit skattetrykk som ligg langt, langt over det konkurrentane i utlandet har. Det vil på sikt føre til tap av den eineståande globale posisjonen havbruksnæringa vår har.

Høgre er oppteke av at den viktigaste distriktsnæringa vår skal ha gode og stabile rammevilkår samtidig som ho skal bidra til fellesskapet på ein god måte. Vi har difor meint at skatteforslaget til regjeringa har hatt eit altfor høgt skattetrykk, og at skattemodellen er for dårleg. Høgre har difor teke til orde for at saka skulle setjast på pause, eventuelt å gjere ønskjelege endringar i dagens ordning eller greie ut andre modellar. Dette har ikkje Høgre fått gjennomslag for, verken i tida frå september i fjor og til i dag eller i samtalanene som Høgre tok del i på Stortinget. Konsekvensen av dette er som kjend at Høgre trekte seg frå samtalanene på Stortinget. Det er å ta på alvor at regjeringa stod på sitt, ikkje lytta til næringa eller opposisjonen, men tvert imot vil tvinge gen-

nom ein lakseskatt som altså vil vere skadeleg for havbruksnæringa, leverandørindustrien, lokalsamfunn langs heile kysten og havbruksnasjonen Noreg.

Karianne B. Bråthen (A) [12:53:49]: Å stille opp for kysten er å sikre gode velferdstjenester og mer igjen for den verdiskapingen som skjer der ute. Som tidligere ordfører i fiskerikommunen Øksnes, og da medlem av Nettverk fjord- og kystkommuner, opplevde jeg at samtalanene handlet mye om hvordan kystkommunene skulle få mer igjen for verdiskapingen de la til rette for, og at de virkelig la til rette for havbruksnæringa. Det er det vi gjør nå i dag – vi sikrer gode velferdstjenester i mindre kystkommuner som vi vet har utfordringer. Det er ikke sånn at alle kommuner som har tilrettelagt sine fjorder og sin kystlinje, har hovedkontor for denne næringa eller lakseslakteri, som genererer mange arbeidsplasser. Nå sikrer vi at også disse kommunene får noe igjen.

Da Solberg-regjeringa innførte verdifastsettelse på konsesjoner gitt før 1998 – som da ble opplevd som et sjokk, et sjokk for de små, familieeide – var mantraet fra næringa at dette ville ramme de små og mellomstore, lokale, familieeide selskapene, og at det var urettferdig. Spørsmålet da var følgende: Hvorfor innfører vi ikke noe som også treffer de store med utenlandske eiere? Det svarer vi på nå, med en grunnrente og bunnfradraget. Og når Høyre nå er så bekymret for kysten og denne næringa, hvorfor var de ikke det da de selv innførte verdifastsettelsen?

Det at grunnrenteskatten i det hele tatt har kommet på bordet nå – for mange etterlyser svar på hvorfor akkurat nå, hvorfor har vi endret syn – er jo på grunn av den alvorlige situasjonen i verden, med krise som avløses av ny krise, og krig i våre naboland. Da må vi sikre velferdstjenestene våre og de kommunale tjenestene. Da var det rett nå å være klar for å innføre denne skatten som en overskuddsskatt, og da er det rett at de som har den sterke ryggen, bærer mer av børen.

Det Høyre holder på med nå, er i mine øyne å svikte kysten. For hvor er det kapitalen er? Jo, det er i de store utenlandske selskapene. De svikter fellesskapet, og de svikter kommunene som har lagt til rette for denne næringa, men som ikke har hovedkontor og lakseslakteri. Det er dessverre et Høyre vi kjenner fra før. Det er ikke første gang de unnlater å være med på store, viktige avgjørelser. Det samme gjør Fremskrittspartiet, som nå er mer bekymret for investeringer og leverandørindustrien enn de har vært når store utenlandske eiere har flyttet og bygget nye lakseslakterier andre plasser. De arbeidsplassene er de ikke opptatt av.

Nå står vi opp for kysten, for ved å innføre grunnrente og bunnfradrag sikrer vi at kysten og kystkommunene får gode velferdstjenester også i framtiden.

Ove Trellevik (H) [12:57:04]: Dette må vera ein ferdeleg dag for regjeringa på jobb, og spesielt for finansminister Vedum. Dei kom altså til Stortinget med ein proposisjon der dei føreslo ei skatteendring som hadde som konsekvens at enkelte eigarar av norske havbrukselskap kunne få 108 pst. skatt. Det var regjeringa sin intensjon. Heldigvis har dei fått seg ein solid nasestyvar, og dei endar no på vel 60 pst. Sjølv for Høgre er dette altfor høgt. Nær ei dobling av skatten på denne næringa og for desse eigarane, framfor resten av næringslivet, er uheldig.

Det vart opprør langs kysten. Folket demonstrerte. Folk i lokalsamfunna var redde for arbeidsplassane sine. Det var altså regjeringa som starta dette politiske spelet då dei kom til Stortinget med ein proposisjon som i praksis kunne gje over 100 pst. skatt – det er nesten ikkje til å tru.

Så er desse prosentane diskuterte – om det vert 35, 30, 25 eller 15. Ja, sjølvsagt har det betydning, men vel så viktig er det kva desse prosentane skal reknast av. I dag har òg statsråden bekrefta at det skal vera eit normpriseråd. Det er enno ikkje ferdig, det skal sendast på høyring, og framleis veit altså ikkje oppdrettarane kva dei skal leggja til grunn av inntekt og pris når dei skal rekna ut skatten sin. Det er altså uavklart kva skatt det vert på havbruk.

Skatten er heller ikkje investeringsnøytral, det er ein skatt med tilbakeverkande kraft, og han bryt med grunnleggjande rekneskapsprinsipp og juridiske prinsipp når ein behandlar den ståande biomassen slik ein gjer. Han er på ingen måte nøytral. Skatteverdien av negativ grunnrenteskatt skal ikkje betalast ut. Det gjer at modellen heller ikkje er ein kontantstraummodell. Det er tilnærma null i frådrag for historiske investeringar, manglande frådrag for finanskostnader, manglande frådrag for sals- og marknadsføringskostnader og marknadsføringsavgifter, og det er uklar prisfastsetjing for smolt. Dette kjem til å resultera i ei oppsplitting av verdikjeda. Det er ein trist dag for Noreg.

Norsk havbruksnæring og landet vil tapa på dette. Det vert rettssaker, det vert strukturendringar, og det vert vanskeleg for næringa å henta inn ny eigenkapital ved behov med denne høge skatten. Det vil ikkje ramma berre havbruksnæringa, men all norsk industri i denne verdikjeda.

Avkastinga frå lakseoppdrett har vore nytta til å løfta fram nye satsingar langs heile kysten. Pengane vert no i stor grad drege inn av staten og skal brukast på heilt andre ting enn investeringar og arbeidsplassar langs kysten.

Cecilie Myrseth (A) [13:00:14]: Representanten Trellevik hisser seg opp og svartmaler kysten, men jeg skjønnte egentlig ikke hva han mente.

Fjordene våre, hav, fjell og skog eier vi så fint i fellesskap i Norge. Og når noen få får utnytte våre felles fjorder og havet for å skape arbeidsplasser og tjene gode penger, er det helt riktig at lokalsamfunnene og det store fellesskapet som legger til rette for både areal og annet, får sin rettmessige andel av det. Store inntekter vil nå ikke bare gå til noen få, men de vil i større grad gå til oss alle – penger som vi igjen kan bruke på å bygge lokalsamfunn og gode velferdstjenester.

Vi lever i en historisk tid, med større utfordringer enn vi har hatt på lenge. Det er en historisk dag når et bredt flertall går inn for prinsippene bak en grunnrenteskatt på havbruk, men det er uten det tidligere ansvarlige partiet Høyre, som har gått på autopilot på talepunkter fra næringen nå i flere måneder. Elendig prosess – ja, hva er det man ønsker seg? En annen løsning – ja, hva er de løsningene? Hvor er forslagene? At en næring jobber mot en skatt, er ikke så rart. Men når man kommer med forslag om at man skal utarbeide en skatt i lag med næringen, hva mener man egentlig med det? Skal man ikke snakke med folket som bor langs fjorden og kysten? De snakker Høyre kun om når det passer dem.

Havbruksnæringen skal fortsatt ha gode vilkår for vekst og utvikling langs hele kysten vår, men Høyre prøver nå å ta hele kysten, kystfolket og ordførerne til inntekt for sitt syn. Det stemmer ikke. Det er faktisk litt frekt. Det har vært mange reaksjoner, meninger og krevende diskusjoner – som seg hør og bør med en så viktig sak. Derfor har det også kommet endringer. Regjeringen har lyttet til kysten, den har også lyttet til næringens innspill, og derfor skal det fortsatt være mulig å skape viktige verdier for denne viktige næringen. Men det er ikke en konfliktfri næring heller. Det er arealkonflikter og uenigheter – også om veksten. Derfor er det viktig at man nå legger igjen mer i lokalsamfunnene.

Høyre trenger ikke å ligge våken om natten over bekymringer fra Arbeiderpartiets folk langs kysten. Vi er klar, og derfor har alle våre ordførere i Troms skrevet:

«Dette er god politikk for kysten og det setter oss i stand til å sikre velferden og legge til rette for arbeidsplasser også i fremtiden.»

Det er kloke ord.

André N. Skjelstad (V) [13:03:29]: Noen av oss kjenner saltvannet daglig når vi er hjemme, men jeg skal innrømme at jeg nok ikke er den største tilhengeren av grunnrenteskatt. Men flertallet i denne salen ble som det ble etter valget i 2021, og det er et stort flertall som støtter en form for grunnrentebeskatning.

Det er heller ikke noen tvil om hva som hadde skjedd hvis regjeringspartiene hadde måttet søke til venstresiden for å oppnå et flertall. Vi vet at primærforslagene til den foretrukne budsjettpartneren, SV, er 48 pst. Regjerin-

gen la selv fram et forslag på 35 pst, noe som vil gjøre at satsen med stor sannsynlighet ville blitt mellom 35 pst. og 48 pst., og ikke 25 pst., som blir vedtatt i dag.

Hva var da valget? Venstre kunne ha satt seg i samme krok som Høyre og hylt mot månen og pekt på mange alternativer og alternative modeller, men samtidig blitt nedstemt, og en ville sendt et vesentlig høyere skattetrykk til kysten. Venstre tar ansvar og bidrar til forutsigbarhet for næringen og ikke minst til at det ikke blir uforutsigbart i mange år framover.

For å få på plass en ny regjering i 2025, noe jeg selv sagt håper og tror på, vil dette også i beste fall være en løsning som bør være på plass til 2027. Derfor – politikken er pragmatisk også i denne saken. Så kan jeg peke på at det også kan finnes andre elementer eller objekter som kunne vært vurdert som såkalte super profitt-objekter, som f.eks. eiendommer i pressområdene.

Gjennom debatten i dag har i hvert fall jeg blitt enda sikrere på at det var rett av Venstre å ta ansvar. Når jeg hører hvor misfornøyd Sosialistisk Venstreparti er, har jeg knapt fantasi til å tenke på hva som kunne ha hendt hvis de skulle landet denne saken i lag med regjeringen. Venstre tar ansvar, noe en også kunne ha håpet at partiet Høyre kunne ha gjort. Det kunne kanskje ha gjort at pro-sentsatsen hadde blitt noe lavere.

Havbruksnæringen er en av våre viktigste næringer. Det er ingen tvil om at laksenæringen betaler skatt og er en svært viktig næring for bosetting og sysselsetting. Derfor er det viktig at vi i dag lander en forutsigbarhet for næringen og ikke minst for arbeidsfolket langs kysten.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Geir Jørgensen (R) [13:06:26]: Problemet med grunnrenteskatten er ikke de problemene som Høyre og Fremskrittspartiet har løftet fram fra denne talerstolen i dag. Nei, problemet med grunnrenteskatten er at den ikke er innført for lenge siden. Det utkastet som kom, og den utredningen vi fikk på Fremskrittspartiets Siv Jensen og Høyres Erna Solbergs vakt, var ganske mye bedre enn det som er framforhandlet her i dag. Men la det ikke være noen tvil: Prinsippet om at grunnrente oppstår og det er mulig å få en rettferdig og god ordning for å bidra til fellesskapet, støtter vi i Rødt. Det gjør vi også i dag. Men jeg skal ærlig innrømme at det framforhandlede resultatet – både innretning og skatteprosent – ikke var det vi i Rødt ønsket oss, og derfor står vi utenfor forliket. Men vi stemmer altså for denne historiske grunnrenteskatten som vi får i dag.

Vi skal ha veier i distriktene, som også denne næringen bruker for å frakte ut sine varer, og vi skal ha slutt på kuttpolitikken i kommunene hvor skoletilbud sentraliseres – distriktsskolene har mange steder ingen framtid.

Vi har et helsevesen som sliter i de samme kommunene som disse oppdrettsmilliardærene får lov til å operere i. Det store fellesskapet langs kysten er i det hele tatt nå helt avhengig av at flere bidrar i fellesskapsdugnaden. I så måte er dette et godt tiltak for å komme videre. Så skal vi i Rødt være med og kjempe for at skatteprosenten blir høyere enn det den er i dag, når den tid kommer.

Denne debatten, og ikke minst prosessen, har også vist hvilken enorm makt dette fåtall av mennesker som styrer norsk havbruksnæring, har over lokaldemokratiet og over fellesskapets prioriteringer. Hva har vi blitt møtt med? Jo, vi har blitt møtt med trusler om at her skal det ikke investeres. Vi har arbeidsfolk som uten grunn har fått presentert permitteringsvarsel enten direkte i posten hos seg selv eller via media. Det har vært en svartmaling uten like om situasjonen på kysten, men det er ikke sant i det hele tatt. Nå går vi videre, og så gjør vi oss klar til å styrke velferden i Distrikts-Norge med de midlene som denne privilegerte kapitalistklassen hittil har kunnet putte i egen lomme.

Mari Holm Lønseth (H) [13:09:29]: Over de siste 20 årene har livet i distriktene langs f.eks. trøndelagskysten endret seg stort, ikke på grunn av massevis av statlige subsidier, men fordi en lønnsom næring har vokst fram, selv etter tøffe år, der dyktige og driftige folk langs kysten har skapt både arbeidsplasser og bolyst. Ta f.eks. Frøya. Etter mange år med negativ befolkningsutvikling snudde det, særlig på grunn av vekst i havbruksnæringen. Nå oppleves vekst i befolkningstallet, og den private sysselsettingen er høy. Det har kommet både på grunn av vekst i havbruksnæringen og ikke minst på grunn av vekst i leverandørindustrien, og det viser oss at den beste distriktspolitikken er den som legger til rette for flere arbeidsplasser i distriktene. Derfor er det særlig overraskende at det er representanter fra Senterpartiet som her fører en politikk som i praksis vil gå hardt ut over Distrikts-Norge.

Det er flere ting som er problematiske. La oss ta prosessen først. Etter å ha reist kysten rundt og sagt at det ikke er aktuelt med noen grunnrenteskatt på havbruk, snudde det ganske brått i fjor høst. Forslaget var dårlig innrettet, noe man fikk godt bekreftet i høringen, der regjeringen møtte stor motstand. Det valgte regjeringen i liten grad å lytte til. Ikke bare det – skatten er også innført fra 1. januar, selv om vi står her i dag og diskuterer hvordan innretningen til sist skal være.

Over til realiteten: Dette betyr en stor skatteøkning for havbruksnæringen. Det går ikke bare ut over næringen selv. Det er leverandørindustrien, båtbyggere og entreprenører som kommer til å merke dette først, når investeringsstoppene blir varslet. Dette kommer på toppen av økte kostnader generelt og spesielt økte skatter,

som regjeringen har pålagt både næringsliv og folk landet over.

Havbruksnæringen er en av våre viktigste framtidsnæringer. Den gir oss mer bærekraftig mat og sikrer ikke minst lønnsomme arbeidsplasser langs kysten. Det forslaget som ligger her i dag, vil bety en dobling av skatteinivået, som vil få betydning for investeringer, aktivitet og arbeidsplasser langs kysten.

Jeg hører i debatten at Arbeiderpartiet og Senterpartiet prøver å få det til å høres ut som det er mest spill dette handler om, men det handler i bunn og grunn om disse arbeidsplassene. På innlegget fra representanten Cecilie Myrseth tidligere i debatten kunne det høres ut som denne næringen ikke bidrar noe i dag. Denne næringen bidrar med store skatteinntekter allerede i dag. Den kunne også ha bidratt mer – det har Høyre vært tydelig på, også næringen. Men det må gjøres på en måte som ikke setter mange arbeidsplasser i fare, som dessverre vil bli resultatet etter i dag.

Gaute Børstad Skjervø (A) [13:12:35]: Velferdsstaten er et spleiselag. Sykehus, skoler, barnehager, veier, kollektivtransport og sykehjem er tilgjengelig for alle, uavhengig av størrelsen på lommeboken din. Det er takket være at storsamfunnet spleiser på de godene. Det spleiselaget forplikter både den enkelte skatteyter og bedrifter og næringsliv, fra nord til sør og fra øst til vest. Særlig forplikter det dem som tjener store penger på fellesskapets ressurser, og i Norge er det en lang tradisjon for at de som bruker fellesskapets ressurser, også bidrar i det spleiselaget.

Oppdrettsnæringen i Norge har sett en formidabel utvikling langs kysten de siste tiårene. Høy etterspørsel etter norsk fisk, produsert langs våre kyster, har gitt superprofitt og en næring med stor vekst til gode for mange. Grunnrenteskatt på havbruk vil gi økte inntekter til fellesskapet, til skolene våre, til sykehusene og til eldreomsorgen. Samtidig vil den bidra til å utjevne forskjellene mellom folk i Norge. Det er en politikk som er med på å bekjempe ulikhet og styrke fellesskapet.

Det finnes argumenter mot grunnrenteskatt, men det er vanskelig å forstå at Høyres og Fremskrittspartiets syn i denne saken skal bety noe annet enn kutt i velferden. At Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet ikke er enige i skattepolitikken, er lite overraskende, men at Høyre i denne prosessen har valgt å stille seg på sidelinjen, er oppsiktsvekkende.

Høyre har i dag presentert mange talepunkter for hvorfor de ikke vil omforenes om dagens forslag. Jeg har imidlertid ikke hørt en eneste gang hva Høyre mener en slik skatt skulle ha innebåret. De er for grunnrenteskatt, men ikke denne grunnrenteskatten. De er for lakseskatt, men ikke denne lakseskatten. Det er mange negative be-

merkningsmer, men det er lite konstruktive innspill. Det rammer både næringen og fellesskapet.

Velferdsstaten det norske sosialdemokratiet har gått i front for de siste 130 årene, er bygd stein på stein, og det har alltid kostet. Ved mange av korsveiene har høyresiden strittet imot og stemt imot i Stortinget for senere å slåss om æren når reformene har båret frukter. Jeg har en sterk mistanke om at dette spørsmålet vil føye seg inn i den rekken. Innføring av grunnrenteskatt på havbruk vil styrke det norske spleiselaget. Det vil gi mer omfordeling, det vil gi våre lokalsamfunn mer penger til de små og store fellesskapene, og det vil bygge velferdsstaten videre.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [13:15:26]: Det er en trist dag for Norge, men en spesielt trist dag for Distrikts-Norge. I mange tiår har man slitt i distriktene med å få et næringsliv som skaper arbeidsplasser og går i pluss, spesielt i fiskerisamfunnene. Når man da har fått en havbruksnæring som har løftet det fiskerinæringen i sin tid gjorde, skal man skattlegge dem til evigheten. Det er egentlig det det dreier seg om.

Det er en sentralisering av investeringskapital, som Distrikts-Norge har vært i manko på i mange år. Den skal nå inn til Oslo og reforderes. Det samfunnsansvaret de såkalte laksebaronene – som enkelte kaller dem – har påtatt seg over mange år, skal heretter staten og kommunene ta seg av. En av aktørene i Vesterålen sa det rett ut: Vi skal overleve, men vår investeringsevne vil selvfølgelig bli svekket, og samfunnsansvaret må stat og kommune heretter ta seg av, ikke vi.

I mange av disse samfunnene – f.eks. Sortland, og det er vel bare noen dager siden det åpnet et nytt hotell i Hadsel – er det disse samfunnsbyggerne som har vært med og muliggjort at det er bygd nye hoteller som styrker reiselivsnæringen. Det kommer ikke en kommune eller staten til å bidra med.

Vi kommer til å oppleve en konsolidering av selskaper fordi de som har kasseproduksjon, de som har smoltanlegg, de som har slakteri og produksjon i sjøen, kommer til å splitte opp selskapene sine – de er allerede i gang – på en sådan måte at der de får den største skattleggingen, vil også det minste resultatet ligge. Det vil bidra til at de som ikke har annet enn produksjon i sjøen, til syvende og sist vil komme til å forsvinne. De vil bli kjøpt opp av de større og kanskje også av utenlandske selskaper. Er det det vi ønsker? Nei, det er ikke det, og da blir den medisinen vi nå skriver ut, helt feil.

Formuesskatten var en lissepassing fra Høyre og har i utgangspunktet vært den største bøygen for denne næringen, men nå får vi enda større utfordringer for dem. Venstre bruker som argumentasjon at det var bedre at de var med og utførte ranet enn at SV og Rødt skulle gjøre det, for de skulle rane 100 pst. Det er en merkelig

form for argumentasjon. Det beste hadde vært å ha stått seg på en løsning hvor man måtte finne et annet utgangspunkt enn det regjeringen hadde lagt opp til. Dette er ikke bra for Distrikts-Norge. Det er en trist dag.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [13:18:46]: Det er en trist dag for kysten. I dag vedtas prinsippene om og innføringen av en grunnrenteskatt for havbruk. Havbruksnæringen er en fantastisk næring som har skapt optimisme på mange småplasser i distriktene langs hele kysten, sikret bosetting i distriktene, sørget for lys i husene og sikret grunnlaget for nærbutikken.

Flere titalls milliarder skal sentraliseres fra kystsamfunn i distriktene og inn til Finansdepartementet. Det er kapital som i dag brukes som innovasjons- og utviklingskapital i kystsamfunn i distriktene. De som jubler høyest for en sånn skatt på distriktsnæringen, er hovedsakelig kommentatorene i hovedstadsmedier og «jerntriangelet». Det er forståelig, for det er hovedstaden som blir den økonomiske vinneren i denne saken.

Det har vært en tradisjon i Norge at vesentlige endringer i skattepolitikken er blitt formet av brede politiske forlik i Stortinget, men i denne saken kortslutter regjeringen viktige demokratiske prosesser og inngår et forlik i Stortinget med det spinkleste flertallet noensinne. Det burde ha lyst i varsellampene til Senterpartiet og finansministeren når Rødt i ettertid har varslet støtte til forliket av frykt for at flertallet ville smuldre.

De brede diskusjonene og brede forlikene om vesentlige skatteendringer er tradisjon i Norge. Man bør jo stille spørsmålet: Hva var så viktig med å banke gjennom lakseskatten, grunnrenteskatten på havbruk? Burde det ikke ha vært diskutert i sammenheng med behandlingen av Torvik-utvalgets anbefalinger?

Jeg er ikke i tvil om at eierne av Salmar, Mowi og de store fortsatt vil ha råd til champagne, men hvem må betale regningen? Det er leverandørindustrien i distriktene, lokaleide gründerbedrifter som skaper arbeidsplasser, verdiskaping og lys i husene i distriktene, slik som GSG AS i Porsanger, Andersen Arbeidsdykking i Alta og Seacloud, som utvikler ny teknologi for havovervåking.

Det som skuffer meg, er at Pasientfokus gir barselhjelp til en ny skatteinnretning som Finansdepartementet kan justere opp satsen på med en gang man går i forhandlinger om nye statsbudsjetter.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [13:22:04]: Jeg tror ikke dette er en trist dag for kysten, snarere en god dag for de vertskommunene som gjennom dette forliket kommer bedre ut. For i motsetning til hva man kanskje kan få inntrykk av i denne debatten, er det bred enighet på Stortinget om prinsippet om å innføre grunnrenteskatt på havbruk i Norge. Det er bra. Når nå Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus også har

blitt enige om innretningen på skatten, får vi en skatt som kan skape forutsigbarhet og langsiktighet for både lokalsamfunn og næringen over tid.

Som mange har lagt vekt på, har vi i Norge en lang tradisjon for ordninger som gir fellesskapet deler av inntektene fra næringer som takket være tilgang til norske naturressurser tjener svært godt. Dette har gjort at inntekter fra vannkraften, oljen og gassen har kommet oss alle til gode.

Havbruksnæringen går godt, og Senterpartiet og Arbeiderpartiet er opptatt av at det fortsatt skal være gode vilkår for vekst og utvikling langs hele kysten. Men fra nå av må man dele mer av de store overskuddene med fellesskapet. Det fine med denne skatten er at det, som saksordføreren presiserte, er skatt på overskudd: høy skatt når det er høyt overskudd, og lav skatt når det er lavt overskudd. Det er rettferdig, og det er rimelig.

Det som står tydeligst igjen etter dagens debatt, er at vi på tross av utallige oppfordringer til Høyres talspersoner ikke har fått vite hva Høyre mener i denne viktige saken. Selv de tregeste av oss har fått med seg at de ikke er fornøyd med prosessen, men hva mer? For hvis Høyre er så opptatt av forutsigbarhet for havbruksnæringen, er det underlig at de allerede i dag varsler at de ved første anledning vil ta omkamp om det tverrpolitiske forliket som i dag behandles i Stortinget. Det gir ikke forutsigbarhet, verken for næringen eller for arbeidsfolkene langs kysten.

Per Martin Sandtrøen (Sp) [13:24:10]: Det er svært interessant å høre flere av Høyres representanter i denne debatten. Tenk at de i denne debatten snakker om lange og stolte tradisjoner i Norge. Ja, vi har definitivt mange gode og lange tradisjoner i Norge, og en av de aller, aller beste er den politiske tradisjonen med at vi eier Norge i fellesskap, at hele folket i Norge og lokalsamfunnene våre skal få gleden av naturressursene våre.

Det er ingen selvfølge. Det kommer som resultat av politisk kamp. Det er nettopp derfor det er så overraskende at flere av Høyres representanter snakker om lange og stolte tradisjoner. Vannkraften er ett eksempel. Motstanden mot nasjonal kontroll over naturressursene og at inntektene fra vannkraften skulle fordeles bedre, var sterk fra Høyre. Datidens Høyre kalte til og med konsesjonslovene for panikklovene, at det var en panisk handling å sikre bedre kontroll og bedre fordeling av inntektene fra vannkraften.

På samme måte gikk Fremskrittspartiets fremste talsmenn imot nasjonal kontroll over oljen og gassen i Norge. Mange tenker i dag at det er en selvfølge at vi klarte å bygge opp de store norske oljeselskapene, og at vi utformet et skatteregulverk som gjorde at alle fikk glede av inntektene fra olje- og gassressursene. Det er det

ikke. Tidligere Fremskrittsparti-leder Carl I. Hagen foreslo bl.a. å selge deler av norsk sokkel. I dag er rundt halvparten av eierskapet til de fem største selskapene på utenlandske hender. De fem største selskapene har i dag ca. 60 pst. av produksjonen. Målet vårt er at en større del av inntektene skal bli igjen i Norge, og at litt mindre skal gå til Mitsubishi i Japan eller John Fredriksen på Kypros.

Høyre kommer med en del merkelige argumenter i dag. Høyre satte selv ned et utvalg som foreslo grunnrenteskatt. Dette har vært diskutert over lang tid. Fortsatt vet vi ikke hva Høyre mener. Blant annet ble Høyres representant Orten spurt om bunnfradraget. Da uttalte representanten at vi godt kan diskutere detaljer i regjeringens opplegg. Bunnfradraget er ikke noen liten detalj. Det gjør at mindre selskaper betaler mindre skatt, og det gjør det lettere å bevare en variert struktur også med mindre selskaper langs kysten.

I dag fatter flertallet på Stortinget et historisk godt og viktig vedtak. Akkurat som vi nå ser tilbake til starten av 1900-tallet og er enige om at det var riktig, sånn vil folk mange år fram i tid se tilbake på Stortingets vedtak 31. mai 2023.

Siv Mossleth (Sp) [13:27:41]: Et av de mye brukte ordene i dag har vært «prosess», og denne prosessen startet med at Høyre-regjeringa i 2018 satte ned et utvalg som skulle vurdere ulike former for beskatning av grunnrenta i havbruksnæringen og en produksjonsavgift. Utvalget leverte i november 2019 sin NOU Skattlegging av havbruksvirksomhet. Flertallet anbefalte å innføre en overskuddsbasert grunnrenteskatt med periodiserte investeringsfradrag.

Skatteutvalget støttet i sin NOU Et helhetlig skattesystem flertallet i havbruksskatteutvalgets anbefaling om at det bør innføres en nøytral grunnrenteskatt på havbruk. Skatteutvalget viste til at en sånn skatt bør kunne innføres relativt raskt ettersom det allerede er utredet av havbruksskatteutvalget, som Høyre satte ned, og skatteutvalgets flertall, ti av elleve medlemmer, foreslo at grunnrenteskatten ble innført med en sats på 40 pst., men uten bunnfradrag. Og verden endret seg. Det ble krig i Europa. I forslaget som ble sendt ut på høring, var det en skattesats på 40 pst., med bunnfradrag. Dette kom det sterke reaksjoner på langs kysten, og Senterpartiet har lyttet til næringen og de mange ordførerne våre som mente at dette ikke var bra nok for kysten og næringen. I regjeringas Prop. 78 var forslaget 35 pst., og i dag landes forslaget på 25 pst. Mange lokale politikere og mange politikere på Stortinget kan i dag klappes på skulderen for en politisk innsats. Satsen på 25 pst. er langt lavere enn regjeringas justerte forslag på 35 pst. og betydelig lavere enn den prosenten som Rødt og SV ønsket. Jeg er fornøyd med endringene.

I tillegg til at skattesatsen senkes, økes verdsettelsesrabatten i formuesskatten til 75 pst. Dette støtter Høyre i dag, selv om det var Erna Solberg som innførte prinsippet om full formuesskatt på eldre oppdrettstillatelser i Høyre-regjeringas forslag til budsjett i 2022, lagt fram i oktober 2021. Da sa representanten Orten at det var viktig at formuesskattegrunnlaget gjenspeilte verdiene i selskapene på en best mulig måte, og han sa at det er begrunnelsen for at Solberg-regjeringa har foreslått disse endringene, altså full formuesskatt for lokale oppdrettere. I dag blir dette endret til en verdsettelsesrabatt i formuesskatten på 75 pst. Denne prosessen har ført til gode endringer for mangfoldig norsk eierskap og mindre selskap.

Eigil Knutsen (A) [13:30:58]: Debatten gikk vel som ventet, men det er fascinerende å høre på denne debatten og på Høyres representanter. Det er altså ingen forskjell i argumentasjon eller ordbruk mellom partiet Høyre og deler av næringens egne organisasjoner og deres retorikk og strategi opp mot denne saken. Vi har hørt representanter fra Høyre her i dag gjenta ønsket om å øke produksjonsavgiften for å ta inn de samme inntektene. Ja, da skulle jeg likt å se Høyre-representanter reise rundt i denne næringen når overskuddene er små, eller når det er underskudd, og at Høyre hadde innført en produksjonsavgift som tok knekken på denne typen bedrifter i dårlige tider ved å innføre en overskuddsbasert skatt. Det er mye bedre om man også kan framføre underskuddet mot framtidig overskudd. Det ble fra Høyre også snakket om skattesjokk for en næring som har mange ganger mer i inntjening sammenlignet med annet næringsliv.

Jeg vil si at dette er en sjeldent godt demokratisk forankret skatt. Det har altså vært to offentlige utvalg som har vurdert skatten, to høringer etter de utvalgene, og regjeringen har hatt saken på høring og så kommet med en proposisjon til Stortinget. Stortingets finanskomité har hatt høring, deretter møter med næringens aktører og deretter forhandlinger i Stortinget, etterfulgt av en konklusjon fra et flertall som har funnet fram til en skatteinnretning som flertallet kan støtte.

Det er også kritikk fra partiene til venstre for regjeringen. De snakker om at det er skattelette siden man går fra 35 pst. i regjeringens forslag til 25 pst. i flertallet. Det er for meg som å snakke i bakvendtland. Det er altså Arbeiderpartiet og Senterpartiet som innfører denne skatten, med støtte fra Venstre og Pasientfokus. Jeg vil påstå at ingen regjering i dette årtuset har gjort en like omfattende skattereform, som er både næringsvennlig og omfordelende, og det er Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering som gjør det, står opp for det og står opp for framtidens finansiering av velferden og av pensjonene

våre, samtidig som vi klarer å styrke fellesskapet basert på de næringene som bruker ressursene våre.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [13:33:42]: Senterpartiet er eit næringsparti. Det har det alltid vore, og det er det ikkje nokon tvil om. Det er likevel inga hemmelighet at det var krevjande å stå i for oss som bur langs kysten då dette det blei presentert.

Verdiskapinga i dette landet skjer i stor grad langs kysten. Verdiskapinga skjer i lokalsamfunnet mitt. Det er venene mine og familien min som jobbar i desse næringane. Det er rett og riktig at ein del av verdiskapinga som skjer gjennom bruk av våre felles fjordar, fell tilbake til fellesskapet og lokalsamfunnet. Det er rett og riktig at arbeidsplassane framleis blir langs kysten.

Regjeringas modell ligg i botnen, men med ei nedjustering av skattesatsen og ein auka rabatt på verdsetjing av formue enn det han var i det opphavlege forslaget. Vertskommunane og fylka får ei høgare inntekt frå Havbruksfondet. Prinsippet om grunnrenta er rett, og eg er svært glad for den løysinga som det i dag blir fleirtal for.

Eg vil hylle dei bedriftene som aktivt har gjeve konstruktive tilbakemeldingar til partiet og til meg i denne prosessen, og som har sett av tida si, slik at løysinga blir best mogleg. Desse bedriftene er viktige i lokalsamfunnet mitt, og det å aktivt bidra viser at dei framleis ønskjer å vere viktige og til stades.

Senterpartiet vil ha verdiskaping langs heile kysten, og det er viktig å støtte norske familieeigde bedrifter. Då må me stimulere til nasjonalt eigarskap og lokale investeringar. Moglegheitene for havbruk i framtida er store, og me skal vere i front på område som berekraftig ressursbruk, havmiljø, klima, teknologi, produktutvikling og marknad.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [13:35:49]: Jeg var litt optimistisk og trodde at debatten gikk mot slutten, så jeg tegnet meg til en stemmeforklaring – men den gang ei. Jeg tror likevel jeg holder på at dette er en stemmeforklaring til votingen. Jeg tok i mitt forrige innlegg opp forslagene våre. Det gjelder de løse forslagene, forslag nr. 3 til S-delen og forslag nr. 10 til L-delen. For at votingen ikke skal bli altfor krøkkete og nær sagt umulig, trekker vi forslagene fra SV som ligger i innstillingen, og så står vi på de løse forslagene til L- og S-delen.

Presidenten [13:36:26]: Presidenten kan forsiktig antyde at det meste etter hvert begynner å bli sagt i denne debatten. Det er nå 43 inntegnede talere.

Bård Ludvig Thorheim (H) [13:36:45]: Jeg har merket meg at det i denne debatten blir sagt fra regjeringspartiene at man driver med spill, og at man ikke tar an-

svar. Vel, når det gjelder spill, er det et uttrykk der det heter at på seg selv kjenner man andre.

Jeg tror at alle som har vært rundt om i kystsamfunnene, også fra regjeringspartiene, ser at dette er en politikk som ikke er særlig velkommen, og som det ikke er støtte for der hvor politikken gir størst utslag. Det er mitt klare inntrykk etter å ha vært og snakket med dem som jobber i sjømatnæringen, med alle underleverandørene og ikke minst med alle de bedriftene som får risikovillig kapital til å satse i helt andre næringer – som de opprinnelig får fra kystnæringen.

Når det gjelder ansvar: Ja, vi tar ansvar for kysten. Den tilbakemeldingen jeg har fått hele tiden, er: Stå på den linjen, ta ansvar, få en bedre løsning. Det at regjeringen ikke har ønsket å gå inn for å se på andre modeller basert på produksjonsavgiften, gjør at man ikke har kommet til en bred enighet, som ville ha stått seg mye bedre for næringen. Det å ikke være med på et sosialistisk eksperiment som sender investeringer og arbeidsplasser vekk fra kysten vår og til utlandet, er å ta ansvar. Vi har tidligere kludret med rammevilkårene for oppdrettsnæringen. Den gangen ga det et oppsving hos konkurrenter i Skottland og Chile.

Vi ser hva som skjer nå. Den største oppdretteren i Nord-Norge, Inge Berg i Nordlaks, har investert enormt, ikke bare i Vesterålen, men i hele Nord-Norge. Han sier nå at kombinasjonen av formuesskatt og grunnrenteskatt gjør at han satser videre i Florida. Jeg er veldig glad i Amerika, men det er ikke vårt oppdrag å bidra til verdiskaping og jobber i USA. Vår jobb er å bidra til at det skal skje langs kysten vår.

Forrige regjering gjorde en veldig grundig kartlegging av Nord-Norge, reiste rundt og spurte: Hva er det som skal til for å stoppe den demografiske utviklingen, hvordan skal vi få ordentlig vekst i Nord-Norge? Det svaret som dukket oftest opp fra Nord-Norge selv, var: risikovillig kapital. Det er den kapitalen vi mister med dette skatteforslaget.

Jeg vil bare si at det er vår oppgave å bidra til vekst, investering og verdiskaping langs kysten. Det gjør vi ikke med dette. Vi skaper oss en veldig ufordelsmessig konkurranse mot utlandet.

Hans Inge Myrvold (Sp) [13:39:52]: Eg tok sjansen på at det var rom for litt meir omega-3 òg i denne debatten. Lakseskatt, grunnrenteskatt, røveri av kysten og storstilla sentralisering – dette er nokon av omgrepa som er nytta i dagens debatt og sak i dag. Det er verdt å minna om at me i fellesskap har ansvar for dei velferdsytingar og tenester som er innførte i vår nasjon, men like fullt må me ta ansvar når me skal sikra desse i eit framtidig perspektiv i heile landet.

Havbruksnæringa er tydeleg med oss. Dei kan, og ikkje minst vil, bidra inn i dette fellesskapet. Gjennom ein årelang prosess står me no ved eit vegskilje, der enkelte parti vel å setja seg på bakbeina og halda fram med retorikk som er splittande og uforholdsmessig for næringa sjølv å måtta forhalda seg til, slik Høgre i dag gjer. Ingen anar kva Høgres alternativ og politikk på dette området er, og i endå mindre grad når eg har lytta til dei mange innlegga frå Høgre sine representantar. Fleire av dei avstår faktisk frå eit større bidrag frå næringa.

Senterpartiet sikrar i dag at mangfaldet i næringa kan halda fram, med dei mange små og mellomstore selskapa, mange av dei familieeigde, gjennom å redusera Høgre si innføring av ny formuesverdssetjing i 2021. Senterpartiet sikrar i dag ei vesentleg omfordeling av skatteinngangen og fordeler ein større del frå denne næringa attende til vertskommunane. Senterpartiet sikrar at havbruksnæringa kan utvikla seg med ny lukka teknologi, òg i raud sone, som i dag berre er gjenstand for nedtrekk av biomasse, som t.d. Hardangerfjorden.

Når representantar viser til manglande føreseielegheit og ein sviaktande prosess, er dette smale og dårlege argument når ein les realiteten bak politikken og det samla forliket mellom regjeringspartia, Venstre og Pasientfokus i dag.

Dagen i dag blir ståande som ein merkedag i historia om nasjonen Noreg, der politisk ansvar for økonomisk og miljømessig berekraft så absolutt er framståande. Attendemeldingane frå fleire i næringa, stikk i strid med det Høgre framfører, er tydelege om at no bør ein samla seg om forliket, prinsippet og skattenivået. Etter votering i dag står me att med ei løysing som sikrar både sysselsetjing og utvikling, verdiskaping og lys i alle husa langs kysten.

Frank Edvard Sve (FrP) [13:42:56]: Senterpartiet står fram som eit av dei mest distriktsfiendtelege partia vi har i denne sal. Det er eit angrep mot distrikta og mot kysten som vi aldri før har sett. Det er skyhøge skattar og avgifter. Det er skyhøge straumpriisar, matvarepriisar og ikkje minst drivstoffpriisar som har utfordra distrikta spesielt. Som om ikkje det var nok, har ein fått ein krig oppi det heile, slik at store delar av utstysleverandørane er ramma på grunn av det. Så kjem ein altså og prøver å finne på noko nytt, og det er ein grunnrenteskatt, som om det ikkje var nok.

Eg tenkte eg skulle sjå litt på kva Senterpartiet har sagt tidlegare. Pollestad, som er saksordførar, sa i 2020 at Senterpartiet trur lakseskatt vert lagt på is, at partiet er imot grunnrente på havbruk, og at dei trur sjansen for grunnrente på havbruk vert mindre med ny finansminister på post.

Det skulle vise seg at det ikkje skjedde. Det vart stikk motsett.

Vidare, i samband med partiprogrammet, seier Pollestad:

«Senterpartiet reagerer sterkt på forslaget.

Dette forslaget er kun egnet til å skape usikkerhet. Mitt råd til regjeringa er å legge bort forslaget om en ny statlig ekstraskatt snarest – og uten noen videre prosess, sier Geir Pollestad, stortingsrepresentant og leder i næringskomiteen» – på den tida.

I eit intervju med VG den 14. mai røper den same Pollestad ei manglande tru på regjeringsprosjektet, at han håpar på ein «game changer», og at han trur vinden vil snu.

Det er det absolutt ingen andre som trur så veldig mykje på i distrikta. I mitt fylke, Møre og Romsdal, er det stikk motsett. Det er ein utstysleverandørindustri som vert pålagd enorme utfordringar. Ein ser konkursar. Det vert mangel på oppdrag, og ein ser at dette rammar vanlege folk i heile Kyst-Noreg. Det er ikkje slik at det berre er nokre rike oppdrettseigarar som ein skal prøve å ramme. Her rammar ein vanlege folk, vanlege arbeidarar i næringslivet langs heile kysten. Eg veit kva eg snakkar om. Eg har ein son som jobbar i Optimar. Eg veit kva utfordringane er i desse næringane. Det er berre slik at ein rammar heilt blindt, og det er dei næringane innanfor utstysleverandørindustrien som vert hardast ramma no.

Når ein ser på distrikta, kan det ikkje vere meining i at ein skal kome med nye skattar der ein flyttar pengane frå kysten og til Oslo, og så skal ein liksom fordele noko tilbake. Det er ikkje råd å verte meir greinlaust enn dette. Eg forstår ikkje at Senterpartiet kan vere med på noko slikt. Det måtte ein finansminister frå Senterpartiet til for å innlemme denne grunnrenteskatten. Det måtte altså ein statsråd frå Senterpartiet til for å gjere det.

Geir Pollestad (Sp) [13:46:05]: Eg forstår godt at det er veldig kjekt å stå på denne talarstolen og lesa opp talepunkt frå Sjømat Norge. Det har eg gjort sjølv, men eg åttvarar litt, for når ein er ferdig med å lesa opp desse talepunktene, kan det vera at ein angrar litt. Ein får nokre tankar og tenkjer: Har me ikkje ei velferd å finansiera? Har me ikkje ein beredskap å satsa på? Er det rett at nokre få får behalda heile grunnrenta ved å bruka våre felles fjordar? Det er sånne tankar ein får etter å ha vore på talarstolen og lese talepunktene til Sjømat Norge. Og viss me ikkje skal henta ut skatten her, er det då andre som skal betala den skatten – dei som jobbar på lakseslakteri, dei som er på fiskemerden, er det dei som skal betala meir?

Det er viktig å hugsa at i forslaget som føreligg no, er det gjort vesentlege endringar knytt til utgreiinga og det som Siv Jensen sende på høyring. Det er innført eit botnfrådrag på 70 mill. kr. Det betyr at viss ein tener under 70 mill. kr, betaler ein ikkje grunnrenteskatt. Eg trur

ganske mange bedriftseigarar i Noreg ville synast at det var ei ganske grei ordning å ha. Det er sånn at kommunane sin andel har vorte auka. Der Erna Solberg meinte at det var nok at kommunane fekk 25 pst. av auksjonsinntektene, seier me no at dei skal få 55 pst., så det er gjort vesentlege endringar.

Så er det éin ting som ligg litt i historia – dette har vore ein lang prosess, han starta før utgreiinga til Siv Jensen og Erna Solberg, og det var snakk om 20 øre i eksportavgift på ubearbeidd laks; næringa var knallhardt imot. Så kom spørsmålet opp om 50 øre i produksjonsavgift; næringa var knallhardt imot. Det har vore ein tradisjon der ein har sagt at ein vil betala meir skatt – berre ikkje akkurat no og berre ikkje akkurat på denne måten.

Finansministeren har gått litt tilbake i historia. Eg trur det er verd å læra når ein tek feil, ikkje som Framstegspartiet: stå fast på det som skjedde i 1975.

Styreleiar i Mowi, Ole-Eirik Lerøy, viste til strilekriegen og sa det same ville skje i denne saka. Gustav Witsø viste tilbake til 1628 og Vasa-skipet – det same ville skje med denne skatten. Men det er ikkje sånn det er, for no har me eit breitt fleirtal på Stortinget bak prinsippet om grunnrenteskatt. Då nyttar det ikkje med verken Vasa-skip eller strilekrig for å stoppa det. Det prinsippet vert innført, og Høgre kjem ikkje til å prioritera å ta det vekk.

Mani Hussaini (A) [13:49:18]: I dag vedtar Stortinget å innføre grunnrenteskatt for en av de mest suksessfulle næringene i landet vårt. Det er en næring som tjener store penger og skaper store verdier. Hovedingrediensen i denne verdiskapingen er at fellesskapet stiller naturen vår og fjordene våre til disposisjon.

Da grunnrente ble innført på olje og gass på 1970-tallet, ble det advart om at investeringene ville stoppe opp, og at lønnsomheten ville falle kraftig. I dag er Norges olje- og gassnæring på tross av høy beskatning landets desidert mest lønnsomme og bidrar med store bidrag til vår felles velferd.

Da grunnrente ble innført på vannkraft på 1990-tallet, ble det advart om at investeringene ville stoppe opp og lønnsomheten falle kraftig. Vannkraftprodusentene har levert rekordresultat på rekordresultat, noe som har kommet fellesskapet til gode.

Når det i dag vedtas grunnrente på havbruk, er det de samme advarslene som kommer: investeringer som tilsynelatende vil stoppe opp, og fall i lønnsomhet. Men det er bare å se på faktaene og de milliardresultatene som havbruksnæringen har levert. SalMar tjente nær 1,9 mrd. kr i årets første kvartal, opp fra 1,2 mrd. kr i samme periode i fjor, altså opp med nesten 700 mill. kr på et kvart år. Mowi, som eies av kyprioten John Fredriksen, er verdens største lakseselskap. Selskapet tjente i fjor over 10 mrd. kr, som var et rekordresultat.

SalMar og Mowi har fått lov til å bruke norske fjorder tilnærmet gratis. Det er på tide at de betaler for seg. En som ikke vil at de skal betale for seg, er representanten Linda Hofstad Helleland. Hofstad Helleland – som jeg ser ikke er i salen her og følger debatten – sa at dette er den verste prosessen hun har vært borti. Da lurer jeg på hvor hun har vært. Dette er verken en ny debatt eller en ny oppfinnelse. Hofstad Hellelands egen regjering satte 7. september 2018 ned et utvalg som skulle vurdere hvordan skattesystemet for havbruk burde utformes for å bidra til at fellesskapet får en andel av grunnrenten. Nå, snart fem år senere, er det ingen som vet hva Høyre mener, annet enn at de mener dette har vært den verste prosessen de har vært borti. Jeg er glad for at denne sal, bestående av folkevalgte, valgt av folket, bestemmer skatte- og avgiftsnivået i Norge – ikke tenketanker, næringsforeninger eller Sjømat Norge. All makt i denne sal.

Helge Orten (H) [13:52:27]: Jeg får nesten bare starte med å bekrefte at jeg har mine egne talepunkt – hvis noen skulle tvile på det.

Det har vært en fascinerende debatt. Jeg tror ikke det er så veldig mange nye argumenter å oppdrive, jeg tror det meste har blitt sagt, men det har vært en fascinerende historiefortelling fra langt tilbake – helt fra tidlig på 1900-tallet og fram til i dag. Det er kanskje betimelig å gjøre det sånn hvis en helst ikke vil snakke om saken.

Jeg vil bare kommentere litt av det som har kommet opp i debatten. Det er pekt på at regjeringa Solberg i sin tid satte ned havbruksutvalget. Ja, det vedkjenner vi oss selvfølgelig. I det arbeidet var det utredet en grunnrenteskatt, men det var også utredet et alternativ med en produksjonsavgift. Det som ble konklusjonen på dette arbeidet, var nettopp at man med et bredt flertall i denne salen etablerte en produksjonsavgift. Det skulle bidra til forutsigbarhet, men slik ble det da ikke.

Det som er litt fascinerende i denne debatten, er hva det er som har gjort at Senterpartiet spesielt, men også Arbeiderpartiet, har snudd 180 grader i denne saken og nå legger fram en grunnrenteskatt for havbruk. Ut ifra argumentasjonen jeg har hørt fra flere, kan det tyde på at det primært er hensynet til å skaffe økte inntekter i statskassen som har vært retningsgivende for det arbeidet. Det får for så vidt være en legitim grunn, men det er ikke en god grunn til å lage et skattesystem som sannsynligvis vil fungere dårlig, og som vil påvirke både investeringer, aktivitet og sysselsetting langs kysten.

Det er mange som prøver å si at dette er en liten skatteøkning. Det er det absolutt ikke, og det er en av våre hovedinnvendinger. Dette er en tilleggsskatt på 25 pst. Vi må i denne debatten huske på at havbruksnæringen i utgangspunktet betaler skatt på lik linje med andre – i tillegg til en produksjonsavgift og i tillegg til at

man nå kjøper nye konsesjoner på auksjon. Det som nå skjer, er at man får en tilleggsskatt på 25 pst. Det er en av grunnene til at vi er sterkt kritiske til dette, for vi tror at konsekvensen av en tilleggsskatt på det nivået vil være betydelig for investeringsevnen langs kysten. Det kan bety mye for en viktig distriktsnæring, det betyr mye for en viktig vekstnæring for Norge, og det vil bety mye for muligheten til fortsatt å ha gode og lønnsomme arbeidsplasser langs kysten. Det er vår hovedbekymring.

Dette handler ikke om et politisk spill, det handler om en alvorlig bekymring og en saklig uenighet knyttet til skatteforslaget regjeringa her har fremmet – hvilke konsekvenser det vil ha for kystsamfunnene framover, og hvilke konsekvenser det vil ha for muligheten til å skape ytterligere vekst og utvikling i en næring som for oss er blitt ekstremt viktig. Ikke minst i veldig mange lokalsamfunn der man kanskje ellers hadde opplevd avfolking eller folketallsnedgang, ser vi nå blomstring, vekst og utvikling. Det må vi greie å holde ved like. Da må vi ha et skattesystem som premierer det og ikke skaper usikkerhet, slik vi nå har sett.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:55:42]: Skal næringslivet kunne utvikle seg og skape verdier som igjen bidrar til skatteinntekter som betaler for velferden vår, trenger næringslivet forutsigbarhet og stabilitet. Det har ikke denne regjeringen bidratt til.

Proessen med å innføre en grunnrenteskatt på havbruk har vært rotete og uryddig, men det har også vært en prosess der regjeringen har prøvd å skape inntrykk av at dette egentlig handler om sutrete rikinger på kysten og i distriktene som ikke vil betale mer i skatt eller bidra mer til fellesskapet. Det er helt feil.

Det er få næringer som har vært så viktig for bosetting og verdiskaping på kysten og i distriktene som sjømatnæringen. Sjømatnæringen kan og vil bidra med mer i skatt og mer til fellesskapet, men det de ber om, er at det er en innretning på skatten som er god nok, og som ikke bidrar til at det samlede skattetrykket blir for høyt.

Hva blir konsekvensene av regjeringens prosess og forslag? Jo, store investeringer utsettes eller stoppes, folk mottar permitteringsvarsel fordi aktiviteten går ned, og underleverandørene får færre ordrer og bestillinger på grunn av lavere tempo i sjømatnæringen. Det er konsekvensene, og det er ikke politisk spill, slik som regjeringen hevder at Høyre holder på med, men realiteten der ute.

Jeg tror det er få som mener at Brødrene Karlsen på Husøy ytterst i havgapet på Senja, et sted med 300 innbyggere, som hvert eneste år eksporterer sjømat for 1 mrd. kr, er noen sutrete rikinger som ikke vil betale skatt – eller at Wilsgård Fiskeoppdrett, som har brukt

flere titalls millioner kroner på å bygge opp og gjøre det lille kystsamfunnet Torsken mer attraktivt ved å investere i nye oppdrettsanlegg, nye reiselivsplaner og nye boliger, er noen som ikke ønsker å bidra til fellesskapet. Dette er folk som bygger kysten og distriktene våre, og som har risikert og satset for å få det til.

Det regjeringen burde bidra til, er at lokal verdiskaping fortsetter å bidra til lokal utvikling, men det regjeringen gjør nå, er å hente ut kapital fra lokalsamfunnene, sende den til Finansdepartementet i Oslo og kalle det omfordeling til resten av landet etterpå. Det er trist nærings- og distriktpolitikk.

Høyre gikk ut av forhandlingene på Stortinget om grunnrenteskatt fordi regjeringen ikke var villig til å bevege seg i stor nok grad, ved f.eks. å undersøke flere modeller. Når det bare for noen uker siden kom fram at skatten kan bli fire til fem ganger høyere enn det regjeringen varslet om i fjor, burde det ha vært nok til å starte prosessen på nytt igjen.

Det hjelper lite å utvide velferdsordningene i statsbudsjettet dersom det ikke er noen som skaper skatteinntektene til statsbudsjettet. Det er også grunnen til at Høyre mener vi må skape mer og ikke skatte mer. Vi trenger en regjering som satser på næringene og på distriktene, og det har vi dessverre ikke fått med denne regjeringen.

Alfred Jens Bjørlo (V) [13:58:48]: Det har vore ein lang debatt, og eg tek ordet for å seie tre ting mot slutten av debatten.

Det eine passar godt i kjølvatnet av representanten Svardal Bøe, som held dei same standardiserte innlegga om at vi må skape meir og ikkje skatte meir, på same tid som også Høyre stadfestar at dei er for å skatte meir, vi må berre greie ut på kva måte ein skal skatte meir. Så mindre slagord, mindre spel – la oss no vere ærlege, alle saman: Vi prøver å få på plass gode modellar, og det seier Høyre også. Høyre har til og med sagt at ein er villig til å godta ein grunnrenteskatt berre prosent er rett. Difor skulle eg ønskje Høyre no snart kunne vere ferdig med desse eviglange standardinnlegga med tom retorikk.

Punkt 2: Eg vil berre for ordens skuld stadfeste at også Venstre støttar fleirtalsvurderingane om tilbakeverknadsspørsmålet i Innst. 372 L for 2022–2023, slik det går fram i kapittel 2.11 på side 13–14 i innstillinga. Sjølv om vi ikkje står inne i merkna den, vil eg stadfeste at vi støttar den vurderinga.

Punkt 3: Det har vore sagt mykje i denne debatten, spesielt av representantar frå SV og Raudt, men faktisk snakkar òg representantar frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet ekstremt mykje om denne fæle «lakselobbyen». Ja, med godvilje kan eg forstå kva ein meiner. Det må gå an å innrømme, i ærlegskapens namn, at sjømat-

organisasjonane kanskje ikkje er på ti-på-topp-lista over Noregs mest effektive og elegante lobbyistar – det trur eg må vere lov å seie. Det er vel òg eit godt døme på at summen av pengar ein puttar inn i lobbykampanjar, ikkje alltid er proporsjonal med utfallet dersom ein har ein feil strategi, men det får no så liggje.

Poenget er at dersom ein berre snakkar om «lakselobbyen», utan å forhalde seg til laksenæringa og sjømatnæringa, bommar ein på noko veldig, veldig viktig. Laksenæringa, sjømatnæringa, er ekstremt mangfaldig og består av eit utal små og store bedrifter langs heile Kyst-Noreg, både havbruksnæringa i seg sjølv og ikkje minst den svære leverandørindustrien rundt. Når ein reiser rundt på kysten og snakkar med desse bedriftene, får ein for det første kunnskap om kva det betyr, og ein får kunnskap om at mange av dei har eit veldig reflektert forhold til at det no er viktigare å få ro og sikre rammevilkår enn å fortsetje ein krig mot det perfekte i all æve. Eg har iallfall hatt stor nytte av å snakke til dei enkelte bedriftene.

Desse bedriftene, den fantastiske sjømat- og laksenæringa vår, skapar arbeidsplassar, dei skapar velstand og vekst langs kysten, dei produserer mat i enorme mengder som er viktig for befolkninga i heile verda, og dei driv fram miljø- og klimaløysingar i eit tempo som mange andre næringar ikkje er i nærleiken av når det gjeld innovasjonskraft og -styrke. Så la oss snakke pent om denne næringa og ikkje berre kalle ho «lakselobbyen».

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:02:08]: Som med alle andre forhold i samfunnet skal vi ta tak i dei utfordringane vi står overfor. Når det gjeld det med å snakke pent – vi må sjå dei problema vi har, og ta dei på alvor. Vi i SV ønskjer å utvikle denne næringa til å bli den berekraftige kystnæringa som eg trur alle ønskjer at ho skal bli, men vegen dit er lang.

Eg er grunnleggjande sett i tvil om kor viktig det er for Høgre å senke akkurat denne skatten. Eg er også i tvil om kor lojal Venstre er når det gjeld å hegne om denne skatten. Så spørsmåla om skattesats, innretning og politikken for havbruk kjem til å bli ein stor diskusjon, og det kjem til å vere forhandlingsmat i mange år framover, uansett korleis ein vrir og vregjer på det. Vi i SV forstår ikkje kva regjeringa har vunne på den avtalen dei har inngått om dette.

Eg vil gratulere Venstre for ikkje berre å ha forhandla ned skattesatsen ganske betydeleg, men også for å ha forhandla ned miljøet. Det er openbert at dei har gjort det. I Hurdalsplattforma står det at ein skal vidareutvikle med fleire indikatorar, men no har ein forhandla fram ein avtale kor ein seier at ein skal greie ut og vurdere nye indikatorar. Fiskeristatsråden sa også i innlegget

sitt at viss desse indikatorane kjem – det skal vurderast og greiast ut – vil dei kome etter auksjonsrundane i 2024. Dei som har følgd med på desse auksjonsrundane, veit at dei stort sett skjer på hausten. Så da er det hausten 2024 at ein kanskje kan snakke om å utgreie og vurdere indikatorar som kjem i 2025 – viss det kjem. Her har ein gjort eit betydeleg miljøpolitisk knefall. Ein har antakeleg trudd at ein har bevegde eit felt framover, men i staden har ein trekt det bakover.

SV kjem sjølvsagt alltid til å vere lojale når det gjeld dei avtalene vi er ein del av. Når vi ikkje er ein del av denne avtalen, er vi sjølvsagt ikkje lojale til han, og vi kjem til å bruke alle høve – når ein skal danne fleirtal – til å løfte både innretninga til skatten og innretninga på politikken. Eg trur at resultatet av denne dagen vil gjere at oppdrettsfeltet og havbruksfeltet kjem til å bli ein mykje tøffare politisk arena enn det har vore i tidlegare år, da salen ikkje har vore i nærleiken av å vere så full som i dag.

Per Martin Sandtrøen (Sp) [14:05:13]: Jeg la merke til at representanten Strifeldt tegnet et bilde av at kysten nærmest ikke ville sitte igjen med noe som helst etter innføringen av denne skatten. Det er rimelig feil. Representanten Strifeldt representerer Finnmark, og Troms og Finnmark fylke vil sitte igjen med 59 mill. kr bare som følge av innføringen av produksjonsavgiften. Alta, Strifeldts egen hjemkommune, vil sitte igjen med 18 mill. kr mer som følge av produksjonsavgiften. I tillegg kommer milliardbeløp som følge av økte inntekter fra havbruksfondet.

Jeg vil også oppfordre representanten Helge Orten, fra Høyre, om å lese Sunnmørsposten – en avis han sikkert er godt kjent med fra sin egen valgkrets. På forsiden av Sunnmørsposten i dag står det «Planlegg oppdrett i Sulafjorden». Videre i artikkelen står det at Mowi bruker de endringene som når skjer i forbindelse med grunnrenteskatt, som salgsargument, fordi det gjør at Sula kommune vil sitte igjen med økte inntekter hvert eneste år. Så den artikkelen illustrerer da to ting, både at det i høyeste grad fortsatt er attraktivt å investere i havbruk i Norge, og at lokalsamfunnene sitter igjen med mer penger, noe som er målet med det vi gjør i dag.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:07:05]: En historisk merkedag, 31. mai 2023 – sa Per Martin Sandtrøen. Det høres nesten ut på denne debatten som at noen mer prøver å overbevise seg selv enn å overbevise oss andre eller næringen man omtaler.

Jeg gikk til Senterpartiets nettsider, og når man går 100 år tilbake for å kritisere Høyre og 45 år tilbake for å kritisere Fremskrittspartiet, trenger man bare å gå noen få år tilbake for å finne ut hva Senterpartiet har skrevet om lakseoppdrett og skatt.

«Senterpartiet – nær folk», står det på hjemmesiden deres.

Videre står det, under overskriften «Nei til ny statlig ekstraskatt på lakseoppdrett»:

«Det regjeringsutnevnte havbruksskatteutvalget la i dag frem sin innstilling der de foreslår å innføre grunnrentebeskatning for norsk oppdrettsnæring. I dag er det bare olje- og vannkraftnæringen som betaler skatt på det økonomene kaller grunnrente, det vil si de ekstra inntektene selskapene har ved å utnytte en naturressurs.

Senterpartiet reagerer sterkt på forslaget.

– Dette forslaget er kun egnet til å skape usikkerhet. Mitt råd til regjeringen er å legge bort forslaget om en ny statlig ekstraskatt snarest – og uten noen videre prosess, sier Geir Pollestad, stortingsrepresentant og leder i næringskomiteen.

Senterpartiet har et klart landsmøtevedtak der man avviser enhver form for nye statlige ekstraskatter på distriktsnæringen.

– Senterpartiet gikk mot at dette offentlige utvalget skulle settes ned. Regjeringen sier de er imot ny statlig ekstraskatt på oppdrett nå, men kjører med full trøkk på å utrede og gjøre klar for at skatten skal innføres. Dette gir ikke næringen den forutsigbarheten som kreves, sier Pollestad.

(...) Sp frykter at en slik politikk vil være negativt for kysten, for næringa og for landet, avslutter Pollestad.»

Dette var altså sitater fra Senterpartiets egne nettsider.

En historisk merkedag, 31. mai 2023 – jeg er helt enig.

Presidenten [14:08:58]: Presidenten minner om at sitater, i henhold til forretningsordenen § 55, bare skal brukes i begrenset utstrekning. (Munterhet i salen.)

Irene Ojala (PF) [14:09:17]: Det som laksenæringen og kysten trenger nå, er ro og forutsigbarhet. Mens vi har sittet her i dag og debatten har gått, er det flere fra laksenæringen som har ringt meg og sagt at det er bra at jeg står stødig i dette. De sier også at de kan leve godt med skatten slik den ble. De vil nå ha forutsigbarhet i næringen de er så glad i.

Problemet etter i dag, slik jeg ser det, er at Høyre lover at usikkerheten skal fortsette. Representanten Orten lover at Høyre vil ta tak i dette hvis de får mulighet til det. Han sier at de vil se på både skattetrykket og innretningen. SV gjør det samme på den andre siden: De ønsker å fortsette usikkerheten i kommende budsjettforhandlinger. Grunnrenteskatten på havbruk kommer altså til å bli et tema når det gjelder både innretning og størrelsen på skattesatsen, ifølge SV.

Hvis det skulle vise seg at deler av skatteregimet vi innfører i dag, gir et uheldig utfall for næringen, kan innretningen helt sikkert justeres i samarbeid med næringen. Det er bare daue folk og stein som ikke kan snu og endre mening når noe blir galt. Vi må jo kunne justere oss og leve i en dynamisk verden, tenker jeg. Det må være bedre å leve med disse faste rammene de nærmeste årene enn et mulig valgløfte om at noe kan bli bedre, for det er faktisk ingen av oss som vet hva valgresultatet blir i 2025.

Da jeg var ute her i sted, fikk jeg et spørsmål om hva jeg hadde fått igjen for å støtte regjeringen. Jeg har ikke fått noe igjen. Jeg kjøper og handler ikke med folks arbeidsplasser. Jeg er glad for at Pasientfokus har bidratt til gode inntekter til staten, kommunene, fylkene og kysten ved at den beste løsningen vi har i dag, blir vedtatt.

Jeg er glad for én ting til, og det er litt personlig: Jeg slipper å høre fra politikere, ikke bare her på Stortinget, men også hjemme i Finnmark, at Alta-folk, Pasientfokus og Irene Ojala er som gråmåsen, som skal ha og ha. Jeg har i dag vist at Pasientfokus er konstruktiv og leter etter gode løsninger til beste for Distrikts-Norge og fellesskapet.

Jeg hører igjen at man snakker om hvorvidt det er riktig at én stemme skal ha så mye å si i denne salen. Svaret på det er enkelt: På Stortinget skal alle representanter sammen ta beslutninger i alle saker – ikke bare de sakene vi er spesielt interessert i, eller har hjerte for, eller ut fra hvilken komité vi sitter i. Jeg er derfor rimelig overrasket over at noen politikere og journalister stiller det spørsmålet. Til det er det bare å si: Ja, det er demokratiet i all sin prakt.

Presidenten [14:12:13]: Geir Pollestad, ordfører for saken, har tegnet seg til det presidenten antar er det avsluttende innlegget i saken.

Geir Pollestad (Sp) [14:12:22]: Eg skal i alle fall ikkje prøva å provosera nokon til å svara. Eg har berre lyst til å kommentera nokre forhold som eg tenkjer er sentrale. Det eine er forholdet til Grunnloven og EMK, som eit fleirtal har omtalt i innstillinga, og som fleire parti har slutta seg til i debatten. Det er viktig.

Det andre er eit spørsmål som har vore oppe i diskusjonen som gjeld frådrag for ståande biomasse per 1. januar 2023. Der er det grunn til å seia at det er teke eit aktivt val om at det ikkje skal verta gjeve frådrag for det.

Det har vore ein lang debatt, med mange harde ord. Eg gløymde i innleiingsinnlegget mitt å takka komiteen og Pasientfokus for samarbeidet, men eg ville sjå an debatten litt før eg gjorde det. (Munterheit i salen.) Det har vore ein lang debatt i offentlegheita, og det har vore ein lang debatt i Stortinget, så eg trur det står att å slå fast det opplagte. Til det vel eg å bruka orda til ein skikkeleg

gladlaks, nemleg Ivar Aasen. Han sa: «Til» laks «at alle kann ingen gjera».

Presidenten [14:13:45]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 11 og 12.

Sak nr. 13 [14:13:46]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven mv. (bufferfond for private garanterte pensjonsprodukter) (Innst. 401 L (2022–2023), jf. Prop. 83 L (2022–2023))

Presidenten [14:14:02]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Lise Christoffersen (A) [14:14:35] (ordfører for saken): Finanskomiteen fremmer her innstilling til Stortinget om endringer i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven mv. Saken er uhyre viktig for økonomien til kommende pensjonister, særlig for alle dem som sitter på en eller flere fripoliser, som utgjør den største delen av tjenestepensjonssystemet i privat sektor. Jeg takker komiteen for godt samarbeid for å løse en vanskelig sak gjennom på kort tid.

Komiteen er imidlertid delt i et flertall og et mindretall. Det beste ville etter min mening vært at alle partier sto sammen i denne saken, sammen om å ta best mulig vare på folks tjenestepensjoner, slik at verdien av arbeidsfolks opptjente pensjon kan øke og ikke tape seg i verdi i tida fram til pensjonsalder, slik tilfellet er for mange i dag.

Det er nemlig dét denne saken handler om. Vi snakker om et sted mellom 500 000 og 700 000 arbeidstakeres pensjon fordelt på mer enn en million fripoliser til en verdi av rundt en halv milliard kroner forvaltet i private pensjonskasser eller livselskaper.

Dagens regelverk gjør at fripolisene, først og fremst i livselskapene, i realiteten faller i verdi. Det er de fleste fripoliseinnehavere neppe klar over. Folk vet kanskje ikke engang at de har en fripolise, men det er altså den opptjente tjenestepensjonen du får med deg når du bytter arbeidsgiver eller blir utmeldt av en ytelsesbasert og overført til en innskuddsbasert pensjonsordning.

Dagens lovmessige krav til sikker forvaltning gjør at pensjonskapitalen må plasseres kortsiktig. Det begrenser mulighetene for plassering i aksjer og fører til desto høyere plassering i obligasjoner. Plassering i sikre verdipapirer kan på kort sikt gi større sikkerhet for den garanterte avkastningen, men svært lav og til tider negativ avkastning i årene fram til utbetaling. Så lenge avkastningen er lavere enn prisstigningen, faller verdien av folks fripoliser. Det er særlig aktuelt nå, med høyere inflasjon enn på lenge.

Sammenslåtte bufferfond vil endre på det og støttes av et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV, Rødt og Venstre. Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Rødt understreker at motivasjonen er at dette skal komme den enkelte fripoliseinnehaver til gode, men vi ser også at det fortsatt gjenstår en del før vi er helt i mål. Det samme flertallet innstiller derfor på at det nedsettes et hurtigarbeidende utvalg, der berørte parter er med for å se på ytterligere regelendringer til fordel for kommende pensjonister.

Jeg regner med at mindretallet selv tar opp og begrunner sine forslag.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:17:48]: Grunnlaget for forslagene og omtalen i proposisjonen er at endringene er til gunst for rettighetshaverne. Muligheten til å investere større deler av kapitalen i aksjemarkedet kan bidra til økt avkastning, men også økt risiko for tap. Dannelsen av bufferfond som beskrevet i proposisjonen, kan bidra til en slik økt avkastning. Samtidig er det altså økt risiko for tap. Det er uenighet mellom viktige høringsinstanser om hvorvidt premisset om endringene til gunst for rettighetshaverne er oppfylt.

Stortinget har tidligere sluttet seg til regler som åpner for valgfrihet for kunden til å frasi seg rentegarantien og selv ta risiko ved å gå over til investeringsvalg kombinert med at forsikringsselskapene kan tilby betaling til kunder som frivillig velger dette. Stortinget har også gitt sin tilslutning til at mindre fripoliser kan utbetales raskere.

Forslaget i proposisjonen innebærer en sammen slåing av tilleggsavsetninger og kontraktens andel av kursreguleringsfond til ett kontraktsfordels bufferfond som kan brukes fleksibelt, herunder til å dekke opp for manglende avkastning under null. For rettighetshaverne kan dette innebære en potensiell fordel i økt forventet avkastning knyttet til at forsikringsselskapene plasserer en større andel av porteføljene i aksjer. Samtidig må kundene da bære konsekvensene av forsikringsselskapenes forvaltning og markedsrisiko, som er en ulempe ved at kundebufferen og dermed kundene må bære en større del av nedsiderisikoen enn i dag.

Dette reiser spørsmålet om hvorvidt risiko for å måtte dekke negativ avkastning for kundene står i for-

hold til oppsiden. Det reises også spørsmål om fordelingen mellom henholdsvis selskapene og rettighetshaverne. På grunn av stor forskjell mellom livselskaper og pensjonskasser når det gjelder eierstruktur og formål, kan virkningene av et tak på den kontraktsfordelte bufferen gi ulikt utslag. Det omtalte taket ser ikke ut til å være til gunst for pensjonskassenes rettighetshavere.

Det er nødvendig å få på plass det beskrevne taket og risikofordeling mellom selskap og rettighetshaver, herunder også en reguleringsklausul for rettighetshaverne før et vedtak som proposisjonen legger opp til, kan gjøres.

Det er vanskelig å støtte saken slik den nå står, fordi den tross alt har konsekvenser for en halv million rettighetshavere og deres framtidige pensjon. Derfor er Høyre med på å fremme et forslag om å sende saken tilbake til regjeringen og ber om at regjeringen i et nytt framlegg for Stortinget må redegjøre for og tallfeste de mulige positive og negative virkningene av sitt forslag for gruppene som blir berørt.

Jeg tar med dette opp de forslagene Høyre står bak sammen med andre.

Presidenten [14:20:23]: Representanten Heidi Nordby Lunde har tatt opp de forslagene hun viste til.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [14:20:40]: Av en eller annen grunn har det vært færre medieoppslag knyttet til den saken vi nå skal behandle, enn til den forrige saken vi har diskutert i dag – i hvert fall er lobbykreftene betydelig mer lavmælte. Det kan ikke være fordi bufferfond for private garanterte pensjonsprodukter ikke er viktige. Fripoliser vil i mange år framover være en vesentlig del av tjenestepensjonen for en halv million nåværende og framtidige pensjonister. Derfor er det alvorlig at mange fripoliseinnehavere opplever at de taper kjøpekraft hvert år som følge av at fripolisene deres blir mindre og mindre verdte.

Senterpartiet ser regjeringens forslag om sammenslåtte bufferfond som et første skritt i retning av å få på plass et bedre regelverk for forvaltning av fripoliser. Neste skritt blir å sørge for at regelverksendringene og den økte fleksibiliteten for selskapene følges opp av strenge retningslinjer for hvordan meravkastningen skal komme kundene til gode i form av oppregulert pensjon, slik at fripoliseinnehaverne ikke skal fortsette å tape kjøpekraft år etter år.

Regjeringen har i proposisjonen foreslått en løsning med et tak på størrelsen på bufferfondet ved starten av utbetalingsperioden for å sikre at akkumulert overskudd kommer kunden til gode. Et slikt tak vil på den ene siden komme kundene i livselskapene til gode når deres buffere etter hvert overstiger taket, men på den annen side kan et slikt tak få en umiddelbar og negativ

virkning for fripoliseinnehavere i de private pensjonskassene. Vi mener derfor at spørsmålet om tak på ulike regelverk eller andre måter å sikre at overskuddet kommer kundene til gode på, bør utredes nærmere. Flertallet ber derfor regjeringen nedsette et hurtigarbeidende utvalg som skal legge fram forslag som sikrer bedre avkastning og at tilstrekkelig av bufferne realiseres som pensjon på et tidligere tidspunkt i utbetalingsperioden.

Det er viktig at utredningsarbeidet er inkluderende, og at det sikres medvirkning fra alle berørte parter, herunder også relevante pensjonistforeninger. Det er viktig at arbeidet skjer så raskt som mulig. Siden ulike forbedringer i regelverket for fripoliser har vært utredet tidligere, mener vi det bør være mulig for regjeringen å komme raskt tilbake til Stortinget med forslag til endringer, f.eks. i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2024.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:23:14]: Jeg vil innledningsvis takke saksordføreren for godt arbeid i forbindelse med denne saken. Den er også godt redegjort for av både saksordføreren og representanten fra Senterpartiet. SV tilhører flertallet her og står sammen med regjeringspartiene i merknader hvor vi understreker at motivasjonen for endringene som ligger i proposisjonen, er at de skal komme den enkelte fripoliseinnehaver til gode – ikke selskapene, men innehaverne: pensjonistene.

Det er betydelige usikkerheter om hvordan endringene til slutt blir, og hvordan de vil slå ut. Derfor gir flertallet noen viktige signaler her nå. Det ene knytter seg til forslaget om at regjeringen gjennom forskrift setter et tak på størrelsen på det sammenslåtte bufferfondet. Flere av høringsinstansene, inkludert LO, har pekt på at dette vil ramme Pensjonskasseforeningens medlemmer og innehavere av fripoliser negativt, og det også raskt. Derfor er det avgjørende at regjeringen gjennom kommende utredningsarbeid vurderer om det skal være et tak, og hvorvidt det bør være ulikt regelverk mellom livselskaper og pensjonskasser.

Det andre er å sikre jevnere utbetaling av pensjonene gjennom utbetalingsperioden. Pengene må komme til utbetaling når de trengs, og ikke for sent. Pensjonistforbundet har med rette vært opptatt av dette, og flertallet slår fast at målet for videre utredning er at pensjonene kan utbetales på et tidlig tidspunkt i utbetalingsperioden. Utredningen bør også vurdere alternative modeller for forvaltning, og vi legger til grunn at utredningen kan gjennomføres raskt, og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag til endringer i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2024, altså om et år.

Marie Sneve Martinussen (R) [14:25:22]: Pensjonspengene til mange arbeidstakere blir i dag investert på

en veldig dårlig måte, rett og slett, som gjør at pengene vokser så lite at det knapt holder tritt med prisveksten. Da blir det ikke råd til kamferdrops eller fyrstekake når pensjonisttilværelsen endelig skal nytes en gang i framtiden.

Fripolisemarkedet i Norge fungerer rett og slett ikke. Det er kritikkverdig at finansnæringen ikke sørger for en bedre forvaltning av folks pensjonssparing, og så er det ganske flaut at politikere ikke har regulert markedet på en god nok måte, sånn at bankene har fått slippe unna med å gjøre en dårlig jobb.

Derfor er jeg glad for at Rødt er en del av flertallet her. Vedtaket Stortinget skal fatte i denne saken, vil forhåpentligvis sørge for bedre avkastning på pensjonssparingen til mange folk. Jeg forventer at gevinsten kommer kundene til gode. Bankene og forsikringsselskapene kan ikke utnytte anledningen til bare å gjøre seg selv enda rikere.

Samtidig er ikke disse reglene noen endelig løsning på elendig regulering av fripoliser. Det trengs langt mer radikale virkemidler for å sørge for at fripoliseinnehaverne får en akseptabel utvikling av sine pensjonsrettigheter. Derfor foreslår Rødt i et eget forslag at regjeringen utreder noen av de forslagene som allerede har blitt pekt på i debatten. Når markedet ikke klarer å gjøre jobben sin, må politikerne ta ansvar.

Med det tar jeg opp Rødts forslag til saken.

Presidenten [14:26:54]: Representanten Marie Sneve Martinussen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [14:27:11]: Vi oppfatter forslaget som ligger på bordet, som et forslag som vil overføre avkastningsrisikoen i forvaltningen av pensjonsmidler for kunder med fripoliser fra forsikringsselskapene til kundene, slik at det er kundene som må dekke eventuelle tap i forvaltningen, ikke selskapene. Ja, kundene vil kunne få noe større avkastning, men prisen er en uforholdsmessig økning i risikoen knyttet til tap av opptjente pensjonsmidler. Vi oppfatter derfor at risikoen for at folk skal miste verdier, rettigheter og tryggheten for pensjonen sin øker med denne endringen, mens forsikringsselskapene og deres aksjonærer får en stor fordel. Derfor velger vi i dag å stemme sammen med Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet om å sende forslaget tilbake til regjeringen.

Jeg tar opp Miljøpartiet De Grønnes forslag i saken.

Presidenten [14:28:01]: Representanten Lan Marie Nguyen Berg har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:28:10]: I dag behandler vi en sak som er viktig for over en halv million nord-

menn og deres framtidige pensjon. Saken gjelder garanterte pensjonsprodukter og omfatter bl.a. private og kommunale foretaks ytelsesordninger til de ansatte, fripoliser og kommunale pensjonsordninger. Avkastning utover avkastningsgarantien gir bl.a. opphav til såkalte tilleggsavsetninger, som tilhører kundene. Hittil har det vært forbudt at kundene i privat sektor skal måtte dekke tap, såkalt negativ avkastning, i forsikringsselskapenes forvaltning av pensjonskapitalen. Det er forsikringsselskapene som ifølge loven skal bære risikoen for negativ avkastning og dekke eventuelle tap. Så når Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV, Rødt og Venstre går til det oppsiktsvekkende skritt å foreslå å endre loven sånn at kundene må dekke eventuelle tap i forvaltningen av pensjonsmidlene, og ikke selskapene, er det veldig spesielt. Stortingsflertallet fjerner en kundevennlig regulering og fratrar kundene verdier og rettigheter. Hundretusener av nordmenn mister trygghet for å øke pensjonen sin. Derfor går Forbrukerrådet og Pensjonistforbundet sterkt imot endringen.

Stortingsflertallet har et håp om at denne endringen skal gjøre at selskapene endrer forvaltningen, sånn at kundene samlet sett kommer bedre ut. Det mener jeg er passe naivt og misforstått. Det er svært lite trolig at selskapene vil endre forvaltningen på en måte som vil demme opp for ulempen med at kundene må dekke eventuelle tap, sånn som bl.a. Fafo har påpekt. Kunden, som verken er en profesjonell aktør eller har noen påvirkning på hvordan pensjonskapitalen forvaltes, vil være helt og fullt i hendene på markedsutviklingen og selskapene og deres disposisjoner.

De rød-grønne partiene vil altså gjøre folks pensjoner mer avhengige av børs og marked på en måte som etter alt å dømme er en ulempe for kundene. Det er utrolig. De som skåler i dag, er de store forsikringsselskapene og aksjonærene deres, som kvitter seg med avkastningsrisiko. Og det var interessant å høre bl.a. representanten Sneve Martinussen i sted, som jo støttet forslaget om mer børs og større risiko. Det er veldig spesielt for et parti som jeg har oppfattet ofte fremmer forslag om å fjerne børsen og vel så det. For disse selskapene kan jo ta risiko i dag, øke sin avkastningsrisiko, men de er altså bare villige til å endre det dersom det er kundene som skal dekke et eventuelt tap. Det er spesielt.

Hvis Kristelig Folkeparti har innflytelse igjen etter valget i 2025, vil vi gjøre det vi kan for å sikre kundene og gi dem større trygghet, gi dem tilbake den tryggheten de har i dag for pensjonen sin.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [14:31:08]: Regjeringen har lagt fram et lovforslag som skal bidra til bedre konkurranse og mer effektiv forvaltning av fripoliser, uten å svekke kundenes trygghet for å få den pen-

sjonen de er lovet. Stortinget har vedtatt tilsvarende endringer for kommunale ordninger med virkning fra 2022.

Fripoliser er bevis på opptjent pensjon for dem som har vært medlem av en ytelsesbasert tjenestepensjonsordning i privat sektor. Folk får fripoliser når de bytter jobb, og også hvis arbeidsgiveren går over til en annen type tjenestepensjonsordning. Fripoliser gir rett på et nominelt kronebeløp i pensjon. Denne ytelsen sikres ved at pensjonsleverandøren har gitt en avkastningsgaranti. Siden arbeidsgiver ikke betaler nye premier for arbeidstakere som har sluttet, får ikke fripolisen noen videre oppregulering. Fripoliser er derfor avhengig av avkastning og av garantier for at kjøpekraften skal kunne opprettholdes. Avkastningsoverskudd fra gode år kan spares i bufferfond for å dekke underskudd i dårlige år. Ved en negativ avkastning må leverandøren i tillegg skytte inn egenkapital.

For fripoliser er det i dag to forskjellige bufferfond: Et er felles for alle leverandørenes kunder, og et er for den enkelte kunden. Avkastningsoverskudd utover det leverandøren setter av i kundens bufferfond, skal fordeles mellom kunden og leverandøren. Leverandøren har rett på inntil 20 pst., mens resten tilfaller kunden og benyttes til å øke ytelsene.

Fripoliser har lenge blitt forvaltet med lave aksjeandeler, noe som har ført til beskjedne overskudd til kunden. En av årsakene er at pensjonsleverandørene har hatt begrenset insentiv og rom til å ta risiko i kapitalforvaltningen. Leverandøren bærer nedsiderisikoen, men har kun en begrenset del av oppsiden. Fripolisene har vært lite lønnsomme for leverandøren, og innretningen på dagens regelverk kan påvirke insentivene til flytting. Konkurransen om fripolisekundene har derfor vært nærmest fraværende.

Regjeringen foreslår å slå sammen dagens to fond til ett bufferfond for hver kunde. Hele bufferfondet skal kunne dekke negativ avkastning og følge med kunden ved flytting til ny pensjonsleverandør. Det kan bidra til et mer velfungerende flyttemarked, økt konkurranse og lavere priser. Forslaget kan også bidra til høyere forventet avkastning ved at det gir leverandørene bedre rom for risikotaking i forvaltningen. Samlet sett er dette et godt tiltak for kundene, som beholder tryggheten for sin garanterte avkastning samtidig som utsiktene til overskudd kan bli bedre.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [14:33:34]: Det blir replikkordskifte.

Hans Andreas Limi (FrP) [14:33:46]: Endringer i forvaltningen av fripoliser har vært et tema som har

blitt diskutert politisk flere ganger, og løsningene som er foreslått i dag, har tidligere vært avvist. Det er ikke nødvendigvis fordi sammenslåingen av disse to fondene til et felles bufferfond er negativ. Det som er usikkerheten – og egentlig uttrykkes både fra flertallet, ved det saksordfører sa, i innstillingen som foreligger, og også ved mindretallsforslaget – er jo hvorvidt dette vil være til gunst for kunden og ikke bare åpne for en mulighet for selskapene til å få dekket negativ avkastning. Med de forbeholdene og de forslagene som foreligger her, er det kanskje mye som tyder på at den proposisjonen som regjeringen har fremmet om lovendringer, er litt prematur. Hadde det ikke vært bedre å gå en ekstra runde for å være helt sikker på at endringene virkelig gir en fordel for kundene, som har slitt med veldig lav avkastning?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [14:34:53]: Jeg oppfatter det sånn at representanten Limi er enig i at dagens situasjon ikke er god nok for kundene. Pensjonen til folk er veldig viktig for den delen av livet der en skal kunne nyte litt gode dager og samtidig ha trygghet rundt pensjon.

Når vi gjør dette, mener vi at en får en mer velfungerende konkurranse, at økt konkurranse vil gi lavere priser, at en kan få en høyere avkastning gjennom de grepene som vi tar her, og at det også kan være lettere for den enkelte kommende pensjonist å flytte dette når det er ett bufferfond. Vår vurdering er at summen av disse tiltakene vil bedre situasjonen for landets pensjonister som har fripoliser.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:35:53]: Jeg tror det er enighet i salen om at det er ting vi kan gjøre for å bedre ordningen rundt fripoliser, og dette med høy prisvekst nå er en utfordring. Men premisset om at det skal lede til disse endringene, overrasker meg litt, for som representanten Limi var inne på, har dette vært en gjenganger over mange år, som har blitt avvist av en rekke finansministre. Som Slagsvold Vedum og regjeringa skriver i proposisjonen, vil det være en fordel for selskapene, og det kan være en fordel for kundene. Mitt spørsmål er egentlig bare: Er statsråden enig i at selskapene kan jo ta risikoen i dag dersom de ønsker, men at en har et håp eller en tro på at de skal ta større risiko og få bedre avkastning kun når det er kunden som dekker et eventuelt tap?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [14:36:43]: Vi er opptatt av å ha en soliditet i det norske fripolisemarkedet og tydelige reguleringer rundt det. Vi har sett at dagens marked ikke har fungert. Det er viktig at det er flere leverandører som har lyst til å levere gode tilbud som gjør at en også kan få høyere avkastning over tid, som

gjør at også pensjonene til dem som har fripoliser, blir høyere. Vi mener at det er godt rammet inn, og at det var på tide å gjøre dette nå. Hvis vi bare hadde fortsatt med dagens ordning, hadde det gått ut over dem som er avhengige av å ha en solid pensjon i framtiden.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:37:20]: Da er altså premisset at når kunden dekker det eventuelle tapet, da er selskapene villige til å ta den risikoen som kreves for å få høyere avkastning. Jeg synes jo det er interessant.

På høringen var bl.a. Forbrukerrådet veldig opptatt av at det er mange kunder som ikke vet at det nå gjøres en endring som er til deres ugunst, og det var forslag om kunden f.eks. kunne velge risikoprofil selv. Er det noe statsråden vil se på, eller mener en det er helt rett og rimelig at det nå er kundene som eventuelt må dekke tapet?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [14:37:56]: Regjeringen foreslår ikke å rokke ved garantien til fripolisene. Vi mener at det er godt rammet inn gjennom det regelverket vi har. Så er det riktig at vi mener at det er nyttig for kundene at det blir større konkurranse i det markedet, at flere aktører har lyst til å være en del av markedet, og at det vil kunne gi høyere avkastning over tid.

Presidenten [14:38:24]: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Lise Christoffersen (A) [14:38:43]: Jeg vil bare svare på noe av det som har dukket opp i debatten, sett fra flertallets side.

Det sies her at det ved sammenslåtte bufferfond er kunden som må dekke eventuelle framtidige tap. Vi snakker jo fortsatt om garanterte pensjonsprodukter. Vi fjerner ikke en kundevennlig regulering i dag. Det er ikke mye kundevennlig at fripolisene og de oppsparte pensjonsmidlene taper seg i verdi over tid fram til en skal gå av med pensjon. Det er ganske betydelige beløp som faktisk går tapt over tid slik som det er i dag. Investeringer i aksjer over tid gir bedre avkastning. Så svinger selvfølgelig aksjemarkedet fra det ene året til det andre, og det er en årlig garanti knyttet til pensjonsproduktet, men det betyr jo ikke at aksjemarkedet over tid er dårligere for utviklingen av verdien av disse pensjonene, selv om det kan skje i et enkelt år.

Nå er det vanskelig, og ingen kan se inn i framtida, men vi kan jo se på forskjellen mellom pensjonskassenes og livselskapenes forvaltning i dag. Pensjonskassene har en større buffer og har dermed også en høyere andel investert i aksjer, faktisk opptil 40 pst., og med en avkastning som er dobbelt så høy som i livselskapene per i dag.

Det har igjen medført at pensjonskassene har mulighet til felles forvaltning av fripoliser og pensjoner under opptjening og regulerer begge, og de har faktisk lik lønnsutvikling – altså en mye bedre regulering for framtidige pensjonister enn det en ser i livselskapene i dag.

Så kan en si: Kan vi ikke gå en ekstra runde? Det har vi gjort mange ganger. Vi har vært inne i en konstant rundkjøring når det gjelder denne saken, og mens graset gror, dør faktisk kua. Vi synes det er viktig nå å få hull på den byllen, slik at vi kommer videre. Og som jeg sa i det første innlegget: Vi er ikke helt ferdige, vi er ikke helt i mål ennå, men vi er på riktig vei.

Det ble referert til Forbrukerrådet, om kunden kan overta ansvaret for forvaltningen av egen fripolise. En kan det i dag, ha fripolise med investeringsvalg, men det er ikke veldig mange som benytter seg av det. Jeg tror den eneste jeg har hørt om som har turt å sjanse på det, er en person som er ansatt i et livselskap og utmerket godt vet hva dette dreier seg om.

Jeg tror det baserer seg på en misforståelse når Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne mener at det vedtaket som fattes her i dag, er til ugunst for framtidige pensjonister. Tvert imot, vil jeg hevde. Det er til stor gunst for framtidige pensjonister. Det kommer til å ta litt tid før vi ser de gode resultatene av det, i og med at dette er langsiktige investeringer, men det kommer.

Presidenten [14:41:44]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [14:41:48]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten om en supplerende utredning av skatteutvalgets forslag til skattelegging av bolig og fast eiendom (Innst. 405 S (2022–2023), jf. Dokument 8:214 S (2022–2023))

Presidenten [14:42:10]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Marie Sneve Martinussen (R) [14:42:42] (ordfører for saken): Dette gjelder altså finanskomiteens innstilling om representantforslaget fra Høyre om en supplerende utredning av skatteutvalgets forslag til skattelegging av bolig og fast eiendom. La meg takke komiteen, komi-

térådene, tekstsenteret og alle andre involverte for godt arbeid. Jeg er glad for å samle et bredt forlik her.

Det er et stort flertall som ikke skal vedta forslaget til Høyre, men som samtidig er enig i en del av problemstillingen som Høyre tar opp, og som sier at man mener det bør gjennomføres en bredere utredning enn den som ble gjort av Torvik-utvalget, hvis det skulle bli aktuelt å gå videre med vesentlige forslag på området fra utvalget. Utvalget kom med mange forslag på spesielt boligbeskatning, som både Rødt og flertallet mener det er fornuftig å se på litt andre konsekvenser av enn de rent skattemessige konsekvensene hvis man skulle vurdere å innføre det.

Så regner jeg med at Høyre selv redegjør for de forslagene som Høyre har fremmet og opprettholdt i representantforslaget.

Jeg har tenkt å si to ord om det forslaget som Rødt, SV og MDG står bak, for denne anledningen til å mene noe om skatteutvalget lot vi ikke gå fra oss. Jeg har en litt annen bekymring enn Høyre har, at Torvik-utvalget hoppet ganske elegant – eller uelegant – bukk over den delen av mandatet der sittende regjering ba utvalget om å se spesielt på det man kan kalle aksjonærmetoden og fritaksmetoden, og mener at det er et stort hull i utvalgets arbeid at man ikke har gjort det. Det mener også LO i sine høringsvar.

Fritaksmetoden er jo en av de største grunnene til at de aller rikeste i Norge betaler mindre skatt per krone de tjener, enn folk flest. Vi i Rødt mener i hvert fall at det burde vært malt på veggen på finansministerens kontor, slik at man ble minnet på å gjøre noe med det hver eneste dag, og at Stortinget burde sette ned et hurtigarbeidende utvalg for å se på nettopp dette, fordi Torvik-utvalget ikke har gjort det. Det fremmer vi forslag om i dag, og selv om regjeringspartiene ikke støtter det, er det jo ikke ulovlig å komme med egne initiativ og foretak. Det er full mulighet til å gjøre det, selv om man stemmer det ned her i dag.

Vi er også skuffet over at det forsøkes lagt lokk på hele den skattepolitiske debatten ved å legge dette utvalgets arbeid i skuffen. Jeg synes det er mye bra og dårlig fra utvalget, for all del, men en skattepolitikk burde vi jo ha. Vi i Rødt kommer i hvert fall til å gjøre vårt beste for ikke å legge skattedebatten i skuffen.

Jeg fremmer da det forslaget vi har i saken.

Presidenten [14:45:39]: Da har representanten Marie Sneve Martinussen fremmet det forslaget Rødt er med på i saken.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:45:50]: Da kan jeg i hvert fall starte med å ønske en skattedebatt med Rødt hjertelig velkommen. Det er også Høyre interessert i, for vi vet at selv om det norske skatte- og avgiftssys-

temet i hovedsak fungerer godt, er det behov for en grundig gjennomgang med jevne mellomrom for å sørge for at skatte- og avgiftssystemet fungerer etter hensikten.

Derfor ble det også oppnevnt et ekspertutvalg som skulle gjøre en helhetlig gjennomgang av skatte- og avgiftssystemet. Dette utvalget besto av noen av Norges fremste skatteeksperter, økonomer og jurister, og arbeidet ble lagt i skuffen omtrent på den dagen det ble presentert, og det synes vi er synd. Men Torvik-utvalgets innstilling om et helhetlig skattesystem inneholdt flere endringer i skattleggingen av bolig og fast eiendom, uten en vurdering av konsekvensene forslagene samlet sett kunne ha for bolig- og leiemarkedet.

Med regjeringens historikk for plutselige og raske skatteøkninger har Høyre en bekymring for hvordan dette kunne påvirke ulike inntektsgruppers mulighet til å både leie og eie egen bolig og komme inn på boligmarkedet, ikke minst for lavinntektsfamilier i pressområder med høye boligpriser. Dette gjelder også for konsekvensene for både etterspørselen etter og tilgangen på leieobjekter.

Høy gjeld i husholdningene og høye eiendomspriser er fortsatt de viktigste sårbarhetene i det norske finanssystemet. Husholdningenes gjeldsbetjeningsgrad er omtrent på samme nivå som under bankkrisen på slutten av 1980-tallet og finanskrisen i 2008. Høy gjeld gjør norske husholdninger sårbare for bortfall av inntekt, økte renter eller boligprisfall. Framover vil renteøkninger trekke gjeldsbetjeningsgraden ytterligere opp, og dette øker risikoen for vanlige folks økonomi.

Regjeringens forslag til revidert statsbudsjett legger opp til en offentlig pengebruk som kan virke pris- og inflasjonsdrivende, noe som igjen kan føre til økte renter. Dette kan ramme vanlige folks økonomi hardt. Regjeringens pengebruk gjør husholdningene mer sårbare for renteøkninger som følge av at finanspolitikken i liten grad støtter opp under pengepolitikken.

Derfor ønsker Høyre en utredning av både hvordan skatteutvalgets forslag til endringer i skattleggingen av bolig og fast eiendom kan påvirke leiemarkedet og tilgangen på leieobjekter, og hvordan skatteutvalgets forslag til endringer i skattleggingen av bolig og fast eiendom kan påvirke boligmarkedet og ulike inntektsgruppers mulighet til å eie egen bolig. Det er ikke fordi vi ønsker å øke vanlige folks utgifter til egen bolig, men fordi vi er redde for at regjeringen kommer til å gjøre det.

Jeg tar med dette opp Høyres forslag.

Presidenten [14:48:12]: Da har representanten Heidi Nordby Lunde tatt opp Høyres forslag i saken.

Tellef Inge Mørland (A) [14:48:24]: Arbeiderpartiet støtter ikke Høyres forslag om en ny utredning av skatteutvalgets forslag til skattlegging av bolig og fast eiendom.

Bolig er den største investeringen de fleste av oss gjør i løpet av livet. Det medfører også at vi ofte strekker oss nesten så langt som banken gir oss lov til, for å få tak i en god bolig å leve livet vårt i.

Situasjonen til husholdningene er jevnt over at vi har mye gjeld, samtidig som vi nå ser en vesentlig økning i rentene på kort tid. Det er en situasjon som ikke bare gjelder Norge, men som vi også ser globalt. Desto viktigere blir det da at man har en trygghet for at det ikke nå kommer brå skatteskjerpelser på egen bolig, slik Høyres forslag kan være egnet til å skape en usikkerhet om.

Jeg er glad for at finansministeren avslutningsvis i sitt brev til komiteen slår fast at han ikke ønsker å øke beskatningen på bolig for vanlige folk. Det bør også være beroligende for en angstfylt Heidi Nordby Lunde fra Høyre i så måte.

Vi har en lang tradisjon i Norge for å føre en politikk der flest mulig av oss som ønsker det, skal være i stand til å kjøpe seg en egen bolig å bo i. Det har opp gjennom tiden vært en kjernesak for Arbeiderpartiet å bidra til. Den linjen ligger fast, og derfor trenger man ikke å sette i gang nye store utredninger – slik Høyre ønsker – for noe en ikke ønsker å innføre.

Jeg registrerer også at Høyre heller ikke ser ut til å få støtte fra noen av sine borgerlige samarbeidspartnere for å berede grunnen for mulige nye beskatninger av folks boliger. Det tolker jeg som et tegn på at det i denne sal er et stort flertall for at en ikke skal gjøre drastiske endringer i boligbeskatningen. Jeg synes også det er klokt at vi nå slår det fast overfor folk som ser de månedlige renter og avdrag på heimen sin stige. Det gir forutsigbarhet i uforutsigbare tider.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:50:49]: Bolig har gått fra å være et velferdsgode til å bli et spekulasjonsobjekt. Vi ser tydelig konsekvensene av å ha overlatt styringen av boligsektoren til markedet. Boligmarkedet øker de økonomiske forskjellene i samfunnet og har bidratt til en gjeldsgrad som er en trussel mot den finansielle stabiliteten og for økonomien til mange.

Alle skal ha muligheten til å skaffe seg og beholde en egnet bolig og være en del av et trygt bomiljø og lokalsamfunn. Bolig verken kan eller skal være et gode forbeholdt dem som må få hjelp til å komme seg inn på markedet. Men sånn er det i dag. Veien inn til boligmarkedet for dem som står utenfor, blir stadig vanskeligere, og det er heller ikke tilfeldig hvem som står utenfor. De som tjener minst, eier også minst.

Boligformuen er veldig ujevnt fordelt. Dermed bidrar dagens boligmarked og -politikk til å øke forskjellene i samfunnet. Det er behov for å legge om hele boligpolitikken. Man må endre skattesystemet, regulere bolig-

lånene, bygge opp en ikke-kommersiell boligsektor og ha en boligplan som sikrer investeringer i hele landet.

Det har historisk vært gode grunner til å skattefavorisere bolig i Norge. Den norske selveierpolitikken etter annen verdenskrig var viktig for å gi vanlige folk et trygt og anstendig sted å bo. Men i de senere år har skattepolitikken i økende grad gjort bolig til et objekt for investering og spekulasjon, med den konsekvens at mange mister muligheten til å kjøpe sin egen bolig, mens andre kan bygge opp store formuer og bruke bolig som en lukrativ inntektskilde.

I 2022 var skatteutgifter til bolig og fritidseiendom anslått til netto 63,6 mrd. kr, hvorav 49,8 mrd. kr tilskrives fordelene boligeiere har i inntektsskatten. Den norske boligbeskatningen omfordeler altså flere titalls milliarder kroner hvert eneste år fra dem som har minst, som ikke eier bolig, til dem som har mest. Det er en grunn til at ulike skatteutvalg i flere omganger har foreslått skjerpelser i eiendomsbeskatningen. Det er stor faglig enighet om at eiendom må beskattes høyere, og at det også vil føre til lavere priser på bolig. Norge har lav beskatning av formue, inkludert eiendom, sammenlignet med andre land i OECD.

Det er en kollektiv politisk unnvikelse i denne salen når man ikke tør å gå inn for et sånt skatteskifte. Kutt skatten på inntekt, øk den på eiendom, som også Torvikutvalget foreslår. Det hadde vært en fornuftig skattereform, som ville ha fått ned forskjellene, redusert finansiell risiko i Norge og bidratt til et mer effektivt skattesystem. Dessverre sier flertallet nei.

Presidenten [14:53:50]: Det blir nå et avbrudd i forhandlingene, og det ringes til votering.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 14.54.

Votering

Masud Gharahkhani gjeninntok her presidentplassen.

Presidenten [15:01:48]: Den innkalte vararepresentanten for Akershus, Tobias Hangaard Linge, tar nå sete.

Stortinget går da til votering i sakene nr. 1–12 på dagens kart.

Votering i sakene nr. 1–10

Presidenten: Sakene nr. 1–10 er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 62 til og med 71.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 11, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra finanskomiteen om Grunnrenteskatt på havbruk (Innst. 372 L (2022–2023), jf. Prop. 78 LS (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ti forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Helge Orten på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Helge Orten på vegne av Høyre
- forslagene nr. 3 og 4, fra Roy Steffensen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 5–7, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 8 og 9, fra Geir Pollestad på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus
- forslag nr. 10, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Prop. 78 LS (2022–2023) Grunnrenteskatt på havbruk sendes tilbake til regjeringen.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne ble med 109 mot 60 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.58)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5–7, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til en skattereform for oppdrettsnæringen som ivaretar hensynet til å hente ut en større andel av næringens superprofitt samtidig som det innføres en miljøavgift for å løse næringens miljøproblem.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en miljøavgift til erstatning for nåværende avgift på produksjon av fisk. Miljøavgiften forutsettes å avta ved avtakende miljøutfordringer i et gitt anlegg.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en endret innretning på allokering av inntektene fra grunnrenteskatten mellom stat og kommuner dersom en miljøavgift innføres samtidig med innføring av en grunnrenteskatt for havbruk.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 165 mot 3 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.18)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 3 og 4, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av alternative modeller og anbefalinger til beskatningsregimet for havbruk. Det forutsettes at næringen involveres.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Havbruksfondet fordeles med 80 pst. til kommunesektoren og 20 pst. til staten.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 148 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.37)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i havbruksskatten som kan gi et mer moderat, konkurransedyktig og bærekraftig skattnivå, og som legger til rette for bærekraftig vekst, utvikling og innovasjon. Inntektsgradert produksjonsavgift og økt ordinær selskapskatt må i denne sammenheng utredes nærmere og vurderes som alternativ til den modellen som regjeringen har lagt til grunn.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 133 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.55)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 10, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 4-12 syvende ledd nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke for akvakulturtillatelser, jf. § 4-17 tredje ledd.

§ 4-17 annet ledd skal lyde:

(2) Driftsmidler, unntatt eiendom som nevnt i skatteloven § 4-10 tredje og syvende ledd og *akvakulturtillatelser*, verdsettes til 70 prosent av skattemessig formuesverdi.

§ 4-17 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) *Akvakulturtillatelser verdsettes til 50 prosent av omsetningsverdien.*

§ 4-19 første ledd bokstav c skal lyde:

c. § 4-17 annet og tredje ledd,

§ 4-19 nytt fjerde ledd skal lyde:

(4) Ved beregning av verdien av ikke-børsnotert aksje etter § 4-12, annet og tredje ledd og andel i selskap med deltakerfastsetting etter § 4-40, hvor selskapet eier akvakulturtillatelser som verdsettes etter § 4-17, tredje ledd, skal den delen av selskapets gjeld som svarer til forholdet mellom formuesverdien av akvakulturtillatelsen og formuesverdien av selskapets øvrige eiendeler, verdsettes med 50 prosent.

§ 4-40 tredje punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke for akvakulturtillatelser, jf. § 4-17 tredje ledd.

Nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 148 mot 21 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.14)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 8, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus.

«I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 4-12 syvende ledd nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke for akvakulturtillatelser, jf. § 4-17 tredje ledd.

§ 4-17 annet ledd skal lyde:

(2) Driftsmidler, unntatt eiendom som nevnt i skatteloven § 4-10 tredje og syvende ledd og *akvakulturtillatelser*, verdsettes til 70 prosent av skattemessig formuesverdi.

§ 4-17 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) *Akvakulturtillatelser verdsettes til 25 prosent av omsetningsverdien.*

§ 4-19 første ledd bokstav c skal lyde:

c. § 4-17 annet og tredje ledd,

§ 4-19 nytt fjerde ledd skal lyde:

(4) *Ved beregning av verdien av ikke-børsnotert aksje etter § 4-12, annet og tredje ledd og andel i selskap med deltakerfastsetting etter § 4-40, hvor selska-*

pet eier akvakulturtillatelser som verdsettes etter § 4-17, tredje ledd, skal den delen av selskapets gjeld som svarer til forholdet mellom formuesverdien av akvakulturtillatelsen og formuesverdien av selskapets øvrige eiendeler, verdsettes med 25 prosent.

§ 4-40 tredje punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke for akvakulturtillatelser, jf. § 4-17 tredje ledd.

Nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.»

Som nevnt under debatten erstatter forslaget tilsvarende bestemmelser i tilrådingen.

Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus ble vedtatt med 124 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.12)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i skatteloven

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 4-12 syvende ledd nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke for akvakulturtillatelser, jf. § 4-17 tredje ledd.

§ 4-17 annet ledd skal lyde:

(2) Driftsmidler, unntatt eiendom som nevnt i skatteloven § 4-10 tredje og syvende ledd og *akvakulturtillatelser*, verdsettes til 70 prosent av skattemessig formuesverdi.

§ 4-17 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) *Akvakulturtillatelser verdsettes til 50 prosent av omsetningsverdien.*

§ 4-19 første ledd bokstav c skal lyde:

c. § 4-17 annet og tredje ledd,

§ 4-19 nytt fjerde ledd skal lyde:

(4) *Ved beregning av verdien av ikke-børsnotert aksje etter § 4-12, annet og tredje ledd og andel i selskap med deltakerfastsetting etter § 4-40, hvor selskapet eier akvakulturtillatelser som verdsettes etter § 4-17, tredje ledd, skal den delen av selskapets gjeld som svarer til forholdet*

mellom formuesverdien av akvakulturtillatelsen og formuesverdien av selskapets øvrige eiendeler, verdsettes med 50 prosent.

§ 4-40 tredje punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke for akvakulturtillatelser, jf. § 4-17 tredje ledd.

Nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.

§ 9-3 syvende ledd skal lyde:

(7) Gevinst ved samlet realisasjon av særskilte driftsmidler i kraftanlegg som nevnt i § 18-6 første ledd og fallrettigheter eller andel i slike, er unntatt fra skatteplikt dersom overtaker viderefører de skattemessige verdiene og ervervstidspunktene for eiendeler, rettigheter og forpliktelser som overføres. *Det samme gjelder ved samlet realisasjon av driftsmidler som nevnt i § 19-6 første ledd bokstav c og akvakulturtillatelse som nevnt i § 19-1 for grunnrenteskatteliklig havbruksvirksomhet.*

Nytt kapittel 19 skal lyde:

Kapittel 19. Særregler ved skatlegging av havbruksvirksomhet

§ 19-1 *Anvendelsesområde*

Bestemmelsene i dette kapittelet gjelder for skatlegging av grunnrenteinntekt fra virksomhet basert på tillatelse som nevnt i akvakulturloven §§ 6 og 7, jf. § 4, jf. laksetildelingsforskriften kapittel 3.

§ 19-2 *Skattesubjekt*

Innehaver av akvakulturtillatelser som nevnt i § 19-1 skal svare grunnrenteskatt til staten etter reglene i dette kapittelet. Dette gjelder selv om innehaveren har leid ut tillatelsen etter akvakulturloven § 19 tredje ledd.

§ 19-3 *Definisjoner*

I dette kapittelet gjelder følgende definisjoner:

- a. Et morselskap utgjør sammen med ett eller flere datterselskap et konsern.
- b. Et foretak er et morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller andeler har bestemmende innflytelse over et annet foretak. Det andre foretaket anses som datterselskap. Dersom ett konsernselskap eller flere konsernselskaper sammen har bestemmende innflytelse over et annet foretak, anses også dette foretaket som et datterselskap.
- c. Dersom en personlig eier, alene eller sammen med nærstående, har bestemmende innflytelse over to eller flere foretak eller morselskap, skal disse foreta-

kene og deres datterselskap også anses som et konsern.

- d. En personlig eier eller et foretak skal alltid anses å ha bestemmende innflytelse hvis personen eller foretaket eier så mange aksjer eller andeler i et foretak at de representerer flertallet av stemmene i det andre foretaket, eller hvis personen eller foretaket har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre foretakets styre. Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som morselskapet og morselskapets datterselskap har, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morselskapets eller et datterselskaps regning.
- e. Som noens nærstående menes:
  1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold;
  2. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken;
  3. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i nr. 1 og nr. 2;
  4. ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskapsliknende forhold med, noen som er nevnt i nr. 2 og 3;
  5. foretak der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1 til 4, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i bokstav d.

§ 19-4 *Fastssettelse av grunnrenteskatt*

(1) Skattepliktig grunnrenteinntekt beregnes på følgende måte:

- a. Til fradrag i samlet årlig brutto inntekt fastsatt etter § 19-5 kommer kostnader etter § 19-6 og fremført negativ grunnrenteinntekt fra tidligere år, jf. § 19-7 annet ledd. Negativ grunnrenteinntekt i et tidligere år skal fradras i sin helhet før det gis fradrag for negativ grunnrenteinntekt i et senere år.
  - b. I beregningsgrunnlaget etter bokstav a kan negativ og positiv grunnrenteinntekt samordnes som beskrevet i § 19-7 første ledd.
  - c. I beregningsgrunnlaget etter bokstav a og b kan det trekkes fra et bunnfradrag som beskrevet i § 19-8.
- (2) Grunnrenteskatt på skattepliktig grunnrenteinntekt fastsettes etter første ledd og en sats som for det enkelte år vedtas av Stortinget.

(3) I fastsatt grunnrenteskatt etter annet ledd kan produksjonavgiften trekkes fra som beskrevet i § 19-9.

§ 19-5 *Brutto inntekt og skatteavregningspriser*

(1) I samlet årlig brutto inntekt inngår følgende:

- a. Årlige brutto inntekter av salg av laks, ørret og regnbueørret. Brutto inntekt i forrige punktum settes til markedsverdien ved merdkanten av solgt laks, ørret og regnbueørret multiplisert med slaktevolum.
- b. Inntekt fra salg av levende fisk i sjøfasen.
- c. Gevinst ved realisasjon og uttak av driftsmiddel som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten. For driftsmidler som nevnt i § 19-6 bokstav c inntektsføres gevinsten i realisasjonsåret. For øvrige driftsmidler tidfestes gevinsten etter reglene i kapittel 14, og gevinsten fordeles i henhold til vurderingen i annet ledd, i det foregående inntektsåret. Ved samlet realisasjon av havbruksvirksomhet gjelder § 9-3 syvende ledd.

(2) Inntekter vunnet også ved virksomhet som ikke er skattepliktig etter dette kapitlet, skal fordeles på en måte som er egnet til å gi samsvar mellom inntektsandel og nytte for hver virksomhet.

§ 19-6 Fradragberettigede kostnader

(1) I brutto inntekt fastsatt etter § 19-5 kommer følgende kostnader til fradrag:

- a. Pådratte driftskostnader som regulært følger av havbruksproduksjonen, herunder kostnader til innkjøp eller produksjon av settefisk, fôr, røkting, forebygging og behandling av sykdommer o.l., arbeidskostnader og andre personalkostnader, kostnader til vedlikehold, forsikring og administrasjon.
- b. Vederlag for kjøp av levende fisk i sjøfasen.
- c. Inntektsårets kostnader knyttet til flytende oppdrettsanlegg i sjø, som ellers er aktiveringspliktige, kan fradras det året kostnadene pådras. Til slikt anlegg regnes fysiske installasjoner som merder, flytemodul, fôringsmaskin, fôringslager, oppholdsrom, sanitæranlegg og lignende, samt anker, lodd og lignende til forankring, og andre fysiske innretninger knyttet til anlegget som utelukkende er til bruk i den grunnrenteskattepliktiges virksomhet etter § 19-1. Dette gjelder likevel ikke slike driftsmidler som nevnt i dette ledd bokstav f.
- d. Årets avskrivning av driftsmidler som ikke inngår i bokstav c, til bruk i den grunnrenteskattepliktiges virksomhet etter § 19-1, kan fradras i grunnrenteinntekten etter skattelovens alminnelige regler når de helt eller delvis benyttes som innsatsfaktor i grunnrentevirksomheten.
- e. Årets avskrivning av skattemessig gjenstående verdi på driftsmiddel som nevnt i bokstav c anskaffet før 1. januar 2023, skal fradras etter reglene i kapittel 14. Det gis likevel ikke fradrag for avskrivning av tidsubegrenset akvakulturtillatelse.
- f. Årets avskrivning på driftsmiddel som er overdratt til skattyter etter § 19-2 fra selskap som nevnt i § 19-

3. Årets avskrivning fastsettes med utgangspunkt i det overdragende selskapets skattemessige verdier på de overdratte driftsmidlene på overdragelsestidspunktet. Driftsmidlene avskrives etter bokstav e.
- g. Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten. Tapet tidfestes etter reglene i kapittel 14.
- h. 40 prosent av betalt vederlag for kjøp av tillatelser og kapasitet på auksjonene i 2018 og 2020 og fastpristildelingen i 2020, fordelt over årene 2023–2027 med like beløp og nedjustert med skattesatsen på alminnelig inntekt. Fradraget tilkommer den som innehar tillatelse som nevnt i første punktum for det inntektsår fradaget kan kreves.
- i. Eiendomsskatt på flytende oppdrettsanlegg i sjø, jf. eiendomsskattelova § 4 tredje ledd, og øvrig eiendomsskatt på havbruksanlegg som helt eller delvis anvendes til matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret i sjøfasen.
- j. Forskningsavgift som fastsatt i medhold av lov 7. juli 2000 nr. 68.

(2) Kostnader som etter sin art faller inn under første ledd, og som også er til nytte i virksomhet som ikke er skattepliktig etter dette kapitlet, skal fordeles på en måte som er egnet til å gi samsvar mellom kostnadsandel og nytte for hver virksomhet.

(3) En beregnet selskapsskatt for den delen av virksomheten som er grunnrenteskattepliktig fradras i grunnrenteinntekten. Skattesatsen settes til satsen for alminnelig inntekt i inntektsåret. I beregningen inngår de samme inntektsstørrelsene og kostnadsstørrelsene som inngår i grunnrenteinntekten. Utgifter til driftsmidler som fradras etter første ledd bokstav c skal likevel avskrives etter skattelovens alminnelige regler i grunnlaget for beregnet selskapsskatt. Gevinst som nevnt i § 19-5 første ledd bokstav c annet punktum skal inntektsføres etter skattelovens alminnelige regler i grunnlaget for beregnet selskapsskatt. Beregnet negativ selskapsskatt fremføres til fradrag i beregnet selskapsskatt for senere inntektsår.

(4) Det gis ikke fradrag for følgende kostnader:

- a. Salgs- og markedsføringskostnader.
- b. Finanskostnader.
- c. Vederlag ved erverv av akvakulturtillatelser, unntatt for tillatelser som nevnt i første ledd bokstav h. Det gis heller ikke fradrag for vederlag ved konvertering av utviklingstillatelser.
- d. Kostnader i tilknytning til erverv av akvakulturtillatelser.
- e. Kostnader til leie av akvakulturtillatelser der det er gitt dispensasjon til leie etter akvakulturloven § 19 tredje ledd.

- f. Vederlag ved erverv av driftsmidler som er utviklet på grunnlag av skattyters utviklingstillatelse.
- g. Ytelser til kommuner, lokalsamfunn mv.

§ 19-7 Samordning og fremføring av negativ grunnrenteinntekt

(1) Dersom et aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning, jf. § 10-1 første ledd, har negativ grunnrenteinntekt etter beregningen i § 19-4 første ledd bokstav a, kan inntil hele den negative grunnrenteinntekten trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt i et annet selskap som tilhører samme konsern etter samme bestemmelser som i § 10-4, ved utgangen av inntektsåret. Slik samordning kan likevel ikke medføre at selskapet med negativ grunnrenteinntekt får positiv grunnrenteinntekt som følge av samordningen.

(2) Dersom grunnrenteinntekten for et foretak blir negativ etter beregningen i § 19-4 første ledd bokstav a og b kan negativ grunnrenteinntekt fremføres til fradrag i senere års grunnrenteinntekt beregnet for det grunnrenteskattepliktige foretaket. Negativ grunnrenteinntekt fremføres med rente fastsatt av departementet i forskrift. Negativ grunnrenteinntekt kan ikke trekkes fra i den grunnrenteskattepliktiges øvrige inntekter.

§ 19-8 Bunnfradrag

Stortinget vedtar hvert år et bunnfradrag. Ved beregningen av grunnrenteinntekten nedjusteres bunnfradraget med skattesatsen på alminnelig inntekt. Bunnfradraget kan trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt beregnet for inntektsåret. Bunnfradraget kan kun komme til fradrag én gang på konsernnivå, jf. § 19-3. Bunnfradrag i konsern fordeles forholdsmessig mellom selskapene med matfisktillatelse ut fra maksimalt tillatt biomasse som innehas av hvert selskap i konsernet. Ubenyttet bunnfradrag kan ikke fremføres til fradrag i fremtidig grunnrenteinntekt.

§ 19-9 Produksjonsavgift

Produksjonsavgift på produksjon av fisk fastsatt i medhold av særavgiftsloven kan kreves fratrukket i fastsatt grunnrenteskatt til staten. Ubenyttet produksjonsavgift til fratrukket for aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning, jf. § 10-1 første ledd, kan trekkes fra i fastsatt grunnrenteskatt etter samme bestemmelser som i § 10-4, i et annet selskap som tilhører samme konsern, ved utgangen av inntektsåret. En grunnrenteskattepliktig kan ikke få negativt fastsatt grunnrenteskatt som følge av fratrukket produksjonsavgift. Produksjonsavgift som ikke kan trekkes fra i inntektsårets grunnrenteskatt, kan ikke kreves fratrukket i grunnrenteskatt i et fremtidig inntektsår. Produksjonsavgift kan ikke trekkes fra i alminnelig inntekt.

§ 19-10 Behandling av underskudd eller tap i andre inntektskilder

Underskudd eller tap i andre inntekter kan ikke trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt beregnet etter dette kapitlet.

§ 19-11 Realisasjon eller opphør av grunnrenteskattepliktig havbruksvirksomhet

Beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt ved realisasjon eller opphør av havbruksvirksomhet fastsettes på følgende måte:

- a. For overdrager skal det i realisasjonsåret beregnes grunnrenteinntekt svarende til vederlaget, fratrukket summen av skattemessig verdi av driftsmidler som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten. Vederlag som kan henføres til akvakulturtillatelse, skal likevel ikke inngå ved fastsettingen av grunnrenteinntekten. Eventuell negativ grunnrenteinntekt til fremføring kommer til fradrag, jf. § 19-7 annet ledd.
- b. For havbruksvirksomhet som overdras til ny eier i løpet av inntektsåret, skal grunnrenteinntekt fastsettes forholdsmessig for overdrager og erverver etter den enkeltes forhold og eiertid.
- c. Dersom det ved opphør av grunnrenteskattepliktig virksomhet foreligger negativ grunnrenteinntekt, kan grunnrenteskattepliktig kreve skatteverdien utbetalt fra staten.

Nåværende kapittel 19 og 20 blir nytt kapittel 20 og kapittel 21 tilhørende paragrafer omnummeres tilsvarende.

II

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 19-5 tredje og fjerde ledd skal lyde:

(3) Til bruk ved fastsettingen av brutto inntekt etter første ledd bokstav a kan et prisråd for havbruk, felles for flere eller for et enkelt salg, med bindende virkning fastsette en skatteavregningspris for laks, ørret og regnbueørret som produseres i henhold til akvakulturtillatelse som nevnt i § 19-1. Prisen skal svare til markedsverdien ved merdkanten av laks, ørret og regnbueørret. Departementet oppnevner medlemmer av prisrådet. Departementet kan bestemme at prisrådet ikke skal fastsette skatteavregningspriser for nærmere angitte salg og kan fastsette nærmere retningslinjer for metode som prisrådet skal følge ved fastsettingen av skatteavregningspris. Prisrådet kan ikke instrueres, verken generelt eller i enkeltsaker.

(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i denne paragraf. Det kan gi forskrift

om oppnevning og organisering av et prisråd for havbruk, prisrådets saksbehandling og vedtak. Videre kan det gis forskrift om at grunnrenteskattpliktig etter § 19-2 har opplysnings- og dokumentasjonsplikt overfor prisrådet om salgs- og avtalevilkår ved kjøp og salg av laks, ørret og regnbueørret, taushetsplikt og unntak fra taushetsplikt og deling av slike opplysninger mellom prisrådet og andre offentlige myndigheter uten hinder av taushetsplikt. Forskriften kan inneholde bestemmelser om klage- og søksmålsrett for grunnrenteskattpliktig som nevnt.

III

Endringene under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2023.

Endringen under II trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Det voteres over I § 19-4 første ledd punkt c og § 19-8.

Høyre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 106 mot 63 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.49)

Presidenten: Det voteres over resten av I samt II og III.

Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 106 mot 63 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.17)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble vedtatt med 93 mot 76 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.45)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Det voteres over forslag nr. 9, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen:

- sørge for at miljøindikatorer for trafikkløssystemet er på plass fra auksjonsrunden i 2024. Det skal utredes og vurderes indikatorer, som blant annet påvirkning på sjørret, utslipp og dødelighet.
- frem til statsbudsjettet for 2024 utrede forslag om å innføre grunnrenteskatt på havbruk til havs. Utredningen må gi en avklaring om det er grunnlag for grunnrente på havbruk til havs. – innføre en ordning som gjør at nedtrukket produksjon som følge av trafikkløssystemet kan produseres i lukket teknologi.
- legge frem forslag om en miljøteknologiordning i løpet av 2023.
- i løpet av våren 2024 legge frem en sak om bedre organisering av samarbeidet mellom myndigheter og oppdrettsnæringen for å sikre en mer helhetlig forvaltning, bedre bærekraft og bedre fiskevelferd.
- i løpet av våren 2024 legge frem tiltak for økt bearbeiding av sjømat i Norge.
- sikre at Havbruksfondet tilføres midler som om produksjonsavgiften ble økt fra 56 øre til 90 øre fra 1. januar 2023.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus ble vedtatt med 99 mot 70 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.15)

Votering i sak nr. 12, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra finanskomiteen om Grunnrenteskatt på havbruk (Innst. 373 S (2022–2023), jf. Prop. 78 LS (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 2, fra Geir Pollestad på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus
- forslag nr. 3, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt

Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Vedtak om endring i Stortingets vedtak om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2023 (Stortingets skattevedtak)

I

Stortingets vedtak 13. desember 2022 nr. 2199 om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2023 gjøres følgende endring:

Ny § 3-4 A skal lyde:

§ 3-4 A *Skatt på grunnrenteinntekt i havbruk*
Av grunnrenteinntekt i havbruk fastsatt i medhold av skatteloven nytt kapittel 19 svares grunnrenteskatt til staten med 44,9 pst. Ved fastsetting av grunnrenteinntekt kan det kreves et bunnfradrag på 70 mill. kroner.

II

Vedtaket trer i kraft straks med virkning for inntektsåret 2023.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 148 mot 21 stemmer ikke vedtatt.
 (Voteringsutskrift kl. 15.08.54)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«A.

Vedtaket om endring i Stortingets vedtak om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2023
 (Stortingets skattevedtak)

I

I Stortingets vedtak 13. desember 2022 nr. 2199 om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2023 gjøres følgende endring:

Ny § 3-4 A skal lyde:

§ 3-4 A *Skatt på grunnrenteinntekt i havbruk*
Av grunnrenteinntekt i havbruk fastsatt i medhold av skatteloven nytt kapittel 19 svares grunnrenteskatt til staten med 32,1 pst. Ved fastsetting av grunnrenteinntekt kan det kreves et bunnfradrag på 70 mill. kroner.

II

Vedtaket trer i kraft straks med virkning for inntektsåret 2023.»

Forslaget erstatter som nevnt tilrådingens A. Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Pasientfokus ble vedtatt med 93 mot 76 stemmer.
 (Voteringsutskrift kl. 15.09.23)

Presidenten: Som følge av votering over forslag nr. 2 bortfaller tilrådingens A.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

B.

Vedtaket om endring i Stortingets vedtak om avgift på produksjon av fisk

I

I Stortingets vedtak 13. desember 2022 nr. 2205 om avgift på produksjon av fisk for 2023 gjøres følgende endring:

§ 1 første ledd skal lyde:

Fra 1. juli 2023 skal det i henhold til lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter betales avgift til statskassen med kr 0,90 per kg produsert laks, ørret og regnbueørret.

II

Vedtaket trer i kraft med virkning fra 1. juli 2023.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 145 mot 24 stemmer.
 (Voteringsutskrift kl. 15.09.52)

Sak nr. 14 fortsatte [15:10:07]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten om en supplerende utredning av skatteutvalgets forslag til skattelegging av bolig og fast eiendom (Innst. 405 S (2022–2023), jf. Dokument 8:214 S (2022–2023))

Presidenten [15:10:10]: Vi fortsetter debatten i sak nr. 14. Neste taler er statsråd Trygve Slagsvold Vedum.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:10:23]: Jeg kan være veldig kort. Jeg er glad for at flertallet i komiteen ligger som det ligger, for vi ser ikke noen grunn til å ha en videre utredning av innføring av boligskatt i Norge. Vi er ikke for å øke skatten på bolig for vanlige folk, og derfor avslutter jeg innlegget der.

Presidenten [15:10:47]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [15:10:53]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Ingrid Fiskaa, Freddy André Øvstegård og Audun Lysbakken om å oppdatere pengepolitikken (Innst. 393 S (2022–2023), jf. Dokument 8:209 S (2022–2023))

Presidenten [15:11:10]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Gaute Børstad Skjervø (A) [15:11:40] (ordfører for saken): Jeg ønsker å takke finanskomiteens medlemmer for samarbeidet i saken.

Pengepolitikken er en av to søyler i den økonomiske politikken i Norge. Når prisveksten er høy og folk er usikre på både sin egen lommebok og den økonomiske situasjonen for landet, er pengepolitikken spesielt viktig. Justeringer i pengepolitikken gjøres ikke i en fei og må behandles på en helhetlig måte som sikrer forutsigbarhet og stabilitet i hele landet.

Komiteen deler engasjementet for en balansert pengepolitikk. I dagens mandat er det tydelig at inflasjonsstyringen er fleksibel. Det betyr at å nå målet om 2 pst. inflasjon også må hensynta høy og stabil produksjon og sysselsetting. Ved rentefastsetting kan man ikke se ensidig på inflasjonsmålet, og en noe høyere inflasjon burde tåles over en kortere tidsperiode dersom det er til fordel for stabil og høy produksjon og sysselsetting.

Avveiningene mellom prisveksten og nivået på den økonomiske aktiviteten er særlig relevant når tilbudet av varer og tjenester utsettes for store forstyrrelser. I den type situasjoner vil Norges Bank måtte avveie de to hensynene mot hverandre og bruke lengre tid enn ellers på å bringe prisveksten tilbake til målet. Det ser vi i praksis når inflasjonsnivået i dag anslås til å ligge over målet ut prognoseperioden med dagens rentebane.

Samtidig kan ikke pengepolitikken alene ta et hovedansvar for høy sysselsetting. Den kan bidra sammen med bl.a. lønnsdannelsen, som vi kjenner godt fra den norske modellen, gode rammevilkår for arbeidsmarkedet og en finanspolitikk som fremmer vekst og trygghet.

Den økonomiske politikken sine ulike deler kan ikke bestemmes i et vakuum, men må utvikles i sammenheng med hverandre. Nedsettelsen av et nytt utvalg ledet av professor Steinar Holden i januar 2023, om ut-

fordringer for lønnsdannelsen og norsk økonomi i lys av nye utviklingstrekk, er relevant i denne forbindelsen.

Utvalget skal bl.a. se på hvordan lønnsdannelsen og den økonomiske politikken kan arbeide sammen for å nå målene om full sysselsetting og god konkurransevne. Det er også spesifikt bedt om å drøfte bl.a. høy inflasjon og høyere rentenivå internasjonalt, i tillegg til klimarelaterte omstillinger og konsekvenser for lønnsdannelsen og stabiliseringspolitikken. Kunnskapsgrunnlaget vil med andre ord bli styrket framover, og dette arbeidet vil være viktig for diskusjonen videre.

Endringer i pengepolitikken bør være godt utredet og gjennomarbeidet slik at de står seg over tid. Pengepolitikken ble sist endret i forbindelse med Meld. St. 8 for 2017–2018, Meld. St. 7 for 2018–2019 og Prop. 97 L for 2018–2019. Den høyeste inflasjonen på tre tiår og stor internasjonal usikkerhet tilsier at det ikke er hensiktsmessig å gjennomføre en endring på det nåværende tidspunktet.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Mahmoud Farahmand (H) [15:14:55]: Jeg deler forslagsstillernes bekymring. Dessverre ser det ut som de overvurderer de virkemidlene Norges Bank har til rådighet. Dette forslaget vil dessverre bidra til å undergrave – eller muligens undergrave – troverdigheten til Norges Bank og mulighetene banken har for å nå målene som vi her på Stortinget har gitt dem i mandatet. Rasjonalt bak dagens mandat fra Stortinget til Norges Bank er at stabil og forutsigbar verdi av penger legger grunnlaget for en robust og velfungerende økonomi.

Usikker pengeverdi er skadelig for samfunnet og kanskje aller mest skadelig for dem som har minst. Lønnsinntekt er normalt ikke beskyttet mot endringer i det generelle prisnivået, i hvert fall ikke på kort sikt. Det er derfor en fare for at høy og uventet økning i prisnivået særlig vil ramme mange med lave inntekter. Norges Banks evne til å gjennomføre mandatet sitt og sikre stabil og forutsigbar pengeverdi gjør det enklere for beslutningstakere som Stortinget og regjeringen å vedta og gjennomføre god og hensiktsmessig politikk som sikrer velferdsvekst og god økonomisk fordeling.

Det er hovedsakelig tre hovedgrunner til at dette representantforslaget er galt. For det første er dette galt tidspunkt å vurdere inflasjonsmålet på. Det ville vært legitimt å vurdere inflasjonsmålet i en tid da inflasjonen og målet hadde vært temmelig like. Dersom vi går inn for å endre det nå, vil vi bidra til at det blir legitimt å endre målet hver gang det er inflasjonssvingninger. Det vil bidra til å redusere inflasjonsmålets troverdighet og gjøre det svært vanskelig for oss her å bruke de politiske verktøyene vi har.

Videre er det uheldig – om ikke direkte uhensiktsmessig – å gjøre nullutslippssamfunnet til en del av formålet til Norges Bank. Det vil være symbolpolitikk som vil skade både økonomien og kampen mot klimaendringene. Norges Bank har i all hovedsak ett virkemiddel og ett mål. Det er lite hensiktsmessig å gi dem ytterligere mål som de ikke har virkemidler for å nå. Dette er blitt påpekt av flere eksperter innen fagfeltet.

Det tredje er å gi et inntrykk av at det er en motsetning mellom arbeidsledighet og stabil pengeverdi. Stabil pengeverdi er tvert imot en forutsetning for lav arbeidsledighet og reell lønnsvekst blant brede grupper av lønsmottakere. Det er mulig at høyere arbeidsledighet kan bli en utilsiktet konsekvens av renteøkningene, men det er andre verktøy som skal ordne med dem.

Jeg vil avslutningsvis legge til at det beste verktøyet Stortinget har for å bekjempe inflasjon, er å tøyle statlig pengebruk, samtidig som vi sørger for at de som trenger økonomisk hjelp i en krevende tid, får det. Å forsøke å overta arbeidsoppgavene til sentralbanken er ingen farbar vei.

Hans Andreas Limi (FrP) [15:17:58]: Jeg vil ta opp forslagene fra mindretallet, dvs. forslagene nr. 1 og 2. Det er to forslag som er ganske identiske med de opprinnelige forslagene i representantforslaget, henholdsvis 1 og 3. Grunnen til at vi ønsker å fremme og støtte disse forslagene, som opprinnelig er fremmet av SV, er for det første at det bes om en vurdering. Det bes om at regjeringen gjør en vurdering av om nivået og vektleggingen av inflasjonsmålet i pengepolitikken bør endres. Det er ikke dermed sagt at konklusjonen fra regjeringen blir i den retning – at det bør gjøres endringer – men situasjonen er en litt annen i dag enn sist vi endret inflasjonsmålet, i 2018, og det er derfor grunn til å be om en vurdering i lys av den situasjonen vi nå står i.

Det har oppstått en viss tvil om målene til Norges Bank. Ved behandlingen av ny sentralbanklov tilbake i 2018 ble det presisert fra Stortingets side at de to målene som inngår i mandatet til Norges Bank, skulle være likestilt. Da det synes å herske en viss tvil om det, er det viktig at man får en presisering. Man kan gjerne være uenig i, som foregående taler delvis sa, at dette er mulig å likestille, men det var det Stortinget faktisk presiserte ved behandlingen av ny sentralbanklov. Da mener vi det er riktig at regjeringen presiserer at det er det som fortsatt gjelder, inntil Stortinget eventuelt har fattet et nytt vedtak.

Presidenten [15:19:49]: Da har representanten Hans Andreas Limi tatt opp de forslagene han refererte til.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [15:20:06]: Dagens pengepolitikk er utdatert og må oppdateres. Sentralban-

kens mandat har gjennom historien vært endret i tråd med samfunnets økonomiske utfordringer. Ofte har det skjedd i etterkant av at nye utfordringer har dukket opp, og synliggjort at de rådende dogmene har utspilt sine roller.

Det er ikke noe fasitsvar på hvordan pengepolitikken best bør innrettes. I løpet av 1800-tallet var den norske kronen knyttet både til en sølvstandard og til en gullstandard. Så har pengepolitikken vært knyttet til forskjellige fastkursregimer, og vi har hatt et mer fleksibelt valutakursmål, før inflasjonsmålet ble formalisert i 2001.

Etter finanskrisen i 2008 kom det en erkjennelse internasjonalt av at en hadde vært for opptatt av inflasjon og undervurdert gjeldsvekst og følgende finansiell ustabilitet. Det norske inflasjonsmålet ble i 2018 justert fra 2,5 pst. til 2 pst., og da ble det også slått fast, som foregående taler redegjorde godt for, at Norges Bank skal bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting samt finansiell stabilitet. Sentralbanken har overhodet ikke bare ett mål og ett virkemiddel, som Høyre sier. I perioden med inflasjonsmålet har den årlige inflasjonen variert mellom 0,4 pst. og 3,8 pst. I hvilken grad den lave inflasjonen i perioden skyldes sentralbankens pengepolitikk, vet vi egentlig ikke. Rentesettingen virker tregt på inflasjonen og gjennom flere kanaler.

Da den siste sentralbankloven ble vedtatt, ble det tydeliggjort av daværende finansminister Siv Jensen – med henvisning til en merknad fra representantene for Arbeiderpartiet, SV og Rødt – at produksjons- og sysselsettingshensynene skulle være likestilt med hensynet til stabil pengeverdi. Dette har Arbeiderpartiet tydeligvis glemt, men jeg er glad for at Fremskrittspartiet, som hadde finansministeren på dette tidspunktet, husker det og stiller seg bak forslaget vårt.

Så er det et nytt element som uansett bør inkluderes i mandatet, nemlig grønn omstilling. Framtidens sentralbank vil måtte ta grønne hensyn, både fordi det er en viktig samfunnsinstitusjon som bidrar til å fremme samfunnets mål, og fordi klimarisiko er i ferd med å bli en stor trussel for det finansielle systemet. Overgangen til fornybar energi kommer også, som vi har opplevd det siste året, til å medføre raske svingninger i priser og påvirke inflasjonen i Norge vesentlig. Det vil måtte påvirke pengepolitikken. Som Mark Carney, tidligere sjef for den britiske sentralbanken, sa: Når klimaendringene blir en avgjørende faktor for finansiell stabilitet, kan det allerede være for sent.

Med det tar jeg opp de forslagene SV har sammen med Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten [15:22:57]: Da har representanten Kari Elisabeth Kaski tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [15:23:09]: Dette er et veldig godt forslag fra SV, og i den grad jeg har noen streng stemme, vil den strengeste stemmen min gå til alle som mener at vi ikke kan diskutere dette, for det opplever jeg som en politisk ansvarsfraskrivelse. Pengepolitikk er, som ordet antyder, politikk, og det er Stortinget og regjeringen som setter rammene for pengepolitikken, selv om vi så klart har en sentralbank som utfører den fra dag til dag. Derfor er det også et politisk ansvar vi må ta, å se på endringene rundt oss, den økonomiske krisen og hvordan pengepolitikken i dag er innrettet for å løse det.

Når man leser historiebøker og lærebøker, kan de store omveltningene i pengepolitikken som har vært de siste tiårene, virke veldig naturlige i ettertid – f.eks. at man gikk fra fast valutakurs til flytende valutakurs, eller at man endret inflasjonsmålet tidligere – men ingen av dem kom naturlig, de var konsekvenser av konkrete situasjoner i økonomien, ofte økonomiske kriser, og politiske valg.

Også i pengepolitikken er det slik, som stort sett ellers, at det er noen som taper og noen som tjener på ulike politiske løsninger. Det er derfor Rødt, sammen med SV og Arbeiderpartiet, i forrige runde var så tydelig på at nettopp hensynet til sysselsetting skulle være så viktig. Det er egentlig ikke noe problem å få ned inflasjonen, i hvert fall på sikt, hvis man bare øker renten veldig mye. Det man imidlertid kan risikere da, er at man får en dobbelt straff av arbeidsfolk i spesielt utsatte sektorer. De får både høy rente på boliglånet sitt og er de første som mister jobben dersom man har økt renten for mye og kommer i en lavkonjunktur.

Det er derfor ulike økonomer også har hatt ulike meninger det siste året, da det har skjedd historisk raske og store renteøkninger i Norge. For eksempel LOs sjefsøkonom har vært kritisk til det. På samme måte mener jeg at vi politikere må ta et ansvar for å diskutere pengepolitikk. Jeg er derfor veldig glad for at SV har fremmet dette forslaget, og jeg er også glad for at Fremskrittspartiet er med på deler av forslagene. Da kan det i hvert fall synes som at det er en viss bredde i ønsket om å ta opp de politiske sidene ved pengepolitikken.

Jeg tenker at det presser seg fram, for velgerne vil jo vite om vi har kontroll på denne situasjonen. Renten går opp, kronen er svak, og jeg tror mange av oss har fått et nytt møte med mange av de valutahåndteringene som Norges Bank gjør for tiden. Da mener jeg at svaret ikke kan være at vi ikke kan diskutere dette, i uendelig framtid. Det kommer til å presse seg fram, og jeg skulle ønske at vi tok den debatten mer nå, på bakgrunn av SVs forslag, men det er både en høst på den andre siden og en vinter og en ny vår etter det.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:26:13]: Regjeringens utgangspunkt er at de ulike målene for den økonomiske politikken i så stor grad som mulig bør tilordnes de virkemidlene som er best egnet til å nå dem. Det vil bidra til høyere måloppnåelse og en tydeligere ansvarsfordeling og til å unngå uklarhet om målene.

Regjeringen har med hjemmel i sentralbankloven fastsatt at det operative målet for pengepolitikken skal være en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2 pst. Inflasjonsstyringen skal være framoverskuende og fleksibel, slik at den kan bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting samt til å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser. Ordet «høy» innebærer en tydelig markering av hensynet til produksjon og sysselsetting. I uttrykket «bidra» ligger det at Norges Bank ikke kan ha et hovedansvar for å skape høy produksjon og sysselsetting, men at dette hensynet skal inngå i de avveininger banken foretar.

I 2018 ble mandatet for pengepolitikken modernisert av den forrige regjeringen, ved at inflasjonsmålet ble endret fra 2,5 pst. til 2 pst., at hensynet til produksjon og sysselsetting fikk en mer framtrædende rolle enn tidligere, og at hensynet til å motvirke finansielle ubalanser ble tatt inn. Endringene har fungert godt. Mandatet gir et godt grunnlag for at Norges Bank kan føre en pengepolitikk som er i tråd med de overordnede målene for den økonomiske politikken. Mandatet pålegger Norges Bank å avveie hensynet til inflasjon mot hensynet til høy produksjon og sysselsetting.

Jeg vil advare mot å gjøre endringer i et mandat som fungerer, og som fungerer godt. Jeg vil også advare mot å gjøre endringer som overbelaster pengepolitikken og undergraver en tydelig ansvarsdeling i den økonomiske politikken. En bør unngå å tillegge pengepolitikken for mange oppgaver, og særlig gjelder dette oppgaver hvor andre virkemidler er vesentlig bedre egnet enn pengepolitikken. Innenfor den økonomiske politikken er finanspolitikken bedre egnet enn pengepolitikken til å nå klimapolitiske mål, gjennom skatter, avgifter, ulike tiltak, subsidier og bevilgninger til ulike formål.

Dagens mandat for pengepolitikken samsvarer godt med de virkemidlene Norges Bank har til rådighet.

Presidenten [15:28:25]: Det blir replikkordskifte.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [15:28:38]: Jeg takker for innlegget fra statsråden.

Som jeg var inne på i mitt innlegg, behandlet Stortinget for noen år siden dagens sentralbanklov, og jeg tror til og med at finansministeren satt i finanskomiteen på det tidspunktet. Det var flere runder med stortingsbehandling den gangen, der man understreket fra Stortingets side, først fra Arbeiderpartiet, SV og Rødt, at det var viktig at produksjons- og sysselsettingshensynet

skulle være likestilt med hensynet til stabil pengeverdi. Deretter ble det fanget opp i den siste lovproposisjonen som kom til Stortinget fra Siv Jensen, og Siv Jensen som finansminister understreket dette også fra talerstolen. Har det her vært et linjeskift med dagens regjering, der man ikke lenger mener at disse hensynene skal likestilles?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:29:33]: Her skapes det et slags motsetningsforhold, at det er en motsetning mellom lav og stabil inflasjon og høy sysselsetting og høy produksjon over tid. Det mener jeg at det ikke er – det er et samspill mellom disse. Vi har gitt et fleksibelt mandat, og Norges Bank har selvfølgelig en målsetting om å komme ned mot inflasjonsmålet på 2 pst., men de skal ta hensyn til hvordan det slår ut for produksjonen. For det er, som det står, et mål om høy produksjon og høy sysselsetting, og en skal også bidra til at det ikke blir finansiell ustabilitet.

Den tiden vi er inne i nå, har vært en spesielt krevende tid, der vi har opplevd en prisvekst vi ikke har opplevd tidligere. Når Norges Bank har gjort sine vurderinger for rentefastsetting, har de selvfølgelig i tillegg gjort vurderinger rundt hvordan dette slår ut for sysselsetting, hvordan det slår ut for produksjonen i Norge, og hvordan det slår ut for den finansielle stabiliteten. De har gjort krevende avveininger ut fra det mandatet som Stortinget, og også regjeringen, har gitt.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [15:30:38]: Det var litt vanskelig å få et helt tydelig svar. Det er jo ikke riktig at det ikke er et motsetningsforhold mellom å tilstrebe lav og stabil inflasjon og full sysselsetting. Tvert imot: Når renten øker for å bekjempe inflasjonen, bidrar det til økt arbeidsledighet. Det er også noe som sentralbanken aktivt viser til, at man ønsker å redusere kapasitetsutnyttelsen i norsk økonomi og da også få en høyere arbeidsledighet – et slags bilde av en form for likevektsledighet som man søker å oppnå for å få lav inflasjon.

Derfor var det viktig at man politisk understreket at man skulle likestille de målsettingene, og jeg vil spørre igjen: Er regjeringen og finansministeren enig i at disse hensynene skal likestilles, og at man skal ta hensyn til sysselsetting og de særegne forholdene – med bl.a. frontfagsmodellen – i Norge når renten skal fastsettes?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:31:41]: Det legges premisser i spørsmålet som jeg ikke er enig i, for man skaper et motsetningsforhold mellom at det skal være et velfungerende, godt arbeidsmarked i Norge, med lav ledighet, og at vi skal ha et øye på hvordan prisveksten slår ut. Høy prisvekst over tid er oppskriften på mer uro i arbeidsmarkedet og høyere ledighet. Hva prisveksten er, er jo ikke et mål i seg selv, men et virke-

middel for å skape stabilitet og forutsigbarhet for bedrifter som skal investere. Hvis man f.eks. har satt et inflasjonsmål på 2 pst., som man har i Norge, skal man kunne regne ut fra det. Det er lettere og mer forutsigbart for familier som skal planlegge, når en vet hva prisveksten er framover, og det gjør det også lettere å ansette folk.

Selvfølgelig er lav og stabil inflasjon bra for arbeidsmarkedet, det er bra for familiene, og det er bra for norske bedrifter, men det presiseres helt tydelig i det mandatet som ligger til grunn, som er det samme mandatet som lå til grunn under den forrige regjeringen, for vi har ikke gjort noen endringer med mandatet, at dette er fleksibelt, og at man skal ha et mål om høy og stabil sysselsetting, altså at man skal avveie hensyn opp mot hverandre. Men det er et samspill her.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [15:32:52]: Rente virker sakte på inflasjonen. Det betyr at man ikke overskuer når den fulle virkningen av renteøkninger på inflasjonen faktisk vil komme. Det vil antagelig bli om noen år, men det vi vet, er at renteøkningene bidrar til en økning i arbeidsledigheten. Det er også, som sagt, et uttalt mål fra Norges Bank – og det i en situasjon hvor inflasjonen som vi har i Norge, i all hovedsak skyldes en import av den inflasjonen, som de siste tallene fra SSB viser.

Spørsmålet er da: Ser finansministeren at det her er strid mellom de målsettingene som regjeringen har om full sysselsetting, som man til stadighet uttrykker er en klar målsetting fra regjeringen, og den politikken som føres overfor sentralbanken, om at man ikke lenger har likestilt hensynet til stabil prisvekst med hensynet til sysselsetting?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:33:56]: Hele målet med pengepolitikken – og egentlig med finanspolitikken – er at vi over tid skal få velstandsvekst og få bedre liv i Norge, og regjeringen mener at noe av nøkkelen til det er høy sysselsetting, høy produksjon, høy aktivitet og vekst i økonomien. Derfor er vi glad for at vi kan vise tall på at det er over 100 000 flere i privat sektor som har kommet i jobb det siste året, og at det var rekordhøye investeringer i fastlandsbedrifter i Norge i fjor, på rundt 450 mrd. kr. Det er en veldig høy investeringstakt.

Norges Bank har fått et mandat, basert på de diskusjonene som har vært i Stortinget, og på sentralbankloven, der de skal avveie disse hensynene. Målet er lav og stabil prisvekst, men mandatet sier at de skal avveie det opp mot høy produksjon, høy sysselsetting og finansiell stabilitet. Det er i den balansen vi skaper mest forutsigbarhet for bedrifter og arbeidstakere, og det er den norske modellen. Så må vi selvfølgelig bruke finanspolitik-

ken til å sørge for at vi spesielt i krevende tider støtter grupper som rammes ekstra hardt av høy prisvekst.

Marie Sneve Martinussen (R) [15:35:04]: Jeg prøver å slenge meg på temaet her nå, for i fjor sommer, da rentene begynte å øke, sendte jeg et skriftlig spørsmål til statsråden og spurte nettopp om hvordan man tolker mandatet. På den tiden var det litt usikkert hvordan Norges Bank tolket mandatet, men etter det har det blitt veldig, veldig tydelig at Norges Bank tolker mandatet sånn at de har ett mål, som er lav og stabil inflasjon, og så mener man at det er en måte å skaffe høy sysselsetting på.

Det er mildt sagt en faglig måte å forstå rentepolitikken på som – sånn jeg ser det – ikke er i tråd med det mandatet Stortinget faktisk vedtok. Ja, over tid er alle mål sammenfallende med hverandre i likevektsmodeller, men man kommer aldri til det stedet at ting er likevektig over tid. På kort sikt er det da en motsetning mellom de to hensynene. Det er derfor det var og fortsatt er viktig for Stortinget – i hvert fall for Rødt, SV og Fremskrittspartiet – at man stadfester det igjen.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:36:09]: Når jeg hører representanten fra Rødt og representanten fra SV, får jeg inntrykk av at en lager en motsetning for å skape en debatt. Norges Bank har jo et fleksibelt mandat, men så har både storting og regjering vært tydelig på at vi mener at lav og stabil prisvekst er et gode, og det ligger i mandatet til Norges Bank.

Hvis det blir høy prisvekst eller ustabilitet, skaper det veldig mange problemer for både bedrifter, arbeidsmarkedet og deg og meg. Når en f.eks. setter renten, skal en avveie det opp mot sysselsetting, høy produksjon og finansiell stabilitet – et helhetsansvar. Vi bruker selvfølgelig finanspolitikken enda mer aktivt i sånne perioder som vi er i nå, med f.eks. økt barnetrygd, bedre pensjon og andre typer grep på områder som rammes spesielt hardt av den høye prisveksten. Den høye prisveksten har skapt mange ekstra utfordringer man må klare å løse gjennom finanspolitikken.

Marie Sneve Martinussen (R) [15:37:12]: Jeg kan bekrefte at jeg ikke gjør dette for å skape en debatt, men fordi det jo er en debatt. Det er derfor ulike land har ulike måter å styre pengepolitikken på, og det er derfor Stortinget i flere runder, da man vedtok sentralbankloven, hadde en debatt om det, der også Arbeiderpartiet så disse tingene tydeligere enn de tydeligvis gjør i dag.

Det er fordi dette er viktig for folk. Den økte renten går rett inn i hverdagsøkonomien til folk. Når vi da har en importert inflasjon der vi ikke er helt sikre på om renten funker, i hvert fall ikke hvor stor effekten blir om ett eller to eller tre år, mener i hvert fall jeg at det er et poli-

tisk hensyn å diskutere om de rammene vi politikere har satt, er riktige, og ikke minst om sentralbanken bruker de rammene på den måten. Det er sånn det fungerer med pengepolitikken i dag.

Jeg er litt usikker på om jeg har et spørsmål, for nå har jeg for så vidt stilt det samme spørsmålet mange ganger, men mitt ønske er at vi faktisk kan ha en debatt om pengepolitikk som ikke er sånn: Det funker, ferdig! Vi har en priskrise, en rentekrise, og da må vi være interessert i å finne ut om det kan funke bedre for folk, for i dag funker det ikke veldig bra for folk.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [15:38:18]: Grunnen til at vi har hatt høy prisvekst i Norge de siste årene, er selvfølgelig det som har skjedd i verden rundt oss. Det har vært en helt ekstrem situasjon, både ettervirkningen av de ubalansene koronaen skapte, og også den forferdelige krigen, der bl.a. energi er blitt brukt som et virkemiddel for å prøve å påvirke opinionen i Europa. Det er en høy internasjonal prisvekst, men vi ser også at det er høy nasjonal prisvekst. Heldigvis ser vi at Norge over tid har klart seg litt bedre enn mange andre europeiske land.

Norges Bank har et klart mandat om at de skal få prisveksten ned, men det er ikke sånn at de skal få prisveksten ned i morgen. Det er et fleksibelt mandat, de skal bruke skjønn, men målet er klart. Når de skal gjøre sine faglige vurderinger, også skjønnbasert, skal de balansere det opp mot høy produksjon, høy sysselsetting og gode liv for deg og meg. Det er egentlig hele målet med både pengepolitikken og finanspolitikken – å få Norge tryggest mulig gjennom. Vi ser nå at f.eks. situasjonen i norske bedrifter er mye bedre enn det man kunne tro for et år siden.

Presidenten [15:39:23]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Carl I. Hagen (FrP) [15:39:47]: Statsråden har nå sagt mange ganger at Norges Bank har et klart mandat om å sikre hensynet til høy produksjon og sysselsetting sammen med lav inflasjon. Men Norges Bank skriver selv i sin pengepolitiske strategi:

«Det overordnede målet for pengepolitikken er å opprettholde en stabil pengeverdi gjennom lav og stabil inflasjon.»

De sier ingenting om sysselsetting og produksjon. Derfor vil det være naturlig at finansministeren klargjør hele mandatet for Norges Bank, som åpenbart bare har lagt vekt på én del.

Hvis statsråden er bekymret for inflasjonen, er det jo ikke vanskelig å gjøre noe med det. Å fjerne de spesielle drivstoffavgiftene får prisstigningen dramatisk ned.

Å innføre makspris på strøm på 50 øre vil øyeblikkelig redusere prispresset, og en halvering av matmomsen vil også få inflasjonen nedover, så hvorfor gjør ikke regjeringen de tingene de selv kan gjøre for å få ned inflasjonen?

Norges Bank sier at når de skal ha lavere inflasjon, må de øke renten. Det ville være interessant om finansministeren kunne forklare Stortinget og det norske folk hvorfor økt rente vil medføre lavere inflasjon. Folk flest vil mene at høyere rente er en kostnad for bedriftene. Hvis bedriftene får økte kostnader, setter de jo ikke ned prisene sine. Skal de dekke de økte kostnadene, må de øke sine priser, altså det stikk motsatte av det som er den uttalte målsetting fra Norges Bank, som nå nettopp igjen har sagt at de kanskje må øke renten mer enn beregnet fordi inflasjonen ikke har sunket. Det er jo det stikk motsatte. Det vil øke inflasjonen hvis de øker renten.

Den økonomiske teorien som finansministeren åpenbart tror på, når han passivt ser på at Norges Bank øker kostnadene for bedriftene gjennom økt rente, ville det være meget interessant å få frem i det.

For øvrig registrerer jeg at pengepolitikken har vært mye omdiskutert i den senere tid. Hver gang Norges Bank har rentemøte, er det stor oppmerksomhet, og derfor er det med forbauselse jeg er vitne til at når Stortinget drøfter pengepolitikken, glimrer sentralbanksjefen med sitt fravær i Stortinget. Det synes jeg er bemerkelsesverdig. Jeg hadde forventet at sentralbanksjefen var til stede og lyttet til Stortingets debatt om pengepolitikken.

Presidenten [15:42:45]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Sak nr. 16 [15:42:52]

Interpellasjon fra representanten Ingunn Foss til jus- og beredskapsministeren:

«Det har gått over ett år siden høringsfristen for regjeringens forslag om å reversere hele domstolsreformen gikk ut, og to år siden reformen trådte i kraft. Erfaringene med reformen er at saksbehandlingstiden går ned, saksavviklingen er blitt mer fleksibel, og ressursene brukes mer effektivt. Det er vanskelig å se at valgløftet om å reversere strukturen kan oppfylles samtidig som effektene av reformen beholdes.

Kan statsråden svare på hvordan en reversering av domstolsreformen skal skje uten at resultatene fra reformen forringes?»

Ingunn Foss (H) [15:43:45]: I 2019 la Riksrevisjonen fram en rapport om saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene. Der ble det rettet svært

alvorlig kritikk mot domstolene. Flere domstoler nådde ikke Stortingets mål for saksbehandlingstid i straffesaker, og utfordringene ble beskrevet som så alvorlig at det kunne gå ut over enkeltmenneskers rettssikkerhet, liv og helse. Riksrevisjonens effektivitetsanalyse av tingrettene viste også at domstolene hadde potensial til å behandle 8 pst. flere saker. Potensialet var størst ved de minste tingrettene

Lang saksbehandlingstid er utfordrende for alle brukere av domstolene, men det er særlig alvorlig for barn og sårbare grupper. For disse er livet ofte satt på vent i påvente av domstolenes avgjørelse.

Dette var bakteppet for at Solberg-regjeringen – på et svært omfattende grunnlag fra flere offentlige utvalg – gjennomførte en strukturreform av tingrettene og jordskifterettene i Norge. Det handlet om å endre på en struktur og en organisering som i verste fall kunne gå ut over enkeltmenneskers rettssikkerhet, liv og helse.

Det endelige resultatet ble et godt kompromiss mellom forslaget fra Domstolkommisjonen og den opprinnelige strukturen. Forslaget innebar å redusere antallet tingretter og samtidig beholde samtlige rettssteder, men at disse skulle inngå i en større rettskrets. Antallet tingretter ble redusert fra 60 til 23, og ingen av rettsstedene ble lagt ned. Antall jordskifteretter gikk fra 34 til 19. Heller ingen jordskifterettssteder ble lagt ned.

Reformen trådte i kraft i mai 2021. Det er nå to år siden, og resultatene er allerede veldig gode. I Domstoladministrasjonens årsmelding for 2022 kan vi lese følgende om effektene av reformen:

«Det overordna inntrykket av tilbakemeldingane er at domstolane i større grad enn tidlegare år arbeider systematisk med tiltak som gir betre ressursutnytting og styrkar fagmiljøa. Mykje av dette kjem av ny domstolsstruktur og moglegheitene det har gitt for etablering av faggrupper på tvers av rettsstadane, nye felles rutinar, bruk av ressursar på tvers, større fagmiljø og mindre sårbarheit.»

Domstoladministrasjonen er enda tydeligere i høringssvaret sitt fra mars i fjor. Der skriver de:

«Allerede nå er det klart at reformen virker etter sin hensikt. Gjennom bedre ressursutnyttelse har saksbehandlingstiden i domstolene gått ned, og i de nye og større rettskretsene er en rekke aktiviteter på gang for å utvikle fagmiljøene både for dommerne og andre medarbeidere i domstolene.»

Vi kan med andre ord trygt slå fast følgende:

- Saksbehandlingstiden har gått ned.
- Fagmiljøene er styrket.
- Saksavviklingen er mer fleksibel.
- Ressursene brukes mer effektivt.

Dette har vi oppnådd uten at en eneste arbeidsplass har forsvunnet fra distriktene.

Men dette vil altså regjeringen reversere. I Hurdalsplattformen slår Senterpartiet og Arbeiderpartiet fast at de vil gjeninnføre strukturen for domstolene som var før domstolsreformen av 2021, med begrunnelse om at det skal «vareta borgernes rettstryggleik». Mer absurd er det ikke mulig å uttrykke det. Det er helt umulig å se logikken i at en reform som beviselig har styrket folks rettssikkerhet, skal reverseres for å ivareta folks rettssikkerhet.

Hurdalsplattformens formuleringer ble fulgt opp ved å sende et forslag om full reversering på høring i januar 2022. Høringsfristen gikk ut 26. april i fjor. Siden da har det vært helt stille fra regjeringen.

I mellomtiden går nesten 1 500 ansatte i tingrettene og jordskifterettene i uvisshet om hva som vil skje med arbeidsplassen deres. Dette tærer på de ansatte og tar fokus bort fra det de bør bruke all energi på: å sikre best mulig kvalitet på de tjenestene de skal tilby innbyggerne.

Her er et utdrag fra en e-post jeg fikk fra en tillitsvalgt i domstolene:

Vi ansatte i domstolen opplever tøffe tider med fullstendig ansettelsestopp. Vi må utføre vårt samfunnsoppdrag med en bemanning på sparebluss. Dette kombinert med en uavklart situasjon vedrørende domstolstrukturen gjør arbeidsdagen ekstra krevende.

Det er uverdigg å behandle de ansatte i domstolene på denne måten. Det er uverdigg å behandle folks rettssikkerhet på denne måten. Og det er i det hele tatt uverdigg å behandle domstolene – vår tredje statsmakt – på denne måten.

Mitt spørsmål til statsråden i denne interpellasjonen er derfor følgende: Kan statsråden svare på hvordan en reversering av domstolsreformen skal skje uten at resultatene fra reformen forringes?

Statsråd Emilie Mehl [15:48:31]: Regjeringen er opptatt av å ta vare på de positive erfaringene ved domstolsreformen og samtidig imøtekomme lokale innspill. Vi vil ikke foreslå endringer i domstolstrukturen der hvor det er lokal enighet om å beholde dagens struktur, og det framgår også av høringsnotatet.

Samtidig vil jeg understreke at det er delte meninger blant høringsinstansene. Et ferskt eksempel er et oppdatert høringsinnspill fra dommere ved Vestre Innlandet tingrett, som ble omtalt på Rett24, og som var begrunnelsen for et skriftlig spørsmål fra Stortinget. I innspillet framgår det bl.a. at rekrutteringen er styrket. Departementet mottok på samme tid et innspill fra en femte dommer ved Vestre Innlandet tingrett, hvor det ble påpekt at det ikke entydig kan konkluderes med at saksbehandlingstiden i tingretten har gått ned som følge av ny domstolstruktur. Det illustrerer at det er ulike syn på

denne saken, som jeg har påpekt ved flere anledninger. Regjeringen er opptatt av å lytte til alle som har kommet med innspill, og jeg vil også understreke at regjeringen ikke har foretatt en egen evaluering.

I overkant av 400 høringsinstanser avga innspill før høringsfristen utløp på våren i fjor, og departementet fortsetter å motta innspill knyttet til domstolstruktur. Dette er en sak som engasjerer bredt. Debatten om domstolenes organisering har pågått over lang tid. Derfor er jeg opptatt av at vi gjør en grundig jobb i regjeringen før vi kommer tilbake til Stortinget, og at endringene som regjeringen foreslår, vil gi en bærekraftig struktur som kan bidra til ro og forutberegnelighet etter mange år, særlig alle de årene Høyre truet med sentralisering av domstolene, som har preget domstolsdebatten i de siste årene. Dette er veldig viktig både av hensyn til rettssikkerheten og av hensyn til publikum, men også av hensyn til de ansatte i domstolene, som har stått i en krevende omstillingsprosess lenge.

Som nevnt innledningsvis er regjeringen opptatt av å videreføre de positive erfaringene med reformen der de finnes. Men så er vi også opptatt av å kompensere for det som trekkes fram av svakheter ved reformen, som f.eks. fraværet av selvstendig ledelse, som er en tilbakemelding vi har fått fra de domstolene som tidligere hadde egen sorenskriver, men som ikke lenger har det.

Det er for tidlig å svare ut konkret hvordan vi skal balansere de ulike og til dels motstridende hensynene, men vi vurderer flere tiltak. Målet er til syvende og sist å sikre innbyggerne i hele landet god rettssikkerhet, tilgjengelige tjenester og tilgang til domstolene.

Ingunn Foss (H) [15:51:56]: Det er egentlig ganske trist å registrere at statsråden ennå ikke har tatt inn over seg at et tilnærmet enstemmig fagmiljø ikke vil reversere reformen.

Domstolsreformen hadde en sterk faglig forankring i flere rapporter. Disse rapportene dokumenterte at større rettskretser var nødvendig for å sikre økt saktilfang ved de minste tingrettene, mer fleksibel ressursbruk og større fagmiljøer. Noe tilsvarende faglig grunnlag for regjeringens reverseringsprosjekt er helt fraværende.

I Hurdalsplattformen er begrunnelsen for reverseringsforslaget at regjeringen vil «vareta borgernes rettstryggleik og sikre selvstendige domstolar med stadleg leiing». Den beste måten å ivareta borgernes rettssikkerhet på er å videreføre dagens struktur. Det er faglig sett udiskutabelt.

Det eneste som gjenstår, ser ut til å være målet om å opprette flere statlige lederstillinger. Det er for meg helt uforståelig at det er viktigere å få flere domstolledere

enn å redusere saksbehandlingstida og sikre mer effektiv ressursbruk i domstolene.

Å bevare kompetansearbeidsplasser i distriktene og sikre brukerne nærhet til domstolene var viktige hensyn bak Solberg-regjeringens reform. Forslaget innebar at det ville bli større fagmiljøer i alle tingrettene, slik at f.eks. barnesaker kunne behandles på alle dagens rettssteder. Det sikrer bedre rettssikkerhet for barn uten at noen får lengre reisevei. Det er ingen holdepunkter for å hevde at reformen har gitt lengre reisevei. Det har statsråden selv bekreftet i svar på et skriftlig spørsmål fra denne representanten.

I det hele tatt er regjeringens begrunnelse for å ville reversere reformen gjennomsyret av stråmannsargumentasjon og bakstrevsk – og misforstått – distriktpolitikk. Det er kanskje noe av grunnen til at vi hører veldig lite fra Arbeiderpartiet i denne debatten. Det er heller ikke noe ønske om reversering å spore i vedtaket fra deres landsmøte, der vi kan lese følgende:

«Hensynet til enkeltmenneskets rettssikkerhet, faglig sterke miljøer i domstolene, samt at folk skal få behandlet sakene sine på en rask og effektiv måte er hensyn som Arbeiderpartiet legger til grunn for vår politikk, og som vi mener skal ligge til grunn for eventuelle endringer i domstolstruktur. Hensynet til nærhet til domstolene bør ivaretas.»

Her har en klar formulering i Hurdalsplattformen om reversering blitt til «eventuelle endringer i domstolstruktur».

Hvis ikke Arbeiderpartiet stopper Senterpartiet i denne saken, ser det ut til at domstolene, den tredje statsmakt, blir brukt i et distriktpolitisk spill, og at regjeringen her vil ofre borgernes rettsikkerhet for å levere på en formulering i Hurdalsplattformen. At domstolens sentrale rolle i rettstaten blir brukt på denne måten, er uverdigg og bekymringsfullt. Domstolene må behandles med den respekt de fortjener.

Statsråd Emilie Mehl [15:54:56]: Jeg har ikke så mye mer å tilføye enn det jeg sa i mitt første innlegg. Regjeringen ønsker å jobbe grundig med saken og legge fram et forslag til endringer som kan stå seg over tid.

Det er mange ulike oppfatninger av disse spørsmålene rundt om i landet. Det viser bl.a. høringsrunden. Jeg registrerer at Høyre i opposisjon – som i regjering – har sentralisering som svaret på det aller meste. De svartmaler distriktene ved enhver anledning og ser egentlig Norge veldig smalt. Jeg mener det er viktig at vi tar inn over oss faktiske innspill, fra f.eks. de ulike rettskretsene, tar oss tid til å lytte til hva de ulike kommunene, aktørene, domstolene selv og ansatte faktisk sier. Det er ikke en entydig løsning. Som jeg sa i mitt innlegg, er det noen steder ulike hensyn, til dels motstridende hensyn, så det

er krevende å finne en løsning som alle vil være fornøyd med – det er kanskje heller ikke mulig – men vi skal i hvert fall gjøre en grundig jobb. Først og fremst skal vi legge til rette for domstoler som ivaretar rettssikkerheten til borgerne våre på en god måte, og som er tilgjengelig for folk uansett hvor hen i landet de bor.

Så håper jeg at vi slipper mer Høyre-sentralisering framover. Jeg mener vi bør gå den andre veien, at vi bør tenke på hele landet, og ikke bare se saker fra det ganske snevre perspektivet som Høyre forfekter, bl.a. fra denne talerstolen i denne saken.

Anna Molberg (H) [15:56:54]: Det er ingen tvil om at vi har en reverseringsglad regjering, og med reverseringer påløper det også kostnader. Det skal brukes 1 mrd. kr på å justere fylkes- og kommunegrenser i dette landet og et tosifret antall millioner på å gjenåpne noen få lensmannskontorer. Regjeringens utgangspunkt i saken om domstolstruktur er heller ikke noe unntak. Dersom justisministeren får det som hun ønsker, vil en endring av domstolstrukturen koste skattebetalerne 75 mill. kr pluss 35 mill. kr i årlige økte kostnader. Dette er tall fra Domstoladministrasjonens estimat fra 2021.

Jeg har forståelse for at nye regjeringer har behov for å justere kurs og markere avstand fra tidligere regjeringer, men det er noen reverseringer som koster mer enn de smaker, og som er rent symbolske, og som ødelegger noe som faktisk fungerer bra. Reversering av domstolsreformen er et eksempel på det.

Domstolsreformen var etterspurt, og den var godt utredet. Den hadde også en grundig behandling i Stortinget det året den ble vedtatt. Oppspillet til reformen var bl.a. Riksrevisjonens konklusjon om at tilstanden i norske domstoler var svært alvorlig med tanke på lang saksbehandlingstid. Domstolsreformen var et svar på denne diagnosen. Vi fikk større rettskretser, jevnere saksfordeling, og samtidig ble ikke et eneste rettssted lagt ned. Så justisministeren må, med all respekt, ikke kalle dette en sentralisering. Stortinget vedtok til og med en norm som sikrer minimumsbemanning på alle rettsstedene, og antallet administrative domstolledere ble redusert til fordel for flere dømmende årsverk.

Nå er det nærmest ingen i rettsvesenet som ønsker en reversering. Tvert imot har alt fra Barneombudet til Riksadvokaten advart mot det. Også Stine Sofies Stiftelse er kritiske og mener regjeringens høringsnotat «ikke har mer substans enn en osteopor».

Disse instansene har justisministeren for øvrig sagt at vi må lytte mindre til, ifølge et oppslag i VG i fjor.

Når det gjelder organiseringen av den tredje statsmakt, og hvordan vi ivaretar folks rettssikkerhet i Norge, mener jeg bestemt at det er klokt å lytte til fag-

folk. Domstolene bør ikke og skal ikke være en brikke i et distriktspolitisk spill. Domstolene har én helt overordnet rolle og hensikt: De skal fremme rett og hindre urett.

Vi er enig i at domstolene skal være tilgjengelige for folk, og det har vi i aller høyeste grad ivaretatt da vi vedtok denne reformen. Dommere over hele landet mener reformen har fungert etter hensikten, og Domstoladministrasjonen rapporterer at saksbehandlingstiden går ned. Til og med små distriktsdomstoler har fått mer å gjøre, fordi sakene blir jevnere fordelt i den enkelte rettskrets.

La oss ta Østre Innlandet tingrett som et eksempel, der jeg og justisministeren tilfeldigvis er hjemmehørende: Her er 30 av 31 ansatte fornøyde med dagens struktur og ønsker ingen reversering, og sorenskriveren har selv uttalt at reformen har styrket alle rettsstedene. Tar vi turen over Mjøsa, til Vestre Innlandet tingrett, er domstolen også der helt klinkende klar i sitt hørings-svar. De kan ikke se at en gjeninnføring av den tidligere domstolstrukturen vil styrke de lokale domstolene og gjøre dem mindre sårbare. Snarere tvert imot, skriver de.

Til tross for tilbakemeldinger som dette vil Senterpartiet i regjering aller helst reversere domstolsreformen, med mindre det er lokal enighet om å la være. Det hadde vært nyttig å få en avklaring på hva som menes med lokal enighet. Når er denne lokale enigheten oppnådd? Hvem og hvor mange må være mot dagens struktur for at fagfolkene kan overkjøres? Hva blir justisministerens kriterier når hun nå skal gjennomgå hundrevis av hørings-svar og avgjøre om det foreligger lokal enighet i alle rettskretser?

Domstolsreformen har vært en suksess. Likevel har det vært en av de mest debatterte reformene de siste årene, og det er ikke så rart når Senterpartiet har forsøkt å skape et narrativ om at domstoler skal legges ned og sentraliseres. Da blir det debatt. Sannheten er at domstolene på Tynset, i Elverum og på Lofthus i Hardanger, de står alle der. De lever i beste velgående. Forskjellen er bare at domstolene leverer bedre tjenester i den korte tiden reformen har fått virke.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [16:02:08]: Jeg tror ikke forrige regjeringsflertall skal ta æren for at dagens rettssteder faktisk er der. Domstolsreformen var et kroneksemplar på Solberg-regjeringens kaosreformer. I sene nattetimer i desember 2020 sørget et marginalt flertall på Stortinget for å legge ned over 40 tingretter på under et halvt år, helt uten å ta hensyn til at en rekke av de mest effektive domstolene i Norge, med kort avstand til parter og rask avklaring av saker, ble lagt ned. Det var stor motstand blant kommuneansatte og sorenskri-

vere, men det gjorde altså ikke inntrykk på den forrige regjeringen.

Vi skal være utrolig glade for at vi har dyktige folk som jobber i domstolene, og som gjør den beste jobben de kan gjøre, fullstendig uavhengig av hvordan den til enhver tid sittende regjering styrer og organiserer. Derfor ser man selvfølgelig gode resultater av en domstolsreform; det er fordi vi har ansatte som gjør en jobb, som gjør den beste jobben som er mulig å gjøre. Men det går ikke an å bedrive den type virkelighetsbeskrivelse som Høyre gjør og har gjort hele veien i denne saken. Man må tilbake til ostepop-metaforen: Den smaker godt, den er full av luft, og det er fort gjort å spise den opp.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [16:05:32]: Domstolsreformen har svart godt på de utfordringene som den var ment å adressere. Saksbehandlingstiden har gått ned de fleste stedene. Saksavviklingen har blitt mer fleksibel, og ressursene brukes mer effektivt. Flere av tingrettene og jordskifterettene beskriver at rekrutteringsprosessen har blitt bedre ved at flere dyktige jurister ønsker seg til et sted med et større fagmiljø. – Alt dette mens nærheten til domstolene er ivaretatt ved at rettsstedene har bestått.

Senterpartiet har brukt mye tid på å spre frykt om at de minste rettsstedene og denne nærheten ville forsvinne, men nærheten har ikke blitt svekket. Ingen fysiske rettssteder har blitt nedlagt. Saken din behandles på akkurat samme sted som før. Forskjellen er at det er dommerne i rettskretsene som flytter seg mellom rettsstedene.

Nå har vi altså fått bekreftet at Senterpartiets hovedfrykt, at nærheten skulle svekkes, ikke har skjedd. Så hvilke argumenter for reversering er det vi sitter igjen med da? Grunnene til å beholde dagens struktur vokser seg bare sterkere. Tilbakemeldingene på dagens struktur er gode. Til og med mange av dem som var mot reformen, har snudd, og flere av dem som var positive til en reversering da høringen ble foretatt for godt over et år siden, er nå positive til dagens struktur. Det viser også hvor utgått høringen fra 2022 nå er.

Det folk ikke er fornøyd med, er uforutsigbarheten og den manglende stabiliteten som regjeringen skaper for ansatte i domstolene. Tidligere har justisministeren signalisert at det var viktig at reversering skjedde tidlig i perioden, sånn at dagens struktur ikke får sette seg, men det har den altså gjort. Statsbudsjett har kommet og gått, og vi har heller ikke fått noe signal i revidert nasjonalbudsjett om hvorvidt og eventuelt når en sak om reversering vil komme.

Tilbakemeldingene vi oftest hører i møte med domstolene, er ønsket om en beslutning, om ro til å gjøre jobben sin, med det overordnede målet å sikre uavhengighet og tillitsskapende domstoler som sikrer rettssik-

kerheten og en best mulig rettspleie for befolkningen. Ikke minst er folk bekymret for kostnadene ved en reversering, både de umiddelbare og de framtidige kostnadene ved å gå tilbake til gammel struktur.

Reformer og omstrukturering fører til slitasje på organisasjonen og ansatte, og det bør derfor være en sabla god grunn bak sånne omveltninger. Det mener jeg at Riksrevisjonens beskrivelse av fare for rettsikkerhet, liv og helse var, men en reversering for reverseringens del er definitivt ikke en sånn god grunn. Regjeringen holder nå på å skape en uforutsigbar situasjon for domstolene: Ansatte vet ikke om de skal fortsette i de robuste fagmiljøene de nå har fått tilgang til, og om de må gjennom en ny runde med omstilling.

Domstolene er den tredje statsmakt og er garantisten for at vår rettsikkerhet ivaretas. Regjeringen kjører nå en prosess som er langt fra betryggende. Høringsnotatet i seg selv utgjorde et svakt grunnlag for en god høringsprosess. Det ble bl.a. ikke foretatt noen utredning eller evaluering av hvordan reformen så langt hadde fungert. Det ble heller ikke foretatt noen vurdering av hvordan en reversering vil gi bedre rettsikkerhet, noe som burde ha vært et minimum å forvente i et høringsnotat.

Et annet, konkret eksempel på høringsnotatets utilstrekkelighet var vurderingene knyttet til barns rettsikkerhet. Barneombudet har advart sterkt mot en reversering fordi dagens struktur er viktig for barns rettsikkerhet. Barnesaker krever spesiell kompetanse, barnefaglig kompetanse, og det er også i tråd med vurderingene i særdomstolsutvalgets utredning fra 2017. Regjeringens svar på dette i sitt høringsbrev er at dommerne i små domstoler har mengdetrening. Det tyder for meg på at de ikke har tatt denne problemstillingen, løftet av både særdomstolsutvalget og Barneombudet mfl., på alvor. Det er heller ikke foretatt noen barns beste-vurdering i høringsnotatet.

I høringsnotatet er det heller ikke foretatt noen prinsipiell vurdering av at kommunene per nå skal ha en ukjent grad av beslutningsrett i organiseringen av en av statsmaktene. Det kommunale selvstyret har ingenting med organisering av den tredje statsmakten å gjøre, og domstolene skal være uavhengige av politisk makt. Veldig mange av de sakene som går for domstolene, har en kommunal part, og det er viktig at domstolene kan opptre uavhengig av kommunal ledelse. Regjeringen skaper en prinsipielt uheldig situasjon ved å invitere kommunene inn i prosessen.

Da høringsnotatet kom, tenkte jeg at vi ville få klarhet i hva som menes i Hurdalsplattformen med at reformen skulle reverseres, med unntak for der domstolleder, kommunene i rettskretsen og de ansatte var enige om å opprettholde dagens struktur. Det svaret fikk vi

dessverre ikke. Bevisstheten om hvordan denne reverseringen skal skje, har ikke blitt noe større. Det burde foretas en evaluering av reformen. Det vi sitter igjen med nå, etter regjeringens elendige prosess, er en hel haug med spørsmål, en utdatert høring og uforutsigbarhet for ansatte i domstolen. Den tredje statsmakt fortjener bedre.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Mahmoud Farahmand (H) [16:10:49]: Jeg vil starte med å takke initiativtakeren til denne interpellasjonen. Det er en viktig sak for Telemark, det er en viktig sak for oss alle. Det handler om vår rettsikkerhet.

I perioden domstolsreformen har virket, har den allerede gitt positive effekter. Det er i alle fall tilbakemeldingene fra verden der ute. Så kan det hende at statsråden er uenig i det. Domstoladministrasjonen opplyser at reformen har gitt sterkere fagmiljøer og levert bedre ressursutnyttelse, altså styrket rettsikkerheten. Flere dommere under én domstolleder har gitt bedre mulighet til å fordele saker internt i domstolen, noe som har ført til en mer effektiv og fleksibel saksbehandling, og til at saksbehandlingstiden går ned. Man skulle tro at det var en fordel.

Domstolsreformen har bidratt til å ivareta og styrke rettsikkerheten. Man skulle også tro at statsråden fra et parti som brukte hele valgkampen til å snakke om vanlige folk i hele Norge, ville brydd seg om slikt. Men når man ikke bryr seg om de vanlige folkene i distriktene, burde man kanskje bry seg om de økonomiske konsekvensene av disse reverseringene. Tidligere i dag brukte vi hele 4–5 timer på å diskutere økte skatter til næringslivet. Da var mye av bakgrunnen for den økte beskatningen at man har hatt økte utgifter i samfunnet.

La meg bare oppsummere, slik som representanten Molberg gjorde: Reverseringen av denne reformen vil koste oss rundt 75 mill. kr, men driftskostnadene vil også øke. Tar man et enkelt regnestykke og legger til at det vil bli 37 nye domstolledere, vil man kunne forvente en økning på 55–60 mill. kr. Andre omkostninger kommer i tillegg. Vi snakker om flere titalls millioner kroner som går med til å reversere en reform som gir folk rettsikkerhet, som trygger folk i distriktene. Det kommer i en tid da regjeringen har maksimert oljepengebruken til 3 pst., altså brukt handlingsregelen, og økt skattene for næringslivet, som jeg sa, og alt dette har man begrunnet med en krig i Europa. Men det må jaggu sies at regjeringen er veldig villig til å bidra til de økte kostnadene ved hver eneste sving de kommer til.

Om man virkelig vil bidra til å redusere inflasjonstrykket vi ser i samfunnet, må man i alle fall stoppe meningsløse reverseringer, som denne reverseringen er et eksempel på. De pengene som nå brukes på å reversere

domstolsreformen, og ikke minst de økende driftsutgiftene, kunne ha bidratt til å gi sektoren et nødvendig og viktig IKT-løft, som igjen ville bidratt til bedre rettssikkerhet. Det vil altså si at regjeringen øker kostnadene samtidig som de klarer det mesterstykket å redusere rettssikkerheten. Det er ganske interessant.

Denne reverseringen har det blitt advart mot av samtlige sorenskrivere og lagmenn. De skriver bl.a.: Dette vil kun innebære at det rettslige tilbudet til innbyggerne blir dårligere, saksbehandlingstiden øker, kvaliteten i våre avgjørelser blir svekket, og publikums tillit til domstolene som konfliktløser blir redusert. Altså: Publikums tillit til en av de viktigste institusjonene vi har i demokratiet, reduseres ved å gjennomføre denne reformen.

Telemark tingrett, der jeg kommer fra, består av tre rettssteder: Skien, Kviteseid og Notodden. I forbindelse med høringen i fjor rapporterte domstolen om at de brukte personellressursene på tvers av domstolene, og at de hadde etablert faggrupper for saksbehandlerne. Dette sikret bedre ressursutnyttelse, sa de. Det igjen bidro til å styrke rettssikkerheten.

Sorenskriverne melder videre at de har opplevd en til dels kraftig økning i antall innkomne saker sammenlignet med tidligere år. For ordinære straffesaker var økningen på 23 pst. fra 2021 til 2022, og for sivile saker var økningen på 8 pst. i samme tidsrom. Tilgjengeligheten har altså blitt større, og folk bruker domstolene oftere.

Tidligere ville det vært en utfordring for domstolene å ta unna en slik økning på grunn av manglende fleksibilitet ved behandling av sakene. Reformen har gitt tingrettene rom for å fordele saker bedre mellom rettsstedene og utnytte personellressurser bedre på tvers av rettsstedene. Dette er noe domstolen i Telemark sier, det er ikke noe jeg finner på.

Jeg må avslutningsvis si at det er usedvanlig underlig å se denne, beklager uttrykket, nærmest forakten man viser for mennesker og ekspertisen der ute. Dette er noe de kan, dette er noe de vet, dette er noe de kjenner på kroppen. Det ville ha vært klokt av et parti som gikk til valg på å ta vanlige folk på alvor og bry seg om distriktene, i alle fall å høre på det som kommer inn skriftlig.

Tor André Johnsen (FrP) [16:15:35]: Det er noe som heter «Why change a winning team?» Hvorfor forandre på noe som fungerer, og som det store flertallet av brukerne og de involverte, faktisk er godt fornøyd med?

Det er trist at Senterpartiet fortsatt driver med desinformasjon. Det er trist at Senterpartiet fortsatt prøver å skape et inntrykk av at domstolene har blitt sentralisert, og at de spekulativt og bevisst prøver å skape frykt for at domstoler fysisk skal legges ned. Den retorikken

og det budskapet har for lengst gått ut på dato. Det var korrekt for flere år siden, men det var lenge før vi vedtok domstolsreformen, og det var lenge før Fremskrittspartiet inngikk en fantastisk god avtale, sammen med Solberg-regjeringen, hvor vi vedtok at vi ikke skulle legge ned en eneste domstol eller tingrett. Det var det som ble situasjonen.

Løsningen som ble vedtatt, innebærer at dersom det skal legges ned tingretter eller domstoler rundt omkring i landet, må Stortinget faktisk vedta det. Det er ikke noe domstolene selv kan gjøre. Dagens ordning er positiv, den fungerer, og det viser også det store flertallet av høringsinnspillene. Jeg har selv reist rundt og besøkt veldig mange domstoler. Jeg har snakket med dommere, sorenskrivere, ansatte og tillitsvalgte, og jeg har ennå ikke funnet noen som er ensidig negative eller ensidig tydelige på en full reversering. Selv de som var skeptiske til reformen, ser at det nå stort sett fungerer bra, og dersom noe skal endres, må ordningen først evalueres. Så kan man sette seg ned sammen med regjeringen, forhåpentligvis, og diskutere hva som må justeres, og hva som må korrigeres, dersom det eventuelt er noe som ikke fungerer. Det er den beste løsningen, ikke en full reversering.

En full reversering vil være et stort tilbakeslag. Det vil føre til en mer ineffektiv drift av domstolene, det vil føre til økte kostnader, og det vil føre til en svekket rettssikkerhet. Det bør regjeringen ta inn over seg. Det er absolutt ingen tjent med, i hvert fall ikke brukerne av domstolene.

Reformen har faktisk ført til at det er et økt samarbeid. Den har ført til at det er bedre utnyttelse av ressursene i domstolene. Den har ført til at saksbehandlingen blir mer effektiv og rasjonell, og slik sett går saksbehandlingstiden ned. Den har også ført til at det ikke er kundene som bruker domstolene, som må reise rundt, slik det ble sagt i skremselspropaganda som ble brukt en periode, det er dommerne som reiser rundt. De som bor ute i distriktet, får fortsatt sine saker opp i distriktet der de bor.

Dommerne har fått økt spesialisering, de har fått økt kompetanse, og det har ført til bedre rettssikkerhet. Det påpekte også min gode kollega fra Venstre tidligere i dag: Rettssikkerheten, spesielt for barn, blir styrket ved at en får økt kompetanse på barnesaker.

Dagens struktur fungerer meget bra. La den få leve videre. Men det er klokt med en evaluering, og det er det vel ingen som er imot, så vidt jeg kan se. Ut fra tilbakemeldingene i en slik evaluering kan det kanskje være behov for å justere enkelte forhold, men en reversering vil være ille, og det vil være ekstra ille sett i lys av at dagens regjering sultefører domstolene. Domstolene har fått ganske brutale, tøffe kutt – så tøffe kutt at de til og med må slutte å servere vann i rettssakene for å spare penger.

Det sier litt om hvor krevende situasjonen er i norske domstoler.

Da å bruke tid, ressurser og skattepenger på en reversering som vil føre til en mer irrasjonell og ineffektiv drift, er rett og slett høl i huet. Det regjeringen burde fokusere på, er å bruke mer penger på domstolene og å sørge for å få innført lyd- og bildeopptak, slik Stortinget vedtok for mange år siden.

Presidenten [16:19:33]: Presidenten er i tvil om «høl i huet» er eit parlamentarisk uttrykk.

Sandra Bruflot (H) [16:19:49]: De aller fleste av oss er heldigvis ikke innom domstolene så ofte. Vi merker ikke på kroppen at saksbehandlingstiden blir kortere, eller at fagmiljøene blir større. Likevel er det ikke så vanskelig å forestille seg hva lange ventetider gjør med dem som har blitt utsatt for kriminalitet, eller med dem som venter på en dom. Verken samfunnet eller hver enkelt tjener noe på at tiltalte må sette livet sitt på vent, og for en fornærmet part er det også en tilleggsbelastning å måtte vente på at noen får dommen sin.

Likevel ønsker man å reversere domstolsreformen – selv om tilbakemeldingene er at det har ført til bedre fagmiljøer, mer effektiv saksflyt og bedre utnyttelse av ressursene – med mindre domstolleder, kommunene i rettskretsen og de ansatte, gjennom sine tillitsvalgte, er enige om å beholde dagens struktur. Da er det et betimelig spørsmål representanten Molberg stilte tidligere: Hva slags flertall eller hvor mange er det som skal til for å forhindre en slik reversering? Et annet spørsmål er om det burde være opp til kommunestyrene å bestemme hvordan domstolene våre skal organiseres.

Når Barneombudet og Stine Sofies Stiftelse advarer mot en reversering av domstolsreformen, er det fordi barn og sårbare grupper blir ekstra utsatt ved dårligere rettssikkerhet og lange ventetider. Disse gruppene trenger at domstolene har fagmiljøer som er gode på kriminalitet gjort mot barn – det er ikke en hyggelig tanke, men slik er det. Barn utsettes for kriminelle handlinger, og rettssikkerheten deres er ekstra viktig fordi de er mer sårbare enn oss andre – de er barn. I noen tilfeller har de heller ikke foreldre eller pårørende som kan snakke deres sak. Kanskje er det nettopp de ansvarspersonene som står tiltalt. Barnefordelingssaker er bare ett eksempel der saksbehandlingstid er viktig. Barneombudet mener at en reversering av domstolsreformen vil svekke barns rettssikkerhet.

Det skulle bare mangle at forslaget om reversering til slutt ble sendt på høring. Problemet er at det kan virke som at det bare var en skinnprosess, fordi regjeringen har bestemt seg for at reformen skal reverseres.

I tillegg til Barneombudet og Stine Sofies Stiftelse har bl.a. Høyesterett, Juristforbundet, Dommerforenin-

gen, Domstoladministrasjonen, førstelagmenn, soren-skrivere, flere statsadvokater og Økokrim-sjefen gitt sin støtte til domstolsreformen. Blant dem som nå støtter reformen, er det også tidligere motstandere som ser at dagens organisering ble bedre enn det de trodde på forhånd.

Målet må være at vi har korte ventetider og god saksbehandling, og at rettssikkerheten vår er god. Det er en styrke med høy tillit til domstolene. Enda en reverse-ring vil skape usikkerhet for både ansatte og innbyggere. Lange ventetider og mindre fagmiljøer går ut over retts-sikkerheten vår, spesielt for noen av de mest sårbare gruppene i samfunnet. Når Barneombudet advarer mot dårligere rettssikkerhet for barn, bør det være veldig gode grunner for ikke å høre på hva de har å si.

Til slutt: Justisministeren sa at de skulle sørge for domstoler som gir god rettssikkerhet. Selv om «sentrali-sering» er et veldig godt innøvd talepunkt nå, kan det jo tenkes at det var nettopp god rettssikkerhet som var hele poenget med reformen.

Fredrik Holm (H) [16:23:36]: Vi diskuterer altså fortsatt domstolsreformen, flere år på overtid, etter at reformen er vedtatt i denne salen, er blitt implementert og har vært operativ i flere år. Heldigvis – kan man kanskje si – drar arbeidet med denne reverseringsideen lite grunn ut i tid, og det gir anledning til å tenke seg om både tre og fem ganger.

I saken om domstolsreformen har man glatt sett bort fra alt som er av faginstanser og brukerrepresentanter fra domstolene. Dette har vært sagt flere ganger i debatten allerede, så jeg skal ikke bruke mye tid på å utbro-dere det, men jeg har lyst til å gjenta Churchills bevinge-de ord om at en politikers verste fiende er ens egne utta-lelser. Dette er ikke den første ministeren som får det-te visdomsordet fra meg. I denne kategorien kan vi kanskje finne justisministerens uttalelse i VG den 4. april 2022, hvor hun sier at man skal lytte mindre til ekspertene og mer til vanlige folk.

Jeg skal gi statsråden helt rett i at ingen instanser har vetorett når det gjelder nasjonale reformer, men det er vesentlig å spille på lag med det fagmiljøet som repre-senterer en av de tre helt grunnleggende bærebjelkene i det fantastiske demokratiet vårt. Det er ikke bra at det embetet som har det øverste ansvaret for rettsstaten vår, gjør seg til uvenn med nær sagt hele justissektoren.

For å yte debatten respekt har jeg forsøkt å finne støtte for statsrådets syn på reversering av domstolsre-formen. Jeg har forsøkt å finne uttalelser fra både fagfolk og vanlige folk som har en begrunnet og berettiget me-ning om problemstillingen. Jeg har ikke klart det. Så får jeg heller beklage til statsråden at jeg har konsentrert sø-ket til Østfold, det er tross alt innbyggerne der jeg er

valgt til å representere, men det har, så vidt jeg har klart å se, heller ikke kommet noe stort og bredt folkekrav fra andre kanter av landet. Vi vet egentlig nok om denne saken til å la hele debatten ligge.

Jeg har søkt bredt på internett, og jeg har søkt litt mer i detalj i lokalavisene hjemme i Østfold etter debattinnlegg som krever en fortløpende domstolsreform, men når jeg søker, er det ingen store nyheter om reformen. Det er veldig få der ute som fortsatt diskuterer den. Det er ingen debattinnlegg som harmdirrende forteller om hvor mye dårligere ting har blitt etter at reformen ble innført og nå har fungert i to år. I Halden og Østfold for øvrig forteller de juristene jeg har pratet med, at rettssikkerheten er blitt betydelig bedre, og administrasjonen av domstolene er blitt mer effektiv. Alt dette vet jo justisministeren allerede.

Vi er selvfølgelig klar over at det finnes høringsvar som er positive til reverseringen, men de er få, og det er langt mellom dem. For å slenge enda flere argumenter og sitater fra høringene inn i debatten har jeg lyst til å sitere fra høringsvaret til Søndre Østfold tingrett:

«Domstolenes samfunnsoppdrag er å avgjøre tvister og straffesaker basert på rettferdige prosesser og til rett tid. Med dagens struktur har Søndre Østfold tingrett gode forutsetninger for å gi det rettsøkende publikum et fleksibelt, effektivt og godt domstoltilbud.»

Min litt lettvinde oppsummering av saken er at svært få ute i distriktene ber om en reversering, og at alle ber justisministeren om å la reverseringen ligge. Dette er bortkastet politisk kapital.

Helt til slutt: Debatten om reverseringen som regjeringen nå legger opp til, er egentlig ganske kunstig. Reverseringen svarer ikke opp en samfunnsutfordring. Den møter ikke et bredt folkekrav. Den vil ikke gjøre landet vårt nevneverdig bedre. Enkelte representanter har argumentert for at den faktisk kanskje vil gjøre landet vårt litt dårligere.

I det store og hele framstår dette som en debatt som er skapt av den politiske Oslo-eliten, som ikke har kontakt med verken fagmiljøer eller grasrota.

Mari Holm Lønseth (H) [16:27:58]: Dommerforeningen, Stiftelsen barnas rettigheter, Barneombudet, mange av tingrettene, Stine Sofies Stiftelse, Høyesterett, Advokatforeningen, Juristforbundet og politiet har en ting til felles: De er alle motstandere av regjeringens reverseringsiver når det gjelder domstolsreformen. Regjeringen burde lytte til disse aktørene. Representanten Prestbakmo ba i et tidligere innlegg Høyre om å lytte til høringsinstansene. Da kan det jo være fristende å si til representanten Prestbakmo at det også hadde vært klokt å lytte til disse tunge aktørene.

Nå har domstolsreformen virket i to år, og den har allerede vært vellykket. Ikke et eneste rettssted er lagt ned. Det er fortsatt aktiv tilstedeværelse fra domstolene på akkurat de samme stedene som det var før reformen. Justisministeren går opp på Stortingets talerstol og sier at dette er mer Høyre-sentralisering, men sannheten er at de samme domstolene er på samme sted. Da er det kanskje på tide at man oppdaterer retorikken sin og talepunktene til den virkeligheten som faktisk er der ute i landet vårt.

Reformen har gjort at ressursene kan brukes bedre innad i tingrettene. La meg ta noen eksempler fra mitt eget område, Trøndelag tingrett. Der har fagmiljøene blitt sterkere, saksbehandlerne er delt inn i team med spesialisering, det har blitt jevnere arbeidsbelastning på medarbeiderne, og det unngås bruk av dommerfullmektiger i barnelovsaker og barnevernssaker, som også er viktig for å ivareta hensynet til nettopp barn. For brukerne i norddelen av fylket er det nå også mulighet for økt bruk av mekling, noe som er bra for dem som bruker domstolene. Dommerne kan også brukes på andre rettssteder for å utnytte ledig kapasitet og ivareta partenes ønsker i domstolene.

Generelt sier Domstoladministrasjonen at reformen har gitt sterkere fagmiljø og levert bedre ressursutnyttelse. Flere dommere under én domstolleder gir bedre mulighet for å fordele saker internt i domstolen, og til å spesialisere og heve kompetansen til dommerne. Samtidig betyr ikke denne reformen at ledelsen av domstolene nødvendigvis er sentralisert. Ved mange av domstolene er ledelsen spredt på to eller flere rettssteder, flere har en sorenskriver plassert et annet sted enn ved det største rettsstedet, og i noen av tingrettene reiser sorenskriveren mellom de ulike rettsstedene. Oppsummert er altså domstolsreformen veldig vellykket.

Proessen regjeringen nå har begynt å kjøre i gang, gir ikke trygghet og kan være med på å svekke de fagmiljøene som denne reformen har bidratt til å styrke de siste årene. Det er veldig uheldig, særlig for de ansatte som allerede har vært gjennom en omstillingsprosess. Det er også prinsipielt veldig betenkelig at det er en gruppe ansatte eller en kommune som kanskje aldri har hatt en egen domstol, som skal gis en slags veto i spørsmålet om hvordan organiseringen av vår tredje statsmakt skal gjøres. Dette er spørsmål som helt åpenbart bør være opp til Stortinget å avgjøre.

I høringsnotatet anslås kostnadene ved å reversere denne reformen til å være omtrent 75 mill. kr, hvor en del av det også er permanente utgifter til å lønne potensielt 37 nye domstolledere. Dette er tall fra 2021, og Domstoladministrasjonen har antydnet at kostnadene kan bli betydelig høyere enn det. Domstolene har behov for at vi bruker pengene på andre ting, og at vi sørger for

bedre digitalisering eller styrker rettssikkerheten. Senterpartiet vil med en slik reform prioritere å bruke ressursene på å ansette flere ledere. De pengene kunne vi ha brukt på bedre rettssikkerhet framfor å gå tilbake til det vi vet ikke har styrket rettssikkerheten.

Dette handler til syvende og sist om folks rettssikkerhet. Større rettskretser gir mulighet til å fordele sakene mellom domstolene, slik at saksbehandlingstiden går ned. En mer effektiv saksbehandling er viktig for sårbare grupper, f.eks. barn som trenger å få ivare tatt sine rettigheter, og mennesker i personlige kriser som har behov for avklaring i en domstol. Det er greit å understreke nok en gang at de kommer til å få avklaring ved akkurat den samme domstolen som de har fått tidligere, siden det ikke er noen rettssteder som er lagt ned gjennom denne reformen.

Nå er det på tide at vi konsentrerer oss om å gi bedre rettssikkerhet framfor å reversere en reform. Reverse-ringsiveren møter også stor motstand fra store og viktige fagmiljøer.

Sveinung Stensland (H) [16:33:03]: I sitt innlegg sa statsråden at Høyre truet med sentralisering. Det gjorde sikkert veldig godt å si det, men det ble aldri lagt frem noe slikt fra den forrige regjeringen. Domstolsreformutvalget hadde en grundig gjennomgang av dette og kom med en anbefaling som var grunnlag for en grundig debatt. Jeg var selv medlem av Stortinget da og satt i en annen komité. Jeg husker at på vårt gruppemøte ble dette nøye drøftet. Det ble diskutert prinsipper, det ble diskutert hvor grensen skulle gå, og hvordan dette skulle være. Det som ble lagt frem, ble vedtatt med et lovlig flertall. Det er ikke kaos, det er demokrati.

Det blir snakket mye om sentrale strøk versus distriktene. Når vi ser utover salen her, er det kanskje – med fare for å fornærme noen – ingen her som er spesielt urbane. Det er stort sett folk fra bygda som er med i denne debatten. Dette er ikke en diskusjon om sentralisering og sentrale strøk, dette er en diskusjon om hvilke prinsipper vi skal ha for styring av domstolene.

Jeg har vært justispolitiker i to år, og jeg har som de fleste politikere vært mye rundt. Vi har vært på komitéreiser, og vi har vært på andre reiser og møtt folk. Jeg har møtt én person som innstendig har bedt meg om å reversere denne reformen, og det var en ansatt på en tingrett. Så spurte jeg hvorfor. Jo, fordi hen var redd for at dette var starten på en nedleggelse. Da sa jeg at det er ikke det det er – det er ikke starten på en nedleggelse. Vi har gjort våre endringer, og dette ligger fast. Det er den ene personen jeg har møtt.

De mest intense forkjemperne for reversering er i salen her – jeg ser to av dem – og det er stort sett det. Det er de jeg møter – Senterparti-politikere som er opptatt

av det de snakket om før valget. Det er vel og bra, men de må faktisk ta inn over seg det som kommer av innspill. Da hjelper det ikke å gå rundt og snakke om at Høyre truer med sentralisering. Det skal ikke legges ned et eneste rettssted, det har ikke blitt lagt ned et eneste rettssted. Ingen i Høyre stemte for å legge ned et eneste rettssted. Det var faktisk en helt normal prosess i Stortinget.

Representanten Prestbakmo var inne på at en skulle ha en grundig prosess, regjeringen skulle ha en grundig prosess. Jeg mistenker at den prosessen består i å lete etter noen som faktisk er enig i at her skal det reverseres. Det er det det handler om nå, for en finner ikke støtte noe annet sted enn i enkelte høringsinnspill fra diverse kommuner, som ser mistenkelig like ut. Det i seg selv er en debatt: Er det kommunestyrene i Norge som skal definere hvordan den tredje statsmakt skal være organisert? Den debatten burde vi egentlig ha i en helt egen runde.

Man impliserer at dette var en kaotisk prosess, som det ble sagt fra talerstolen her, og et kaosvedtak. Vel, jeg har sittet på Stortinget i ti år, og jeg har aldri opplevd maken til kaos som det vi har akkurat nå. Representanten Prestbakmo har vel nettopp stemt for et kaosskatteforslag som han selv var imot. Er det noen som vet hva kaos er, så er det vel Senterpartiet.

Her blir det sagt veldig mye rart. Sannheten om domstolsreformen er som følger: Det var et grundig arbeid som ble lagt frem, en grundig prosess i Stortinget, et lovlig valgt flertall stemte for det, og nå er det altså stor tilslutning til slik som det er der ute. Hvorfor skal vi da forandre det?

Det som er enda mer oppsiktsvekkende, er at det ikke er én representant fra Arbeiderpartiet som sier et eneste ord om dette. Jeg vet hvorfor: Justispolitikerne i Arbeiderpartiet vil heller ikke reversere dette. Dette er noe de har solgt seg på i forbindelse med Hurdalsplattformen. Dette er bare prestisje. Finn frem kaffekoppen, reis rundt og drikk kaffe – det er Senterpartiet gode på – og snakk med folk. Det driver vi med, og det er ingen som vil reversere.

Det skal gjøres en grundig jobb med reformen, sier Senterpartiet. Det å endre til det bedre skal de visst også gjøre i denne saken. Sannheten er at det var det forrige stortinget som endret domstolstrukturen til noe bedre. Senterpartiet vil endre det tilbake.

Ingunn Foss (H) [16:37:31]: Å kalle domstolsreformen for sentralisering faller rett og slett på sin egen urimelighet. Ikke en eneste arbeidsplass er forsvunnet. Og til Prestbakmo, som påstår at saker flyttes til de store domstolene: Det er faktisk det motsatte som skjer. Det er de små domstolene som har fått flere saker.

Mitt siste innlegg i denne debatten skal handle om økonomien. En reversering av reformen vil gjøre en allerede anstrengt økonomi vesentlig forverret. De siste tallene fra Domstoladministrasjonen forteller meg at det vil koste opp mot 115 mill. kr det første året og 50 mill. kr i årlige ekstrakostnader. Når vi ser dette opp mot dagens anstrengte økonomi, er det helt åpenbart at en reversering vil forringe resultatene av reformen og være et kraftig tilbakeskritt med tanke på både rettsikkerhet og effektivitet.

En rekke prosjekter for fornyelse av domstollokalene i distriktene er blitt satt på vent. Det gjelder f.eks. Sandnessjøen, Sortland, Vågåmo, Kviteseid, Lillestrøm, Fredrikstad og Leirvik på Stord. Grunnleggende forhold som rettsikkerhet og universell utforming blir ikke ivaretatt. Det er også innført ansettelsesstopp både for domstolene og Domstoladministrasjonen. Kun helt nødvendige, kritiske stillinger lyses nå ut.

Domstoladministrasjonen melder også om at de mangler midler til innkjøp og fornying av IT-utstyr for rettsaler, dommere og saksbehandlere, og at utviklingen av digitale løsninger har bremsset opp. Dette er en utvikling som blir mer og mer prekær, med tanke på at domstolene har økt sin avhengighet av digitale løsninger uten at budsjetttrammene er tilpasset den nye virkeligheten. Dette fører til at det fortsatt er store ulikheter i standard og utstyrsnivå mellom rettssteder, noe som er svært uheldig.

Avdelingsdirektør Jann Ola Berget i Domstoladministrasjonen sier i en pressemelding:

«Når de politiske myndigheter har bestemt at vi skal ha virksomhet i hele landet, må de også finansiere skikkelige lokaler for alle rettsstedene. Det er ikke akseptabelt at det er så stor forskjell i hva slags domstol man møter, alt ettersom hvor i landet man har en sak.»

Det er helt åpenbart at en reversering av domstolsreformen vil forringe kvaliteten på det arbeidet domstolene er satt til å utføre. Det kommer til å gå ut over rettsikkerheten til folk og sårbare grupper.

Jeg håper at Senterpartiet og Arbeiderpartiet tar til fornuft og lar en helt nødvendig reform, som virker, bestå. Takk for debatten.

Statsråd Emilie Mehl [16:40:19]: Jeg vil takke interpellanten og de andre deltakerne for debatten. Dette har vært en runde preget av kjente anførsler fra Høyre og Fremskrittspartiet. Jeg har ikke så mye mer å tilføye på nåværende tidspunkt. Regjeringen vil komme tilbake med et endelig forslag til domstolstruktur når det er klart for det.

Jeg vil bare komme med en bemerkning knyttet til det som handler om budsjettet. Det har vært en kreven-

de budsjettsituasjon for domstolene, og også for andre etater, for kriminalomsorgen og politiet, bl.a. på grunn av økt kostnadsvekst som følge av Ukraina-krigen og generell inflasjon i samfunnet. Derfor har det vært viktig for regjeringen å kompensere for det i revidert nasjonalbudsjett, som er lagt fram for Stortinget. Det er en bekymring som Senterpartiet og Arbeiderpartiet har vært opptatt av å imøtekomme, bl.a. slik at det er mindre risiko for at prosjekter som fornying av domstolen på Vågå eller andre steder blir utsatt på ubestemt tid.

Det er ikke åpenbart for meg, som det er for Høyre, at det er best for f.eks. domstolen på Mysen å bli fjernledet fra Ski, eller for domstolen i Steinkjer å bli fjernledet fra Trondheim, eller for domstolen på Lofthus å bli fjernledet fra Bergen. Vi har nok forskjellig syn på det. Som sagt har ikke regjeringen trukket noen konklusjoner, og vi vil komme tilbake med et helhetlig forslag når arbeidet er ferdig.

Presidenten [16:41:54]: Sak nr. 16 er dermed ferdighandsama.

Sak nr. 17 [16:42:01]

Interpellasjon fra representanten Andreas Sjalg Unneland til justis- og beredskapsministeren:

«Etter terrorangrepet ved London Pub 25. juni 2022 ble det igangsatt etterforskning av håndteringen i forkant som oppleves mangelfull, blant annet fordi den ikke innebærer å se på E-tjenesten sin rolle.

Hva er bakgrunnen for statsrådets beslutning om å evaluere kun deler av håndteringen før, under og etter 25. juni, og mener statsråden en ved denne etterforskningen får en god evaluering av hvorvidt vedtatte rutiner for sektoriell og tverrsektoriell deteksjon, risikostyring og håndtering ble tilstrekkelig fulgt og koordinert av ansvarlige etater, sektorer og departement i forbindelse med 25. juni?»

Andreas Sjalg Unneland (SV) [16:42:55]: Om 25 dager er det ett år siden det brutale terrorangrepet ved London Pub, der to menn ble drept og 23 mennesker skadet – det verste angrepet på skeive siden annen verdenskrig. Om en ukes tid skal utvalget som evaluerer terrorhendelsen, presentere sin rapport. Utvalget ble satt ned i august i fjor og skulle egentlig levere en rapport innen et halvt år, men i mars ble det klart at dette arbeidet var forsinket og de trengte utsatt frist.

Politidirektør Benedicte Bjørnland uttalte i en pressemelding angående nedsettelsen av evalueringsutvalget:

«Det er viktig for tilliten til politiet å utvise åpenhet, og det er viktig for utviklingen av politiet å søke kunnskap og erfaringer fra alvorlige hendelser

slik at vi kan bevare det som fungerte bra, og ta lærdom der det er nødvendig.»

Daværende fungerende PST-sjef, Roger Berg, understreket også viktigheten av å evaluere håndteringen av angrepet. Jeg siterer Roger Berg:

«Vi håper evalueringen gir oss gode innspill som kan bidra til å videreutvikle det allerede gode samarbeidet med relevante aktører.»

Når undersøkelser viser at én av tre skeive har lav tillit til politiet, betydelig lavere enn befolkningen generelt, må man spørre seg om prosessen før, under og etter angrepet har bidratt til å styrke eller svekke skeives tillit til politiet. Dette angrepet var rettet mot en gruppe som opplever diskriminering og hat, ikke bare i andre land, men også i Norge, en gruppe som opplever et oppsving i hatefulle ytringer hvert år i juni måned. Det er oppsiktsvekkende, når politiets uttalelser handler om tillit og samarbeid med relevante aktører, at ingen av de relevante aktørene er med i gruppen som evaluerer, for å trygge denne gruppen for årene og juni-månedene som kommer.

Førsteamanuensis Henning Kaiser Klatran ved Politihøgskolen, som forsker på hatkriminalitet mot LHBT-personer, var tidlig ute og reagerte på sammensetningen av utvalget. Han pekte på at utvalget mister legitimitet uten skeiv representasjon, fordi granskingsutvalget bl.a. skal evaluere politiets kommunikasjon ut mot befolkningen, og sentralt der er kommunikasjonen mellom politiet og Pride-arrangører landet rundt.

I tillegg til ikke å involvere representasjon fra de berørte miljøene er det blitt påpekt at mandatet oppleves mangelfullt, bl.a. fordi det ikke innebærer å se på E-tjenestens rolle, og heller ikke samarbeid og samhandling med eksterne aktører. I tillegg mangler utvalget kompetanse på etterretningsvirksomhet.

Den siste tiden har det kommet mye informasjon gjennom mediene som nettopp viser at myndighetene satt på informasjon, og at den interne kommunikasjonen mellom de ulike sikkerhetsmyndighetene har vært dårlig. Det har også blitt antydning i media av en av forsvarerne at Etterretningstjenesten har bidratt til å framprovosere angrepet. Det er alvorlig.

Senest i dag kunne VG melde at PST ikke fant Bhattis brennende Pride-flagg, som hadde ligget åpent tilgjengelig på Facebook siden 14. juni, selv om informasjon publisert i VG viser at PST satt på informasjon om et forestående angrep og arbeidet med å samle informasjon. Likevel fant de ikke dette.

Den svenske forskeren Magnus Ranstorp, som er spesialist på terror og etterretning, mener det er snakk om en etterretningssvikt. PST sier at de ikke ønsker å gi noen kommentar før utvalget legger fram sin rapport 8. juni, mens E-tjenesten viser til tidligere uttalelser om at

de har delt all relevant informasjon med PST fortløpende og uten forsinkelser.

Med så mange ubesvarte spørsmål, spørsmål som vi har vanskelig for å se kan besvares innenfor det snevre mandatet evalueringsgruppen har, lurer vi på hva som er bakgrunnen for statsrådets beslutning om å evaluere kun deler av håndteringen før, under og etter 25. juni-angrepet. Mener statsråden en med denne evalueringen får god kunnskap om hvorvidt vedtatte rutiner for sektoriell og tverrsektoriell deteksjon, risikostyring og håndtering ble tilstrekkelig fulgt og koordinert av ansvarlige etater, sektorer og departement i forbindelse med 25. juni? Og er det slik at ministeren er trygg på at vi får de svarene samfunnet har behov for, i denne evalueringen, eller ser hun at det kan bli behov for en større gransking?

Statsråd Emilie Mehl [16:48:18]: Aller først vil jeg takke for interpellasjonen og si at jeg, som mange andre, ønsker at vi får flest mulig svar knyttet til det som skjedde natt til 25. juni i fjor. Det handler om svar knyttet til hva som skjedde med hensyn til selve angrepet, men også hvordan det ble håndtert av politiet og PST og andre aktører i forkant, underveis og i etterkant av angrepet. Det mener jeg er viktig. Det er den eneste måten vi forhåpentligvis kan ta lærdom av det som skjedde, og gjøre endringer dersom det er nødvendig.

På bakgrunn av hvordan selve interpellasjonen, som var innsendt på forhånd, ble formulert, legger jeg til grunn at representanten i sitt spørsmål henviser til den pågående evalueringen av masseskytingen og det mulige terrorangrepet, og ikke til etterforskningen av saken, som jo ligger hos politiet, og som er uavhengig og ikke noe jeg kan gå inn i. Men jeg vil understreke at politiets etterforskning av saken også kan være med på å gi ytterligere informasjon om sakskomplekset, når den er fullført, og jeg ser slik sett fram til at de kommer videre.

Når det gjelder evalueringen, vil jeg først understreke to hovedmomenter, som også har vært kommunisert tidligere. Det var politidirektøren og sjef PST som besluttet å iverksette en evaluering etter masseskytingen i Oslo sentrum i fjor. Det er i tråd med de vanlige rutinene som de har. Det var også viktig for meg som justis- og beredskapsminister at det som var et mulig terrorangrep, som skapte mye frykt og uro både da og i tiden etterpå, blir tilstrekkelig evaluert. Dette er et utvalg som jeg mener vi også var tjent med kom i gang, slik at man kunne få svar og en grundig gjennomgang innenfor et rimelig tidsforløp.

Evalueringsutvalget startet på den bakgrunn arbeidet sitt i fjor høst. Som kjent administreres evalueringen av Politihøgskolen, og det er et arbeid som ledes av førsteamanuensis Pia Therese Jansen ved Forsvarets høgskole. Utvalget har bred sammensetning fra flere sekto-

rer. Både mandatet og sammensetningen av utvalget er informasjon som er offentlig tilgjengelig.

Av mandatet går det fram at utvalget skal evaluere hendelsesforløpet fram til masseskytingen og det mulige terrorangrepet i Oslo sentrum natt til 25. juni. De skal også evaluere PSTs og politiets håndtering av hendelsen, og de skal utarbeide en ugradert rapport som er egnet for offentliggjøring. Evalueringen skal også vurdere i hvilken grad politiet eller PST, med bakgrunn i informasjonen de hadde inntil tidspunktet for hendelsen, kunne ha avverget hendelsen.

Jeg vil understreke at Etterretningstjenestens bidrag til PSTs informasjonsgrunnlag i forkant av 25. juni også inngår i evalueringens mandat, og det vil bli vurdert i evalueringen. Relevant skriftlig informasjon er oversendt utvalget.

Som jeg også tidligere har kommunisert til Stortinget, bl.a. på spørsmål fra representanter, ligger det utenfor Politidirektoratets og PSTs myndighet å evaluere Etterretningstjenesten. Etterretningstjenesten ligger også utenfor Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde, ettersom Etterretningstjenesten er under forsvarsministerens konstitusjonelle ansvar. Det er også grunn til å nevne den uavhengige kontrollen som føres med både Etterretningstjenesten og PST av EOS-utvalget. De har fullt innsyn i informasjonen som deles mellom tjenestene. Det gjelder også i denne saken. Etter det jeg er kjent med, har EOS-utvalget åpnet sak. På den måten pågår det altså flere prosesser, som forhåpentligvis vil bidra til å gi oss et godt informasjonsgrunnlag om denne saken.

Jeg mener det er helt avgjørende at vi får en god evaluering. Den som pågår nå, er svært viktig og vil danne grunnlag for å vurdere om det er behov for videre oppfølging. Jeg ser fram til at vi får den rapporten 8. juni.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [16:53:39]: De siste månedene har det kommet fram at etterretnings- og sikkerhetstjenestene har sittet på mer informasjon om terrorangrepet enn de tidligere kommuniserte. VG kan bl.a. vise til flere ting som vitner om alvorlig systemsvikt i norsk kontraterrorarbeid overfor skeive. Lederen av Oslo Pride, Dan Bjørke, uttalte til denne nyheten at grensen er nådd, og at regjeringen må ta grep.

Kort tid etter denne uttalelsen sendte de skeive organisasjonene og flere av de største Pride-arrangørene i Norge et opprop til regjeringen med et krav om en uavhengig granskning og håndtering av terrorangrepet 25. juni. Da er det positivt at ministeren sier at hun vil ha flest mulig svar, og jeg lurer da på hva som er ministerens mening om oppropet som ble sendt til regjeringen, og om man med en slik ekstern granskning ville fått flere svar.

I dag har ministeren hatt sitt første møte med de skeive organisasjonene etter det verste angrepet på skeive i etterkrigstiden. Man kan si at frustrasjonen i den skeive bevegelsen er høy, da man i lang tid har ropt ut, sendt opprop og tydeliggjort for hele landet at man føler seg utelatt i dette arbeidet. Så tar det nærmere ett år før ministeren som er ansvarlig for evalueringen av det som skjedde, kaller inn til et møte – dette etter at ministeren 1. juli i fjor sa til Dagbladet at hun var lei seg for at hun ikke hadde deltatt på et møte med LHBT-grupper som regjeringen hadde invitert til kort tid etter terroren. Selv om ministeren sa hun var lei seg for det, er det først i dag at hun hadde sitt første møte – ett møte nesten ett år etter terroren og knapt en uke før evalueringsrapporten skal være ferdig.

Så stor har frustrasjonen vært at i dag ble nettsiden mensviverterpamehl.com publisert. En brei skeiv bevegelse står bak nettsiden og stiller 18 spørsmål de mener står ubesvart. På nettsiden er det et pågående tidsur som viser tiden som har gått siden dagens møte, og til spørsmålene er besvart. Det første spørsmålet på nettsiden er: «Hvorfor har justisministeren vært fullstendig fraværende i etterkant av etterkrigstidens verste angrep mot skeive på norsk jord?» Jeg synes det er opprørende å vite at det første den skeive bevegelsen peker på, er at de føler seg usynliggjort og sviktet i måten denne prosessen har blitt håndtert på. Jeg håper det gjør inntrykk på ministeren, og at hun nå tar grep.

Min utfordring til ministeren er: Hva vil ministeren gjøre framover for å bedre forholdet til den skeive bevegelsen? Vil ministeren svare på de 18 spørsmålene de har stilt, og vil hun bedre dialogen med den skeive bevegelsen framover?

Statsråd Emilie Mehl [16:56:59]: Helt siden den fatale natten i fjor har denne saken vært med meg, sånn som den har vært med alle andre. Det er en sak som har preget Norge og Oslo, men som kanskje først og fremst har preget det skeive miljøet. Det har jeg dyp respekt for. Som tilfellet har vært helt siden angrepet var et faktum, er mitt ønske å bidra til både dialog og ikke minst en god, trygg og ryddig håndtering av forholdene rundt angrepet.

Den natten i fjor befant jeg meg ikke i Oslo. Da var jeg et par timer utenfor Oslo og var oppe hele natten for å følge med på og håndtere det som skjedde. Jeg visste at det var Pride dagen etterpå, og ble sterkt berørt av det, selv om vi verken da eller nå kunne vite sikkert alle detaljene i hva som foregikk, vite sikkert hva som var motivet til den personen som valgte å ta med seg et våpen ned utenfor pubene og skyte vilt rundt seg og ta livet av to mennesker. Vi kunne ikke vite sikkert om det var flere gjerningspersoner. Det var rett og slett mange spørsmål

som vi ikke hadde svar på da. Nå har vi fått noen flere svar, men det er fortsatt mange som står igjen.

I tiden etterpå var det først et par uker som var preget av mye uro og utrygghet. Pride ble avlyst og utsatt. Det skapte frustrasjon. Det skapte redsel. Det var veldig godt å kunne være med da Pride endelig kunne gå av stabelen lenger utpå høsten. Jeg er også glad for de kontaktpunktene vi har hatt i løpet av året, f.eks. da jeg hadde møte med bl.a. Oslo Pride i forbindelse med at evalueringsutvalget ble satt ned, jeg mener å huske det var i oktober. Hvis jeg ikke tar feil, var bl.a. også lederen av evalueringsutvalget til stede, helse- og omsorgsministeren og kultur- og likestillingsministeren. Jeg opplevde det som et fint møte.

I tiden framover må vi fortsette å bygge tillit gjennom dialog. Det har f.eks. nå vært viktig for meg at vi har god dialog både fra departementet og også fra politi og PST opp mot organisasjonene og Pride for å skape den tryggheten som er nødvendig inn mot årets Pride-måned som snart er over oss. Jeg håper – og jobber for – at det skal bli en måned preget av frihet til å feire kjærligheten som vi må kjempe for, feire mangfoldet og feire at vi er et land med noen verdier som er verdt å forsvare, men som vi dessverre fortsatt må jobbe for å forsvare, bl.a. når vi ser det som skjedde i fjor.

Trine Lise Sundnes (A) [17:00:32]: Første gang jeg deltok på pride og gikk i paraden, gjorde jeg det for å vise solidaritet med skeive venner og kamerater. Jeg gjorde det fordi jeg mener det er viktig å stå opp for retten til å elske hvem man vil. Å elske er mye viktigere enn å hate. Et par dager etterpå mottok jeg et brev, underskrevet med fullt navn. Det spesielle med brevet var ikke at det var en lang opprømsing av bibelvers, men at det var innsmurt med blod, mye blod. Det viste seg i ettertid at det var griseblod. Selv om brevet var en ubehagelig opplevelse, kan det ikke måles mot å bli angrepet for hvem du er.

Det var et angrep med fatale følger utenfor London Pub i Oslo i fjor. Målet var skeive. Det var en handling drevet av hat, intoleranse og ekstreme holdninger, der ikke alle mennesker er like mye verdt – et terrorangrep. Spesialsykepleier Henning Meling skriver i Blikk:

«Jeg kjenner frykt for at noen skal bli så støtt av oss som er laget annerledes og elsker annerledes enn dem, at de trekker våpen mot oss (...).»

Vi går snart inn i pride-måneden, og basert på fjorårets angrep er det viktig å trygge og gjenreise tilliten mellom politiet og den skeive befolkningen. Den 25. juni i fjor ble alle skeive rammet av en planlagt og målrettet masseskyting. To liv gikk tapt, minst 23 personer ble skadet og enda flere ble direkte berørt uten synlige skader, og mange ble reddet. 263 personer har status

som fornærmede i saken. Nå må det jobbes hardt for at ingen skal skremmes til taushet for hvem de er. Som stortingsrepresentant forventer jeg at ansvarlige myndigheter gjør alt i sin makt for å trygge dem som deltar på årets pride-markeringer rundt om i det ganske land, sånn at det å kjempe for skeives frihet og likeverd og å feire mangfoldet igjen kan få stå i sentrum.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Sveinung Stensland (H) [17:03:37]: Det er viktig å få klarhet i hva som har skjedd, og hvem som har visst hva, både før, under og etter angrepet 25. juni 2022. En del av dette får vi forhåpentligvis svar på når evalueringsutvalget legger frem sin rapport i juni. Vi er også gjort kjent med at EOS-utvalget har gått inn i deler av dette. Senest i spørretimen sist uke bekreftet statsråden det. Jeg ser frem til at vi får den debatten etter rapporten, selv om jeg frykter at den ikke gir svar på alle spørsmålene som flere, og særlig det skeive miljøet, sliter med. VGs oppslag i dag viser at dialogen mellom statsråden og dem som ble rammet av terrorangrepet, har et visst forbedringspotensial.

Jeg har i flere spørsmål til statsråden vært kritisk til at utvalget ikke har et tilstrekkelig bredt mandat. Sammensetningen har heller ikke vært bred nok, etter mitt skjønn. Jeg mener også at sånn det er satt sammen, får vi ikke belyst E-tjenestens rolle godt nok. Det har vi hatt en diskusjon på, det temaet er uttømt. Senest i den siste uken var vi innom det.

Det er selvfølgelig ikke sånn at vi kan ha en offentlig gransking av E-tjenestens metoder og virkemidler. Det vil kunne sette informanter i fare, og det vil ødelegge for tjenestens utførelse av oppdraget de er satt til å utføre. Samtidig er det viktig at også de hemmelige tjenestene blir sett i kortene.

Vi skal se på hvilke svar vi får. Hendelsen er også under politietterforskning, og det er det viktig å ta med seg. Dette er altså en sak som er under politietterforskning, og vi skal være forsiktige med å gå inn i detaljer rundt det fra denne talerstolen. Det vil også komme en straffesak, sannsynligvis, og den vil kunne gi noen svar. Samtidig må vi løfte blikket og se fremover. Noe av det vi må se på, er hvordan vi ønsker at de hemmelige tjenestene skal samarbeide og utføre sine samfunnsoppdrag. De siste årene har vi gjort mye for å styrke samarbeidet mellom E-tjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste. Det arbeidet bør fortsette, og ikke bare ved å opprette nye sentre og nye samarbeidsorganer. Det er grunn til å se på mer gjennomgripende endringer enn som så. Det ser vi også i forsvarskommisjonens rapport, som sier:

«Kommisjonen vil særlig rette søkelyset mot svakheter i det operative samvirket når man stilles

overfor konkrete utfordringer og trusselens karakter er uklar. Terroraksjonen i Oslo 25. juni 2022 demonstrerte kjente utfordringer med samordning. Inspirert av modellen hos enkelte allierte vil kommisjonen anbefale at det institueres som arbeidsform at det ved potensielt alvorlige, uklare trusselsituasjoner etableres integrerte team av medarbeidere fra tjenestene og andre berørte, som kan samordne operasjonen basert på full tilgang til all relevant informasjon fra ulike kilder.»

Hadde en hatt dette på plass, hadde kanskje ting sett annerledes ut. Det er nesten ikke til å tro at vi i dag ikke har sånne systemer på plass. Ved alvorlige og uklare trusselsituasjoner er det ikke rom for revirkamp og uklare ansvarsforhold. Da er det avgjørende å etablere en felles situasjonsforståelse og sette inn tiltak på rett sted til rett tid.

Samordning mellom tjenestene er ikke bare viktig i en trusselsituasjon, det er også viktig for å sikre at myndighetene får et godt og riktig grunnlag for å treffe beslutninger. I den samme rapporten fra forsvarskommisjonen understreker de:

«(...) betydningen av at EOS-tjenestene har fungerende samordningsarenaer slik at mest mulig helhetlig og relevant informasjon når frem til beslutningstakere i en form som bidrar direkte til situasjonsforståelse og beslutningsstøtte. Ytterligere grep som bidrar til å løse opp i utfordringer ved eksisterende rammebetingelser og ansvarsfordeling mellom EOS-tjenestene, men også andre aktører som kan bidra til å identifisere, forstå og vurdere trusler mot nasjonal sikkerhet, kan bli nødvendig.»

For egen regning tror jeg det er nødvendig å se på dette. Jeg vil bruke anledningen til å berømme forsvarskommisjonen, som har gått inn i dette, som jo strengt tatt er en del av den sivile beredskapen.

Oppgaven som står foran oss nå, er å sørge for at tjenestene samarbeider og drar i samme retning. De hemmelige tjenestene har en avgjørende rolle i å sikre Norges og norske borgeres sikkerhet. Vi vet hvor fatalt det kan bli når det svikter.

Denne saken, og spesielt diskusjonene som har gått både her i salen, i media og rundt overalt, viser at det er et stort informasjonsbehov. Det er selvfølgelig sånn at mye av det som gjelder de hemmelige tjenestene, skal være nettopp hemmelig, men vi har måter å snakke sammen på. Vi har organer i Stortinget. Her må vi faktisk ikke la en revirkamp, som det nå ser ut til at utspiller seg i media, stå i veien for å finne gode løsninger som sikrer bedre sikkerhet for alle i fremtiden.

Hege Bae Nyholt (R) [17:08:44]: Juni er måneden for kjærlighet og retten til å være den man er, og elske

den eller dem man vil. Juni er pride, og pride er vakkert. Men 25. juni smalt det. En mann gikk til voldelig angrep på pride. To mennesker ble drept og utallige flere skadet. Enda flere sitter med skader som ikke alltid synes utenpå. De fikk en grusom påminnelse om at det finnes mennesker der ute som vil gå så langt som å skade og drepe dem fordi de er lesbiske, homofile, skeive, transer eller ikke-binære. De lever fremdeles i aller høyeste grad med denne frykten.

Nok en gang rammet terroren Oslo. Nok en gang måtte folk gjemme seg i frykt – i frykt for eget liv – i en tid da de skulle feire livet, kjærligheten, kampen for likheten og gleden. Det er helt uforståelig for meg at det er satt i gang en granskning som kun evaluerer deler av håndteringen før, under og etter angrepet 25. juni. Jeg mener statsråden må kunne svare bedre på nettopp denne vurderingen. Det skylder hun ikke bare Stortinget, hun skylder det til alle de som kjente frykten eller kulene på kroppen, alle de som sitter med angst og frykt for å være frie, alle de som pride er til for.

Rapporten om terroren 25. juni som kommer snart, vil fremdeles ikke være en fullstendig rapport om hva som faktisk skjedde på selve dagen og i dagene før og etter. Vi kan ikke slå oss til ro med en ufullstendig og mangelfull granskning. Det er helt nødvendig å granske alle ledd her, ikke bare PST og politiet, men også E-tjenestens rolle. I et skriftlig svar på spørsmål om hvorvidt E-tjenestens rolle burde granskes, svarte forsvarsministeren at E-tjenesten er underlagt EOS-utvalgets kontroll, og at det derfor ikke er nødvendig med en egen granskning. Det statsråden ikke nevner, er at EOS-utvalget ikke har mandat til å granske hvor godt tjenestens forebygging og respons var 25. juni. Det følger av EOS-kontrollloven § 2 og er eksplisitt omtalt av EOS-utvalget i deres årsmelding, hvor de sier:

«Utvalget uttaler seg ikke om tjenestenes effektivitet, prioritering av ressurser eller lignende.»

Så det statsråden argumenterer for, er ikke at E-tjenestens innsats skal granskes på et senere tidspunkt, men i realiteten at det ikke skal granskes i det hele tatt.

PST er også underlagt EOS-utvalgets kontroll, og likevel skal PSTs rolle granskes. Mandatet som er gitt de som skal granske 25. juni-terroren, handler ikke om hvorvidt noens rettigheter er brutt, det handler om hvorvidt terroren kunne vært forhindredd eller unngått, og eventuelt hva som har gått galt. Jeg kan derfor ikke begripe at vi skal slå oss til ro med at bare PSTs og politiets rolle skal granskes, mens E-tjenesten skal holdes utenfor. Det henger rett og slett ikke på greip.

To liv ble brått revet bort den dagen, 25. juni i 2022, og enda flere ble skadet, fysisk, psykisk og for livet. Vi – Oslo og Norge – blir aldri helt det samme igjen. I morgen er det 1. juni, og vi skal feire pride igjen. Vi skal feire alt

det pride står for, og vi skal feire livet, kjærligheten, retten til å være den man er, og retten til å elske den man vil. Derfor ber jeg statsråden: Vi fortjener å få vite hva som faktisk skjedde i dagene før, under og etter 25. juni 2022. Pride-bevegelsen og den skeive bevegelsen fortjener å få vite hva som skjedde. Alle de som opplevde terroren, og de som er pårørende, fortjener å få vite hva som skjedde. Vi kan ikke akseptere en middelmådig og mangelfull granskning.

Grunde Almeland (V) [17:13:01]: Terroren 25. juni i fjor gjorde noe med veldig mange av oss som er skeive. Vi mistet en trygghetsfølelse som jeg tror veldig mange av oss hadde tatt for gitt – det at vi kunne gå ut og feire, men først og fremst markere at det er mange kamper som gjenstår for at skeives rettigheter fullt ut skal bli ivaretatt i Norge og i resten av verden. Det var en trygghet som vi var sikre på at vi hadde i Norge, selv om vi så hvordan tilstanden var i andre land, og vet om mange eksempler på angrep andre steder. Kanskje var det litt naivt å tro det, men den trygghetsfølelsen er borte for veldig mange, og det er et stort ansvar for oss politikere å prøve å gjenopprette noe av den trygghetsfølelsen.

Jeg forstår at justisministeren ikke har alle svarene per nå. Det kan ikke Stortinget forlange at hun har. Det jeg ikke forstår, er hvorfor man ikke har lagt opp til en prosess der man har mulighet til å få de svarene. Justisministeren sier i sitt innlegg at hun registrerer at det er flere pågående prosesser – prosesser initiert av både PST og andre og prosesser initiert av EOS-utvalget. Justisministeren peker også på at det er en rekke ting som ligger utenfor justisministerens mandat. Justisministeren har imidlertid det overordnede og koordinerende ansvaret for dette, og hvis justisministeren mener at det ikke er et tilstrekkelig mandat i Justisdepartementet, må hun gå til regjeringen og sørge for at de får satt sammen et utvalg eller et opplegg som gjør at alle de svarene vi ønsker, kommer på bordet på et eller annet tidspunkt. På den måten kan vi være med og gjenvinne tilliten.

Med all respekt – jeg er ikke interessert i å høre at justisministeren registrerer den ene og den andre prosessen. Det jeg er interessert i å høre, er hennes vurderinger av hvorfor dette er så langt man kunne gå. Har justisministeren vurdert om det var mulig at regjeringen fant en annen måte å sørge for at også E-tjenesten, i hvert fall i noe større grad, kunne inkluderes, og på den måten være med og sikre at vi fikk flere svar? Det er de vurderingene justisministeren og regjeringen har gjort, Stortinget er interessert i. Så kommer mange av de andre diskusjonene etter hvert, når vi får svar både fra den første evalueringsrapporten og ikke minst fra den etterforskningen som pågår.

Dette kommer mot et bakteppe som vi egentlig har sett tendensene til over tid, som gjelder de skeives tillit til politiet. Representanter tidligere i debatten har også påpekt dette – at en tredjedel av skeive har lav tillit til politiet. Det er et stort politisk ansvar å styrke den tilliten. Det var en av grunnene til at Stortinget og tidligere regjering ønsket å få på plass en nasjonal, koordinerende enhet for hatkriminalitet, for å være med på å løfte kompetansen til politiet. Jeg opplever at Stortinget i fellesskap synes det er et godt tiltak, men det er bare ett av veldig mange tiltak som trengs. Jeg lurer også på hva justisministeren egentlig tenker om det tilbudet, om kunnskapen som eksisterer i politiet om skeives vilkår, og hvordan skeive møtes av politiet.

Jeg vil ta et eksempel. Organisasjonen FRI har gjennom sin underorganisasjon et tiltak der de tilbyr kompetanseheving av politiet. Av de 18 000 ansatte i politiet er det hver gang mellom 40 og 100 som møter på dette webinarer. Jeg skal ikke kreve at 18 000 stykker møter opp til et Teams-møte, men jeg håper i hvert fall at man klarer å komme med tiltak som gjør at noen flere enn 40 om gangen får den kunnskapen som trengs for å kunne ta skeives situasjon på alvor når de blir møtt av politiet.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [17:18:22]: Vi har ikke snakket nok om 25. juni i denne sal. Jeg vil derfor takke SV for interpellasjonen og justisministeren for hennes svar. Mange av dem som ble rammet av terroren den 25. juni, har følt seg alene og glemt. Som samfunn har vi et ansvar for å tørre å snakke om terroren og å tørre å snakke om den diskrimineringen som mange skeive blir utsatt for i dag – i verden, i Europa og i Norge.

Denne interpellasjonen handler om granskningen av terrorangrepet den 25. juni og om flere avsløringer som vi bl.a. har kunnet lese om i VG de siste månedene. Vi har lest om en agent i Etterretningstjenesten som hadde kontakt med terroristen som drepte to og skadet flere under pride i Oslo i fjor sommer. Aksjonen må bli gjennomført på en god måte og burde gjøre stor skade og slå hardt ned, skrev agenten, ifølge VG. Terroristen trodde han snakket med en av lederne i IS. Det var tre dager før terrorangrepet. I lys av disse avsløringene framstår statsrådets beslutning om ikke å inkludere Etterretningstjenestens rolle som uforståelig. Terroren i fjor sommer er en historie om hat, om vold og om frykt, men det er også en historie om en beredskap som sviktet, om ting som kunne og burde vært gjort annerledes. Det øverste ansvaret ligger hos justisministeren.

Etter 22. juli 2011 lovet vi: Aldri mer. Vi lovet at vi aldri skulle tie, aldri skulle glemme. Likevel var det kanskje akkurat det vi gjorde. Etter 22. juli ble kampen for ikke å glemme i stor grad overlatt til de overlevende, etterlatte og AUF. Siden 2011 har Norge blitt utsatt for ytterligere

to terrorangrep: den 10. august 2019 mot Al-Noor-moskeen i Bærum og den 25. juni 2022 mot det skeive ute-stedet London pub i Oslo. Alle tre var angrep på frihet, demokrati og menneskeverd fra forskjellige typer ekstremister som kanskje ligner hverandre mer enn de selv liker å tro.

Vi må ikke feige unna tøffe debatter om beredskap eller de ideologiske røttene til terror. Vi må heller ikke gjenta de samme feilene. I forbindelse med tiårsmarkeringen av terroren på Utøya sto mange AUF-ere fram og sa at de hadde følt seg alene etter terroren. Mange følte at de ble sittende med ansvaret for ikke å polarisere debatten, etter at de selv hadde blitt forsøkt drept. Etter terrorangrepet i fjor måtte pride-paraden avlyses. Skeiv Ungdom så seg nødt til å avlyse sommerleiren sin, av sikkerhetsgrunner. Det meldes over hele landet om flere selvmord blant skeive enn før, økt hatkriminalitet, mer hatprat og mer transfobisk prat. Flere av dem som ble berørt av terroren, har vært frustrert over manglende hjelpetilbud både på egne og på andres vegne. Sammen har overlevende tatt initiativ til en støttegruppe for ofrene og pårørende etter 25. juni-terroren. Vi som politikere må støtte opp om støttegruppen og skeives rettigheter, både finansielt og med andre politiske tiltak. Det trengs.

Da vi i Miljøpartiet De Grønne sendte forespørsel til presidentskapet om Stortinget kunne reise regnbueflagget i juni i år som markering av Oslo Pride og av ettårsdagen for 25. juni, besluttet presidentskapet å si nei. Det er synd, for nå trenger vi at alle, ikke minst vi i denne sal, står opp for pride. Symboler alene er likevel ikke nok. Det første justisministeren kan gjøre, er å anerkjenne at det som skjedde den 25. juni, var et terrorangrep. Så bør justisministeren og regjeringen sørge for en ekstern og uholdt gransking av alt som kunne vært gjort bedre, også i Etterretningstjenesten. Det er også behov for enda tydeligere oppfølging av ofrene.

Til slutt: Jeg forventer at justisministeren prioriterer skeives rettigheter også når det ikke er interpellasjon i Stortinget.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [17:23:08]: Det å bli angrepet for den man er, og for retten til å elske noen, er ingenting annet enn forferdelig. Det er umulig å forestille seg hva det gjør med dem som var der og opplevde det, og det er kanskje også vanskelig å forestille seg hva det gjør med veldig, veldig mange.

Det som er helt sikkert, er at det rokker ved noe helt grunnleggende for alle mennesker, nemlig det som handler om den tryggheten vi som innbyggere i et samfunn skal ha og føle. Det ble bokstavelig talt skutt i fyllbiter den 25. juni i fjor i Oslo. Derfor er evalueringen etter masseskytingen ikke bare viktig, den er grunnleg-

gende. Granskingen og politietterforskningen vil forhåpentligvis gi oss noen svar på hva som faktisk skjedde, hvordan hendelsesforløpet var, hvilken informasjon som gikk ut, hvem som kunne visst, og hvem som visste. Som alle andre registrerer jeg medias saker om deler av dette og synes ikke det er spesielt hyggelig lesning.

Det er da det er viktig å minne oss selv på at det er noen fellesnevner vi som samfunn skal bygge på. En av dem er faktisk at det i denne salen ikke er noen uenighet om at vi må finne ut hva som skjedde i forkant av 25. juni i fjor, og at det er viktig og riktig at det nå foregår en bred evaluering som vi snart får resultatet av. Som stortingsrepresentant er jeg glad for at vi har en statsråd som raskt tok tak i saken. Utvalget ble satt ned, og vi får nå, under ett år senere, det jeg antar og legger til grunn blir en god og grundig rapport som kan sette oss bedre i stand til å ta lærdom og forbedre systemer, sånn at vi så langt det lar seg gjøre kan unngå denne type angrep i framtiden, men først og fremst være med på å gjenoppbygge trygghet.

Vi må også huske på at det er Stortingets eget kontrollorgan, EOS-utvalget, som fører uavhengig kontroll med både E-tjenesten og PST. Utvalget, som er Stortingets kontrollorgan, har også innsyn i informasjon som deles mellom tjenestene. Det gjelder også i denne sammenhengen.

Statsråden har flere ganger informert om at relevant skriftlig informasjon fra E-tjenesten er oversendt evalueringsutvalget. Da må vi faktisk kunne legge til grunn og anerkjenne at det ikke vil være rett at en evaluering iverksatt av POD og PST går lenger enn de allerede gjør når det gjelder E-tjenesten, både fordi det ligger innenfor forsvarssektoren, fordi E-tjenesten har andre fullmakter og strukturer enn den sivile, og fordi vi på Stortinget tross alt er dem som fører kontroll med E-tjenesten, gjennom EOS-utvalget.

Som stortingspolitikere og som ansvarlige har vi hele tiden et ansvar for å holde nasjonens beredskap på tå hev. Vi skal bidra til å sørge for at vi er godt rustet til å forebygge og forhindre angrep mot våre innbyggere, vårt land og våre verdier. Jeg håper derfor virkelig at vi kan fortsette å diskutere denne type saker, og kanskje denne spesielt, med den ærefrykt og oppriktighet og også det vokabularet som gjør at vi på best mulig måte kan finne løsninger og strukturer som kan sørge for at vi aldri opplever slike forferdelige angrep som vi opplevde i Oslo sentrum 25. juni i fjor.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [17:27:40]: Først har jeg lyst til å takke for interpellasjonen. Den 25. juni i fjor var det et blomsterhav noen hundre meter herfra. Mange ulike folk samlet seg, holdt rundt hverandre og tenkte: Sånn vil vi ikke ha det i vårt land. Selv sto jeg og

holdt rundt en jente jeg ikke har sett igjen etterpå. Hun kjente ikke dem hun sto og egentlig verdsatte, og som hadde mistet livet. Hun viste respekt og sa: Jeg har hatt en lang vei selv.

Det handler om folk, det handler om folk som nå kikker seg over skulderen og lur på om det kommer et nytt angrep. Det er folk som har familier rundt seg som er bekymret. Derfor fortjener denne saken at vi snur hver eneste stein i alle roller og alle settinger, for vi vil ikke ha det sånn. Vi vil faktisk ikke ha det sånn – at folk på grunn av sin legning skal måtte gå rundt og være redde i vårt samfunn. Da har vi mistet noe helt grunnleggende i et demokrati.

Jeg håper inderlig at regjeringen og vi alle i fellesskap er interessert i å snu steinene og lø dem annerledes hvis de er lødde sånn at det er glipper, at det er noe vi ikke har sett – for vi vil ikke ha det slik igjen. Det handler om folk, folk som skal være dem de er. Da handler det om at vi også stiller opp på en sånn måte at de opplever at vi legger armen rundt dem.

Så er det ulike meninger i dette land, og det skal det være rom for, men vi kan ikke ha et samfunn der en faktisk går hen og vil ta livet av andre fordi de har meninger eller en legning en selv ikke har, eller som en mener andre ikke skal ha. Sånn kan vi ikke ha det.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [17:30:32]: Justisministeren sa i løpet av debatten at det er ønsket flest mulig svar, og hun sa at hennes ønske er å bidra til dialog. Da må det gjøre inntrykk på ministeren når de som ble utsatt for terror, og den skeive bevegelsen ikke opplever at det har vært dialog, at de opplever seg så usynliggjort i denne prosessen at de har lansert en ny nettside i dag fordi de føler at dialogen har vært dårlig, og at de ikke har villet stille opp på bilder sammen med justisministeren etter møtet i dag fordi de opplever dialogen som dårlig.

Justisministeren sa at vi har fått noen svar, men at det er mange som gjenstår. Ja, f.eks. svar på en rekke av de spørsmålene denne interpellanten har stilt i løpet av debatten. Var ministeren kritisk til sammensetningen av utvalget? Ikke noe svar. Hva mener ministeren om oppropet den skeive bevegelsen kom med, om behovet for en ekstern gransking? Ikke noe svar.

Den skeive bevegelsen har lansert en nettside i dag med 18 spørsmål. Det blir spennende å se om de får svar. Det er spørsmål som handler om hva som er justisministerens vurdering av om pride er et kulturarrangement eller en markering. En opplever at politidistriktene rundt omkring i landet ikke har en felles situasjonsforståelse av hva pride faktisk er. Det er spørsmål om hva statsrådets plan er for å styrke tilliten til den skeive bevegelsen. Når én av tre skeive i Norge har lav tillit til po-

litiet – betydelig lavere enn resten av befolkningen – er det alvorlig. Jeg forventer at ministeren kommer med noe konkret om hvordan man vil jobbe med det videre.

Jeg vil avslutte med igjen å gi ministeren mulighet å svare på noen av de spørsmålene som ble stilt, f.eks.: Hva vil ministeren gjøre framover for å bedre forholdet til den skeive bevegelsen? Vil ministeren svare på de 18 spørsmålene som er stilt fra den skeive bevegelsen, som er blitt lagt ut på [mensviventerpamehl.com](https://www.mensviventerpamehl.com)? Og hvordan vil ministeren bedre dialogen med den skeive bevegelsen framover? Dette fortjener den skeive bevegelsen å få svar på. Dette fortjener folk å få svar på.

Statsråd Emilie Mehl [17:33:20]: Representanten Almeland tok opp et veldig konkret spørsmål og poeng om at vurderingen av hvorvidt de evalueringsprosessene og undersøkelsene som nå pågår, er tilstrekkelige, er viktig. Til det vil jeg si at min vurdering er at vi har et godt grunnlag for å få svar knyttet til hva som skjedde både før, under og etter hendelsen, hvordan politiet og PST har håndtert det, hvordan informasjonen fra E-tjernen ble håndtert, og om angrepet kunne ha vært avverget. Det er på grunn av at vi har et evalueringsutvalg som snart er ferdig, som tar for seg PSTs og politiets håndtering. Vi har også et EOS-utvalg, som jeg er kjent med at ser på denne saken. I tillegg har vi en etterforskning som er uavhengig, som jeg ikke kan gå inn i, men som også vil belyse saken, og som på lik linje med andre typer straffesaker skal søke å avdekke hva som var motivet her, og hva den antatte gjerningspersonen eventuelt kan straffes for.

Det er krevende. Mange i dag har vist til terrorangrepet i fjor, det har jeg veldig forståelse for. Det er mange trekk ved det som skjedde natt til 25. juni i fjor, som leder tankene til terror. Når vi snakker om en pågående straffesak og en legal definisjon av terror, knytter det seg noen ekstra krav til min rolle som justisminister om ikke å konkludere om hvorvidt dette var et terrorangrep eller ikke, før politiet har fått gå inn i sakens fulle bredde. Det er ingen tvil om at dette er et mulig terrorangrep. Saken etterforskes som terror. Det har det blitt stilt spørsmål ved, og det har jeg også sagt i løpet av det siste året ved en rekke anledninger.

Det har skapt mye frykt, det har skapt mye usikkerhet, og det er ingen tvil om at vi også har mye jobb å gjøre framover i å ta lærdom av angrepet.

I dag fikk jeg 18 spørsmål, bl.a. fra pride-aktører. Selvfølgelig ønsker jeg å svare på spørsmål så langt det er mulig for meg. Det er noen spørsmål som det ikke er riktig at jeg skal svare på eller gjøre en vurdering av. Det er noen av spørsmålene jeg ikke kan svare på. Kanskje noen av svarene ligger hos den antatte gjerningspersonen, som – sist jeg fikk en oppdatering – ikke har ønsket

å forklare seg for politiet. Vi må nok dessverre vente litt til før vi har alle svar, men vi har heldigvis en felles interesse alle sammen av at vi får belyst denne saken fra alle mulige sider, slik at vi kan ta lærdom og skape trygghet for alle, også det skeive miljøet.

Presidenten [17:36:29]: Sak nr. 17 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 18 [17:36:31]

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Guri Melby, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om å tillate forsøk med lokale rusreformer (Innst. 433 S (2022–2023), jf. Dokument 8:156 S (2022–2023))

Presidenten [17:36:57]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [17:37:32] (ordfører for saka): Fyrst vil eg takke komiteen for arbeidet.

Det er ikkje tvil om at dette området engasjerer. Dei siste åra har det norske samfunnet og den norske politikken endra seg. Det har vore ein brei vilje til å gå frå eit straffespor til eit hjelpespor. Rusavhengige treng behandling, og alle har rett til eit verdig liv og til nødvendig helsehjelp.

Dei forskjellige partia vil gjere greie for sine syn i møtet med forslaget. Eg vil då gjere greie for Senterpartiets syn.

Det har ikkje vore fleirtal for avkriminalisering, verken tidlegare eller i denne stortingsperioden, for alle delar av landet. Regjeringa har varsla at ho vil kome med ei førebyggings- og behandlingsreform i løpet av 2024. Førebyggings- og behandlingsreforma kjem som eit resultat av manglande prioritering av rusomsorg og -behandling. Dette er eit område som er blitt nedprioritert.

Ein naturleg del av denne reforma vil bli å styrkje det offentlege helsevesenet gjennom langsiktige avtalar med bl.a. ideelle organisjonar som tilbyr god kvalitet, og ikkje minst forskingsbasert behandling. Tilbodet i både kommunal- og spesialisthelsetenesta må utviklast.

Senterpartiet er veldig bekymra over auken ein ser i bruken av narkotika, spesielt blant unge. Ei oppfatning av at narkotika ikkje er farleg, spreier seg.

Det har som sagt aldri vore fleirtal for avkriminalisering. Det er framleis straffbart å bruke og å ha narkotika. Me meiner likevel at me går i rett retning når reaksjonane frå samfunnet på bruk og å ha narkotika til eige bruk skal vere forholdsmessige, og at personar med rusproblem og avhengigheit blir møtte med god helsehjelp og oppfølging i staden for straff.

Det må leggjast til rette for at ungdom med rusproblem blir fanga opp tidleg og møtte med hjelp og tett oppfølging. Barn og unge skal vere ein viktig prioritet i det førebyggjande arbeidet politiet gjer. Det er skremmande at tilsynelatande ansvarlege parti dyttar barn og unge framfor seg i ein debatt som handlar om vidt forskjellige utfordringar.

Det er eit breitt fleirtal for at rusavhengige skal få hjelp, ikkje straff, og det får me til utan å avkriminalisere.

Cecilie Myrseth (A) [17:40:03]: Vi er positive til at det gjøres nye grep på rusfeltet i kommunene. Det er kommunene som er nærmest folk, og de som i størst grad vil kunne ta grep som er lokalt tilpasset. Det gjør også mange kommuner.

Oslo har over lang tid tatt mange gode grep for å nå flere og gi hjelp til flere. Utviklingen av Ung Arena, som er et viktig lavterskeltilbud, er et sånt eksempel. De gjør også et viktig oppsøkende arbeid i de ulike bydelene. Det er ingen tvil om at det finnes mange gode, viktige og solide grep som kan gjøres i kommunene, og det applauderer vi, men denne saken handler om å gjøre juridiske endringer for enkeltområder i Norge, i dette tilfellet Oslo. Det er vi ikke sikker på er rett vei å gå.

Det er ikke et flertall på Stortinget for en generell avkriminalisering av narkotika i Norge. Arbeiderpartiet mener det er både riktig og viktig at vi har et helhetlig juridisk rammeverk for norsk ruspolitikk. Når det er sagt, er det en rekke tiltak som kan gjøres for å bidra til at arbeidet på rusfeltet kan bli enda bedre i norske kommuner. Det vet vi at kommunene er opptatt av og jobber med.

Vi skal legge fram en forebyggings- og behandlingsreform. Da er vi avhengig av et godt og tett samarbeid med kommunene, og vi er nødt til å lykkes med å forebygge godt for ungene våre. Da er alle tiltak som bidrar til å gi trygge og gode lokalsamfunn, viktig – som styrking av det oppsøkende arbeidet og fritidstilbudene til barn og unge. Vi må sørge for at vi inkluderer flere og sikrer at flere opplever at samfunnet ønsker å ha dem med på lag. Det er en stor jobb. Den reformen skal vi gjøre i lag med kommunene.

Også på behandlingsfeltet er det en rekke tiltak vi kan gjøre i lag med kommunene. Botilbudene må styrkes. Vi må ha et ettervern som gir inkludering, arbeid, utdanning og fritidsaktiviteter – liv med mening og fel-

lesskap. Samarbeidet med spesialisthelsetjenesten må forbedres.

Vi er altså for å gjennomføre en rusreform i Norge – forebygging, behandling og ettervern. Men vi er også en del av et stort flertall i Stortinget som ikke ønsker en generell avkriminalisering. Det er mye som er ugjort, og mye som må forbedres, og vi ser fram til et tett samarbeid med Oslo og de andre kommunene rundt om i landet for å reformere måten vi både forebygger og behandler på.

Sandra Bruflot (H) [17:42:55]: Da rusreformen falt i Stortinget, sa vi at det var en tapt mulighet. Kampen om en annen ruspolitikk var ikke tapt, men det var dessverre muligheten til å gjøre endringer nå. Rusreformen falt med ganske klar margin i Stortinget, som akkurat ble påpekt av representanten Myrseth, men det var likevel ikke så veldig mye som skulle til for at det kunne fått et annet flertall. Grunnen til at den falt, var at Arbeiderpartiet vedtok på sitt landsmøte at de skulle være imot.

Det er likevel en ganske stor del av Arbeiderpartipolitikere som er for. Ja, det viser seg at det er en del politikere som er for helt uavhengig av politisk farge. Når Oslo bystyre ønsker seg en lokal rusreform, er det virkelig Oslo bystyre som ønsker seg en lokal rusreform. I Oslo er det et tverrpolitisk flertall bestående av samtlige partier bortsett fra Kristelig Folkeparti som ønsker seg en endring. Jeg tror det er fordi storbyene våre ser at dagens ruspolitikk ikke virker. De ønsker seg en endring, men de ser også at deres by kunne vært et bra sted å starte og et sted for å samle erfaringer.

Paradokset etter at rusreformen falt i Stortinget, var bl.a. at vi vedtok at alle kommuner skulle ha egne oppfølgingsenheter, men så glemte man – eller man vedtok ikke – den delen av reformen som gjorde at man kunne pålegge folk å møte opp der. Så lurer man på, bl.a. på tur med helsekomiteen, hvorfor de kommunale enhetene ikke brukes.

Det sies fra denne talerstolen at det haster. Vel, det haster åpenbart ikke så veldig mye å få på plass en annen politikk, for nok en gang er den varslede forebyggings- og behandlingsreformen utsatt. Når statssekretæren i Helse- og omsorgsdepartementet blir spurt om hvorfor det har skjedd, er svaret at det er fint for Stortinget å ha litt arbeidsoppgaver også i 2024.

Det holder ikke. Jeg vil tørre å påstå at vi kunne klart å behandle denne allerede nå. I mellomtiden får folk dårligere helsehjelp. Det er veldig tydelig at vi har en ruspolitikk som ikke virker, men det er også veldig tydelig at ruspolitikk rett og slett ikke blir prioritert av denne regjeringen.

Jeg er også veldig spent på hvordan man kan sørge for at man ikke blir møtt med straff uten å avkriminalisere,

som akkurat ble sagt fra denne talerstolen. Det er veldig fint hvis man ønsker seg et mangfoldig tilbud der rusavhengige og andre kan bli møtt med hjelp, men det er det motsatte som skjer. I dag legges Vangseter ned, et eget behandlingstilbud for nettopp rusavhengige og pilleavhengige.

Hvis man er bekymret, kan man begynne med å gjøre noe. Vi som ikke har flertallet her i Stortinget, har både fremmet forslag og tilbudt oss å se på hva vi kan bli enige om. Men hvis man verken vil la sine egne kommuner få ha forsøk eller bruke den kunnskapen som ligger der i form av over 400 sider fra ekspertutvalget, er det heller ikke så enkelt å vite hva regjeringen ønsker seg.

Med det tar jeg opp det forslaget Høyre er med på.

Presidenten [17:46:04]: Representanten Sandra Bruflot har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [17:46:19]: Forslaget og spørsmålet som tas opp av Venstre i dette representantforslaget, er tatt opp flere ganger. Blant annet i 2021 stemte Stortinget ned et forslag om oppheving av straffansvar for personer som bruker eller innehar mindre mengder narkotika til eget bruk. Det er Stortinget som er lovgiver, og justis- og beredskapsministeren har vært tydelig på at det ikke er rom for å gi unntak fra lovverket nasjonalt for å avkriminalisere mindre mengder narkotika innenfor et begrenset geografisk område. Så er dette med lokale rusreformer noe som også ble behandlet den gangen. Fremskrittspartiet mener derfor at Stortinget har sagt sitt i denne saken, og at det ikke skal gis lokale unntak fra nasjonalt lovverk.

Jeg vil også peke på at svært mange opplever at den forrige regjeringens forslag til rusreform ikke var en hjelpereform, men en avkriminaliseringsreform, noe Fremskrittspartiet er svært kritisk til. Fremskrittspartiet foreslo i forrige stortingsperiode en rusreform hvor vi ønsker å styrke behandlingstilbudet til rusavhengige, sørge for en bedre oppfølging av rusavhengige etter behandlings- og fengselsopphold, og at unge som blir tatt for bruk eller besittelse av narkotika, skal få en forpliktende kommunal oppfølging, uavhengig av hvor i landet de bor.

I motsetning til partiene Høyre, SV, Rødt og Venstre mener Fremskrittspartiet at narkotikabruk skal være forbudt, og vi ønsker derfor heller ikke å åpne for forsøk med såkalt lokal rusreform. Fremskrittspartiet mener imidlertid at det er svært viktig å styrke det forebyggende arbeidet, og at rusavhengige sikres hjelp og oppfølging for å kunne bli rusfrie. Vi er derfor spent på regjeringens varslede forslag til en forebyggings- og behandlingsreform, om hvorvidt den vil treffe, og om den vil sørge for å bidra til at vi får en rusreform som gir rusavhengige god oppfølging i helsevesenet.

Nå ser det jo ut som det blir utsettelse, og det er synd. Det hadde vært viktig å få den saken til Stortinget raskt, for det er for mange der ute nå som ikke får den hjelpen de trenger. Vangseter er et av eksemplene på at regjeringen med bakgrunn i fritt behandlingsvalg, som blir borte, sørger for at mange som trenger behandling, ikke får den behandlingen og må vente i lang tid for i det hele tatt – kanskje – å få behandling.

For mange er det slik at hvis man må vente lenge, er man kanskje ikke lenger interessert i eller har lyst til å få behandling, og da har vi oppnådd det stikk motsatte. Derfor har det vært viktig med fritt behandlingsvalg, som har sørget for at man raskt kan få behandling.

Vi i Fremskrittspartiet mener samtidig at en reform av ruspolitikken ikke må være til hinder for arbeid som kan forebygge og avdekke bruk av narkotika.

Marian Hussein (SV) [17:49:02]: I 2021 ble forslaget om en reform av rusfeltet stemt ned, dette til tross for at en rekke partier, både på høyre- og venstresiden, ønsket å gå fra straff til hjelp i møte med mennesker som bruker rus. SV vil fortsatt jobbe for en god rusreform, der vi også sikrer god sosialfaglig oppfølging til dem som trenger det. Flere av partiene som stemte mot rusreformen, mente det var mulig å skille mellom unge og såkalte tunge rusbrukere, og mange av dem mente også at unge rusbrukere skal straffes hardere enn andre.

Året har nå blitt 2023, og fortsatt sitter vi og venter på Støre-regjeringens rusreform. Generelt i samfunnet har vi lavere strafferammer for unge, nettopp fordi straff er skadelig, og fordi vi vil legge til rette for en tryggere framtid. Det er ingen god grunn til at en skal tenke det motsatte når det gjelder ruspolitikk.

I Oslo har man jobbet lenge med å bygge opp tilliten mellom de unge og eldre. Man har gjort et stykke viktig arbeid med både psykisk helse-styrking og aktivitetstilbud til barn og unge. Nå er det et flertall i bystyret i Oslo som ber om en lokal rusreform, fordi man ønsker å bistå barn og unge bedre i arbeidet, men de får dessverre nei fra dagens regjering. Tiltakene som de foreslår, favner også bredt.

Straff er ikke forebygging. Politiet er ikke en hjelpeinstans, det er en straffeinstans. Politiet er gjerne den første instansen som er i kontakt med unge om deres rusbruk, men det blir med straffeoppfølging og ikke behandlingstilbud.

Jeg er selv fra Oslo, og vi som bor i Oslo, vet at selv om forskning og brukerundersøkelser viser at rusbruken er høyest i vest, er det barn og unge i Oslo øst som blir straffet mest. Det er de barna som også gjennomfører ruskontrakter og annet, som har vært forsøkt tidligere. Man ender dermed opp med å straffe arbeiderklassens barn to ganger, og akkurat nå er det faktisk Ar-

beiderpartiet som har sviktet arbeiderklassens barn. Det må vi få slutt på, og jeg håper at folk i denne salen også begynner å ta til seg fakta istedenfor å være immunne.

Seher Aydar (R) [17:52:16]: Rødt mener klart at det er behov for en rusreform som opphever straffansvaret for mindre mengder illegale rusmidler til eget bruk. Flere kommuner har vedtatt at de ønsker forsøk med lokale rusreformer. Vi mener at de skal få lov til det. La oss ta Oslo som et veldig godt eksempel. Vi har en stor kommune med en sammensatt befolkning, og et tverrpolitisk flertall i bystyret ber om å få ha en lokal rusreform. Det er egentlig en ganske god mulighet. Partiene som har pleid å stille spørsmål ved konsekvensene av avkriminalisering, bør også støtte det. De burde ha mest interesse av å støtte det, for forsøk med lokal rusreform kan bidra til å innhente kunnskap og erfaringer, og det kan også vise fram konsekvensene av en rusreform. Jeg er nødt til å understreke at det ikke er en motsetning mellom å jobbe med forebygging og behandling og en rusreform som flere byer ber om.

Det vi ser i dag, er at straff ikke virker. De viktigste virkemidlene for å forebygge rusavhengighet ligger utenfor fengslene og politiets ansvarsområde. Barn og ungdom må møtes med hjelp og forebyggende ungdomsarbeid drevet av fagpersoner, framfor straff. Det fremste verktøyet er trygge og langvarige relasjoner, det er å tilrettelegge for tilhørighet til samfunnet, det er små sosiale forskjeller, god folkehelse, arbeid og utdanning. Skal rusfeltet romme alt fra forebygging til ettervern, må vi ha ulike tilbud, for folk er forskjellige, og avhengighet kan være sammensatt. Vi trenger tverrfaglig kompetanse som kan møte hele mennesket, og straff er ikke en del av det.

Personer som bruker illegale rusmidler, utsettes dessverre fortsatt for en systematisk diskriminering. Det har pågått for lenge, og nå er det på tide med en endring.

En rusreform er også et klassespørsmål og nødvendig for å føre en kunnskapsbasert og human ruspolitikk. Forskning viser at ungdom der foreldrene har mindre enn fire års høyere utdanning, og som er bosatt i lavinntektsområder, har syv ganger høyere risiko for straff enn ungdom der foreldrene har mer enn fire års høyere utdanning.

Med det som bakgrunn er det fra vårt perspektiv spesielt gledelig – men heller ikke egentlig så rart – at Oslo har et ønske om forsøk. Dessverre blir de nektet det. Oslo-politikere og Oslo-folk som meg ønsker en rusreform fordi de ser at straff ikke funker. Det ser vi med egne øyne. Vår jobb må være å sørge for hjelp, forebygging og å styrke fellesskapet. Det Oslo nå ber om, alle partier unntatt ett parti, som for så vidt heller ikke har

noe annet standpunkt på Stortinget, er å få ha forsøk med rusreform i Oslo. Det mener jeg vi skal lytte til, for når alle partier, fra Rødt til Høyre, med Arbeiderpartiet inkludert, samler seg, er det fordi de ser et enormt og akutt behov for å sette i gang forsøk for de i befolkningen som trenger hjelp, ikke straff, som regjeringen dessverre vil sette i gang med.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [17:55:40]: Hvert år dør rundt 260 mennesker av overdose i Norge. Tiden er overmoden for en rusreform fordi straff for rusbruk er mer skadelig enn selve rusbruken. Siden partiene i nåværende regjering dessverre stemte ned forslaget til rusreform som Venstre i regjering var med på å legge fram, bør storbyene som er mest påvirket av folk som sliter med rus, selv få lov til å gjennomføre forsøk med lokal rusreform. Flere kommuner ønsker å gjennomføre forsøk med slike lokale rusreformer. Oslo bystyre har vedtatt at de ønsker dette.

Justisministeren har avvist at det med dagens regelverk kan gis unntak fra relevant lovverk. Nå får vi det svaret at flertallet på Stortinget heller ikke ønsker å åpne for at kommunene kan ha slike forsøksordninger. Det er oppsiktsvekkende at regjeringen, med Senterpartiet i spissen, i denne saken vil overkjøre det lokale selvstyret til kommunene våre. Partiene vil fortsette med å straffe folk som sliter med rus, framfor å gi dem helsehjelp og veiledning. Mange byer ønsker selv å innføre en lokal rusreform, men Stortinget vil altså nekte dem å ha forsøksordninger med det.

I regjeringserklæringen står det at det lokale selvstyret er viktig, og at statlige og regionale myndigheter skal vektlegge lokaldemokratiet. Her har regjeringen hatt en gyllen mulighet til å flytte makten nærmere folk, men den har de ikke tatt vare på.

Ved å innføre forsøk med lokal rusreform ville vi kunne få verdifull kunnskap, og vi ville kunne redde liv. Det er i de store byene behovet for en rusreform er størst.

Konsekvensen av den feilslåtte ruspolitikken som har blitt ført, er at mange ungdommer får ødelagt livet sitt. Det kan vi ikke sitte rolig og se på. Ungdom må få oppfølging og hjelp, ikke straff og stigmatisering. De må vite at de ikke risikerer sin framtid dersom de ber om hjelp på vegne av seg selv eller sine venner. Venstre er også svært bekymret for personer som sliter med tung rusavhengighet, som ofte er i sårbare situasjoner, og som blir straffet for en sykdom de har. Det haster med reformer som gir verdighet til mennesker som sliter med rus, framfor å straffe dem.

I påvente av den såkalte rus- og behandlingsreformen som regjeringen har varslet, bør de store byene og kommunene som ønsker det, få gjennomføre forsøk

med lokale rusreformer, både for å innhente kunnskap og også for å redde liv.

Rasmus Hansson (MDG) [17:58:40]: Etter at et flertall på Stortinget stemte ned forslaget om å gjennomføre en rettferdig og kunnskapsbasert rusreform i 2021, har norsk ruspolitikk hengt i et tomrom som ikke er bra for rettstilstanden i Norge, og i hvert fall ikke bra for folk som bruker ulovlige rusmidler.

Regjeringens egen behandlingsreform blir utsatt måned etter måned. I mellomtiden har Riksadvokaten og Høyesterett tydeliggjort at norsk lov gir rusbrukere langt større rettsvern enn den beskyttelsen som de til dels har fått fra politiet, og som flere av partiene i denne salen ønsker å gi dem.

Forslaget Venstre har lagt fram, forsøker å skape litt mer orden i det kaoset som regjeringen fortsatt lar dominere i denne saken, ved å tilrettelegge for at de kommunene som det siste året har vedtatt at de ønsker å gjennomføre egne rusreformer, i alle fall skal få mulighet til å teste ut dette. Det er altså kommuner som ønsker å bruke egne ressurser, egne mennesker og egen kompetanse og frivilligheten til å utgjøre en positiv forskjell for folk som sliter i vårt samfunn, for å ta vare på folk og sikre at brukere som oppsøker hjelp, ikke risikerer straff. Disse kommunene ønsker å gjøre det uten at staten trenger å gjøre noe som helst eller bidra med midler, men likevel får de altså nei fra flertallet i denne salen. Dette er jo en sal som vanligvis er stinn av ønsker om å stole på kommuner og å gi kommuner eget og økt handlingsrom.

Det haster derfor med å få til en reell endring i ruspolitikken, en endring som skaper et hjelpe- og sosialtilbud overfor brukere, væresteder, brukerstyrte hus og arbeidsrettede tiltak for å gi brukere flere muligheter i livet, enten man er tungt avhengig eller bare ønsker å prate med noen om noe som kan utvikle seg til et rusproblem. Men så lenge flere partier i denne salen er mer opptatt av å vifte med skam, stigmatisering og trussel om straff overfor sånne mennesker – mennesker som i hovedsak skader seg selv og ikke andre – blir det vanskeligere å få til hjelp for folk som trenger det, og det blir vanskeligere å få brukt de mulighetene som finnes i kommunene.

Lokale rusreformer ville fått oss et steg videre på veien i retning av en norsk ruspolitikk som virker. Dette steget blir dessverre ikke tatt i dag heller, men kampen for et rettferdig samfunn som ivaretar alle, uavhengig av hva slags rusmidler man bruker, stopper ikke her. Dette arbeidet kommer til å fortsette, med nye forslag som vi skal behandle til høsten. Til slutt tror jeg flertallet kommer til å snu, og Miljøpartiet De Grønne kommer ikke til å gi opp.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [18:01:54]: I narkotikapolitikken mener Kristelig Folkeparti – og det er sikkert ikke så ukjent for mange – at det er viktig at vi holder fast på at narkotika skal være forbudt. Likevel hører jeg at folk i denne sal sier at vi både er kunnskapsløse og jeg opplever nesten ukjærlige fordi vi sier at det skal være forbudt.

Forbudet skal ikke være til hinder for helsehjelp for dem som trenger det, eller stå i veien for et sterkt forebyggende arbeid og et mangfold av behandlingstilbud. Det jeg og Kristelig Folkeparti er bekymret for, er utviklingen, når jeg hører unge fortelle om at kokain har blitt et vanlig rusmiddel på deres skole – når vi vet konsekvensene av det. For samtidig som unge endrer oppfatning om hvor farlig ulike narkotiske stoffer er, er virkestoffene stadig sterkere. Derfor er det forebyggende arbeidet viktig. Vi mener det er et sterkt behov for å styrke det forebyggende arbeidet. Vi mener det ikke er nødvendig nesten å spille russisk rulett med ungdommene våre med lokale forsøk der narkotika faktisk skal være lov. Vi har store forventninger til at regjeringen kommer med tiltak som styrker det forebyggende arbeidet, som den har varslet, med en forebyggings- og behandlingsreform.

Kristelig Folkeparti er opptatt av å ivareta. Vi er opptatt av å sikre. Vi er opptatt av at man skal få helsehjelp, men vi er også opptatt av at det skal være en strek, der noe er lov, og noe er forbudt. Vi tror at et forbud mot narkotika er bra, både for den enkelte og for samfunnet.

Statsråd Emilie Mehl [18:04:20]: Bakgrunnen for forslaget er Oslo bystyres vedtak fra april 2022 der de ønsker et forsøk med en lokal rusreform i Oslo kommune. Komiteens mindretall viser også til at det er flere kommuner som har vedtatt at de ønsker tilsvarende forsøk.

Kjernen i det omtalte forsøksprosjektet skal ifølge brev fra Oslo kommune være at politiet ved avdekking av mindre narkotikaovertrедelser for bruk og besittelse til eget bruk følger opp saken i forvaltningssporet og formidler kontakt mellom personen og kommunen slik at kommunen kan følge opp med hjelp.

Forslaget innebærer en avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika. Bruk og besittelse av narkotika er straffbart etter bestemmelser i legemiddeloven og straffeloven. Dersom det skal gjøres unntak fra disse lovene, må det vedtas i lovs form. Et eksempel på en slik avkriminalisering er lov om ordning med brukerrorom for inntak av narkotika – brukerromsloven.

Ordnningen representantene foreslår, ser ut til å være det samme som forslaget som ble fremmet av forrige re-

gjering i Prop. 92 L for 2020–2021, Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og straffeloven m.m. (rusreform – opphevelse av straffansvar m.m.). Dette forslaget fikk, som flere har vært inne på, ikke flertall på Stortinget.

Jeg mener det ikke bør fremmes lovforslag som åpner for avkriminalisering. Regjeringen vil at bruk og besittelse av mindre mengder narkotika til eget bruk fortsatt skal være straffbart, men at rusavhengige skal bli møtt med hjelp og oppfølging framfor straffereaksjoner. Det er slått fast i regjeringsplattformen og er det som legger rammene for regjeringens arbeid.

Regjeringen jobber med å gjennomføre en helhetlig forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet. Målet er å gi bedre kvalitet i behandlingen og oppfølgingen av mennesker som har rusproblemer. Forebyggings- og behandlingsreformen skal etter planen forankres i en stortingsmelding. Behovet for lovendringer på ulike områder vil vurderes som ledd i reformen.

Avslutningsvis vil jeg nevne at forebygging av rusmiddelbruk er et ansvar som deles av flere sektorer. Det krever at en har en tverrsektoriell, koordinert og kunnskapsbasert innsats. Det er spesielt viktig når vi snakker om barn og unge. Derfor prioriterer regjeringen et tverrsektorielt rusforebyggende arbeid der Helsedirektoratet, Politidirektoratet, Sekretariatet for konfliktrådene, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet og Utdanningsdirektoratet inngår.

Presidenten [18:07:19]: Det blir replikkordskifte.

Sandra Bruflot (H) [18:07:32]: I Oslo ønsker Senterpartiet et forsøk med lokal rusreform. Senterpartiet hevder at de er opptatt av lokal selvråderett. Hvorfor vil ikke justisministeren høre på sine egne i Oslo?

Statsråd Emilie Mehl [18:07:45]: Hurdalsplattformen ligger til grunn for regjeringens arbeid. Vi har slått fast at vi vil legge fram en helhetlig rus- og behandlingsreform, at vi ikke ønsker å gå inn for avkriminalisering, men at vi ønsker å gi dem som har rusproblemer, hjelp framfor straff. Vi vil komme tilbake til det, i tråd med det jeg sa i mitt innlegg.

Sandra Bruflot (H) [18:08:07]: Utvalget til Justisdepartementet, som nylig er satt ned, skal se på potensielt svært inngripende tiltak overfor rusbrukere. De skal vurdere tvangsmidler, som kan være ransaking, glattcelle, urinprøver osv. Man skal også forsøke å avgrense hvem som er rusavhengig, og hvem som ikke er det. Likevel er det ingen med helsefaglig bakgrunn og ingen med brukererfaring i utvalget. Hva tenker justisministeren om det?

Statsråd Emilie Mehl [18:08:39]: Regjeringen mener det er viktig at vi gjør grundige utredninger i forbin-

delse med arbeidet med rus- og behandlingsreformen når det gjelder det som handler om straffeloven, det straffeprosessuelle, og at vi jobber godt på det som handler om behandlingstilbud på helse- og omsorgsfeltet, og alle andre som er involvert – som jeg bl.a. nevnte på slutten av mitt innlegg.

Utvalget som representanten viser til, er en lovutredning. Det er et utvalg som består av tre veldig dyktige og kompetente jurister. I mandatet ligger det helt klart og tydelig at de også skal trekke inn relevant kompetanse og få innspill der det er nødvendig.

Sandra Bruflot (H) [18:09:22]: Statsråden sier det er viktig å utrede i forbindelse med forebyggings- og behandlingsreformen. Den er nå utsatt til starten av 2024 – i hvert fall foreløpig. Samtidig er utvalget som justisministeren har satt ned, et eget utvalg som skal se på avgrensninger rundt rusavhengighet, tvangshjemler m.m. Er det meningen at dette utvalget, i Justisdepartementet, skal bli en del av forebyggings- og behandlingsreformen som ligger under Helse- og omsorgsdepartementet?

Statsråd Emilie Mehl [18:09:51]: Jeg samarbeider godt med Helse- og omsorgsdepartementet om forebyggings- og behandlingsreformen, og det er naturlig å se på eventuelle lovendringer og gjøre en grundig lovutredning på det i forbindelse med det øvrige arbeidet som vi har med forebyggings- og behandlingsreformen.

Sandra Bruflot (H) [18:10:08]: Kan jeg få en oppklaring på om arbeidet fra utvalget som nå er satt ned, som skal se på tvangshjemler, avgrensninger rundt rusavhengighet m.m., skal gå rett inn i forebyggings- og behandlingsreformen? Det synes jeg selv at jeg ikke fikk noe svar på.

Statsråd Emilie Mehl [18:10:27]: Det er vel sjelden at en regjering får en hel NOU som man legger fram som en reform for Stortinget. Som jeg sa i mitt innlegg, vil vi legge fram forebyggings- og behandlingsreformen som en stortingsmelding. Hvis det skal gjøres lovendringer, legges det etter vanlig praksis fram som proposisjoner.

Ola Elvestuen (V) [18:11:00]: Det er mye faglig kunnskap som viser at straffesporet i ruspolitikken rammer skjevt, spesielt i de store byene, som nå etter spør muligheten for å gjennomføre lokale rusreformer. Det er hele syv ganger så stor sannsynlighet for å straffes for narkotikalovbrudd hvis en har foreldre med lav eller ingen utdanning. I tillegg er det tre ganger så høy sannsynlighet for å bli straffet for narkotikalovbrudd hvis en bor på østkanten i Oslo, selv om bruken av narkotika i Oslo er høyere på vestkanten.

Når vi ser på disse erfaringene om at straffesporet rammer skjevt, og det er nok av faglig belegg for at dette er tilstanden, mener statsråden at det er god utjevneende politikk å fortsette med den straffelinjen som vi har i dag?

Statsråd Emilie Mehl [18:11:54]: Som jeg også sa i mitt første innlegg, ønsker regjeringen en rus- og behandlingsreform som er helhetlig, som tar opp i seg viktigheten av forebyggende arbeid for å forhindre at barn og unge eller andre begynner med rusmidler, men som også har et helt grunnleggende poeng i det at vi ønsker å møte dem som har alvorlige rusproblemer, med hjelp framfor straffereaksjoner som ikke er hensiktsmessige. Det er utgangspunktet. Jeg opplever at premissene for spørsmålet la noe litt annet til grunn.

Presidenten [18:12:33]: Replikordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Else Marie Rødby (Sp) [18:12:54]: Den økte bruken av narkotika som vi nå ser, særlig blant unge, er alvorlig. Den siste tiden har det kommet flere tall og undersøkelser som viser at ungdom i stadig større grad opplever kjøp, salg og bruk av narkotika både på fritiden og på skolen. Tre ganger så mange ungdommer i Oslo har brukt kokain det siste året sammenlignet med året 2018.

Senterpartiet kan ikke se at lokale rusreformer er en god løsning på de problemene vi ser med økt narkotika-bruk blant unge, snarere tvert imot. Det er et forslag som sannsynligvis vil gjøre det enklere for ungdom i utvalgte kommuner å prøve eller bruke narkotika, uten at det i praksis får noen reell konsekvens. Hvis vi tar kokain som eksempel, og det tenker jeg er lett å gjøre i våre dager, er det et stoff som kan ha store og alvorlige helsemessige konsekvenser for enkeltmennesker spesielt, men det kan også ha betydelige konsekvenser for samfunnet generelt. Veien fra fest til problem kan være kort for veldig mange, og jeg tror ikke vi hjelper dem som har alvorlige rusproblemer, ved å gjøre narkotika mer tilgjengelig for ungdommene våre. Dem hjelper vi ved å gi god oppfølging og behandling når de trenger hjelp for sitt rusbruk. For alle andre, enten de bor i Oslo, Bergen eller andre steder, mener Senterpartiet det er riktig at lovverket oppstiller grenser for bruk og besittelse av narkotika, og at dette fortsatt skal være regulert gjennom et forbud. Og som flere har vært inne på: Forslaget om avkriminalisering fra den forrige rusreformen ble ikke vedtatt.

Det er også verdt å knytte noen merknader til den prinsipielle siden av denne saken. Forbudet mot kjøp, salg, besittelse og bruk av narkotika er hjemlet i straffeloven og i legemiddeloven. Dette er nasjonalt lovverk,

som innebærer nasjonalt forbud. Vi kan ikke lage friso-ner for det som er ulovlig virksomhet, i enkelte kommuner, mens kommuner som fortsatt vil jobbe forebyggen- de for narkotikabruk i ungdomsmiljøene sine, blir sit- tende med en problemstilling som følge av dette.

Senterpartiets syn er at verken kommuner eller sta- ten bør bidra til å legge til rette for at flere prøver og be- gynner å bruke narkotika. Jeg mener at Stortinget som lovgiver og vi som nasjonale politikere ikke kan gå inn for å innføre en rettstilstand hvor det er usikkerhet om hvorvidt nasjonal lov gjelder eller ikke.

Vi har allerede et ordskifte og en situasjon som har ført til at mange nå tenker at narkotika ikke er så veldig straffbart. Spørsmålet er da om vi skal være med på å øke denne usikkerheten og på mange måter styrke inntryk- ket av at vi som samfunn synes det på en måte er greit med lovverk som er vedtatt, men som vi da ikke følger. Det kan fort bidra til å gjøre situasjonen enda mer uoversiktlig og bidra til mer normalisering. Det vil gjøre arbeidet videre med et spor hvor bruk av narkotika har konsekvenser, samtidig som de som trenger hjelp, får et rusproblem, vanskeligere. Det håper jeg at ingen av oss ønsker.

Ola Elvestuen (V) [18:16:08]: Hovedproblemet vi står overfor, er at straff skader. Straff drar ungdom inn i avhengighet i stedet for å holde dem utenfor den, og det rammer i tillegg veldig skjevt sosialt. Det er grunnpro- blemet vi skal ta tak i, og det har også rusreformutvalget tidligere vist tydelig. Det er nok av kunnskap som un- derbygger at det er sånn.

Problemet nå er at regjeringen står helt stille. Vi ven- ter på en rus- og behandlingsreform, som først skal komme som en melding. Nå har det gått to år med regje- ringen, og foreløpig skjer det ingenting. Jeg har lyst til å minne representanten Hoksrud fra Fremskrittspartiet om at det ikke var slik forrige regjering opptrådte. Da vi vedtok, først i forhandlinger, at vi skulle ha en rusre- form, ventet vi ikke på den – tvert imot. Da var det et selvstendig poeng at opptrappingsplanen innenfor rus skulle følges opp, vi skulle ha flere medisiner inn i LAR, vi skulle gjøre sprøyterommene om til brukerrum, man skulle få på plass heroinassistert behandling. Alle de tin- gene ble heldigvis gjennomført før stortingsflertallet sa nei til rusreformen, og heldigvis har Høyesterett gitt rus- brukere en bedre rettssikkerhet enn de hadde tidligere.

Nå ønsker Oslo og andre byer forsøk med lokal rus- reform, og justisministeren svarer at det ikke kan gis sli- ke unntak innenfor loven. Da vil jeg minne om – og jeg har også drevet med dette feltet lenge – at da vi fikk på plass sprøyterom i 2005 med Oslo i front, hadde vi en justisminister fra Venstre, Odd Einar Dørum, som gikk gjennom lovverket for å tilpasse det slik at man kunne få

på plass et forsøksprosjekt i Oslo. Det var et forsøk fram til 2009 før det ble gjort permanent. Selvfølgelig er det også mulig å gjøre det med en lokal rusreform, med de problemene vi står oppe i, og de mulighetene en lokal rusreform ville gitt. Vi har også fått på plass et sprøyte- rom i Bergen, det kom ti år senere, i 2016. Det er klart at her har justisministeren og regjeringen en mulighet de kunne brukt, og som tidligere regjeringer har vist at de kunne gjøre. I dag tror jeg ingen partier her er uenig i at det var riktig å få på plass sprøyterom, nå brukerrum, slik vi har i Oslo. Det virker, og det er skadeforebyggen- de. Nå trenger vi også et flertall som går et steg videre, for å gi en lokal rusreform.

Presidenten [18:19:09]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 18.

Sak nr. 19 [18:19:15]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Lov om opphevelse av eldreombudsloven (Innst. 390 L (2022–2023), jf. Prop. 56 L (2022–2023))

Presidenten [18:19:29]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til med- lemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter inn- legg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:20:09] (ordfører for sa- ken): Først vil jeg få takke komiteen for godt samarbeid i saken.

Det er kommet inn 14 hørings svar til komiteens hø- ring, og det viser at dette er en sak som skaper engasje- ment. Jeg regner med at partiene hver for seg vil legge fram sitt syn i saken i løpet av debatten.

I 2020 stilte et enstemmig storting seg bak Solberg- regjeringens forslag om å opprette et eldreombud i Nor- ge. Eldreombudet ble opprettet for å fremme eldres in- teresser på alle samfunnsområder og for å være en påd- river i arbeidet med å skape et mer aldersvennlig sam- funn som i større grad anerkjenner eldre som verdifulle bidragsyttere i samfunnet – og særlig framover, når det er ventet en økning i antall eldre. I dag er om lag 1,2 millioner nordmenn over 60 år, og aldring av befolk- ningen endrer også samfunnet.

I revidert nasjonalbudsjett i fjor varslet Arbeider- partiet og Senterpartiet at de ville avvikle Eldreombu- det. Begrunnelsen for det var ikke særlig imponerende, for regjeringen begrunnet avviklingen av Eldreombudet

med at Pasient- og brukerombudet skulle styrkes, og at de kunne ivareta flere av oppgavene til Eldreombudet. Høyre støtter en styrking av Pasient- og brukerombudet, for de gjør en veldig viktig jobb med å ivareta og skape pasientens helsetjeneste, men om regjeringen tror at alle eldre er pasienter og brukere, tar de kraftig feil.

Høyre har vært svært kritisk til avvikling av Eldreombudet, for når vi har passert 1 million alderspensjonister i Norge, og vi fortsatt ser uakseptable forhold i norsk eldreomsorg – bl.a. vist i NRK-dokumentaren «Omsorg bak lukkede dører» – da er ikke svaret å avvikle et av de viktigste talerørene for landets eldre. En avvikling av Eldreombudet gjør at vi får én kritisk stemme mindre i norsk eldreomsorg, og det er ikke veien å gå.

Regjeringen har det siste halvannet året gjennomført en rekke tiltak som har bidratt til å svekke eldrepolitikken i Norge. Ikke bare skal Eldreombudet avvikles, regjeringen har også fjernet tilskuddsordningen for å bygge flere trygghetsboliger for eldre i distriktene, kuttet i midler til digital opplæring, opphevet godkjenningssmodellen for fritt brukervalg i kommunene, trukket forslag om å øke aldersgrensen i staten fra 70 til 72 år og kalt tiltak som bidrar til mer åpenhet i eldreomsorgen, for symbolske tiltak. I sitt første statsbudsjett, for 2023, foreslo de også å stoppe utbyggingen av flere sykehjemsplasser og omsorgsboliger i kommunene, men i revidert nasjonalbudsjett angret regjeringen seg og la inn pengene igjen. Det forteller noe om forståelsen for behovene som er i norsk eldreomsorg framover.

Høyre støtter ikke en avvikling av Eldreombudet, som vil føre til én kritisk stemme mindre i eldrepolitikken.

Cecilie Myrseth (A) [18:23:22]: Vi skal ha trygge og gode omsorgstjenester i Norge – i dag, i morgen og i framtiden. Alle skal være trygge på at fellesskapet skal stille opp, at hjelpen man får, er faglig forsvarlig og utføres av fast ansatte med rett kompetanse. Derfor er Arbeiderpartiet og Senterpartiet opptatt av en sterk offentlig helse- og omsorgstjeneste i hele landet.

Våre eldre skal være trygge på at hjelpen og fellesskapet er der når de trenger det. Derfor er jeg glad for at regjeringen jobber for en trygg og framtidsrettet eldreomsorg, en eldreomsorg som ser eldre som den store ressursen eldre er, samtidig som innovasjon og nytenking også må prege politikken vår.

Vi har over en million pensjonister. Det er pensjonister som vil være med på å påvirke sin hverdag. Våre pensjonister er og vil i framtiden være en stor og viktig ressurs. Derfor inneholder også regjeringens trygghetsreform for eldre, som kommer før sommeren, fire viktige innsatsfaktorer, bl.a. levende lokalsamfunn, hvor frivilligheten er sentral. Vi må utvikle nye og flere typer bo-

liger som er tilpasset alderdommen. De ansatte som jobber i eldreomsorgen, skal være trygge i sin yrkesutøvelse og trygge på at de får kompetansepåfyll og ikke minst hele stillinger. Så må vi gi pårørende trygghet og muligheter for avlastning fra tyngende omsorgsoppgaver når de trenger det.

Eldre er en stor og mangfoldig gruppe med ulike behov. Det må også reflekteres i et mangfold av organisasjoner og ombudsfunksjoner som fremmer Eldres interesser, ikke bare et enkelt ombud. De ulike, som Pasient- og brukerombudet, Likestillings- og diskrimineringsombudet, personvernombud, Forbrukerombudet og Sivilombudet – har alle som oppgave å ivareta Eldres behov ut fra sitt mandat.

I statsbudsjettet for 2023 ble de 15 pasient- og brukerombudene styrket. De har som oppgave å ivareta pasienter og brukeres behov, interesser og sikkerhet. Regjeringen styrket også dialogen med pensjonistenes organisasjoner, og ikke minst styrker vi opplæring til de kommunale og fylkeskommunale eldrerådene. At de eldre selv er med i politikktutviklingen, er bra. Nettopp slik får vi til bedre løsninger.

Jeg tar opp Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag.

Presidenten [18:25:50]: Da har representanten Cecilie Myrseth tatt opp det forslaget hun refererte til.

Hans Inge Myrvold (Sp) [18:26:07]: Til denne saka, som omhandlar oppheving av eldreombudslova, er det i dag inga ny eller reell politisk prioritering, ei heller ei eventuell vidareføring av ombodet som skal debatterast. Det handlar kort og greitt om ei lov som frå 1. juli ikkje vil ha nokon vidare funksjon etter ei politisk prioritering om å avvikla dette ombodet. Samstundes har ein styrkt både Pasient- og brukarombodet og ikkje minst lokale og regionale eldrerådsfunksjonar.

Avviklinga vart, som det òg vart framført her på talarstolen, varsla for om lag eitt år sidan i det dåverande reviderte nasjonalbudsjettet og seinare vedteke her på Stortinget som del av fleirtalseinigheita mellom Senterpartiet, Arbeidarpartiet og SV, til statsbudsjettet for inneverande år.

Trass i at denne saka er avgjort, manar no bl.a. Høgre til omkamp. Realiteten er at ingen parti, unnateke Framstegspartiet, har prioritert ei vidareføring av Eldreombodet i politikken sin. Difor står ikkje eit omkampslag her i dag til truande – det vert eit spel for galleriet.

For Senterpartiet har denne prioriteringa handla om å styrkja ombodsrolla i heile landet. Difor har prioriteringa vår i statsbudsjettet handla om å styrkja Pasient- og brukarombodet, som har eit sterkt nærvær spreidd over heile landet gjennom ei rekkje regional-

kontor. Vidare har òg prioriteringa vår handla om å styrkja dei kommunale og fylkeskommunale eldreåda gjennom tilskot for opplæring.

Summen av avviklinga og dei økonomiske endringane for Eldreombudet går utelukkande rett tilbake i arbeidet med å styrkja vitale funksjonar for og med eldre som ei viktig røyst i lokalsamfunnet. Ein vil ikkje minst ha behov for tett dialog med ombod som er til stades i den regionen ein bur, og som ikkje har ei enkelt geografisk plassering i landet.

Med presiseringa vår i dag i ei sak som i utgangspunktet er ferdig debattert og handsama av Stortinget, prioritert og vedteke i statsbudsjettet, burde denne lovoppryddinga vore enklare og litt ryddigare handtert i stortingssalen i dag.

Bård Hoksrud (FrP) [18:29:00]: Til siste taler må jeg si at han tydeligvis liker at denne debatten ikke kommer, når han sier at han mente at den burde være ryddig og vært ferdig i budsjettet. Saken kommer jo til Stortinget nå. Da er det åpenbart at vi behandler den her.

Men det er ikke så rart, for det er en merkelig sak vi behandler i dag. For tre år siden sa alle partiene i denne salen ja til å opprette Eldreombudet. Alle partiene var enige om at det var behov for et eldreombud. Derfor er det ganske overraskende at regjeringspartiene – Arbeiderpartiet og Senterpartiet – nå ønsker å legge det ned igjen, nesten før det har fått lov til å virke.

Det store spørsmålet nå er hva SV gjør, for de er ikke med på noen ting, i hvert fall ikke i innstillingen. Det interessante er at SV nå sitter med nøkkelen til hva som skal skje når det gjelder Eldreombudet. Her er det mye usikkerhet, for de har inngått en budsjettavtale med regjeringspartiene, men som sagt: Til dagens behandling har de ikke støttet Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag, så det betyr at det kan bli spennende når vi skal vedta dette, sannsynligvis i morgen.

Det er litt spesielt, for argumentasjonen til regjeringspartiene om at vi kan bruke Pasient- og brukerombudet, betyr at denne regjeringen og regjeringspartiene mener at alle eldre er syke og pleietrengende, for det er ofte det Pasient- og brukerombudet brukes til. Enda mer spesielt er det at samtidig som man vil legge ned Eldreombudet, skal man opprette et ombud for folk som sitter i fengsel. De skal ikke kalle det et ombud, men det skal være noen som skal ha eget tilsyn med og følge opp dem som sitter i fengsel. Da synes i hvert fall jeg den debatten vi nå står i, blir enda mer spesiell.

Jeg mener at hele poenget med et eldreombud er at vi skal tenke helhet og mye større enn bare det som går på pleie og omsorg. Det handler om å være talsmann og talerør for de eldre, men også selvfølgelig for dem som trenger pleie og omsorg. Vi skal være en vaktbikkje med

skikkelige klør som sitter og skraper på døren til regjeringen, kommuner og andre som sørger for at man ikke får de tjenestene man skal ha.

Brennpunkt og andre programmer har tydelig vist at det er behov for en vaktbikkje, men jeg skal love regjeringen at de kommer til å ha vaktbikkjer i bøtter og spann, både i denne salen og rundt omkring i landet. Fremskrittspartiets folk kommer til å være tydelige, og vi kommer til å være på barrikadene for de eldre. Vi håper at SV tar til fornuft og faktisk støtter opp om å videreføre Eldreombudet, til beste for alle eldre i dette landet.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [18:32:03]: Ingen skal bekymre seg for å bli gammel, sier vi. Derfor er jeg utrolig skuffet over at flertallet på Stortinget i dag velger å legge ned det som er talerøret for mange eldre, gjennom denne lovendringen. Derfor blir det også meningsløst når representanten fra Senterpartiet sier at det er en lovsak vi behandler i dag. Ja, det er en lovsak som har betydning for de eldre.

Å bli gammel handler om veldig mye. Jeg er i den gruppen som blir beskrevet, de over 60 år. Det handler om mye mer enn sykehjemsplasser. Derfor er det så mye mer enn brukere og pasienter vi snakker om. Det er nettopp i det Eldreombudet har spilt en viktig rolle. De skal vise muligheter, komme med ideer, komme med forslag om bedre muligheter til å bo hjemme og presentere problemstillinger for oss politikere.

De eldre er en stor og mangfoldig gruppe. Blant annet har Eldreombudet vært viktig i jobben med å hindre digitalt utenforskap for mange eldre. Noen steder får man ikke tatt bussen uten en iPhone.

Det ble sagt at det kommer en melding om de eldre til Stortinget, bl.a. om at de pårørende skal støttes og få avlastning. Samtidig legger regjeringen ned støtten til Sanitetskvinnene, som har pårørendeavdelinger rundt omkring i det ganske land for å kunne hjelpe pårørende med å klare tunge omsorgsoppgaver.

Det er dypt skuffende at man legger ned Eldreombudet og samtidig forventer å styrke Pasient- og brukerombudets kompetanse. En kompetanse de altså ikke har, skal styrkes, og så skal man legge ned noe annet.

Det må i alle fall ikke bli de eldre som skal lide for at flertallet i dette huset legger ned Eldreombudet. Da må man i hvert fall være sikker på at de eldre får ivaretagelse, forslag og ideer, og ikke minst at det skapes debatter som gjør at også vi politikere skjønner at dette er en utrolig mangfoldig gruppe, som trenger mangfoldige løsninger.

Irene Ojala (PF) [18:35:10]: Jeg så meg selv i speilet i morges og tenkte: Hvem skal ta vare på meg når jeg blir eldre og mer rynkete? Hvem skal snakke min sak? Det er egentlig det dette handler om.

Hvis vi ser oss rundt i salen i dag, ser vi at vi er forskjellige mennesker, med ulik bakgrunn. Vi snakker ulike dialekter, vi tilhører ulike yrkesgrupper, og vi ser til og med forskjellig ut. Det er lite som gjør oss like, bortsett fra at vi alle er stortingsrepresentanter.

Eldre er ikke en homogen gruppe med mange felles trekk som gjør at man framstår som ganske like – bortsett fra at årene har gått, og at man begynner å få en og annen rynke. Mange eldre får de samme helseutfordringene, men de er fortsatt like forskjellige som da de var unge.

For nesten nøyaktig tre år siden, i juni 2020, stemte alle partiene her på Stortinget for å opprette Eldreombudet ved en egen lov, etter modell av Barneombudet. På forhånd hadde det vært en høring om lovforslaget, en høring som viste stor støtte fra ulike deler av samfunnet til å opprette et nasjonalt eldreombud. Etter kun tre år har vi et stortingsflertall som ikke ønsker å videreføre Eldreombudet. Vi i Pasientfokus mener at ordningen med eldreombud i alle fall burde ha fått fungere over to hele stortingsperioder, slik at vi kunne ha fått samlet erfaring før man gikk til det skrittet å legge bort ordningen.

Eldreombudet ble av mange sett på som en vakthund for eldre mennesker. Vi har veldig gode erfaringer med Pasient- og brukerombudet, og de vil helt sikkert gjøre en god jobb, men det er vanskelig å se at et dedikert eldreombud vil være overflødig i en tid da vi får flere eldre mennesker.

Eldreombudets rolle har vært – og kunne fortsatt å være – å snakke de eldres sak overfor oss politikere, offentlige etater og private virksomheter. De har formidlet de eldres behov og skapt økt oppmerksomhet rundt de eldres liv, slik at de har blitt satt på dagsordenen hver dag.

Det er minst tre prioriterte arbeidsområder hvor Eldreombudet klart har vært de eldres stemme. Det gjelder innenfor helse og omsorg, arbeid og samfunnsdeltagelse og det digitale utenforskapet, som vi sannsynligvis vil få mer av.

Etter å ha drøftet saken med mange eldre og pårørende vil ikke Pasientfokus stemme for regjeringens forslag i proposisjonen. Vi mener at Eldreombudet har fungert som et viktig talerør for landets eldre, og at de på en god måte har fremmet de eldres interesser. Vi ser det som naturlig at også de eldre har et ombud som dedikert taler deres sak.

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:38:03]: Forslaget om lov om å oppheve eldreombudsloven er en konsekvens av at det ikke lenger er grunnlag for drift av Eldreombudet. Gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 2023 sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om å avvikle virksomheten Eldreombudet, med virkning fra 1. juli

2023. Siden det ikke lenger er grunnlag for videre drift, har ikke forslaget vært på ekstern høring.

Forberedelsene til avviklingen av etaten Eldreombudet startet i fjor. Medarbeiderne er informert om prosessen og sine rettigheter og følges opp i tråd med statsansatteloven. Jeg vil gi honnør til Eldreombudet, som bidrar til å avvikle virksomheten på en ryddig og ordnet måte.

Jeg vil understreke at forslaget om å avvikle Eldreombudet og dermed også eldreombudsloven ikke på noe vis innebærer noen mistillit til innsatsen eldreombudet og hennes medarbeidere har lagt ned. De har stått på for å følge opp sitt mandat.

Regjeringens vurdering bygger derimot på at vi må prioritere ressursene og unngå at ulike ordninger har sammenfallende oppgaver. Ulike ombud, tilsynsorganer og andre statlige instanser har ansvar for alle innbyggernes behov og interesser innen sine områder, og dermed også utfordringer som eldre mennesker kan møte. Regjeringen har styrket Pasient- og brukerombudet. Regjeringen bidrar også til å styrke de eldres stemme i samfunnet gjennom kontaktmøter med pensjonistenes organisasjoner og gjennom å bidra til opplæring av de kommunale eldrerådene.

Vi er en aldrende befolkning, og alle sektorer må bidra til å legge til rette for at eldre kan delta i samfunnet så lenge de ønsker, og at de har trygghet for nødvendige tjenester. Derfor legger vi vekt på å skape et mer aldersvennlig samfunn gjennom en tverrsektoriell innsats og med bedre boligløsninger og gode helse- og omsorgstjenester. Regjeringen har derfor styrket kommunenes og sykehusenes økonomi. Jeg vil særlig vise til styrkingen av fastlegeordningen, som har en viktig rolle i lys av en aldrende befolkning.

Jeg vil for øvrig komme tilbake til hvordan eldrepolitikken skal utvikles på en helhetlig måte, når regjeringen ganske snart vil legge fram den nye bo trygt hjemme-reformen.

Presidenten [18:40:51]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:41:06]: Eldreombudet skal fremme eldres interesser på alle samfunnsområder, enten det handler om det digitale utenforskapet som vi ser vokse hos eldre, eller om ensomhet, som vi også ser øker betydelig hos eldre, spesielt etter pandemien. Eldreombudet skal også ta for seg de forhold i norsk eldreomsorg som ikke er gode nok, som eldre som ikke får sykehjemsplass, eldre som opplever underernæring på sykehjem, og eldre som opplever overmedisinering. Eldreombudet har veldig mange funksjoner knyttet til eldre, enten det handler om aldersvennlige samfunn, eller det handler om eldreomsorg. At regjeringen avvikler Eldreombudet, fører til at man får en kri-

tisk stemme mindre i norsk eldrepolitikk, en kritisk stemme mindre til å påpeke de forholdene. Er statsråden enig i at ved å avvike Eldreombudet blir det en kritisk stemme mindre i norsk eldrepolitikk til å påpeke noen av disse forholdene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:42:08]: Gjennom å avvike virksomheten Eldreombudet forsvinner jo de aktivitetene – det tror jeg alle sammen forstår. Til de eksemplene på mangler i grunnleggende tjenester som representanten Svardal Bø nevnte: Det er jo pasient- og brukerrettigheter. Vi har et pasient- og brukerombud til å ivareta de rettighetene for alle. Det var en situasjon før dette års statsbudsjett hvor Pasient- og brukerombudet hadde utfordringer med å opprettholde sin aktivitet, og sto i fare for å måtte si opp ansatte. Vi valgte å styrke Pasient- og brukerombudet. Jeg registrerer at Høyre valgte å omprioritere den helt nødvendige styrkingen av Pasient- og brukerombudet til å opprettholde Eldreombudet. Det er to ulike prioriteringer, hvor regjeringen var uenig med Høyre.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:43:12]: Da vi satt i regjering, styrket vi også Pasient- og brukerombudet. Det var bl.a. Høyre i regjering som sørget for at vi fikk en egen koordinator lokalisert i Bergen for å få et mer helhetlig pasient- og brukerombud, og vi støttet en styrking av Pasient- og brukerombudet. Men det unike med Eldreombudet er at det ikke bare tar for seg eldreomsorgen som handler om pasienter og brukere, det tar også for seg de målene vi har satt, nesten tverrpolitisk, i Stortinget for å skape et aldersvennlig samfunn. Jeg har hørt flere representanter i salen her i dag, i tillegg til statsråden, bruke nettopp den begrunnelsen at når en avviker Eldreombudet, styrker en Pasient- og brukerombudet. Spørsmålet blir jo da: Mener virkelig denne regjeringen at alle eldre er pasienter og brukere, når en bruker denne argumentasjonen? Og hvis det er sånn at en skal styrke eldres interesser gjennom Pasient- og brukerombudet, vil statsråden da endre mandatet til Pasient- og brukerombudet til f.eks. å inkludere aldersvennlige samfunn, som Eldreombudet har som ansvarsområde bl.a. i dag?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:44:17]: Jeg mener på ingen måte at eldre er en ensartet gruppe, og at alle eldre er pasienter. Det er Svardal Bøes karakteristikk, det er ikke mine. Eldre er like forskjellige som oss som ennå ikke beskriver oss som eldre, og det de har behov for av ulike ombudsordninger, har vi mange av. Eldre har f.eks. bruk for et godt forbrukerombud og et godt data-tilsyn. De har adressert mange av de utfordringene eldre opplever knyttet til en digital offentlig sektor. Eldre har behov for et pasient- og brukerombud. De har egenorganiserte utvalg – som påtar seg en ombudsrolle,

lik det stortingsrepresentanter gjør på vegne av sin valgkrets når de velges til denne forsamlingen – de lokale eldrerådene. I går hadde jeg gleden av å besøke landsmøtet til Pensjonistforbundet, og der skal jeg love deg at det var tydelige ombudsstemmer.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:45:22]: Det er ikke mine beskrivelser alene som handler om at regjeringen peker på Pasient- og brukerombudet når en snakker om eldres interesser. Den argumentasjonen bruker en jo her i salen selv. Jeg vil anbefale statsråden å lese de 14 høringsvarene som kom inn til komiteen, for regjeringen valgte selv å ikke gjennomføre en høring om avvikling av Eldreombudet. Der kommer det også tydelig fram fra eldreråd og fra eldreorganisasjoner at de opplever at regjeringen nå beskriver eldre som pasienter og brukere.

Så til mitt oppfølgingsspørsmål: Eldreombudet tok seg av både det som handler om eldres interesser innenfor eldreomsorg, og også aldersvennlige samfunn. Jeg kan være enig med statsråden i at mye av eldreomsorgen vil bli ivaretatt av Pasient- og brukerombudet, men med hensyn til det som handler om aldersvennlige samfunn, det som handler om digitalisering og ensomhet, er det jo ingen som vil ha det mandatet. Spørsmålet er da: Hvordan skal da statsråden ivareta mandatet som handler om å følge opp det som går på aldersvennlige samfunn, f.eks. digitalisering og ensomhet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:46:25]: Regjeringens vurdering er at vi må prioritere ressursene, og vi må unngå at ulike ordninger har sammenfallende oppgaver. Vi har ulike ombud, tilsynsorganer og andre statlige instanser som har ansvar for alle innbyggernes behov og interesser innenfor sine områder, og dermed også for utfordringer som eldre mennesker kan møte. Vi har styrket Pasient- og brukerombudet – det er viktig for alle pasienter og brukere. Regjeringen bidrar også til å styrke eldres stemme i samfunnet gjennom at vi har kontaktmøter med pensjonistenes organisasjoner, og vi bidrar til opplæring av de kommunale eldrerådene.

Bård Hoksrud (FrP) [18:47:22]: Statsråden sa at det å legge ned Eldreombudet ikke handlet om mistillit til Eldreombudet, men om prioritering. Samtidig oppretter denne regjeringen et såkalt tilsynsråd i fengslene, som egentlig er et ombud for dem som sitter i fengsel – samtidig som man legger ned Eldreombudet. Da må jeg jo stille spørsmålet til statsråden: Når man ikke er misfornøyd med noe, men det handler om prioritering, betyr det at statsråden mener at kriminelle er viktigere å prioritere enn eldre i Norge?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:48:01]: Det er ingen grunn til en sånn type påstand.

Bård Hoksrud (FrP) [18:48:05]: Jeg hører at statsråden ikke vil svare mer, men det er altså det som er realiteten – at denne regjeringen nå oppretter noe for å ivareta den biten. Men når statsråden ikke vil svare på det, har jeg lyst til å spørre: Hvis SV nå stemmer mot regjeringspartiene – for regjeringspartiene har egentlig ikke flertall i denne saken med mindre SV skulle støtte regjeringen – vil regjeringen da sørge for at Eldreombudet blir videreført og opprettholdt?

Og så hadde det vært interessant – siden statsråden svarte så kort forrige gang, og sånn at hun kanskje kan bruke hele minuttet sitt – om statsråden kunne fortalt litt om hva det handler om når man sier at man har styrket det kommunale eldrerådet, og hvordan man skal ivareta og sikre interessene til eldre på en fortsatt god måte. Jeg synes det ville være spennende å høre, så jeg gleder meg til at statsråden skal redegjøre for det hun sa var blitt så bra.

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:49:01]: Jeg må bare beklage, men jeg oppfattet ikke noe spørsmål i den replikken fra Hoksrud.

Når det gjelder videreføring av Eldreombudets virksomhet, er jo den avvirket. Der er prosessen gjennomført, og jeg vil berømme eldreombudet, som leder for sine ansatte, for måten hun har gjennomført utviklingen av virksomheten på. Jeg er også glad for at den dyktige dama som har innehatt dette vervet, som vi på ingen måte kritiserer – vi er imponert over den innsatsen hun har lagt ned – også har takket ja til en ny stilling. Hennes kompetanse vil det bli bruk for.

Bård Hoksrud (FrP) [18:49:45]: Da registrerer jeg at statsråden tydeligvis enten ikke kan eller ikke vil svare på hva som er blitt det økte kompetansenivået til det kommunale eldrerådet, men jeg håper jo statsråden kanskje kan gjøre det, siden jeg får mulighet til å følge opp.

Og så vil jeg utfordre statsråden, for en del av de oppgavene som et eldreombud i dag gjør, er det ikke naturlig at et pasient- og brukerombud skal gjøre. I Fremskrittspartiet har vi vært tydelige: Vi har ønsket å styrke Pasient- og brukerombudet, men vi har også foreslått at man skal videreføre Eldreombudet, og kommer til å fortsette å kjempe for det, for vi mener at begge to er viktige.

Hvem skal ivareta de andre interessene som Eldreombudet har hatt ansvaret for, men som det nå ikke kommer til å fortsette å ha ansvar for, og som det ikke er naturlig at et pasient- og brukerombud skal ha ansvar for?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:50:32]: Jeg har svart på det spørsmålet også i forbindelse med tidligere replik-

ker. Det er ulike ombud og tilsynsorganer, og det er en rekke statlige instanser som har ansvar for alle innbyggernes behov og interesser, og dermed også alle de utfordringene eldre mennesker opplever. Det er jo dette som er å utvikle et aldersvennlig samfunn – at du får ivaretatt dine interesser uansett hvor du er hen i livet. De lokale eldrerådene inngår jo som en del av den folkevalgte utvalgsstrukturen og er sånn sett en viktig ombudsstemme for den lokale samfunnsutviklingen. Det er også pensjonistenes ulike organisasjoner.

Vi har for øvrig hatt tett og god dialog med Pensjonistforbundet, i og med at de er den største organisasjonen, i utarbeidelsen av den reformen vi snart skal legge fram for Stortinget.

Presidenten [18:51:39]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Ludvig Thorheim (H) [18:51:59]: Jeg tar ordet i denne saken fordi jeg hadde besøk av Nordland eldreråd i dette bygget. De ba meg om å kjempe for denne saken, kjempe for at vi skal ha et eldreombud i Norge. Det samme oppfordret Agnete Tjærandsen meg til, en flott dame i sin beste alder. For noen år siden sto hun på denne talerstolen som vararepresentant – og da som den eldste stortingsrepresentanten – og talte de eldres sak.

Det jeg hører, er at man ikke ønsker å bli satt i bås som pasient eller bruker. Eldre er en veldig variert gruppe og har ulike utfordringer. For noen handler det rett og slett om å gå på bussen og ikke vite hvordan man skal få betalt for turen, fordi det har kommet teknologiske virkemidler som man ikke har klart å omstille seg til. Det er veldig mange ulike utfordringer man står overfor. Det handler om å ha et talerør, et talerør som også får tilgang til media, og som får tilgang til oss politikere på en raske måte enn mange andre ville ha gjort, på vegne av de mange andre eldre.

Det handler også om symboler. Det jeg hører aller mest om fra eldre, er å bli tatt på alvor – bli lyttet til, bli sett, bli hørt. Jeg tenker denne saken illustrerer dette utrolig klart. Ønsker vi å ha et eldreombud, eller skal vi henvise til at det finnes et pasient- og brukerombud – og at vi driver med en reform? Dette burde være en veldig enkel sak. Jeg håper SV stemmer etter samvittigheten i denne saken. Det betyr så mye, det er så mange eldre som følge denne saken, og som må organisere seg på ulike vis. Det vi konkluderer med i denne saken i denne saken, betyr kjempemasse.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:54:25]: Vi har fått godt fram at Eldreombudet er en kritisk og viktig stemme som skal bidra til en bedre eldreomsorg og det å skape

et aldersvennlig samfunn. Det kan godt være det oppleves ubehagelig for Arbeiderpartiet og Senterpartiet at det er en slik kritisk stemme i eldrepolitikken, men det er faktisk helt nødvendig at vi har det. Det en gjør ved å avvikle Eldreombudet, er å avvikle kanskje den viktigste kritiske stemmen vi har i norsk eldreomsorg. Vi kan godt ha en diskusjon om hvor mange ombud vi skal ha i landet vårt, men en kommer ikke unna det faktumet at vi har passert en million alderspensjonister, at det vil bli flere eldre, og at vi fortsatt ser uakseptable forhold i norsk eldreomsorg. De tre grunnene bør i seg selv være nok til å forstå behovet for at vi må ha et eldreombud i Norge.

Jeg synes det er problematisk når Arbeiderpartiet og Senterpartiet i salen sier det er viktig å lytte til de eldre. Men hva var det de samme partiene gjorde da en skulle avvikle Eldreombudet? Jo, en tok det gjennom statsbudsjettet, sånn at en unngikk å måtte ha høring av regjeringens forslag om å avvikle Eldreombudet. De som måtte ta ansvaret og gjennomføre den høringen, var helse- og omsorgskomiteen, og det forteller kanskje litt om at en likevel ikke er så opptatt av å lytte til eldre i denne saken.

Det er to ting jeg må svare ut, som Senterpartiet var inne på. For det første ble det hevdet at Høyre ikke har lagt inn penger til Eldreombudet i sine budsjett. Det er helt feil. Vi har lagt inn penger både i revidert nasjonalbudsjett og i vårt alternative statsbudsjett til å videreføre Eldreombudet. For det andre ble det hevdet at dette var et politisk spill. Jeg vil ikke si det er et politisk spill når vi i helse- og omsorgskomiteen klarer å samle Rødt, Pasientfokus, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Høyre. Disse fem partiene sammen forstår behovet for fortsatt å ha et eldreombud i landet vårt.

SV har ikke tatt veldig klart stilling til saken, men det håper jeg SV gjør. Det er veldig mange eldre som er opptatt av at vi skal ha et eldreombud, fordi en ser at Eldreombudet ivaretar det som handler om hvordan vi sikrer en god eldreomsorg, og hvordan vi skaper et aldersvennlig samfunn. Min klare appell er at også SV bidrar til å stemme for at vi fortsatt skal ha en eldreombudslov, og at vi senere prioriterer midler til det i statsbudsjettet, slik Høyre har gjort i sine alternative forslag.

Bård Hoksrud (FrP) [18:57:20]: Jeg vet ikke om jeg kan si frøken Vilikke, men i dag er det mange som er Vilikke her. De vil i hvert fall ikke svare på spørsmålet vi utfordrer på. Jeg utfordret statsråden klart og tydelig på om hun – hvis Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke får flertall nå – ville sørge for at Eldreombudet blir videreført. Jeg forutsetter selvfølgelig, slik demokratiet er, at statsråden kommer til å følge opp – men hun vil ikke svare på det.

Vi må vente i spenning på hva SV gjør, for SV sitter musestille her. Det betyr kanskje at på vegne av alle de over en million menneskene som er pensjonister, bør en del av dem som bruker digitale verktøy, sende en mail om at de er opptatt av at dette skal fortsette, for det er den tilbakemeldingen jeg får fra eldre rundt omkring i landet. De ønsker at Eldreombudet fortsatt skal være der, fortsatt skal få lov å være den vaktbikkja og den aktøren det er – ikke bare med tanke på pasient- og brukerbitten, men for hele området for eldre, også når det gjelder digitalt utenforskap, som vi vet at veldig mange eldre sliter med, og som de er bekymret for.

Denne regjeringen er tydeligvis sånn at man ikke liker bryssomme aktører eller bryssomme stemmer, så dem sørger man for å fjerne, på samme måte som man fjerner informasjon som handler om hvordan ting står til, f.eks. ventelister, som man nå ikke lenger får oversikt over. Jeg mener Brennpunkt dokumenterer at det er viktig å ha et godt eldreombud som kan ta tak i, følge opp og sette utfordringer innenfor eldreomsorgen på dagsordenen. Det er det dette handler om.

Jeg er veldig enig i det representanten Vervik Bollestad sa om de pårørende, som vi ofte glemmer i disse diskusjonene, som sjelden er med, men som er utrolig viktig å ha med. Det regjeringen har gjort med tanke på Norske Kvinners Sanitetsforening, er helt merksnodig. Det er ikke en del av denne debatten, så jeg skal være litt forsiktig, men jeg har likevel lyst til å påpeke at vi hadde en debatt hos KS i forrige uke, som viste at innenfor det kommunale var det under hver leder i helse- og omsorgssektoren 93 ansatte – hvis jeg ikke husker veldig feil. Det er en ganske heftig, stor bedrift. Dette er kanskje forhold der det ville vært naturlig at et eldreombud kom på banen og sa og mente noe om.

For Fremskrittspartiets del kan regjeringen ta det helt med ro – de kommer fortsatt til å ha bryssomme stemmer som henger på dem. Jeg registrerer som sagt at man oppretter et tilsynsorgan for kriminelle samtidig som man legger ned Eldreombudet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [19:00:37] (komiteens leder): Det er veldig mange innlegg som før meg har lagt veldig stor vekt på hvorfor vi er mange som mener at Eldreombudet bør fortsette, og at denne loven ikke bør avvikles.

Jeg må si at jeg er ganske overrasket over hvor teknisk statsråden og andre behandler dette spørsmålet. Dette er altså en sak som ikke er sendt på høring, og så får vi nærmest beskjed her i salen fra bl.a. Senterpartiets representant om at det er bryssomt med en debatt. Sist jeg sjekket, var det å vedta lover en av Stortingets hovedoppgaver. Likevel har man en sånn holdning til en sak som også berører mange av oss, nettopp fordi vi er opp-

tatt av dette – og det har vi utdypet nøye og grundig, så det behøver jeg ikke å gå mer inn i.

Det jeg mener Stortinget i dag må få en avklaring på, også fra statsråden – og statsråden bør svare bedre på det enn i replikkordskiftet – er: Dersom denne loven nå ikke blir avvirket, hva er konsekvensene? Da har jo Stortinget sagt at dette skal være en lov, Norge skal ha et eldreombud, og da antar jeg at det er tid nok til å legge inn penger i revidert, og jeg antar at man forholder seg til at Stortinget har besluttet at dette skal opprettholdes. Det er et svar jeg mener Stortinget bør få fra statsråden i dag.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [19:02:21]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

Sak nr. 20 [19:02:32]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Hege Bae Nyholt og Geir Jørgensen om å hindre et todelt helsevesen ved å regulere private sykehus for å sikre tilgang på helsepersonell i den offentlige helsetjenesten (Innst. 432 S (2022–2023), jf. Dokument 8:149 S (2022–2023))

Presidenten [19:02:55]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa. De som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Cecilie Myrseth (A) [19:03:34]: Jeg skal hilse fra sakens ordfører og takke for samarbeidet i saken.

Vår jobb er å sikre at pasientene både nå og i fremtiden får nødvendig helsehjelp, og at vi har en god og trygg helsetjeneste i hele landet. Vi vet at flere vil leve lenger med mer sammensatte helseutfordringer, mens det blir færre i yrkesaktiv alder og dermed færre fagfolk per pasient. Den største utfordringen vi har, er derfor: Hvordan skal vi klare å sikre dette, samtidig som vi mangler helsepersonell? Kritisk nøkkelpersonell er avgjørende for å sikre viktige, spesialiserte oppgaver.

Vi ser at det har vært en stor økning av kommersielle helseaktører. I 2001 var det 6 private sykehus i Norge, 20 år senere var det økt til 42. Det skaper utfordringer for vår felles helsetjeneste. Kritisk helsepersonell slutter i det offentlige og går heller til private aktører som kan

friste med jobber uten turnus. Mange ansatte i helsetjenesten opplever nok at en jobb hos kommersielle som gjør enklere behandling på dagtid, gir en bedre balanse i hverdagen, særlig sammenlignet med det offentlige, som er i drift døgnet rundt og sikrer kritisk helseberedskap 24-7. Vi trenger derfor å utvikle den offentlige helsetjenesten, sånn at det blir lettere å kombinere jobb med familieliv. Men vi er avhengig av at turnusarbeid og vaktplaner går opp. Vi er avhengig av akuttberedskap 24-7. Vi er avhengig av at de krevende, tunge og dyre løftene blir gjort, og vi er avhengig av å prioritere og å få utdannet nødvendig og nok helsepersonell. Det skjer i den offentlige helsetjenesten. Vi trenger derfor verktøy for å kunne si nei til opprettelsen av nye private aktører der det truer driften av vår felles helsetjeneste, men private og ideelle skal fortsatt være en del av helsetilbudet gjennom langsiktige avtaler.

Når Arbeiderpartiet i dag stemmer imot forslagene i denne saken, handler det om at sakene er hentet rett ut fra sykehusutvalgets utredning, som nå er på høring. Høringen er ferdig 30. juni. Det er naturlig for oss å ta med oss alle innspillene som kommer der, inn i det videre arbeidet. Skal man innføre en godkjenningsordning, er det viktig at det skjer på en skikkelig og helhetlig måte. Vi styrer ikke helsepolitikken stykkevis og delt. Vi har omtalt godkjenningsordningen som en brems, men vi kan ikke kun bremse. Da kommer vi ingen vei. Vi må også ha en plan for å bygge ut kapasiteten og gjøre det lettere å stå i jobben. Vi må oppgavedele bedre.

Til høsten kommer den store planen. Da er jeg sikker på at vi kommer til å få mange viktige diskusjoner, og Arbeiderpartiets standpunkt her tror jeg er godt kjent.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [19:06:50] (komiteens leder): Høyre vil ha et konstruktivt og forutsigbart samarbeid mellom det offentlige, ideelle og private i helsetjenesten. Vi mener det er en viktig faktor for å sikre at vi har trygge helsetjenester uten lang ventetid for pasientene – nå og ikke minst i årene fremover. Høyre er og har vært tydelig på at hovedoppgavene i den norske helsetjenesten skal løses av det offentlige.

Nå vil Rødt, med SVs tilslutning, ha en godkjenningsordning som bl.a. skal sikre pasientsikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap, men kun for private helseinstitusjoner. Frem til 2018 eksisterte det en godkjenningsordning for sykehus. Den ville den forrige rødgrønne regjeringen, som SV var en del av, avvike i 2012–2013. Den ble imidlertid først avvirket i 2018, etter at Høyre i Solberg-regjeringen bidro til å sikre flere kvalitetsindikatorer – bedre indikatorer for styring i oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene og et viktig arbeid for å redusere variasjon i effektivitet, kapasitetsutnyttelse og forbruk.

Det fremstår merkelig at partiene ytterst til venstre trekker frem beredskap og samfunnssikkerhet som et poeng for å stille strengere krav til private, når erfaringene fra koronapandemien faktisk viste oss at deres bidrag var svært verdifullt for å håndtere konsekvensene av denne. I koronakommisjonens rapport uttaler fagdirektøren i Helse Nord i sin forklaring at de hadde altfor lang ventetid på en rekke oppgaver, fordi – som han sa:

«Vi gjør det vi kan, men vi har lite private helse-tjenester å spille på.»

Så utdypet han videre at dette var krevende fordi det offentlige, som sykehuseier og foretakseier, måtte kjøpe arbeidstid hos fast ansatte på kveldstid og i helger for å ta igjen etterslepet. Det var en belastning for fagfolkene. Han etterlyste altså muligheten til å ha flere å spille på. Private bidro med kapasitet og beredskap i en av de største helsekrisene Norge har stått i.

Så overrasker det nok ikke at Høyre mener det er et blindspor når Rødt tror helsepersonellutfordringene i årene fremover løses ved å redusere karriereveier og muligheten for helsepersonell til å jobbe i både offentlig og privat helsetjeneste. Vi mener at helsepersonell som jobber i det private, også bidrar med viktig kompetanse og kunnskap, og at de unge som nå skal utdanne seg, må vite at de kan gå inn i et yrke hvor de har mange karriereveier. Vi har invitert regjeringen til samtaler om hvordan vi skal løse bemanningsutfordringene og følge opp helsepersonellkommisjonens arbeid. Det håper vi regjeringen takker ja til.

Jeg tar opp forslaget Høyre er med på.

Presidenten [19:09:58]: Representanten Tone Wilhelmsen Trøen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Hans Inge Myrvold (Sp) [19:10:15]: Eg vil innleingsvis takka representantane bak dette forslaget om å retta eit riktig og godt fokus på korleis me i fellesskap kan regulera eit sterkt helsevesen til beste for pasientar og pårørande i heile landet.

Gjennom Solberg-regjeringa sin epoke har det ute-lukkande handla om å fjerna barrierar for marknadsme-kanismar som ein vesentleg del av vår helseteneste. Det-te gjennomførte partiet både gjennom innføring av fritt behandlingsval og ikkje minst gjennom endringar i spe-sialisthelsetenestelova tilbake i 2018. Dei faktiske lov-endringane då fjerna plikta om godkjenning for sjuke-hus og føretak som utfører tenester på vegner av sjuke-hus. Det var Senterpartiet og SV som røysta mot den gongen, nettopp med bakgrunn i stor skepsis til at dette ville sikra heilskapelege og tenlege helsetenester for alle innbyggjarar i heile landet.

Eg vil gjerne sitera frå handsaminga av nettopp Prop. 83 L for 2017–2018:

«Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter ikke forslaget om å avvikle dagens godkjenningsordning for sykehus. Disse medlemmer støtter høringsinstansene som tar til orde for at dagens bestemmelse i stedet bør endres. Disse medlemmer frykter at bortfall av krav om godkjenning kan føre til en økning i antall pri-vate aktører.»

Og vidare:

«Disse medlemmer mener imidlertid at god-kjenningsordningen særlig fremstår som et virke-middel for å sikre en rettferdig fordeling av helsetjenester, sikre geografisk fordeling av spesia-listhelsetjenester og bidra til å sørge for at den of-fentlige helsetjenesten har tilgang på personell.»

Dette var situasjonsbildet attende i 2018 og er vorte ei stor utfordring i styringa av våre helsetenester. Difor må me, som ansvarlege politikarar, leggja prestisje, marknadstenking og frie marknadsprinsipp bort til for-del for ansvarleg politisk styring til beste for ei helsete-neste nær folk i heile landet.

For Senterpartiet vert dette eit viktig arbeid fram mot Nasjonal helse- og samhandlingsplan i ei heil-skapleg form, gjeve dei offentlege utgreiingane som er leverte og no er på høyring. Gjennom avvikling av fritt behandlingsval og vidare ei styrking av økonomisk handlingsrom for helseføretaka som supplerer sin akti-vitet gjennom gode, føreseielege og langsiktige avtalar med privat, ideell sektor, er det dette som er riktig veg å gå no. Det syner historia, og det syner situasjonen me står i no, godt belyst i helsepersonellkommisjonen sitt arbeid og deira utgreiing. Det er i denne salen me skal byggja helsetenestene for framtida, og det vil krevja endå tydelegare grep.

Bård Hoksrud (FrP) [19:13:37]: For Fremskrittspar-tiet er det viktigste at vi tar alle gode krefter i bruk for å løse utfordringene vi har i helsetjenesten. Det innebæ-rer også at ideelle og private aktører må få bidra på lik linje med de offentlige. Fremskrittspartiet er ikke nød-vendigvis negative til en godkjenningsordning. Selvføl-gelig er det viktig at man sikrer at aktørene som leverer helsetjenester, er av høy kvalitet og leverer forsvarlige og gode tjenester. Likevel er det åpenbart at intensjo-nen til forslagsstillerne her er å begrense private aktø-rers mulighet til å etablere seg. Det er Fremskrittsparti-et veldig kritisk til.

Jeg mener forslagsstillerne og regjeringspartiene har en helt feil oppfatning av hva som er den virkelig store ut-fordringen når det gjelder mangel på helsepersonell. Den store utfordringen er ikke at helsepersonell går over til å jobbe i det private, men at helsepersonell velger å gå ut av helsetjenesten. Det burde bekymre forslagsstillerne og

regjeringspartiene mye mer. Ta f.eks. Aleris, som er Norges største private helseforetak. De har bare ansatt 300 av de 35 000 legene vi har i Norge. Det er i underkant av 1 pst. av alle norske leger og kan ikke betegnes som et stort sluk av helsepersonell. Det som derimot er en kjempeutfordring, er at tall fra SSB viser at en av fem nyutdannede sykepleiere slutter i helsetjenesten innen ti år. Vi har 17 000 utdannede sykepleiere i Norge som ikke lenger jobber i helsevesenet. Det burde vi være mer bekymret for. Derfor synes jeg det er ganske bekymringsfullt at regjeringspartiene virker å være mer opptatt av å bekjempe private aktører, i håp om at de ansatte skal gå tilbake til å jobbe i det offentlige, enn av å arbeide for at det skal bli mer attraktivt å stå i den offentlige tjenesten. Hvis vi skal unngå at flere går ut av helsetjenesten, må vi gjøre det mer attraktivt å bli der.

Jeg har snakket med flere som har gått over til å jobbe i det private. Flere sier at arbeidsbetingelsene er viktige. De får ikke nødvendigvis mer lønn, men de får bl.a. mer fleksibilitet og bedre muligheter til utvikling innenfor eget fagfelt. Flere av disse har tidligere jobbet i det offentlige og ønsker seg ikke tilbake. Det må tas på alvor. Kan det rett og slett tenkes at det offentlige har store utfordringer som arbeidsgiver, og ikke klarer å organisere tjenestene godt nok?

Jeg er bekymret for at man med dette forslaget vil stille andre krav til ansatte innenfor helsetjenesten enn det man gjør til andre arbeidsgrupper. Man sender et signal om at dersom du jobber i helsevesenet, skal du ikke få lov til å velge din egen arbeidsplass, du skal ikke få velge om du vil jobbe i offentlig, ideell eller privat sektor, nei, du skal jobbe der politikerne har bestemt at du skal jobbe. Det er vel knapt noen andre som får så mye kritikk for å velge å jobbe i privat sektor som helsepersonell. Ansatte i helsetjenesten skal selvfølgelig få lov til å velge arbeidsplass selv og utvikle seg innenfor sitt eget arbeid, på lik linje med enhver annen arbeidstaker.

Jeg mener at det viktigste vi kan gjøre nå, er å løse det grunnleggende problemet, ikke fjerne alle muligheter helsepersonell har til å utøve yrket sitt utenom det offentlige. Hvis vi skulle vedtatt dette forslaget, ville det bidra til å presse enda flere ut av helsetjenesten, ikke sørge for at folk fortsetter å jobbe i denne viktige tjenesten for å levere gode helsetjenester til vanlige folk.

Marian Hussein (SV) [19:16:54]: Norge har et vel fungerende offentlig helsevesen som er i verdenstoppen når det gjelder å tilby kvalitet og likebehandling til alle innbyggere. Høyresidens helsepolitikk har lagt til rette for konkurranse, privatisering og sentralisering av helse-tjenestene etter bedriftsøkonomiske prinsipper. Helse er ikke og skal ikke være butikk. Vi kan ikke sitte og se på at de offentlige helsetjenestene og velferden vår forvitrer.

Stortingsflertallet etter valget i 2021 ga oss et tydelig mandat for en tydelig sykehuspolitikk. Det skal være slutt på privatisering og nedleggelse av gode lokalsykehus. Vi er mange som er utålmodige. Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen må begynne å levere på den politikken flertallet av befolkningen stemte for: et sterkt offentlig helsevesen som er tilgjengelig i hele landet.

Det haster med å regulere framveksten av de private helsetjenestene nå. Det har aldri vært mer privat kapital fra ulike internasjonale fond investert i norsk helsevesen – ikke fordi de ønsker å bistå helsevesenet vårt, men fordi muligheten for å profitere er enorm. Det er også viktig for meg å si at det ikke er de ansatte jeg vil regulere, verken i det offentlige helsevesenet eller i det kommersielle. Det er de private eiernes mulighetsrom jeg vil regulere.

Helsepersonellkommissjonen pekte på at vi mangler helsepersonell, og at helsepersonell er et knapphetsgode. Det har vi kjent til lenge. I sin rapport om bemanningsutfordringer i helseforetakene anbefalte Riksrevisjonen bl.a. at helseforetakene må sørge for å beholde ansatte ved å skape gode fagmiljøer. De anbefalte videre at ledelsen på de ulike nivåene bør ha mulighet og verktøy til å gjennomføre nødvendige forbedringer. Dette har ikke skjedd.

Grunnen til at jeg velger å adressere helsepersonellsituasjonen her, er den økende konkurransen om den viktigste ressursen innenfor helse, og det er personalet. De kommersielle aktørene rekrutterer rått, og det kan vi ikke sitte og se på.

Vi må regulere mekanismene som legger til rette for privatisering og dårlig forvaltning av offentlige ressurser. Vi må skaffe oss en oversikt over hvilke tiltak og hvilken kompetanse som er hos de kommersielle aktørene. En godkjenningsordning vil sikre demokratisk kontroll, istedenfor kommersiell kontroll, som sentraliserer helsepersonellressurser, og som bidrar til helsepersonellkrise i distriktene.

Med det tar jeg opp de forslag SV er med på.

Presidenten [19:20:02]: Da har representanten Marian Hussein tatt opp de forslagene hun refererte til.

Seher Aydar (R) [19:20:20]: Vi må ha et helsevesen der folk som trenger hjelp, får det når de trenger det, et helsevesen som ikke skiller mellom folk basert på hvor mye de har på kontoen. Det er ikke en drømmeverden jeg beskriver, det er slik velferdsstaten skal fungere.

Samtidig som mangelen på helsepersonell i det offentlige øker, har det vært en eksplosiv vekst i kommersielle helprivate helsetjenester. Det er veien til et todelt helsevesen der de med god råd kan betale seg først i køen. Folk står månedsvis i kø for å få utredning for magesmerter på sykehusene. Det kan være smerter som be-

grenser dem i hverdagen eller på arbeid. Privat kan friske folk derimot få en ultralydsjekk av alle organer på dagen. Sånn får vi et helsevesen kun for dem som kan betale for det.

Helsearbeidere slutter i det offentlige fordi arbeidsbelastningen blir for stor. Samtidig rekrutterer kommersielle som Aleris aggressivt helsepersonell som vi trenger i det offentlige, og styrer tjenestene dit det er penger å hente, ikke nødvendigvis dit det trengs. Å tilby unødvendige undersøkelser til friske folk er åpenbart lønnsomt for dem. De kommersielle sykehusenes grunnoppdrag er å tjene penger til investorene og sikre bedriftenes omdømme. De har ikke et samfunnsoppdrag slik den offentlige helsetjenesten har.

Rødt deler helsepersonellkommissjonens bekymring over at dette vil føre til et todelt helsevesen der de som har private helseforsikringer eller god råd, har tilgang på bedre og raskere tjenester, mens det offentlige tilbudet svekkes av personellmangel. Sykehusutvalget skriver:

«Framveksten av privatfinansierte tilbud kan etter utvalgets mening, føre til både økt forbruk og lavere indikasjonsgrenser for behandling, og økt sosial ulikhet i tilgangen til spesialisthelsetjenester. Det har også uønskede konsekvenser for arbeidsmarkedet for helsepersonell og kan føre til mangel på kompetanse i viktige fagmiljøer i den offentlige helsetjenesten.»

Det er denne utviklingen som må stanses. Et viktig tiltak er så klart å sikre at det offentlige helsevesenet tilbyr attraktive arbeidsvilkår. En styrking av det offentlige helsevesenet er et nødvendig grep for likeverdige helsetjenester for befolkningen, uavhengig av økonomi og bosted. Det er også på tide å sette ned foten for private kommersielle sykehus og klinikker.

Jeg skal være så ærlig å innrømme at jeg er skuffet over at Arbeiderpartiet ikke støtter forslaget i dag, men vi er direkte bekymret for at Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil forsterke denne utviklingen – at de ikke bare vil holde døren åpen for et todelt helsevesen, men vil ha fortgang i det. Spesielt i en tid med økende forskjeller i samfunnet er en amerikanisering av helsevesenet vårt helt feil vei å gå. Vi trenger å styrke det offentlige helsevesenet, og vi trenger å sette ned foten for utviklingen av de kommersielle aktørene, for vi trenger et helsevesen for alle, ikke bare for dem som kan betale for det, og vi trenger at det kommersielle profittmottivet skilles fra et ideelt formål eller et offentlig samfunnsoppdrag.

Jeg tar opp forslaget fra Rødt.

Presidenten [19:23:21]: Representanten Seher Aydar har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [19:23:31]: Jeg har jobbet lenger i det som kalles vår felles helsetjeneste enn jeg har vært politiker. Jeg har jobbet på offentlige sykehus, og jeg har jobbet der fordi det har vært en arbeidsgiverpolitikk mot arbeidstakerne hvor en blir ivaretatt. Nå har jeg en datter som jobber på samme sykehus. Hun opplever ikke den samme ivaretakelsen. Hun opplever ikke at hun strekker til. Hun opplever å bli kommandert til å jobbe andre vakter, flytte ferier og jobbe flere helger. Det er situasjonen i dag.

Hadde jeg blitt pålagt å jobbe i det offentlige og ikke fått lov til å velge, tror jeg at jeg hadde sluttet bare av den grunn. Det handler om at de som er ansatt, faktisk er i stand til å ta gode valg selv. De ønsker å ta gode valg uten at vi skal styre dem.

Det var de private og ideelle som hjalp det offentlige sykehuset da det var kø på hjertesiden. Da sendte vi pasienter enten til Feiringklinikken eller til utlandet for å hjelpe dem. Det var faktisk en jente i denne byen som reiste til Tyskland for å ta sykepleierutdanning. Det offentlige var opptatt av varme hender og hadde lite kunnskap. Det var LHL som startet Feiringklinikken, det var Blå Kors som startet rusbehandlingen på Lade, og det var Modum som tok ansvar for psykisk helse. Disse aktørene var ikke profitører som kun skulle ødelegge for det offentlige; de var innovatører som skulle hjelpe den offentlige helsetjenesten.

Jeg hører at en snakker om private kommersielle og private ideelle. Mange av dem som jobber i private kommersielle, har faktisk en tanke om å hjelpe norske pasienter. De har et stort ønske om å bidra i køen som finnes. Derfor synes jeg det er ganske krevende at alle blir skåret over én kam. Vi aksepterer at sykepleiere reiser ut i Nordsjøen og tjener mangfoldige tusen kroner mer enn ved å jobbe i det offentlige helsevesenet. Vi aksepterer at sykepleiere jobber for fastleger som er private næringsdrivende, men vi skal altså ikke akseptere at sykepleiere og andre helsearbeidere går til andre aktører og jobber.

Jeg mener vi ivaretar sykepleiere og andre helsearbeidere ved å drive god personalpolitikk og godt turnusarbeid, ikke ved å drive slik de fire direktørene nå har gjort, som uten å involvere de tillitsvalgte snakker om at man må jobbe mer i helger. Det skaper en flukt fra det offentlige helsevesenet.

Irene Ojala (PF) [19:26:38]: Pasientfokus er enig med forslagsstillerne i at det er viktig å hindre et todelt helsevesen. Den offentlige helsetjenesten må styrkes, men for å gjøre det må vi rekruttere, utdanne og beholde dyktige fagfolk i de offentlige helsetjenestene. Det må gjennomføres effektive tiltak som sikrer både at de som har forlatt yrket, ønsker seg tilbake, og at nye gene-

rasjoner vil utdanne seg til de ulike yrkene i helsetjenesten.

Pasientfokus mener diskusjonen om offentlig versus privat helsetjeneste faktisk avsporer en mye viktigere diskusjon: en diskusjon om hva som skal til, eller hva vi kan gjøre, for å rekruttere og beholde helsepersonell og hente tilbake helsepersonell som har forlatt yrket. Det er der problemet ligger. At forholdene for dem som arbeider i helsetjenesten, fører til at mange har sluttet, eller at de vurderer å slutte, er et mange ganger større problem enn at det finnes private helseaktører.

Situasjonen for rekrutteringsordningene i både kommune- og spesialisthelsetjenesten er alvorlig, og det må vi løse. Som nevnt av flere i dag er det om lag 7 000 ubesatte sykepleierstillinger i Helse-Norge. Samtidig arbeider 15 pst. av alle sykepleierutdannede utenfor helsetjenesten, dvs. at de gjør noe annet. Det utgjør 17 000 sykepleiere. Vi må stille oss spørsmålet: Hvorfor arbeider disse 17 000 sykepleierne ikke i helsetjenesten? Det er nok mange ulike grunner til det, men Sykepleierforbundet har bl.a. pekt på at det handler om uklar ledelse, dårlig organisering, fragmentering av ansvar, ulike oppgaver som ikke fungerer, mangel på faglig utvikling og faglig støtte i tillegg til lønns- og arbeidsvilkår som gjenspeiler ansvar, risiko og belastning. Ved store endringer som gjennomføres i helsesektoren, blir de helseansatte ofte ikke hørt.

Helsearbeidere i ulike profesjoner vi har snakket med, påpeker sterkt at det er vi politikere som må ta et større ansvar med å stille krav til kvalitet på lederne og ledelsen i den offentlige helsetjenesten, og det er ganske alvorlig. Vi er faktisk nødt til å gjøre noe for å gjøre yrkene attraktive, og vi må ta i bruk alle de styringsverktøyene som kan ha effekt. Jeg tror godt samarbeid må til for å finne attraktive løsninger, sånn at folk har lyst til å stå i jobben ikke bare ett år, men gjennom et helt yrkesaktivt liv. Det tenker jeg er det viktigste vi prøver å finne ut nå. Bare da kan vi hindre at vi får et todelt helsevesen.

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:29:51]: Vår felles helsetjeneste er en av de viktigste kvalitetene i vårt samfunn. Den gjør at vi kan være trygge på å få helsehjelp av høy kvalitet uavhengig av lommeboka. Vår felles helsetjeneste må prioriteres og hegnes om for at vi også skal kunne ha den for framtidige generasjoner. Å lykkes med å rekruttere og, kanskje aller viktigst, beholde dyktige fagfolk er avgjørende for dette.

Jeg deler representantenes bekymring for den økende mangelen på fagfolk i den offentlige helsetjenesten.

Som forslagsstillerne er kjent med, leverte helsepersonellkommissjonen sin utredning tidligere i år. De vurderer at den demografiske utviklingen vil føre til at det blir færre ansatte per pasient framover, og at helse- og

omsorgstjenestens andel av arbeidsstyrken ikke kan øke vesentlig. Det betyr at helse- og omsorgstjenesten må bruke personell mer effektivt. Fagfolk må få bruke kompetansen sin riktig. Sykehusutvalget har også levert sin utredning, og de har bl.a. tatt opp spørsmålet om regulering av adgangen til å etablere private sykehus.

Det er viktig å sikre en riktig samfunnsmessig prioritering av knappe personellressurser. Da må vi se på hvordan vi kan forhindre at helpriate tilbud vokser på bekostning av vår felles helsetjeneste, som er til stede over hele landet og sikrer alle likeverdig tilgang. Jeg ønsker å se dette i sammenheng med oppfølgingen av utredningene til helsepersonellkommissjonen og sykehusutvalget. En etablering av en godkjenningsordning, slik forslagsstillerne foreslår, må også ses i lys av den godkjenningsordningen som tidligere gjaldt for sykehus. Debatten viser at vi må ha mer informasjon om omfang og innhold i det private tilbudet for å kunne utforme forslag til godkjenningsordninger som står seg over tid og i møte med EØS-retten.

Utredningen til helsepersonellkommissjonen har nylig vært på høring, og sykehuseutvalgets utredning er på høring fram til 30. juni. Disse to utredningene – sammen med høringsuttalelsene – vil gi oss et viktig grunnlag for å vurdere hvordan vi framover best styrer helseressursene, slik at vi når målene våre om en sterk felles helsetjeneste for alle.

Presidenten [19:32:34]: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [19:32:43]: Statsråden kom på slutten av innlegget sitt inn på dette med å se på en ny godkjenningsordning. Vi merket oss at det i statsrådets svarbrev til komiteen ikke sto noe om at regjeringen ville komme med det, men i media uttalte representanten Myrseth noen dager etterpå at Arbeiderpartiet ville komme med et lovforslag som skal begrense opprettelsen av private helsetilbud.

Det som kunne vært greit å få utdypet fra statsråden, er: Tenker man seg en godkjenningsordning kun for å regulere private, eller mener statsråden at man skal tilbake til den godkjenningsordningen som gjelder både for private og offentlige sykehus, som har mange hensyn å ivareta knyttet til pasientsikkerhet – altså det som er godkjenningsordningen for sykehus?

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:33:47]: Jeg sa i innlegget mitt at debatten viser at vi trenger mer informasjon om omfang og innhold i det private tilbudet for å kunne utforme et godt forslag til godkjenningsordning som står seg over tid og i møte med EØS-retten.

Jeg opplever ikke at det å ha en godkjenningsordning for virksomheter som skal drive pasientbehandling, er veldig kontroversielt. Det er også noe flere av par-

tiene her har sagt at de ikke nødvendigvis er imot, som Fremskrittspartiet og representanten Hoksrud. Også de private aktørene, som direktør Anita Tunold i Aleris, har uttalt seg støttende til en godkjenningsordning, og sykehusutvalget har anbefalt det.

Nå er sykehusutvalgets anbefalinger ute på høring, og vi er veldig interessert i å få det totale bildet og gode høringsuttalelser før vi legger fram noe for Stortinget. Det vil vi gjøre i forbindelse med Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [19:34:53]: Det er helt riktig, og det er mange land som også har en godkjenningsordning for sine helseinstitusjoner, så det er ikke den store skillelinjen her. I innlegget sa imidlertid statsråden «for å forhindre at helprivate tilbud vokser». Det er jo en viss konflikt i et sånt litt ladet budskap med det som veldig ofte kommer fra Arbeiderpartiet når vi fra Høyre utfordrer Arbeiderpartiet på offentlig-privat samarbeid, hvor man fremhever veldig sterkt at man har et pragmatisk forhold til private, at man vil fortsette å bruke det, og at man bruker det mye. Men de kommer ikke til å være der hvis de ikke har muligheten til å etablere seg.

Man tror kanskje at man bare kan lene seg på private når det er nødvendig for offentlig sektor, når det er nødvendig for kapasiteten og man trenger det, men man er jo nødt til å ha forutsigbarhet i dette samarbeidet, og da vil det å forhindre helprivate være krevende. Hva mener egentlig statsråden?

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:35:57]: Det er kanskje her partiene skiller litt lag. Vi har en pragmatisk holdning til bruk av private. Vi mener at samarbeidet med private behandlere skal foregå gjennom forutsigbare avtaler med det offentlige sånn at vi beholder muligheten til å styre ressursene etter behov. Jeg mener det er veldig viktig at vi har en sterk offentlig helsetjeneste, hvor det er behovene til innbyggerne som er førende for prioriteringene.

Så vet vi at Høyre har en mer liberal holdning. Man ønsker å lage et marked for private aktører. Godkjenningsordningen «fritt behandlingsvalg» er et eksempel på det, hvor man løfter dette ut fra RHF-ene, altså de regionale helseforetakene, som har sørge-for-ansvaret, og legger opp til en sentral godkjenning som betales av pasientens lokalsykehus. Jeg mener at det nettopp er denne pragmatiske holdningen som gir best forutsigbarhet også for de private.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [19:37:02]: Men vil ikke statsråden være noe bekymret, hvis hun på den ene siden vil forhindre helprivate tilbud, for hvordan man skal klare å dimensjonere dette? For også Arbei-

derpartiet i regjering sier at man ønsker å bruke kjøp av private for å få en dynamikk i pasientbehandlingen, for å få brukt hele kapasiteten som er til stede. Det er en avsporing å begynne å snakke om fritt behandlingsvalg, som jo bidro til både valgfrihet og større metodebruk og frihet for det innen rus og psykisk helse, som vi nå ser en veldig stor nedbygging av.

Det jeg har vært helt tydelig på i mitt innlegg i dag, er at for Høyre er det den offentlige helsetjenesten som skal ha hovedansvaret. Problemet er at det er vanskelig å tyde Arbeiderpartiet annerledes når man går ut i media, enn at man vil forhindre helprivate tilbud. Men de vil ikke være der hvis man ikke jobber forutsigbart med dem.

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:38:06]: Det er min jobb som statsråd å svare for regjeringens politikk, og vi har satt ned to viktige utvalg, helsepersonellkommissjonen og sykehusutvalget, som har sett på hvordan vi skal sikre en sterk offentlig helsetjeneste i framtiden, en målsetting som jeg oppfatter at representanten Trøen slutter seg til. De har kommet med flere forslag, og de har virkelig gjort det klart at den mest begrensede ressursen vår er de dyktige fagfolkene. Vi har ikke et ubegrenset antall av dem, og de kan heller ikke jobbe ubegrensede timer i døgnet. Da blir de ikke gode fagfolk, da blir de utslitt. Derfor må vi legge opp til en helsetjeneste som ivaretar hensynet til fagfolkene våre.

Sykehusutvalget har kommet med flere forslag, deriblant en godkjenningsordning. Jeg ser fram til å få høringsinnspillene og til å legge fram våre anbefalinger for Stortinget når vi legger fram Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Bård Hoksrud (FrP) [19:39:30]: Statsråden sa at hun var opptatt av å sikre alle et likeverdig tilbud. Endometriose er en veldig tøff sykdom, men det er altså sånn at det siste tallet jeg har sett for OUS, er 92 ukers ventetid. På Aleris er det 1–2 ukers ventetid. For mange av de kvinnene som har den sykdommen, betyr det at man skal gå i over 90 uker og vente på å få behandling. Det betyr ofte at man er utenfor arbeidslivet og får masse sterke medisiner, mens det altså finnes et alternativ for dem som har penger, til å kunne få behandling.

Tydeligvis mener statsråden at dette er et likeverdig tilbud, for statsråden – og jeg opplever også det politiske flertallet, med de sosialistiske partiene i denne salen – mener at alle egentlig burde vente i 90 uker. Mener statsråden det er riktig?

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:40:35]: Jeg mener at alle pasienter, og særlig dem som har smertefulle lidelser – som endometriose, som vi vet i altfor stort omfang blir diagnostisert lenge etter at plagene har oppstått –

skal få den helsehjelpen de trenger. Det har vi fulgt opp gjennom et oppdrag til både Helsedirektoratet og helseregionene om å samordne tilbudet og sørge for at de som møter unge kvinner først, på lavterskelnivå, gjennom skolehelsetjenesten og fastlegene, får oppdaterte faglige retningslinjer sånn at vi kan oppdage denne sykdommen tidlig. Det gir best prognose for også å ha utbytte av den behandlingen som er tilgjengelig.

Det disse kvinnene trenger, er å møte dyktige gynekologer. Jeg vil helst at de kan møte dem i våre felles sykehus, og at de kan få en helhetlig oppfølging av sykdommen sin, for det trenger de.

Bård Hoksrud (FrP) [19:41:42]: Jeg hører at statsråden prater seg bort fra det dette faktisk handler om. Tiden det tar fra man har konstatert at man trenger operasjon, til man får det, er altså 90 uker. Jeg oppfatter at statsråden mener at det er bedre at man venter i 90 uker fordi alle skal ha det samme, istedenfor heller å kunne legge mer penger på bordet og bruke den ledige kapasiteten som er der.

Forskjellen er at i det private er det ledig kapasitet som kan brukes. Alternativet er at den ikke brukes, og at det er pasienter som ikke får denne behandlingen, eller at det kanskje er utenlandske pasienter som kommer hit og får behandlingen, fordi vi har en stat og en statsråd som mener at vi ikke skal bruke den private ledige kapasiteten som er der.

Statsråden må forklare meg hvordan man kan mene at dette er riktig. Det handler faktisk om mange kvinner som har kjempvondt i lang tid, fordi det er en ideologisk motstand mot det private.

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:42:42]: Representanten Hoksrud har en tendens til å komme med en påstand, og så sier han: Mener statsråden dette? Det er jo Bård Hoksrud som har uttalt disse påstandene, det er ikke jeg som statsråd. Det er ingen grunn til å påstå at jeg mener at lang ventetid er bra for norske kvinner med store helseplager. Hvorfor skulle en helseminister mene det?

Det som er viktig, er at vi har fagfolk til å ta imot disse kvinnene og gi dem den beste behandlingen som er tilgjengelig. Om disse kompetente gynekologene jobber i det private eller i det offentlige, er det de samme fagfolkene som skal behandle disse damene. Jeg ønsker at de i størst mulig grad jobber i de offentlige sykehusene, fordi det er mange oppgaver en gynekolog løser for kvinnekroppen. Lokalsykehusene våre gir et helhetlig kvinnehelsetilbud for det som handler om de reproduktive organene, der denne sykdommen (presidenten klubber) ...

Presidenten [19:43:46]: Da er tiden ute.

Seher Aydar (R) [19:44:04]: Etter at Rødt leverte forslaget om en godkjenningsordning, kom sykehusutvalget og ba oss alle om å vurdere det og se på det, og jeg synes det er bra at det nå har kommet signaler om at det skal behandles når helheten kommer på bordet.

Jeg har et konkret spørsmål som gjelder overbehandling. Unødvendige undersøkelser er uheldige på mange måter. Legeforeningen har i flere år hatt kampanjen Gjør kloke valg, som fraråder en rekke undersøkelser som kommersielle anbefaler og reklamerer for. I fjor sommer slo Helsetilsynet fast at det er altfor lett å få antibiotika på resept hos kommersielle nettleger. Samtidig som det offentlige blir bedt om å prioritere hardere og kutte i undersøkelser og behandling med usikker verdi – altså usikker medisinsk verdi – overgår de kommersielle hverandre i å reklamere for undersøkelser uten medisinsk verdi som de kan tjene penger på. Hva slags arbeid er det regjeringen gjør for å bremse den reklameringen for medisinsk behandling?

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:45:11]: Jeg deler de bekymringene representanten Seher Aydar målbærer. Der vil jeg også berømme Legeforeningens mangeårige kampanje Gjør kloke valg. I oppdraget til sykehusene ligger det også en forventning om at vi skal drive med prioritert behandling, og at vi skal ha en helsetjeneste som er der ut fra befolkningens behov for helsehjelp. Det er kanskje her de store skillelinjene går i politikken – det å ha en helsetjeneste som gir deg helsehjelp etter behov, og ikke en tilbudsbasert tjeneste hvor målet er å bygge flest mulig tilbud, og så skal man tro at i konkurranse mellom tilbudene blir pasientene best ivaretatt.

Å ha en sterk offentlig helsetjeneste er noe de fleste land misunner Norge. Det viste seg å være et solid bolverk da pandemien også kom til oss, og det er klart at den ressursen vi må ta best vare på, er fagfolkene våre.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [19:46:31]: Statsråden sa at vi måtte sikre gullet – helsepersonellet – i den offentlige helsetjenesten, og det er jeg enig i, men i det samme helsepersonellet skal man ikke bruke innleie i dag. Det er et stort sykefravær, som gjør at dette gullet vårt i helsevesenet springer mer, har flere forskjøvnede vakter og forskjøvnede ferier, doble vakter og går lenger vakter fordi pasientene trenger at de går lenger.

Så har altså de fire direktørene i de fire regionale helseforetakene sittet på et brev i ni måneder hvor de faktisk ønsker å gå ut over det, og sier at de ønsker å ha styringsrett over tre-fire helger ekstra i året, og å ha den styringsretten uten å snakke med tillitsvalgte. Synes statsråden det er å ivareta gullet i den offentlige felles helsetjenesten å legge enda mer arbeid på disse uten å ta med tillitsvalgte?

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:47:28]: Å få vår felles helsetjeneste til å ha nok bemanning 24 timer i døgnet krever mange viktige innsatsfaktorer. Det krever god ledelse, og det krever en kultur hvor partene har et godt samarbeid. Representanten Bollestad har jobbet lenge i helsetjenesten selv og vet at å få dette med god turnusplanlegging til å gå opp også krever et godt samarbeid mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Jeg er tilhenger av at man har tillit til å få de gode avtalene til å gå opp lokalt. Det er jo arbeidsmiljøloven som rammer inn yttergrensen for hvor stor helgebelastning man kan ha. Hvis man har en større belastning enn det, skal man inngå en avtale, og tillitsvalgte skal høres.

Presidenten [19:48:20]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på 3 minutter.

Bård Hoksrud (FrP) [19:48:38]: Jeg skjønner at statsråden ikke liker at jeg tar til etterretning hva statsråden svarer, og så har jeg min oppfatning når det gjelder det. Men det er jo morsomt, for da vi kom til denne debatten, kom sosialistene virkelig på banen – da skulle man være med i debatten, men de var ikke så veldig interessert i å være med på de debattene som var før det. Jeg skjønner jo det, for det er noen her som har en, for meg i hvert fall, litt forvridd oppfatning av hvordan verden ser ut.

Jeg tror ikke man skal glemme at det faktisk var ideelle, frivillige som satte i gang veldig mye og var foregangsfolk som sørget for at vi fikk på plass skikkelig gode helsetjenester i dette landet. Så har det blitt utviklet på en veldig god måte med offentlig helsevesen, og det er ingen som er uenig i det, men for meg spiller det egentlig ikke så stor rolle hvem som gjør det, det viktige er at pasientene får best mulig og raskest mulig behandling. Jeg tror at hvis de som står på denne talerstolen og prater varmt for at det bare er det offentlige som skal få lov til å levere disse tjenestene, går ut og prater med dem som venter på å få endometriosebehandling, med dem som venter på å få kreftbehandling, rusbehandling eller annen behandling og ikke får lov til å komme inn på fritt behandlingsvalg og komme raskt til behandling, så er det de er mest opptatt av, hvor raskt man kan få behandling, hvor raskt man kan bli frisk. Det er det aller viktigste for alle som er syke. Det er der jeg mener at sosialistene bommer, fordi man ikke vil bruke den kapasiteten.

Man sier at det er noen som tjener penger på dette. Er det noe man vet, så er det at staten er beinhard når man driver forhandlinger med private som skal levere helsetjenester. Man må levere mye, mye billigere for i det hele tatt å få lov til å levere.

Statsråden sier fra talerstolen at hun er pragmatisk i forhold til private, og at forutsigbarhet er viktig. Ja, for en

forutsigbarhet – å ha under 20 dager på seg til å gå fra å ha en avtale med det offentlige i Vestland til å få beskjed om at om 20 dager har man ikke noen avtale, altså fra 16. desember til 1. januar. Da var det slutt med fritt behandlingsvalg for somatiske tjenester i Vestland. De eneste som fikk lov til å fortsette, var Barnas fysioterapiesenter. Det er jeg knallglad for, men man burde jo brukt flere. Tenk på de flere hundre pasientene som sto klare til å bli operert på begynnelsen av året, som plutselig fikk beskjed om at de bare måtte stille seg i køen og vente enda lenger på å få den behandlingen.

Det er jo det dette handler om, og det er der vi er fundamentalt uenige. Fremskrittspartiet er opptatt av at vi skal hjelpe flest mulig raskest mulig og sørge for at man får behandling og ikke må vente i mange uker fordi det sitter politikere som ikke vil bruke kapasiteten som er der, som da andre bruker. Det er ikke sånn at man går tilbake til å jobbe i det offentlige, for mange ønsker ikke å jobbe der. De ønsker å jobbe i det private eller ideelle og levere gode tjenester.

Seher Aydar (R) [19:51:53]: Jeg er nødt til å ta tak i noe som Hoksrud fra Fremskrittspartiet sa i replikkvekslingen, en slags påstand om at vi vil at folk skal vente i kø – kjempelenge, i mange uker. Det er en litt merkelig påstand, da ventekøene ikke nødvendigvis var kjempekorte for kvinner som lider av vanlig kvinnehelseproblematikk. Tvert imot, de var ganske lange. Det var jo også i den perioden at kvinnehelse ble ganske privatisert, i den forstand at det ikke var så mye tilbud i det offentlige, der kvinner ble avhengig av å måtte betale det private for å få helsehjelp, og dette skjedde med en finansminister fra Fremskrittspartiet og en helseminister fra Høyre.

Det er jo det som er problemet, at det er mye å rydde opp i. Vi har hatt en periode hvor det offentlige helsevesenet ikke har vært styrket til det nivået det burde vært styrket til, og det skulle jeg ønske at man tok mer ansvar for. Det er helt klart og veldig åpenbart at erfaringen viser at de private kommersielle ikke bidrar til å ta ned køene; de bidrar først og fremst til å tjene penger selv. Det er veldig interessant at selv Aleris er for en godkjenningsordning. Fremskrittspartiet kjemper altså hardere for Aleris' økonomiske interesser enn Aleris selv gjør, det skal de ha. De er sikkert kjempefornøyde, noen av dem.

Jeg må bare påpeke noe angående helsepersonell: Det er ingen som sier at helsepersonell ikke skal jobbe hvor de vil – tvert imot. Ingen av forslagene som ligger på bordet, eller ingen som har snakket fra denne talerstolen, har nevnt noe lignende. Jeg mener at det aller viktigste – og det tror jeg absolutt alle som har vært på talerstolen, har sagt – er at det offentlige helsevesenet er

en god arbeidsgiver for helsepersonell, slik at de ønsker å bli, og at man har en rekruttering basert på det.

Så må jeg bare si at de private kommersielle skrytes opp i skyene, men jeg mener det er et problem at reklame for helsetjenester strømmer inn fra alle kanter. Dr.Dropin forteller meg at jeg kan få fotografert og analysert alle føflekkene på kroppen min, uten at det trenger å være noen fare for at jeg har kreft. Aleris lover meg time på dagen om jeg føler meg litt uggen. Hos Volvat kan jeg få kosmetisk behandling for å fremme det de kaller min naturlige skjønnhet, og jeg kan få en radiolog til å undersøke alle mine organer med ultralyd, uten at det ligger noe sykdom i bunnen. Alle disse tilbudene kan jeg få, de er tilgjengelige for meg, hvis jeg kan betale for det, selv om jeg er helt frisk.

Jeg kan ikke skjønne at en slik utvikling for helsevesenet er ønsket. Jeg må understreke at ideelle og frivillige har spilt en viktig rolle – og gjør fortsatt det – men det er en enorm forskjell på det og det som Dr.Dropin, Aleris, Sjøkk Helsen og alle de andre gjør, som handler om at de dreier tilbudene mot der det er penger å tjene, og det er mest penger å tjene hos friske folk.

Sandra Bruflot (H) [19:55:04]: Det ble nevnt at disse køene ikke nødvendigvis var så mye kortere under forrige regjering, men disse køene er nye. De oppsto fordi man under pandemien, forståelig nok, prioriterte andre ting, slik som kreftbehandling, alvorlig sykdom, ting som hastet. Derfor ble bl.a. operasjoner for endometriose og ting som ikke hastet like mye, utsatt. Det tror jeg alle i denne salen skjønner veldig godt, og kan støtte. Det vi ikke støtter, er at man nå får ventetider på opp mot to år på f.eks. operasjon for endometriose, samtidig som det busses kvinner over fra Sverige for å bruke kapasiteten som finnes hos de private i Norge, fra det sosialdemokratiske styrtte Sverige, som sier at køene er for lange for våre kvinner, og da bruker vi kapasitet som finnes i Norge. Det er slik situasjonen er.

Så kan man si at ikke all behandling nødvendigvis er god, riktig og nødvendig helsebehandling – det gjelder jo i det offentlige også – men er det et politisk ansvar å sørge for at jeg ikke bruker mine penger på å sjekke mine føflekker et annet sted enn i den offentlige helsetjenesten, der vi har mangel på både tid, penger og folk? Jeg er litt usikker på det.

Man kan godt si at ingen her vil hindre sykepleiere og andre i å jobbe i det private, men hvis man vil hindre privat etablering fordi man trenger at disse menneskene jobber i det offentlige, er det jo nettopp det man gjør. Man bruker bare andre ord og gjør veien enda litt lengre. Det er det vi er mot.

Statsråd Ingvild Kjerkol [19:57:00]: Jeg skal ikke forlenge debatten. Jeg opplever at de forslagene som er

fremmet av representantene, er godt opplyst, men jeg tar ordet fordi representanten Hoksrud kom med noen påstander om avviklingen av ordningen fritt behandlingsvalg som jeg er nødt til å rette opp i.

Det er mange som ser forhandlingene i Stortinget, og jeg vil gjøre oppmerksom på at avviklingen av fritt behandlingsvalg ble varslet i det første statsbudsjettet som Støre-regjeringen la fram, da med et tilleggsbrev til Solberg-regjeringens forslag. Så var lovforslaget ute på høring. Ingen pasienter som får sin behandling hos en fritt behandlingsvalg-aktør, skal oppleve at den behandlingen avbrytes. Det er også laget en overgangsordning på tolv måneder. Det er lengre enn det som lå i høringsutkastet. Representanten framstiller det som om forutsigbarheten forsvant i løpet av et par dager. Det er ikke det som er tilfellet, ikke overfor de private behandlerne som hadde en slik godkjenningsordning, og i hvert fall ikke for pasientene våre, som skal være helt trygge på at de får den planlagte behandlingen sin hos de aktørene som fortsatt har godkjenning ut dette året.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [19:58:36]: Jeg har lyst til å gi representanten fra Rødt anerkjennelse for og rett i at vi er mange i denne salen som ikke ønsker at Dr.Dropin skal gi ut antibiotika uten å ha sett pasienten og uten å ha tatt prøver – det er egentlig det glade vanvidd når vi f.eks. prøver å få redusert antibiotikabruken – ei heller å bruke ultralydapparatet til folk som egentlig ikke trenger det. Men det ultralydapparatet skulle vært brukt til pasienter som trenger det, hvis vi hadde valgt å kjøpe det for dem som står i køen. Det er poenget. Det er derfor vi sier at vi kan styre det vi kjøper, og da må vi kjøpe det etter det som er behovet. Ingen av oss, i hvert fall ikke jeg og Kristelig Folkeparti, er for at vi skal bruke behandling mer enn nødvendig eller undersøke folk mer enn nødvendig. Vi skal bruke undersøkelsesapparatet og personalet på en måte som gjør at pasientene får hjelp hele veien.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [19:59:31]: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [19:59:43]: Den 16. desember 2022 fikk Aleris beskjed om at de fra 1. januar ikke fikk lov å levere i Vestland. Det betyr at det bare var noen få uker – under 20 dager.

Det er interessant at det nå er 750 000 mennesker som har tegnet privat helseforsikring, fordi de ikke stoler på at man klarer å levere de tjenestene som det offentlige skal gjøre. Over 80 pst. sier i den siste undersø-

kelsen at de ikke stoler på eller tror at det offentlige klarer å levere alle helsetjenestene. Det bør man ta inn over seg. Jeg registrerer at det sitter folk her som jeg ville gått enda litt lenger enn bare å kalle sosialister – men jeg skal ikke gjøre det fra denne talerstolen – for de tilhører dem som mener at alt skal styres av det offentlige, og at det bare er det offentlige som skal levere tjenester. Jeg ønsker å ha helsetjenester. Jeg synes det er bra at norske pasienter som sårt trenger operasjon, blir operert, istedenfor at vi skal hente pasienter fra Sverige. De norske pasientene kunne også fått gjort det på 90 uker kortere tid.

Presidenten [20:00:51]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 20.

Sak nr. 21 [20:01:01]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om endring av brukerromsloven (Innst. 434 S (2022–2023), jf. Dokument 8:157 S (2022–2023))

Presidenten [20:01:23]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Solveig Vestenfor (A) [20:01:56]: Eg tek ordet på vegner av saksordføraren, og saka gjeld altså brukarrom for narkomane. Brukarromma er viktige for mange folk som slit med rus i Noreg. Brukarromma fungerer godt: Dei bidreg til auka verdigheit, til å førebyggje skader ved narkotikabruk, og dei gjev trygge omgjevnader til dei som nyttar seg av dei. Det er ingen tvil om at denne typen skadereuserande tilbod er ein viktig del av ruspolitikken som må førast vidare framover. Eg er difor glad for at regjeringa no skal gjennomføre ein førebyggings- og behandlingsreform som legg vekt på heile tilbodet til denne gruppa.

Som ein del av dette arbeidet vil brukarromma og deira funksjon bli vurderte og vidareutvikla. Me ser at det er behov for auka tilgang på brukarrom i Noreg. Kapasiteten i både Oslo og Bergen er stort sett oppbrukt, og det er òg andre byar som har behov for dette tilbodet. Det er difor viktig at me no ser på mogleighetene for at andre kommunar, og fleire enn Oslo og Bergen, kan ha og gje eit slikt tilbod.

Den såkalla Switch-kampanjen, som går ut på at brukarar skal velje mindre skadelege inntaksmåtar, har fungert og er viktig. Når fleire byter ut injeksjon med inhalering, vil fleire ha ein tryggare måte å innta stoffet på, for me veit at røyking reduserer overdosefaren betydeleg. Reduksjon i antal overdosar er eit viktig mål for denne regjeringa og for alle.

Slik det er i dag, blir det stilt krav til at brukarane av romma har ein skadeleg injeksjonspraksis. Det er viktig at me ikkje ekskluderer folk frå brukarromma og dei trygge rammene desse gjev, fordi dei har ein mindre skadeleg praksis enn andre – og dei då begynner med inhalering i staden. Det er tvert imot viktig at det å nytte seg av skadereuserande tiltak må premierast. Folk som har «switcha», skal ikkje miste tilgangen, det må me unngå.

Det blir fremja fleire gode forslag i denne saka, som òg statsråden legg vekt på. Dette, og ei rekkje andre tiltak innanfor rusfeltet, vil bli ein del av førebyggings- og behandlingsreforma som kjem i starten av 2024.

Sandra Bruflot (H) [20:04:49]: Det var en historisk viktig endring for skadereuseringsarbeidet i Norge da sprøyterommene i Oslo og Bergen i 2019 ble til brukarrom. Da ble det åpnet for bruk av andre stoffer enn heroin og for flere inntaksmåter enn injisering. Hele målet med brukarrommet er økt verdighet for mennesker med langvarig rusavhengighet. Brukarrommene skal bidra til bedre helsemessig trygghet, forebygge infeksjoner og smitte og gi raskere hjelp ved overdoser.

Brukarrom er heldigvis ikke lenger like kontroversielt som det var, og som med mange andre ting har motstanden mot brukarrom vært basert på en tanke om at de er med på å legitimere noe som ikke er bra. Men hvis en er rusavhengig, er det ikke tilgangen på et brukarrom som gjør at du tar rusmidler. Holdningene henger dessverre igjen hos noen, og derfor er disse debattene, som den vi har i dag, viktige i seg selv.

I min lokalavis var det senest for noen uker siden et leserinnlegg om at sprøyterom – som det ikke heter lenger – var en rekrutteringsarena for ungdommer, og at slikt ville vi ikke ha i vårt lokalmiljø. For å få bruke brukarrommene må man være en registrert bruker. Man må ha hatt en langvarig avhengighet og en skadelig injeksjonspraksis. Det skal godt gjøres at det kan brukes som rekrutteringsplass for noe som helst. Ungdommer får ikke valse inn på et brukarrom uten grunn. Det eneste slike påstander bidrar til, er å gjøre foreldre og andre bekymret uten grunn og å stigmatisere en gruppe som allerede er stigmatisert.

Når Venstre fremmer forslag om å endre brukerromsloven, er det fordi kapasiteten ikke er god nok hos dem vi har, og fordi det også bør være slik at de som ikke har en skadelig injeksjonspraksis, får bruke brukarrom-

mene. I et skadereduksjonsperspektiv kan det ikke være slik at en må bruke eller gå tilbake til sprøyter dersom en vil bruke brukerrommene.

Legeforeningen støtter også forslaget om å endre loven, og jeg merker meg at statsråden sier hun vil se på om det bør gjøres endringer på dette feltet i forbindelse med regjeringens forebyggings- og behandlingsreform. Det er bra.

Når det gjelder forslagene om å gjøre det enklere å etablere nye brukerrrom, er vi mer usikre. Det er fordi det er viktig med både helsepersonell og de kravene som finnes til hva et brukerrrom skal inneholde. Det betyr ikke at en slik endring ikke kan være nødvendig, men vi vil gjerne vite mer konkret hva man f.eks. kan ta ut for å gjøre det lettere for flere kommuner. Med det tar jeg opp forslaget som Høyre er med på.

Presidenten [20:07:18]: Representanten Sandra Brufloth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [20:07:31]: Dei siste åra har det norske samfunnet og den norske politikken heldigvis endra seg. Det har vore ein brei vilje til heller å hjelpe dei som har utfordringar med rus.

Rusavhengige treng behandling. Alle har rett til eit verdig liv og til nødvendig helsehjelp. Regjeringa har varsla at dei vil kome med ei førebyggings- og behandlingsreform i 2024. Førebyggings- og behandlingsreforma kjem som eit resultat av manglande prioritering av rusomsorg og -behandling. Dette er eit område som har blitt nedprioritert, og kritikken vår mot Høgre og Vens- tres rusreform var at det heller ikkje blei prioritert der.

Brukarrom bidrar til meir verdigheit og til å førebyg- gje skadar ved bruk av rus. Det skapar trygge omgjev- nader for inntak, sterilt brukarutstyr og rettleiing. Eit bru- karrom er ei kommunal teneste, men det kan vere krav i regelverket som kan vere ein barriere for etablering av fleire brukarrom. Dette vil bli gjort i samanheng med den varsla førebyggings- og behandlingsreforma.

Ola Elvestuen (V) [20:08:51]: Da Venstre gikk i re- gjering i 2018, var det viktig å få på plass en rusreform. Samtidig var det helt avgjørende i de forhandlingene at vi skulle ha tiltak med én gang, og ikke vente på den ene, store saken om en rusreform. Derfor er det fra 2018 gjort endringer.

Det er gjort en endring med at man fulgte opp opp- trappingsplanen på rusfeltet. Det er blitt et bredere me- disinsk tilbud innenfor LAR. Som det ble nevnt her, er sprøyterommene fra 2019 blitt til brukerrrom. Det er også endret slik at man kan bruke ulike stoffer på bru- kerrommene, og man har også mulighet til å ha røyke- rom. Det er drevet fram av en politikk for at man skal gå fra å injisere til å inhalere heroin. I tillegg vil jeg nevne

heroinassistert behandling, som er innført som et pro- sjekt.

Dette ble gjort i 2019, og nå ser vi på hvilke endring- er vi nå bør gjøre for å gjøre tilbudet enda bedre. Dette er et rent skadereduserende tilbud i Oslo, der vi har vært en pådriver fra 2005 – Venstre var det også den gangen. I Bergen kom det i 2016, noe som også Bergen Venstre var en pådriver for.

Når vi ser på hvordan dette fungerer nå, er det én ting som bør og må endres. Slik regelverket er nå, må man først være injiserende heroinist før man får lov til å bruke brukerrømmet bare til å røyke heroin. Det er in- gen grunn til å avvise personer som kommer til et bru- kerrom og ønsker å benytte brukerrømmet for å røyke heroin, men som må gå veien om injisering før de får lov til å gå inn. Dette er en enkel endring som regjeringen bør gjøre nå, og ikke vente på den store saken om fore- byggings- og behandlingsreformen som skal komme.

Vi har to forslag til. Det er gjort en feil, og de er ikke lagt inn som løse forslag, så dem kommer jeg tilbake til i budsjettssammenheng, men jeg vil likevel argumentere for dem.

Det er et problem at f.eks. brukerrømmet ved Prind- sen mottakssenter i Oslo er for lite. Folk står i kø for å komme inn, spesielt for å bruke inhaleringsrommet. Nå går folk heller og injiserer fordi det er mangel på plass på inhaleringsrommet. Det er ingen grunn til at vi skal ha en slik situasjon, så vi trenger å utvide tilbudet.

Det er også veldig mange krav for å ha et brukerrrom. Vi bør forenkle, slik at flere mindre steder kan få det til- budet.

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:12:12]: Jeg har selv be- søkt det brukerrømmet som representanten Elvestuen omtalte, og der gjøres det en helt utrolig innsats for dem av oss som virkelig lever et vanskelig liv. Jeg er godt kjent med utfordringene fagfolkene daglig står i, og behovet for å vurdere endringer i regelverket for brukerromsordningen.

Brukerrom skal bidra til økt verdighet ved å tilby hy- gieniske rammer for injisering av narkotika og motivere til mer skånsomme inntaksmåter. Ordningen skal også bidra til økt helsemessig trygghet, til å forebygge infek- sjoner og smitte og også til å kunne gi rask helsehjelp ved f.eks. overdoser. Formålet er også å bidra til økt mu- lighet for kontakt og samtaler mellom den enkelte bru- ker og hjelpeapparatet.

Omfattende krav i regelverket kan være en barriere for å etablere brukerrrom i flere kommuner selv om det er behov for det. Dagens regelverk begrenser også hvem som har lovlig adgang til ordningen, bl.a. ved krav om helseskadelig injeksjonspraksis. Dette hindrer brukere som kun inhalerer, i å bruke ordningen. Personer som

på permanent basis går over til inhalering, kan også i prinsippet stenges ute fra ordningen. Regelverket legger derfor opp til at injeksjonsbruk blir foretrukket, noe som etter min oppfatning er i strid med ordningens formål og målene i overdosestrategien.

Det er mulig å oppnå formålet med ordningen selv om regelverket forenkles. Jeg har derfor allerede igangsatt arbeid med forslag til endringer i lov og forskrift om brukerromsordningen. Jeg ønsker å forenkle kravene til innhold, hvem som skal ha adgang til ordningen, og hvordan rusmidler kan inntas, samt krav til drift av ordningen. Formålet er at det skal være enklere for kommunene å etablere brukerrom, og at flere brukere får tilgang til tryggere og hygieniske fasiliteter som fremmer verdighet og forebygger skade og sykdom.

Det er naturlig for forslag om nødvendige endringer i regelverk for brukerrom utarbeides og legges fram i forbindelse med forebyggings- og behandlingsreformen for rusfeltet, som vi skal legge fram for Stortinget til neste år.

Presidenten [20:14:55]: Det blir replikkordskifte.

Ola Elvestuen (V) [20:15:11]: Jeg vil takke statsråden for innlegget, som jeg oppfatter som imøtekommen på innhold. Det er faktisk et behov for å få til en endring, spesielt når det gjelder at en ikke må gå veien om å injisere, at en ikke skal måtte være avhengig av det, men kan gå rett på å inhalere. I tillegg må man se på om man kan gjøre forenklinger, sånn at flere kommuner kan velge, for det er jo de som velger å igangsette brukerrom.

Så vil jeg vise til det jeg sa i mitt innlegg: I forrige regjering, da vi sto i samme situasjon, og vi skulle ha en omfattende rusreform, valgte vi å sette i gang med det vi kunne, så raskt som mulig, uten å vente på den store rusreformsaken. Da blir mitt spørsmål: Selv om en viser til en melding som kommer, er det mulig å gjøre noen av disse enklere endringene tidligere, når forskriftsarbeidet er klart? Jeg vil tro at det i utgangspunktet er ganske ukontroversielt.

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:16:14]: Det enkle svaret på det er ja. Vi legger fram en stortingsmelding som inviterer Stortinget til å ta stilling til retning og prioriteringer for hele feltet, med mål om en bedre og mer treffsikker forebygging og bedre, kunnskapsbasert behandling til dem som har en rusavhengighet. Som jeg sa i innlegget mitt, har jeg allerede igangsatt arbeidet med forslag til endringer i lov og forskrift om brukerromsordninger. Jeg ønsker å forenkle kravene til innhold, hvem som skal ha adgang til ordningen, og hvordan rusmidler kan inntas, samt kravene til å kunne drifte denne ordningen. Representanten Elvestuen vet jo at

den type endringer må gjennomføres gjennom lov- og forskriftsarbeid, så det vil i så fall komme uavhengig av den stortingsmeldingen vi legger fram. Det er også lovarbeid som justisministeren har ansvar for å utrede, som vil komme etterpå.

Ola Elvestuen (V) [20:17:18]: Jeg er glad for å høre det, også for brukermiljøets del. Vi er nå i en situasjon hvor det har vært veldig mye politisk strid om en rusreform. Det oppfattes som det, og at det er for lite som skjer mens vi er uenige på Stortinget. Vi har løftet debatten, men det er lite framdrift etter at vi hadde den store konflikten om selve rusreformen og lovgivningen for den. Jeg tror vi har en felles interesse av å vise at vi klarer å få til endring, for hvis vi ser på bakteppet, er det overdosedødsfallene i fjor. Det er denne gruppen som er utsatt. Bare i fjor var det 260 personer, og vi får ikke tallet til å gå ned. Det er ikke et så hardt spørsmål, så jeg vil egentlig bare be statsråden igjen bekrefte at forskriftsendringer, enkle endringer, vil gjennomføres uten unødig opphold, og uten å måtte knyttes til det store bildet.

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:18:25]: Jeg er helt enig med representanten Elvestuen, og dette er et arbeid som jeg allerede har satt i gang, som jeg synes er viktig. Så har jeg lyst å minne om at selv om jeg ofte er i debatt med representanten Elvestuen om rusfeltet, har Arbeiderpartiet og Venstre en god tradisjon for å være enige om å utvikle brukerromsordninger. Jeg husker tilbake til et av de første forslagene jeg var med og behandlet da jeg kom inn i helse- og omsorgskomiteen. Det var et representantforslag fremmet av Arbeiderparti- og Venstre-representanter. Det satte fart på daværende regjeringens arbeid med å gjøre nødvendige endringer i denne viktige ordningen for de brukerne som trenger det.

Presidenten [20:19:13]: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 21.

Sak nr. 22 [20:19:20]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om flere tiltak og en ny handlingsplan for fortsatt reduksjon i antall svangerskapsavbrudd (Innst. 457 S (2022–2023), jf. Dokument 8:160 S (2022–2023))

Presidenten [20:19:45]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Sandra Bruflot (H) [20:20:11] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid.

Det er bred enighet i komiteen om at tilgang til prevensjon og god seksualitetsundervisning bidrar til å gi ungdommer og voksne gode rutiner for prevensjon og kunnskap om seksuell og reproduktiv helse, og at det bidrar til å redusere antallet uønskede og avbrutte svangerskap. Det skiller seg dessverre fra en del land, også dem vi ellers liker å sammenligne oss med, der både seksuelle og reproduktive rettigheter og helse har blitt en slags rød klut.

Det er i alt ni forslag fra Kristelig Folkeparti som skal sørge for at antallet avbrutte svangerskap går ned, og jeg forutsetter at partiene vil redegjøre for sin politikk og hvilke forslag de støtter, og ikke.

Fra Høyres side støtter vi forslaget om at vi trenger en ny handlingsplan. Dagens plan går ut i 2024, og selv om det legges fram en ny strategi for seksuell helse, tar den bare for seg en del av dette. Vi er helt enig med Kristelig Folkeparti i at det har noe å si hvordan vi tilrettelegger økonomisk for å få barn. Når du kan forvente å få opptil 700 000 kr i foreldrepenger dersom du har stått i full jobb når du får barn, mens du kan få en engangsstønad på 90 000 kr dersom du ikke står i jobb, kan det også ha en innvirkning på hva du tenker dersom du skulle bli uplanlagt gravid.

Det er flere av forslagene hvor Høyre er enig i intensjonen, men der det likevel er budsjettspørsmål. Jeg tror likevel ikke det skal være noen tvil om at barnefamilier er en prioritet, og at vi er helt enig i at det har betydning at samfunnet legger til rette for at en føler seg trygg på å gjennomføre et svangerskap, også dersom det ikke var planlagt, hvis man ønsker det.

Så er Høyre helt enig i at kvinner skal ha god tilgang på trygge aborter. Intensjonen i forslaget til SV og Rødt om abort i primærhelsetjenesten tror jeg er god, men min bekymring er at dette kan føre til at kvinner får dårligere oppfølging når de tar abort. Fastlegene sier de ikke har god nok tid til pasientene sine slik situasjonen er i dag uten den oppgaven. I dag får man ikke ta medikamentell abort hjemme dersom avstanden til sykehuset er for lang. Man må avgjøre hvor langt på vei i svangerskapet man er, om svangerskapet sitter i livmoren, og man må være ni uker på vei før man får ta medikamentell abort hjemme.

Så vet vi at en del andre land tilbyr abort i primærhelsetjenesten, og Verdens helseorganisasjon anbefaler

det. Men Verdens helseorganisasjon har ikke tatt utgangspunkt i Norge og vår situasjon her. For veldig mange er det en styrking av deres rett og tilgang til abort når det kan ordnes i primærhelsetjenesten, fordi alternativet er å ikke ha tilgang. I Norge er det jo motsatt. Hos oss har man tilgang til spesialistene, og selv om en abort kan være både selvbestemt og uproblematisk for den som gjennomfører den, kan det oppstå komplikasjoner. Derfor er jeg usikker på om dette er veien å gå, men tilgangen til trygge medikamentelle aborter skal være god. Vi må bare sørge for at vi ikke får dårligere oppfølging av kvinner på veien mot det målet.

Med det tar jeg opp forslaget som Høyre er med på.

Presidenten [20:23:14]: Representanten Sandra Bruflot har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Camilla Maria Brekke (A) [20:23:28]: Til tross for en liten økning i antall svangerskapsavbrudd mellom 2021 og 2022 viser trenden at antall aborter har falt i Norge de siste 15 årene. Dette er en utvikling vi kan takke tilgang til prevensjon kombinert med god kunnskap og veiledning for. Vi bygger videre på dette, og vi har fortsatt en jobb å gjøre. Det er en intensjon jeg deler med forslagsstillerne.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil styrke dette arbeidet, og regjeringen er allerede godt i gang med å gjennomføre en rekke gode tiltak. I folkehelsemeldingen har regjeringen varslet at den tar sikte på å lansere en ny strategi for seksuell helse hvor svangerskapsavbrudd blir et viktig tema. Det er også nedsatt et offentlig utvalg som skal se på abortlovens bestemmelser, inkludert oppfølging av kvinner som tar abort. I tillegg vil regjeringens kvinnehelsestrategi ta for seg temaet abort.

Det satses på forskning om seksuell helse og kvinnehelse gjennom en rekke ulike forskningsprogrammer. Dette inkluderer årsaken til og ettervirkninger av svangerskapsavbrudd og forskning på prevensjon for menn.

Vi har et ekstra ansvar for å sikre at ungdom har trygg sex. Dette innebærer sex ved samtykke, enkel tilgang på prevensjon og kunnskap om seksuell helse og grensesetting. I år ble den nedre aldersgrensen for bidragsordningen til prevensjon opphevet. Det gir flere ungdommer, også under 16 år, enkel og billig tilgang på hormonell prevensjon. Det er jeg glad for. Arbeiderpartiet mener det bør være en særlig prioritet nå å nå ut til unge i forebyggingsarbeidet. Her spiller skolene en viktig rolle. I tillegg treffer informasjonskanaler som ung.no og Digi-Ung-programmet unge svært godt med informasjon om hormonell prevensjon. Vi støtter en videre styrking av disse plattformene som statens primære informasjonskanaler til barn og unge, inkludert helsensorge.no.

Det er viktige og riktige prioriteringer fra regjeringen, og det viser at det allerede gjøres mye for å forebygge

uønsket graviditet og svangerskapsavbrudd og fremme god seksuell helse. Arbeiderpartiet mener det nå er mer fornuftig å lene seg på regjeringens helhetlige arbeid på dette området enn å gå inn for de tiltakene som forslagsstillerne har fremmet.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [20:26:14]: Eg må ærleg seie at eg er litt usikker på hovudmålet med dette representantforslaget. Det ligg ei rekkje forslag her som kan vere noko sjølvmotseiande. Dersom målet til forslagsstillerane er fleire barn, er kanskje ikkje meir prevensjon vegen å gå.

Uansett er eg glad for at me lever i ei tid då medisinsk forskning har gjort at me kan unngå å bli gravide viss me ikkje ønskjer det, og i ei tid då me har moglegheit til å avbryte uønskete svangerskap. Me kjem aldri til å kome i ein situasjon med null uønskete svangerskap eller null svangerskapsavbrot. Me er heldige som lever i eit land der det er trygt og lovleg å gjennomføre svangerskapsavbrot.

Proessen fram mot eit slikt avbrot er ikkje nødvendigvis lett for den enkelte. Eg meiner difor det er bra at regjeringa har sett ned eit abortutval som skal sjå på tenesta og på tilbodet, slik at informasjonen om og eventuelt gjennomføringa av eit svangerskapsavbrot blir best mogleg. Rådgeving og rettleiing av kvinner som vurderer svangerskapsavbrot, organisering av dagens tilbod og oppfølging av kvinner som opplever eit svangerskapsavbrot, er nettopp noko av det utvalet skal sjå på. Det kjem til å bli viktige debattar her i salen om dette temaet òg framover.

Eit anna element er å leggje til rette for familielivet og at folk vil ha barn, som nemnt i mange av forslaga. Eg meiner ikkje å blanda uønskete svangerskap med det å få større familie, det er det viktig for meg å få sagt, men me må leggje til rette for at dei som ønskjer det, føler at dei har moglegheit til å starte ein familie. Me lever i ei tid då stadig færre av oss får barn og særleg fleire barn.

I 2022 fekk norske kvinner rekordlåge 1,41 barn. Eg synest det er bekymringsfullt viss det er slik at folk får færre barn enn det dei eigentleg kunne tenkje seg. Barne- og familieministeren var førre veke i VG om nettopp dette temaet. Statsråden er villig til å gjere store endringar i norsk familiepolitikk for å få fleire barn i Norge og yngre foreldre. Me må finne ut kvifor folk ikkje får barn, og kva som skal til for at folk vil ha barn. Kva barrierer er i vegen for å få barn og fleire barn? Statsråd Toppe peiker på økonomisk støtte til studentar, utvida rett til barnehageplass og endra bustadpolitikk som nokre eksempel. Dette er gode tiltak som eg ser fram til å jobbe med og diskutere.

Bård Hoksrud (FrP) [20:29:13]: Fremskrittspartiet er veldig positiv til forslaget om å reversere kuttene

som ble gjort til Stiftelsen Amatheia. De driver et tilbud som i dag ikke tilbys i tilstrekkelig grad gjennom det offentlige helsevesenet. Det er viktig at de kan fortsette å gi støtte til kvinner og familier som har behov for det, både før, under og etter abort.

Fremskrittspartiet mener de voldsomme kuttene som kom til en del organisasjoner, var svært bekymringsfullt, spesielt når det rammer tilbud som ikke har alternativer i det offentlige helsevesenet. Det man gjør da, er å frata folk nødvendig hjelp og oppfølging, og at tilbudet blir tilgjengelig for færre.

Fremskrittspartiet er også bekymret over forslaget fra Rødt og SV om at abort skal tilbys i primærhelsetjenesten. Det er en presset situasjon for fastlegene våre, og løsningen er ikke å gi dem flere oppgaver. Det er også mange helsemessige årsaker til at en abort bør gjennomføres i spesialisthelsetjenesten. Jeg synes det er uansvarlig å foreslå at det skal bli økt risiko ved å ta abort, som man gjør når man foreslår at dette også skal være mulig å gjennomføre i primærhelsetjenesten.

Fremskrittspartiet vil støtte forslag nr. 4, om jevnlig kompetansepåfyll til lærerne, slik at de kan være trygge voksenpersoner i møte med barna.

Jeg vil ta opp det forslaget Fremskrittspartiet er med på i saken.

Presidenten [20:30:23]: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [20:30:44]: Innledningsvis vil jeg understreke at selv om SV og forslagsstillerne ofte står langt fra hverandre i spørsmål om svangerskapsavbrudd, deler vi synet om god oppfølging, anstendig foreldrebetaling, god seksualundervisning, god tilgang på prevensjon og god oppfølging etter svangerskapsavbrudd.

Det er et mål å unngå uønskede svangerskap, og det er viktig at vi gjør det vi kan for å både opplyse og jobbe for at alle barn som kommer til verden i Norge, skal være ønskede barn. Videre merker jeg meg at regjeringen har en rekke tiltak, utvalg og varslede strategier som bl.a. skal tilrettelegge for bedre kunnskap om seksuell helse og redusere antall uønskede svangerskap.

Her kommer vi inn på det som forrige taler var inne på: hvorvidt kvinner skal få lov til å ha en bedre oppfølging enn det de får i dag, ved medikamentell abort. Det er slik at kvinner allerede i dag får tatt abort hjemme. De må bare innom en poliklinikk, hvor de i en studie forteller at de føler seg som en del av et samleband. Veldig mange kvinner opplever også ganske mye smerte i forbindelse med medikamentell abort fordi de får altfor lite smertestillende medikamenter.

Hvis man hadde hatt en medikamentell abortmulighet i primærhelsetjenesten, ville man kanskje fått oppfølgingen av en fastlege eller en spesialsykepleier

som kjenner kvinnen godt, og som kunne vært mer tilgjengelig enn det man opplever ved poliklinikkene i dag. Verdens helseorganisasjon kjenner til situasjonen i Norge, og de jobber også for å forbedre norske kvinners muligheter til abort. Da må vi også kunne ta til oss den kunnskapen. Jeg ser fram til å debattere dette når lovforslagene til slutt kommer hit.

Før man kommer til svangerskapsavbrudd, er det viktig at man jobber for god og helhetlig seksualundervisning. SV har vært opptatt av dette, og jeg vil i den sammenheng vise til representantforslaget om seksualitetsundervisning i skolen, der vi gjennom utdannings- og forskningskomiteen fremmet en rekke forslag som dessverre ble nedstemt. Så partigruppene må også bli flinke til å snakke sammen.

Med det tar jeg opp de forslagene SV er med på.

Presidenten [20:33:44]: Representanten Marian Hussein har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [20:33:55]: Bakgrunnen for dette representantforslaget er at vi i dag har en handlingsplan for å redusere antall uønskede svangerskap, og den går ut i 2024. Det har vært bred enighet i denne salen om at det er et mål å redusere dette fordi det er en påkjenning for kvinner. Da betyr prevensjon utrolig mye.

Jeg har også lyst til å si, når representanten Klungland sier at hun ikke helt forstår, at det også er tiltak og forslag her som handler om valg for dem som ønsker å bære fram. Økning av engangsstønaden er ett av dem, og videre er det forskning på hvorfor folk velger svangerskapsavbrudd. Hvorfor gjør de det, og kan vi komme med andre forslag som gjør at de velger annerledes for nettopp å slippe å ta så vanskelige valg? Bare så det er sagt: Dette ligger i noen av de forslagene. Det viktigste for oss er uansett ikke å komme med en dømmende pekefinger, det er faktisk å fortsette det arbeidet vi har gjort i denne salen som gjør at antallet svangerskapsavbrudd har gått ned.

Det som bekymrer meg, er at vi de siste årene har sett at tallene har begynt å gå opp igjen. Det vi også ser, er at unge kvinner bruker personlige historier fra TikTok for å ta disse valgene. Influensere som bruker sin historie om bruk og bivirkninger av prevensjon, gjør at kvinner velger å slutte, ikke basert på faglig kunnskap, men på én subjektiv erfaring. Derfor har vi også vært utrolig opptatt av gode plasser hvor kvinner faktisk kan få de opplysningene hver enkelt trenger om hva slags prevensjonsmiddel de kan ha bruk for, og ikke minst få god informasjon, enten det er av helsesykepleier, av jordmor eller av fastlegen sin. Nettopp denne utfordringen bekymrer meg: Hvem er det som skal gi helseopplysninger? Jeg synes de har et stort ansvar, influenserne som

bruker egne historier, som gjør at kvinner tar valg som de absolutt ikke skulle ha tatt.

Det andre som bekymrer meg, er at regjeringen har kuttet støtten til Amatheia, som har vært den eneste organisasjonen på utsiden av sykehusene som har hjulpet kvinner, både før de tar et valg, og etter at de har tatt et valg. Det er viktig for Kristelig Folkeparti å legge til rette for at vi faktisk sikrer at kvinner blir ivaretatt.

Det er også viktig for oss å legge til rette for at det skal passe å få barn, at det skal være slik at vi kan innføre foreldrepenger for alle – ikke minst det med 2 G på engangsstønaden, med månedlige utbetalinger – og at vi har penger som bør følge barna, og ikke bare tenke arbeidslivets linje. Dette er vi riktignok ikke enige om, men de debattene kan vi ta, nettopp fordi jeg mener det er viktig at vi i fellesskap klarer å gjøre det vi kan for å redusere antall uønskede svangerskap, fordi det er en påkjenning for kvinner å gå gjennom det.

Jeg tar opp forslagene nr. 5–9.

Presidenten [20:36:58]: Representanten Olaug Vervik Bollestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:37:12]: Det er et mål for regjeringen å forebygge uønskede svangerskap. Selv om antallet svangerskapsavbrudd i Norge har steget fra 2021 til 2022, har trenden vært fallende de siste 15 årene. Kunnskap, veiledning, gode tjenester og enkel tilgang på prevensjon har spilt en viktig rolle for denne utviklingen, i tillegg til trygg og sikker tilgang på lovlig abort.

I Hurdalsplattformen sier vi at vi vil forbedre informasjonsarbeidet og tilbudet innen seksuell og reproduktiv helse. Regjeringen har allerede satt ned et offentlig utvalg som bl.a. skal se på abortlovens bestemmelser og oppfølgingen av kvinner som tar abort. Jeg vil også trekke frem kvinnehelsestrategien som regjeringen tar sikte på å legge fram våren 2024, og som vil omhandle temaer som spontanabort og provosert abort.

Det er en prioritet for oss å nå ut til våre unge, som er en særlig sårbar gruppe i møte med uønskede svangerskap. Fra 1. januar i år fjernet vi den nedre aldersgrensen for bidrag til prevensjon gjennom bidragsordningen. Det innebærer enklere tilgang til hormonell prevensjon for unge. Jeg vil også trekke fram ung.no og DigiUng-programmet, som treffer veldig godt med informasjon som er kvalitetssikret, om hormonell prevensjon til ungdom, og jeg deler de samme bekymringene som representanten Bollestad for hvordan ikke-kvalifisert informasjon tilflyter ungdommene våre gjennom andre kanaler.

Skolen spiller også en viktig rolle, og det er viktig at vi sikrer god undervisningskompetanse i seksuell helse. I tillegg er FHI i ferd med å etablere et kompetansemiljø for helsestasjoner og skolehelsetjenesten. Det blir også

viktig for å utvikle god kompetanse i de tjenestene som når alle våre unge.

Når det gjelder forslagene knyttet til engangsstøtten og foreldrepengeordningen, vil det kreve en del utredninger. Her vil jeg vise til at Stortinget allerede har bedt om en utredning av alternativ til dekningsgradene vi har i dag i foreldrepengeordningen. I tillegg vil regjeringen sette i gang et arbeid for å endre dagens ordning slik at utbetalingen ved å velge 80 pst. eller 100 pst. uttak av foreldrepenger blir lik. Det er bl.a. for å gjøre det enklere for mor å kunne amme lenger. Regjeringen vil heller prioritere å følge opp utredning av disse punktene.

Presidenten [20:40:04]: Det blir replikkordskifte.

Sandra Bruflot (H) [20:40:14]: Jeg vet at det er satt ned et abortutvalg som bl.a. skal se på oppfølging og dagens organisering, men jeg lurer likevel på om statsråden har noen tanker om hvorvidt abort er en oppgave som bør flyttes til primærhelsetjenesten og fastlegene, eller om det fremdeles bør ligge hos spesialisthelsetjenesten.

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:40:37]: Det er et tilbud som i dag ligger i spesialisthelsetjenesten, og det er faglige vurderinger som ligger til grunn for at det er plassert der. Hvis vi skulle ønske å flytte det eller utforske den muligheten, ville jeg som statsråd bedt om å få en faglig vurdering av det. Det har jeg ingen planer om å gjøre nå rett og slett fordi jeg mener det ikke er gode nok argumenter for en sånn type prioritering.

Så har jeg lyst til å si at kvinner som gjennomfører medikamentell abort hjemme og opplever ubehag, skal kunne følges opp av fastlegen sin for det ubehaget. Det at dette er noe som utøves i spesialisthelsetjenesten, sikrer oss den spisse kompetansen for de få gangene det blir komplikasjoner.

Sandra Bruflot (H) [20:41:41]: Målet om lett tilgang til abort deler vi, så det synes jeg var fint å høre. Men er det da sånn at selv om dette utvalget skal se på organisering, er ikke det å flytte denne oppgaven en del av mandatet deres?

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:42:01]: Det er det ikke. De skal se på hvordan oppfølgingen kan bli bedre. De har ikke i sitt mandat å se på å flytte ansvaret for selve svangerskapsavbruddet fra spesialisthelsetjenesten til primærhelsetjenesten. Det er fastlegene vi snakker om da.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [20:42:39]: Jeg har lyst å takke statsråden for engasjementet for å redusere antallet uønskete svangerskapsavbrudd. Så vet vi om det som har vært i det siste, som gjelder unge som ser på sosiale medier og tar personlige valg ut ifra det, og som

dermed sitter med en utfordring. Hva tenker statsråden at utfordringene er, og hva kan vi gjøre?

Jeg er opptatt av hvordan vi skal kunne møte ungdommen på deres plattformer, men med kompetente opplysninger og ikke bare med egenerfaring, for jeg tror ungdommene trenger mer enn det.

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:43:24]: Representanten Bollestad peker på en viktig utfordring vi som fellesskap står overfor, i og med at våre unge henter informasjonen sin på veldig mange ulike plattformer i dag. Jeg er veldig fornøyd med den samlingen vi har gjort gjennom DigiUng-programmet, og at vi har prøvd å etablere ung.no som den foretrukne kanalen hvor ungdom kan hente offentlig informasjon og rådgivning, og at vi sørger for at det som ligger der, er trygt og godt. Det er en tjeneste hvor en også kan klikke seg videre til innloggingsbaserte helsetjenester. De bruker også et ungdomspanel, og de har veldig mange registrerte brukere. Det er i hvert fall en god plattform å søke å bredde, sånn at den når alle våre barn. Så er det også det å utvikle skolehelsetjenesten, som er lavterskeltilbudet vårt, hvor vi når alle barna i skolen.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [20:44:26]: Jeg er også opptatt av skolehelsetjenesten og helsesykepleiernes rolle i det. Det er ikke så mange år siden vi hadde Helse-sista, som på en måte var i en litt annen kategori, og som fikk utrolig mange følgere, og som har det, nettopp fordi hun kommuniserte på den plattformen. Det å lage en egen kanal kan være bra. Men hvordan skal vi få ungdommen inn der, for de er på de ordinære, populære plattformene? Hva tenker statsråden om å få det inn i skolen, få inn opplysningen om at du må gå inn der? Jeg er redd for at de velger det som er det nære, og det er ofte TikTok og Snapchat, som er helt andre aktører for å få faglig god kunnskap.

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:45:16]: Jeg tror vi må jobbe bredt med disse utfordringene. Regjeringen er i ferd med å sette ned et utvalg som skal se på barn og unges skjermbruk. Fra ca. 2010 har vi alle fått en smarttelefon i hånden med tilgang til hele verden. Det er klart at det er en utvikling vi er nødt til å reflektere over. Skolen må også, og det opplever jeg at skolen gjør, gjennomføre sitt ansvar som allmenndannende i utdanningen av ungene våre, at man er kritisk til den informasjonen man henter. Jeg er bekymret over at unge jenter henter kunnskap fra mer eller mindre kvalifiserte kanaler, at de velger f.eks. å ta en hormonpause, med det det kan innebære av risiko for uønskede svangerskap og den typen utfordringer.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [20:46:19]: Statsråden skal vite at Kristelig Folkeparti er med på tanken om å se på skjermbruk, for vi tror det ikke bare virker inn på den fysiske helsen, men også den psykiske helsen til barn og unge.

Tilbake til det som er debatten. Om å kunne velge å bære fram barnet en venter, sa statsråden at en skulle se på ulike tiltak framover. Til det tenker jeg: Hvordan skal vi møte unge kvinner som er moderne kvinner, og samtidig ønsker å få flere barn? Hvordan vil en få opplysningene fra kvinner om hva de trenger? De har spurt om tredelingen, om at den f.eks. er for rigid. De tenker at penger avgjør noe. Hvilke tiltak har regjeringen for å legge til rette for flere barn for dem som ønsker det?

Statsråd Ingvild Kjerkol [20:47:14]: Den politiske debatten om hva politikerne kan og bør gjøre for at norske kvinner skal få flere barn, synes jeg er krevende. Det er dypt personlige valg for den enkelte. Vi har hatt store barnekull i Norge sammenlignet med andre land. Det er et uttrykk for at vi er et godt land og et godt samfunn å bo i, men det er veldig sammensatte forhold som gjør at en kvinne velger å få barn eller ikke. Så jeg er litt skeptisk til å koble arbeidet med å forebygge uønskede graviditeter og svangerskapsavbrudd som følge av det til det å skulle motivere og stimulere norske kvinner til å få barn. Jeg ser ganske mange fallgruver for oss politikere ved en slik kobling.

Presidenten [20:48:15]: Replikordskiftet er omme.

Sandra Bruflot (H) [20:48:29]: Jeg skjønner at det er meg som står mellom oss og solnedgangen, så jeg skal ikke bruke lang tid på verken oppsummering eller noe annet.

Jeg synes ikke det er så veldig vanskelig å skjønne hva Kristelig Folkeparti ønsker med dette forslaget, men jeg synes det er vanskelig å skjønne hva Senterpartiet ikke skjønner. Uplanlagte svangerskap kan bidra til både ønskede og høyt elskede barn. Det har noe å si

hvordan vi rigger samfunnet, slik at de som blir uplanlagt gravide, ikke tenker at den eneste muligheten derfra er å avbryte svangerskapet. Samtidig som vi som samfunn har et ansvar for å sørge for at vi er rigget slik, har vi også et ansvar for å unngå uønskede svangerskap og avbrutte svangerskap.

Flere barn er hyggelig, og det er bra, men det er ikke en motsetning til tilgang til prevensjonsmidler, seksualitetsundervisning osv. Det kan ikke være slik at vi får flere barn fordi vi ikke er gode nok på prevensjon, eller fordi vi ikke vet hvordan barn lages eller ikke lages.

SV sier at abort i primærhelsetjenesten gjør at en kan få oppfølging av en lege som kjenner kvinnen. Ja, det kan godt hende, men det er ikke nødvendigvis en som kjenner til mulige komplikasjoner, hva som er symptomer på en abort som ikke er fullført, eller andre ting. Jeg tror ikke det er den norske standarden Verdens helseorganisasjon baserer seg på når de lager anbefalinger for hvordan verdens kvinner skal ha tilgang på abort.

Som sagt synes jeg ikke det er vanskelig å skjønne hva Kristelig Folkeparti ønsker. Det er en stor belastning for kvinnekroppen å ta abort, og det er ikke en motsetning mellom å rigge samfunnet slik at alle som blir uplanlagt gravide, fullfører svangerskapet hvis de ønsker det, og å sørge for at vi har god seksualitetsundervisning og god tilgang på prevensjon.

Presidenten [20:50:23]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 22.

Sak nr. 23 [20:50:27]

Referat

Presidenten [20:50:28]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke. Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 20.51.

